This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

A 931,988

1837
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
E PLURIBUS UNUM
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

839.8 F
M72.l-2
Op

Christian Molbech

og

Nikolai Frederik Severin Grundtvig.

En Brevvexling,

samlet af

Chr. K. F. Molbech,

og udgivet af **L. Schrøder.**

Kjøbenhavn.

Gyldendalske Boghandels Forlag (F. Hegel & Søn).

Fr. Bagges Bogtrykkeri.

1888.

Forord.

Kort efter at Professor Chr. K. F. Molbech var død, den 20de Maj, meddelte hans Enke mig, at han under sin Sygdom havde yttret det Ønske, at jeg skulde paatage mig Udgivelsen af den Bog om hans Fader og N. F. S. Grundtvig, som han havde forberedt til at blive trykt i denne Sommer, og som et Par Gange havde været Gjenstand for Samtaler imellem ham og mig. Dette Ønske mente jeg at burde efterkomme.

Der forelaa fra Professor Molbechs Haand vel gjennemsete Affkrifter af de Breve, Digte og Stridsskrifter, der var vekslede imellem de to Mænd, hvis Levnet Bogen skulde oplyse; han havde samlet et Tillæg til Bogen og skreven Anmærkninger til den. En Del af de oprindelige Haandskrifter, som havde været i gamle Molbechs Eje, har jeg haft Lejlighed til at benytte og har derefter rettet lidt hist og her. En Del Oplysninger havde Professor Molbech skaffet til Veje, men ikke faaet Tid til at bruge i Anmærkningerne; dem har jeg tilføjet og nogle enkelte flere, hvor han havde antydet, at noget skulde forklares. En enkelt Ændring har været paa Tale imellem os, da jeg besøgte ham i Bagsvær nogle Maaneder før hans sidste Sygdom.

Den Bog, der nu forelægges Læseverdenen, er altsaa Chr. K. F. Molbechs Arbejde, forberedt i Løbet af nogle Aar, blandt andet ogsaa ved velvillig Bistand af N. F. S. Grundtvigs Slægt og d'Hrr. Archivfuldmægtig Bloch og

205036

Bibliotheksassistent Ernst v. d. Recke. Min Gjerning har det været at besørge den trykt, saaledes som den afdøde Samler vilde have den frem. Forbilledet var givet i hans: Chr. Molbech og Karen Margrethe Rahbek. Kun er Anmærkningerne sat bag i Bogen og ikke neden under de Aktstykker, de skulde oplyse. Jeg har haft Indtryk af, at Professor Molbech har vaklet imellem, hvor han vilde have Anmærkningerne, og da der dels paa enkelte Sider skulde anbringes Noter af anden Art (afvigende Læsemaader i trykte Digte), dels nogle af Anmærkningerne var meget lange, valgte jeg at sætte dem bag i Bogen.

Et Forord til Bogen foreligger ikke fra Professor Molbechs Haand; men iblandt de mig tilsendte Papirer er der Optegnelser om enkelte Ting, som han har tænkt skulde fremhæves i Fororbet, og det er med Benyttelse af de paa denne Maade givne Vink, at jeg skal fremsætte, hvad jeg mener, der passende kunde indlede Læsningen af Bogen.

Christian Molbech er født samme Aar som Grundtvig, 1783, men en Maaned senere. Hans Fader, der stammede fra Norge, var Professor ved Sorø Akademi. Selv er han som Dreng bleven indskreven som Søkadet; men han blev syg, da han 1796 skulde paa et Togt til Indien. Da han 1802 blev privat indskreven som Student ved Kjøbenhavns Universitet, var han allerede en begyndende Forfatter, idet han ikke alene havde oversat Ovids Breve fra Pontus, men ogsaa havde skreven et Par Afhandlinger om Carl Edvard Stuart og om J. J. Rousseau. Paa R. Nyerups Anbefaling blev han 1804 ansat som Volontær ved det store kongelige Bibliothek, og kom saaledes, 21 Aar gammel, ind i den Virksomhed, der lagde Beslag paa en stor Del af hans Kræfter i alle hans følgende Leveaar, idet han efterhaanden rykkede op paa Bibliothekets Embedsstige. Sin anden Hovedvirksomhed som dansk Sprog-

Gransker, begyndte han ogsaa tidligt, idet han 1806 blev Medarbejder ved Videnskabernes Selskabs danske Ordbog.

Nik. Fred. Sev. Grundtvig — Præstesønnen fra Udby ved Vordingborg, der havde tilbragt sine fleste Drengeaar i en jydsk Præstegaard, men efter to Aars Skolegang i Aarhus var bleven Student Aar 1800 — havde skyndt sig med at tage sin theologiske Attestats 1803 for derpaa at gjøre Granskninger over Nordens gamle Sprog og Historie til sin Hovedsag. Men da han ikke kunde faa nogen Virksomhed i Kjøbenhavn, der kunde skaffe ham Brødet, tog han imod en Plads som Huslærer paa Langeland. Her kom han ind i den for hele hans senere Liv afgjørende aandelige Gjæring, som man forlængst ved god Besked om, men som dog flere af de i denne Bog første Gang offentliggjorte Aktstykker (Brevet No. 3 og Tillægene A og D) bidrager til yderligere at oplyse. R. Nyerup kom ogsaa til at gribe ind i Grundtvigs Skjæbne, da han ikke blot aabnede ham Adgang til at faa Bøger fra Universitets-Bibliotheket, men samtidig ydede ham den varmeste Anerkjendelse ved hans første Skridt paa Forfatterbanen som Tyder af Nordens Myther.

„3die Mai 1808 giorde jeg første Gang Grundtvigs Bekiendtskab", har Chr. Molbech anmærket. Det har mulig været hos Notarius publicus, Etatsraad og Professor G. H. Olsen, at de traf hinanden. Denne Mand var gift med en Datter af Biskop Balle i dennes første Ægteskab med Grundtvigs Faster; Molbech tilegnede ham sine Breve fra Sorø i Sommeren 1808. De to unge Forfattere mødtes i en varm Beundring for Oehlenschlägers Digtning. De har ogsaa skiftet Ord om Fædrelandets Nød og om Udsigterne for dets Frelse. Grundtvig sendte den 18de Maj sin nys udkomne første Bog: „Maskeradeballet i Danmark" til Molbech med et lille Digt, der paa en Gang vidner om, at han havde følt sig stærkt draget af sin nye Kynding, og om, at de ikke saa med samme Øjne paa Samtiden. Det er to overordentlig mærkelige Breve,

som nu blev vekslede imellem Molbech og Grundtvig. Naar den første skal udtale sin Mening om „Maskeradeballet“ som Digt, da gjør han det kun efter først at have henvist til en Afhandling af Grundtvig, hvori denne har hævdet ogsaa andre end Digtere Ret til at have en Mening om poetiske Værker. Og naar han skal udtale sig om Indholdet af Digtningen, da søger han først at aabne Grundtvig et Indblik i sit Indre for at vise ham det Standpunkt, hvorfra han ser paa Samtiden. Molbech har omhyggelig udarbejdet sit Brev, inden han renskrev det. Han har aabenbart faaet et stærkt Indtryk af den aandelige Kraft hos Grundtvig. Han har følt, at det var en ualmindelig begavet Mand, han havde for sig, overfor hvem det gjaldt om at give gode Grunde for sit Skjøn. Men han har muligen ogsaa følt, at det var en ualmindelig udpræget Personlighed, som han havde mødt, og at han maatte være paa sin Post, dersom han skulde kunne hævde sin Ejendommelighed i Omgangen med ham. — Molbechs Selvbekjendelse fremkaldte en lignende fra Grundtvigs Side, og denne var vel skikket til at styrke den Opfattelse hos Molbech, at det var en ham aandeligt overlegen Personlighed, han var kommen i Forhold til.

Da Bekjendtskabet paa denne Maade blev indledt mellem de to unge Mænd, var Molbech indviklet i en Strid med den fire Aar yngre Sproggransker Rasmus Kristian Rask. Den drejede sig blandt andet om Ordet „Ur-Kraft“, hvor vidt det var dansk eller tysk, og blev af Molbech kaldt „Ur-Feiden“. Rask skrev, at „vor historiekyndige Molbech“ var optraadt som Oehlenschlägers „Ordforsvarer“. Molbech mindede Rask om, at vi „nuomstunder tale dansk og ikke islandsk“, og slog paa, at Jomfru Biehl, Cervantes udødelige Fortolkerinde, om hun ikke var død, ligesom hun en Gang havde skrevet en Komedie, kaldet „Haarkløveren“, nu kunde have skrevet en under Titelen „Urkløveren“. Rask svarede, at Molbech syntes at ville flytte Skuepladsen for denne Krig, der drejede sig om et tysk Ord, „fra Etymologi

og Sprog til Historiens, til Veltalenhedens og Vittighedens Rige": med Vittigheden søgte han at bøde paa Magerheden i det, han ellers havde at fremføre. Da skrev Molbech et Par rimede Linjer i Kjøbenhavns Skilderi for 31te Maj 1808 med et Motto af Peder Paars' 4de Bogs 1ste Sang: „Hos mig en Baad en Baad, et Bord et Bord skal hedde":

Ja om en Nyerups Dom mig bød at sige andet,
Jeg skulde heller mig begive ud af Landet,
Og hviske i et Hul, som Midæ Hofbarbeer:
Hr. Rask er en Pedant! — for ei at sige meer.

Den 4de Juni næstefter indeholdt Skilderiet et Rim af Grundtvig, som endte med en Tilslutning til Molbechs Erklæring:

Endvidere jeg troer,
Man næppe vorder stor
Ved blot at kløve Ord,
Undtagen — det er sandt —
En stor — Pedant.

I en Note tilføjede Grundtvig: „At Hr. Professor Nyerup kunde spaa meget af Hr. Rasks tidlige Kundskab i det islandske Sprog, kan jeg godt begribe; men om Hr. Rask har Forstand til at bruge sin Sprogkundskab og Genie til at besjæle den, det maa Tiden lære".

Molbech har uden Tvivl paaskjønnet, at Grundtvig stillede sig ved hans Side i denne Fejde. Halvandet Aar efter havde Grundtvig et Sammenstød med Rask i Anledning af en Prøve, han i Kjøbenhavns Skilderi havde givet af en Oversættelse af den poetiske Edda, som Sprogranskeren havde taget temmelig haardt paa. Ved denne Lejlighed mindede Grundtvig om „Urstriden" og lod atter Rask vide, at han gav sig altfor meget af med Ordkløverier. Men paa den anden Side lagde han ikke Skjul paa, at der var det hos hans Modstander, som han nærede stor Agtelse for: „At det gamle Maal greb Dem i den unge Alder,

at De end dyrker det med utrættelig Flid, er mig en Borgen for, at Noget lever i Dem, og overalt, hvor jeg erkender en kraftig Stræben, som gaar ud over det dyriske Jordliv, agter jeg den, hvor underlig den saa end ytrer sig". — Molbechs Brev af 31te Marts 1826 viser, at han ogsaa i en senere Tid af sit Liv havde svært ved at forlige sig med den Maade, hvorpaa Rask mønstrede „vort nyere Tungemaal, hvilket synes for ham ene og allene at være til som en grammaticalsk og orthographisk Læreklub". I Hovedsagen har Grundtvig ogsaa da kunnet enes med Molbech, om han end maaske har haft lettere ved at forene Blikket for det store hos vor Sprogmester med Erkjendelsen af hans Skrøbelighed. Det kan have bidraget dertil, at de i Forening kom til at gjennemgaa de første 14 Sange af Beovulfskvadet[1]). Men ogsaa uden at skylde Rask Tak for den Haandsrækning, han derved og ved sin angelsachsiske Sproglære havde ydet Grundtvig, kunde denne vel paa den ene Side i Sangen til ham ved hans Hjemkomst 1823 hilse ham som et Sendebud for den Holger Danske, om hvem Sagnet gaar, at han „vinder Kroner halvfjerds og to og planter ved Ganges sit Mærke", og paa den anden Side i sit storslaaede Drapa af 1832 om „Nordens tabte Runemester" sukke over, at han „miskiendte" Tungemaalene i „Livets Land".

Ligheden mellem Molbechs og Grundtvigs Forhold til Rask er det værd at lægge nøje Mærke til, fordi den staar i Sammenhæng med et Fællesskab imellem dem i Forholdet til, hvad Molbech kaldte „vort nyere Tungemaal", og hvad Grundtvig kaldte det levende Modersmaal eller „Tungemaalet i Livets Land". Det vil maaske undre nogen, at Molbech og Grundtvig har staaet hinanden nær i Vurder-

[1]) F. Rønning har ment, at Samarbejdet mellem Grundtvig og Rask har ligget forud for August 1816. Hist. Maanedsskr., IV, S. 334 f. Men af de paa dette Sted meddelte Aktstykker forekommer det mig at ligge nærmere at slutte, at det var fra Midten af August til Midten af Oktober, de læste Beovulf sammen.

ingen af det Maal, som levede paa det virkelige Folks Tunge. Men det er en Kjendsgjerning, at Grundtvig, som i „Nyaarsmorgen“ kaldte en Kvinde af Almuen, den gamle Barnepige i Udby Præstegaard, Magdalene, sin „Sprogmesterinde“, fordi hun havde saamange syndige folkelige Ord og Vendinger til Raadighed, naar hun lod Munden løbe, ret godt kunde enes med Molbech, som 1826 skrev til ham: „Hvorledes skulle vi vel overhovedet nogensinde faae en fuldstændig og kritisk dansk Grammatik, uden et udtømmende Studium af Almuesproget i alle Provindsers Dialecter?“ — og som 1833—1841 udgav et Hjælpemiddel til dette Studium i sin „Dansk Dialect-Lexicon“. Selv da Bruddet var indtraadt imellem Molbech og Grundtvig, kunde hin i sit Brev til Fru Rahbek af 9de Jan. 1816 forsikre, at Grundtvigs, af andre saa strængt bedømte, Prøver af Saxo og Snorre „høiligen“ havde „fornøiet“ ham. Det passer godt hertil, at Molbech 1833 ingenlunde kunde eller vilde dølge for Grundtvig, at hans store Mythologi „hyppigen morede ham meget at læse — og dette ved den Vittighed og Egenhed“, som han fandt i den. Han kunde da ogsaa 1826 i fuld Oprigtighed skrive til Grundtvig: „Jeg tillader mig at tvivle om, at Mange, hvis Stemme kan høres, med mere Upartiskhed end jeg, ville lade Deres Værd som dansk Forfatter vederfares sin fulde Ret“, — og at han „høiligen“ glædede sig over Grundtvigs „vedvarende levende Deeltagelse for vort nationale Palladium, Modersmaalet“. Det 1840 af Molbech udgivne 4de Bind af „Dansk poetisk Anthologie“ indeholder ikke blot et godt Udvalg af lyriske Digte af Grundtvig, men ogsaa en Skildring af dennes Levnet og Forfattervirksomhed, der stemmer med, hvad han 14 Aar iforvejen havde skreven til ham. „Originalitet“, skriver Molbech om Grundtvig, „har aldrig forladt ham i noget Aandsværk“, og der er en „særegen dansk Sprogkraft, hvorved hans Stiil er udmærket“. Med Yttringer som disse af Molbech kan man saa stille det Brev sammen, hvori Grundtvig 1833 bragte sin Ven

„Tusind Tak baade paa Danmarks og egne Vegne for „Den danske Ordbog", som vil være til „dravelig Gavn"." Man tør vel efter alt dette fastholde, at en Sans for det virkelige Modersmaal, der var ikke lidet forskjellig fra den, der bragte Rask til at omforme dets Retskrivning, har været et af de stærke Baand, der fra først af knyttede Molbech og Grundtvig sammen, og som gjorde det muligt, at de efter 12 Aars Skilsmisse paany kunde komme i et venskabeligt Forhold til hinanden. Men kan det kjendes paa deres første Breve, at de i det hele var meget forskjellige, og at Molbech ingenlunde var til Sinds at opgive sin personlige Ejendommelighed under Tilslutningen til den aandeligt overlegne Grundtvig, saa vender det samme tilbage i deres Forhold til Modersmaalet og til dettes Retskrivning. Man vil ved at gjennemgaa deres Brevveksling have rig Lejlighed til at lægge Mærke til Forskjellen saavel i Sprogtonen som i Retskrivningen[1]); hvad den sidste angaar, da skiller Grundtvig sig fra først af stærkere fra Molbech, end ved den Tid, da Bruddet imellem dem kom; men i det hele gjælder det vel, at hvor meget de end begge holdt paa det Nutids-Dansk, der „lever i Folkemunde", saa var Grundtvig mere tilbøjelig end Molbech til at læmpe sin Skrivemaade derefter.

Vil man følge de Spor, som det begyndte Forhold imellem Molbech og Grundtvig har sat i Literaturen, da føres vi fra „Ur-Feiden", hvor det gjaldt Modersmaalet, til Molbechs Skildringer af den danske Natur i de Breve, han i Sommeren 1808 lod trykke i Skilderiet, og Efterskriften til dem, hvori han fortalte om sin Vandring med Grundtvig til den ærværdige Stendysse i Gunderslevholm Skov. Sin Kjærlighed til den danske Natur har Molbech givet Udtryk paa mange flere Maader. Og i sit første Brev til Grundtvig skildrer han sig selv som Natu-

[1]) Professor Molbech har lagt megen Vægt paa at bevare de to Forfatteres Retskrivning, men mindre paa at bevare deres Tegnsætning.

rens Søn eller Elsker: „Dybt rodfæstet i min Siæl ligger en evig, uudslettelig Kiærlighed til den Natur, hvori jeg aldrig endnu opdagede andet end den herligste Harmoni, den fuldkommenste Samklang og Overeensstemmelse i Delene; en evig Skiønhed i det Hele, og en uophørlig Virken og Fremgang efter vise Love til et uforanderligt Maal; — jeg er og bliver min hele Levetid en Naturens Søn, om ei i mit Udvortes, saa i mit inderste Væsen“. Videre skriver han: „Mit Fødeland elskede jeg altid varmt og høit, om ikke med heroisk Kiærlighed, saa dog med en dyb og inderlig Følelse; om ikke saaledes som Helten elsker sit seiervante Sværd, saa dog næsten som den fyrige Elsker sin skiønne Mø“. — Grundtvig havde, som han skrev 1830, en „rig og levende“ Erindring om de Sommerrejser, han under sit Ophold i Thyregodlund Præstegaard hvert Aar gjorde til Udby: „De vedligeholdt ikke blot min levende Forbindelse med Fødeegnen og Fædrenehuset, men udvidede min Synskreds og oplivede min Tankegang, saa jeg vilde ønske alle Drenge i Opvæxten saadanne indenlandske Reiser, baade til Lands og til Vands, som det bedste Hjælpemiddel til den Universalisme i Hjemmet og Modersmaalet, der er Alt, hvad man i den Alder, efter min Anskuelse, skulde enten kræve af dem eller ønske hos dem“.

Molbech og Grundtvig har begge elsket det danske Land og den danske Strand, og sat Pris paa det Kjendskab, de havde faaet til Naturen paa Øerne og paa Halvøen. Men hvilken Forskjel er der saa alligevel ikke imellem dem? Molbech har gjort den ene Rejse efter den anden til Landets forskjellige Egne for at lære dem at kjende og for at beskrive, hvad han saa. I hans „Vaarblomster og Hedeurter“ fra 1809 har et Hovedstykke den Overskrift: „Sommervandring i Sydsiælland.“ 1811 udgav han „Ungdomsvandringer i mit Fødeland“, med „Breve fra en Reise giennem den sydøstlige Deel af Siælland til Møen“, en Skildring af en „Reise i Nordsiælland“, „Breve fra Soröe“, „Skioldnæsholm“, og „Vandring til Udleire og Værebro“. 1815

den Charakteer, som er egen for dette Sted, og den er forenet med et vist Præg af stille Fred, Tryghed og Afsondring fra Alfarveie og megen Færdsel. Hvor interessant er ogsaa Egelykkes Beliggenhed, saa nær ved Stranden, og dog saa luun og fredet, med den prægtige Udsigt til Naboøen, der ikke uden Betydenhed hæver sin vinkende Kyst over Havets Bølger, og med den skiønne, eensomme Vei i Skovdalen, der saa hastig fører os ind i andre heel forskiellige Egne." — Hermed sammenligne man Begyndelsen af Grundtvigs „Strandbakken ved Egelykke" i „Saga, Nytaarsgave for 1812:"

Herlig, mangfoldige Syn,
Ud over speilklare Flade!
Thurø og Taasing og Fyn
Skuer jeg her fra mit Stade;
Bag mig den venlige Gaard,
Med sine Mure saa hvide,
Krandset af Skovene staar,
Lun under Bakkernes Side
Lys mod det bølgende Hav.
Mellem de Lande saa skiønne
Flyder det rolige Vand,
Deilig sig Øerne grønne,
Løfte i blaalige Strand.
Træerne stande saa stille,
Fuglene tie saa kvær;
Dog monne Smaabølger trille,
Afbilde Tidernes Færd.

Forskjellen imellem de to, af hvilke den ene betegnede sig som en „Naturens Søn", og den anden aabenbart var en Historiens Søn, kom stærkt frem i de Digte, som Molbechs Rejse-Skildringer fra 1808 gav Anledning til, men endnu mere i de Breve, som de den Gang vekslede, og som dels paany vidner om, at Molbech har staaet paa Vagt for at hævde sin personlige Selvstændighed overfor sin poetisk overlegne Ven, dels viser, at han har følt sig krænket, da Grundtvig ved Siden af hans Efterskrift om Vandringen til „Gunderslevholm Skov" opstillede sit „poetiske Maleri,

hvis Skiønhed Molbech ved første Diekast maatte erkiende og som naturligviis maatte kaste en mørk Skygge paa hans stakkels prosaiske Brev." — Forholdet mellem Brevet og Digtet var omtrent som imellem de to Beskrivelser af Egelykke —. Men hvad der end saaledes truede med at hindre et nøjere Forhold imellem de to, af hvilke den ene levede mere i Nutiden, den anden mere i Fortiden, blev trængt tilbage, da Grundtvig paa sin „elskede Vens, C. Molbechs Fødselsdag, 8tende Oktbr. 1808", hilste ham med et Digt, der vidnede om at han ligesaa trofast kunde dele hans Hjærtesorg, som han frejdig kunde stille sig ved hans Side i en Kamp, der drejede sig om Modersmaalet, eller med Fornøjelse gaa paa Fodtur med ham i en af Sjællands dejligste Egne, naar Maalet var at se et Oldtids-Minde.

Det var i det samme Aar, da de to unge Mænd lærte hinanden at kjende, at der var brusten et Haab for Molbech, hvortil hans Hjærte inderlig havde knyttet sig, og denne Hjærtesorg havde stærkt øget den tungsindige Stemning, hvortil han tildels paa Grund af Sygelighed tit ogsaa ellers var tilbøjelig til at hengive sig*). Grundtvig havde en levende Erfaring af, hvad Byrde en haabløs Forelskelse kan lægge paa et Menneskes Sind. Han var vel skikket til at føle med Molbech i hans Nød. Den Deltagelse i Molbechs Hjærtesorg, som Grundtvig har vist ogsaa paa anden Maade end i Digtet til hans 25 Aars Fødselsdag, har bi-

*) Den 28. Septbr. 1804 skrev Molbech fra Soroe til sin Velynder, Professor Nyerup, som da tænkte paa at skaffe ham Ansættelse ved Universitets-Bibliotheket: „Mit korte Liv har været saare ubetydligt; men ikke desto mindre for mig selv saare ulykkeligt. Foruden at ieg fra min tidlige Barndom af, har maattet slæbe mig med et sygeligt Legeme, og, som Følge heraf, med en sygelig, vantreven Siel, og at ieg i den Alder, da Livets høieste Kraft og Nydelse pleier at fremtræde, maa nøies med at nære mig med Phantasiens Skyggebilleder: saa har det været min Skiebne, at alle de Planer, ieg har lagt til min Fremgang i Verden, een efter den anden ere henveirede." Birket Smiths „Til Belysning af literære Personer og Forhold", S. 284.

draget stærkt til at knytte dem sammen, — omendskjønt de ogsaa i dette Forhold viste sig meget forskjellige, idet Grundtvig søgte at hærde sig imod, men Molbech snarere hengav sig til sin Smerte.

Det fælles Venskab med P. Dons har ogsaa hjulpen til at befæste et nøje Forhold mellem Molbech og Grundtvig. Bekjendtskabet imellem Chr. Molbech og P. Dons skrev sig ventelig fra deres Fædre, der begge var Nordmænd. Denne Formodning har Professor Molbech ment at finde stadfæstet ved en Optegnelse i sin Faders Skrivekalender for 7. September 1818: „Om Aftenen med min Fader hos Dons (sen.). Det var mig en sielden og hiertelig Glæde at see disse to gamle troe Venner sammen; Dons 78, min Fader 74 Aar gammel.“ I Molbechs Skrivekalender for 1802, findes følgende Udtryk: „Min sieldne og elskværdige Ven P. Dons,“ og i et Brev til Fru Rahbek fra „den 5te i Liliemaaneden 1813“, skriver han: „Deres Ven Dons, som i mange Aar han været min Poul, inden han blev Grundtvigs Povel.“ I Skilderiet for 31. Juli 1810 tilskrev Chr. Molbech sin en Maaned yngre Ven, Poul Dons, paa følgende Maade, idet han vilde gjøre Rede for sin Rejse til Udlejre og Værebro: „Længe have vi dog reist sammen, og mange Aar ere svundne, siden vi, ved de første Lueglimt af Ungdommens herlige Morgenrøde, begyndte vor Samvandring giennem Livets Labyrinth. Rolig og lige var Din Gang, og ærlig den Broderhaand, Du tidt rakte mig, naar jeg mødig og modløs standsede paa de mere vildsomme Sideveie, jeg stundom maatte betræde. Altid mødtes vi atter, naar Skiebnen en føie Tid bød os, hver til sin Side at søge en bedre Sti, end den slidte Alfarvei, og aldrig vare vi fiernede fra hinanden; thi et Baand omslynger vore Siæle, evigt som Følelsen, der bandt det; og om Døden lagde sin iskolde Haand imellem os — det vilde for et Øieblik synes skiult, men ei briste, saasandt Intet, der er i Livet, kan døe.“ — Det var P. Dons' Digt i Kjøbenhavns Skilderi for 28. Mai 1808: „Til Hr. N.

F. S. Grundtvig i Anledning af hans Digt, Maskeradeballet i Danmark", der først førte til et mindre venligt Svar fra Grundtvig, men siden til et Forhold, hvorom han 1815 kunde skrive i „Kvædlinger": „Det hører til de glædelige og vigtige Optrin i mit Liv og det i mange Maader: Bekiendtskabet med Povel Dons, hvem det her ei passer sig at rose, men visselig at nævne som den redelige, frimodige og trofaste Ven, han var og er for mig." Han var, skrev Grundtvig, „en ung Mand, med christen Tro, inderlig Kiærlighed til alt Godt og til det gamle Danmark, men ei noksom bekiendt med Tidens Elendighed og dybe Fordærvelse."

Efter hvad Grundtvig har skreven om det Forhold, hvori P. Dons stod til den christne Tro, da de lærte hinanden at kjende, maa man slutte, at han har haft lettere ved at komme i et fuldt fortroligt Forhold til ham end til Molbech. Denne skrev i Skilderiet i Juli 1813, at han aldrig havde haft en fortrolig Samtale med Grundtvig, hverken om Troens eller Hjærtets Anliggender, eller nogensinde aabnet sit Indre helt for ham. Og Grundtvig skrev godt tolv Aar efter, da de var ved paa ny at træde i Forbindelse med hinanden: „Vor religjøse, tildeels ogsaa poetiske og videnskabelige Forskiellighed er vi, fra vor første Bekiendtskabs Dag af, vante til ikke at ignorere, ikke at ansee for ubetydelig, men for taalelig, saa vi, uden med Tvang at undgaae didhørende Yttringer, fandt det urimeligt at afbryde god Forstaaelse for at føre en Tvist, der førde til Intet uden til Uvenskab."

I Grundtvigs Brev af 2den December 1812 findes et bestemtere Fingerpeg paa den Forskjel, der med Hensyn til „Religionen" bestod imellem Molbech og ham fra deres første Bekjendtskabs Dage: „Betragter Man din Afhandling om Livets Væsen ved Siden af min om Religjon og Liturgie, hvor den staar, behøvedes vel ikke stor Skarpsindighed til at indse, at Veiene maatte dele sig, eller rettere havde kun løbet en Stund jevnsides". Det er et Par ejendommelige Afhandlinger, Grundtvig her har henvist til.

De er ikke blot betegnende for Forfatterne, men ogsaa for den Tid, de blev skrevne. Man talte da langt mere om „Religion" end om „Christentro". Man var i Vilderede, naar man skulde svare bestemt paa Spørgsmaalet om, hvad der var Christentro. Under det almindelige Skibbrud knyttede enhver sig til sin Redningsplanke. Schleiermacher skrev sine „Taler om Religionen" og sine „Monologer"; Fichte skrev sin Bog „om Menneskets Bestemmelse" og sin „Anvisning til et saligt Liv". Oehlenschlägers Digte om Jesu Liv i den aarlige Natur kan maaske agtes som hans Forsøg paa at fremstille den Religion, hvorpaa han vilde leve. Grundtvigs Afhandling fra Efteraaret 1806 om Religion og Liturgie kom vel frem som et Indlæg i den af Bisskop Boisen fremkaldte liturgiske Fejde; men dens Hovedstykke er Forfatterens Forsøg paa at fremstille sin religiøse Livsanskuelse.

Til Motto har Grundtvig valgt en Yttring af Schiller (Unter der Hülle aller Religionen liegt die Religion selbst), som peger paa, at der indenfor de historiske Gudsdyrkelsesformers Skal ligger en Kjærne, som er den sande Religion. I Molbechs halvtredie Aar yngre Afhandling om Livet, dets Væsen og Værd, som blev trykt i „Vaarblomster og Hedeurter" hedder det: „Skiøndt vi ei, uden at være slagne med Blindhed, kunne nægte den christelige Lære at være den herligste og guddommeligste Form, hvorunder Religionen nogensinde er fremtraadt, ville vi dog heller ikke nægte, at den absolute Idee om Religion er det oprindelig Høieste, eller det, som vi gienfinde i alle Religioner, kun ofte saa formørket, at dets egentlig guddommelige Udspring neppe er kiendeligt". Sammenligningen mellem Grundtvigs Motto og Molbechs her anførte Yttring tyder paa, at de har samme Udgangspunkt, det, de havde tilfælles med saa mange begavede Mennesker i den Tid: Følelsen af, at enhver maatte prøve paa selvstændig at danne sin religiøse Livsanskuelse. Men deres Undersøgelser førte dem til Slutninger, der var vidt forskjellige.

„Vi leve i en Dal", skrev Grundtvig, „begrændset af et uoverskueligt, bølgende Hav. Vakte ved Traditionen, og drevne af en uforklarlig Tvang, ahne vi dunkelt, at paa hin Side Havet maa være et Land, med skiønnere Vexter og renere Luft — vort oprindelige Hiem. Uvilkaarlig stirre vi did, uvilkaarlig stræbe vi i vore Aandedrag at opfange Luften, der synes at strømme ud fra hint Ubekiendte. Herved blive de staaende, som berusede af Dalens Druer, eller lænkede til denne Jord, ei kunne skue dens Ophør. Herved bleve vi maaskee Alle staaende, dersom Havets Bølger ei efterhaanden opslugte os; men nu kunne vi ei længere være tilfredse med den ubestemte Ahnen. Vi forlange Vished. Selv tør vi ikke vove os bort, da vi maa gaae under ved Forsøget, og dog ei vide, om det er os tilladt, at forlade Dalen; men tvende Sendebud have vi, Poesien, og Philosophien, og paa dem bygge vi vort Haab. Poesien svinger sig ud over Havet, og taber sig mellem Skyerne. Kun stundum skimte vi den i det Fierne, og, vor Stirren uagtet, ville vi dog aldrig opdage andet, end at den er omgivet af en forbifarende Glands, som vi ahne at være Virkning af den skiønnere Sols Straaler, vi sætte i det Ubekiendte. Philosophiens Vei er en anden. Først giennemsøger den Dalen nøie og følger den i alle dens Bugter, for, om muligt der at finde Stedet, hvorfra hin Ahnelse udstrømmede; men drives efter forspildt Møie, af Nødvendigheden — til at slutte, den dog maa være kommet over Havet. Med største Omhyggelighed udruster den sit Skib til Fart over Dybet; men kommer neppe et Steenkast fra Landet, før den standses af de skyehøie, rullende Bølger. Enten maa den hæve sig over dem, og blive Poesie, eller ankre, udsat for de stormende Vinde, eller den, træt af forgiæves Kamp, maa vende tilbage, byde os betragte Dalen som vort Hiem, og nøies med at give Regler for den beqvemmeste Gang paa den bugtede Vei, der fører til Havet. Enten maa vi nu atter tye tilbage til hin Ahnelse, Philosophien

i det høieste kun giorde bestemtere, eller vi maa erkiende vor Trang til Belærelse fra hin Side Havet".

Den sidste Linje har jeg understreget, da den indeholder, hvad der er Hovedsagen. Grundtvig ender med, at Mennesket trænger til en guddommelig Aabenbaring. „Ikke ville vi", skriver han senere, „derfor ringeagte Poesie eller Philosophie, fordi vi sætte Religionens Aabenbarelse som det høieste og eneste Fyldestgiørende; men de Christnes Pligt er det, at hindre enhver Forvexling, der betager Jesu Religion sit Udmærkede, og dette kan neppe bedre skee, end ved at lade den udtale sig heel i vore Templer".

I Molbechs Afhandling vil man forgjæves søge det skarpe Skjel imellem Poesi og Philosophi paa den ene Side og den paa overnaturlig Maade aabenbarede Religion paa den anden Side. Jeg skal anføre et Stykke af hans Udvikling:

„Naar vi henrykte i maalløs Beundring fornemme den evige Rythmus, den hellige Grundtone som gaar igiennem Naturens Uendelighed, og da giennemgløddes af Anelsen om en eneste uendelig Harmonie i Alt: er det ikke Religion, som i saadanne Øieblik fylder Hiertet med unævnelig Længsel efter en inderligere Forening med det Høieste, som opløfter Aanden over jordisk Tilværelse og styrker den ved Evigheds hellige Varsel? — Naar vi afkaste de Lænker, som fængsle os til det blot Jordiske og besiæles af Tro paa det Høiere, af Sandselighed uafhængige i vor egen Natur; naar Hiertet, i Forglemmelse af enhver enkelt og endelig Følelse, kun føler sig selv som et Led i Evigheds Kiæde: da vaagner ogsaa det Guddommelige hos Mennesket; Følelsen udvider sig til en Uendelighed, der stræber at omfatte Alt i et eneste Billede — Gud! — Løft dit Blik mod den glimrende Stiernehvælving, hvor de tindrende Lys i deres Uendelighed funkle som Evigheds Vidner — stig ned i Biergenes hemmelige Dyb, hvor aldrig Solens varme Straaler naaede hen, men hvor Metallernes Sol hersker, og dens Ild rinder størknet i de gyldne Aarer, og Jorddybets Stierner, de

glimrende Ædelstene, gløde i den evige Nat — hør de mægtige Fieldstrømmes Brusen i dybe Kløfter og Tordenens Brag rulle over dit Hoved mellem Klipperne — see den underjordiske Ild med Vælde giennembryde de haarde Steenmasser og sprude gloende Strømme mod Himlen — see Blomsternes Ynde og Biergenes Høihed og det evig foryngede Liv i Natur og Historie — og naar du skuer og hører og føler, ei det Enkelte, men det Ene, det uendelige i Alt — hvad er det uden Gud? Og gaaer du ind i dig selv, aabner den uendelige Verden i dit Indre sig for din Siæls Øie; seer du det klare Lys, som Fornuftens Ideer tænde i din Aand; hører du den evige Stemme, som fra det Høie og Dybe taler inden i dig, som følger dig hvorhen du vandrer, som er overalt og ingensteds; føler du i Hiertet den glødende Varme, som Sandheds evige Lue føder, som den uendelige Kiærlighed nærer, og som brænder i det Hellige og Skiønne med en mild og klar Flamme — da vil du ved Aandens Kraft og Hiertets Følelse fornemme den Høiestes Nærhed — da opløft dit Sind over Tid og Rum, og lad det paa Andagts og Begeistrings Vinger stige mod det Evige; thi høit over al Uendelighed udbreder den evige Aand sine Vinger og lader dem hvile over det umaalelige Alt; og Havet, hvori Solverdener svomme som lysende Punkter, er som en Draabe, runden af Evighedens Væld! — Ogsaa du, et usynligt Støvgran, hviler i det Eviges Skiød; ogsaa du fik et Øie, hvori en Straale af Guddommen speiler sig, og et Hierte, hvori en Gnist af dens Ild lever. Og lad denne aldrig kvæles, thi den himmelske Lue, som den tænder i dit Indre, er et herligt Gienskin af det Evige. Gud boer ogsaa i det rene Hierte; det hellige Sind skuer Guds Aasyn og lever i det Guddommelige".

En videre Sammenligning mellem de to Afhandlinger vilde vise, at Grundtvig stærkt fremhæver Forskjellen imellem ondt og godt, medens Molbech især dvæler ved Forskjellen mellem det Endelige og Uendelige.

Efter hvad her nu er oplyst om, hvad der førte Mol-

bech og Grundtvig sammen — Beundring for Oehlenschläger, Sands for Modersmaalet, som det var i Brug i Samtiden og hos Almuen, Glæde over den danske Natur, Fællesskab i Erfaring om Hjærtesorg, Venskab med P. Dons, Trang til en religiøs Livsanskuelse, — men ogsaa om, hvorledes de i mange Maader stod forskjelligt over for det, hvori de kunde mødes, vil det let kunne skjønnes, at Grundtvig havde Ret, da han den 4de December 1811 skrev, at Forholdet imellem dem altid i det Hele havde været mere aandigt end hjærteligt, og Molbech ikke mindre, da han fire Dage efter svarede: „Du har stedse været mere for min Aand end for mit Hierte; jeg har mere agtet end elsket Dig“. Medens Grundtvig udmærkede sig ved en „mere storslaaet, aaben Frejdighed“, havde Chr. Molbech, som hans Søn har bemærket, „en ømfindtlig Natur“ og var navnlig „tilsluttet i alt, hvad der angik det dybeste Sjæleliv, Kjærlighed og navnlig den personlige Religiøsitet“.

Man kan da ikke undre sig over, at de havde kjendt hinanden i halvandet Aar, inden „Du“ afløste „De“ i den indbyrdes Brevveksling. Imidlertid besøgte Grundtvig 1808 Molbechs Hjem i Sorø, og Molbech baade 1809 og 1810 Grundtvigs Hjem i Udby. I en Dagbogs-Optegnelse af Molbech fra Juni 1809 hedder det: „Den 6te kiørte jeg til Vordingborg og tog paa Veien ind i Udby hos Hr. Gr., som jeg inderlig glæder mig ved at have lært at kiende. Fra Vordingborg tog jeg did tilbage; om Morgenen den 7de reiste jeg fra Vordingborg til Næstved.“ I „Sommervandring i Sydsiælland“ berører Molbech utvivlsomt dette Besøg i Udby Præstegaard, naar han efter at have fortalt om Udsigten fra Valdemars-Taarnet fortsætter: „Hid kom jeg tilbage med Aftenens Skygger, og glædedes ved atter at betræde det Sted, som Erindring om en kiær Ven giorde mig helligt. Levende omsvævede hans Minde mig der, hvor han saae Livets Morgen frembryde, hvor han nød dets første, ak! maaskee dets eneste rene Glæder.“ Den 29. Juni 1810 kom Molbech fra Stege til Udby

Præstegaard og reiste Dagen efter til Fensmark. Det Brev fra sidstnævnte Sted, der findes i hans „Ungdomsvandringer“, er stilet til Grundtvig, men maa efter Sammenhængen være skreven før Besøget paa Moen. Naar jeg hertil føjer, at Chr. Molbech har optegnet, at han 31te Maj 1810 var „med Grundtvig første Gang i Aar paa Frederiksberg og nød en meget behagelig Aften,“ da er dermed de Oplysninger om deres Samliv udtømte, hvormed jeg kan udfylde, hvad der fremgaar af deres Brevveksling om Tiden før December 1810.

I denne Maaned var det, at den anden voldsomme Gjæringstid i Grundtvigs Liv begyndte. Naar han 1824 i det poetiske Tilbageblik paa sit Liv som han har kaldt „Nyaarsmorgen“, dvælede ved Begyndelsen til den første Gjæringstid paa Langeland, da sang han:

Jeg drømte, at Staven
Var over mig brudt,
Af Verden til Graven
Og Glemsel forskudt.

Men naar han saa hen til Trængselen, der kom over ham sidst paa Aaret 1810 paa Valkendorfs Kollegium, da blev Tonen endnu mere alvorlig:

Mig tyktes, at Staven
Var over mig brudt,
Til værre end Graven
Af Herren forskudt.

Det var en „svar Sindssygdom“, Grundtvig maatte gjennemgaa. Molbech har fortalt derom i et Brev, som er meddelt S. 229 f. I denne Tid stod Grundtvigs Venner trofast ved hans Side. P. Dons „plejede ham Dag og Nat, ja, maatte endog, naar Vanviddet tog Overhaand, kæmpe med ham, saa at de ofte begge segnede*).“ Men Dons var ikke ene om at lide med Grundtvig. Det kan man se af Digtet,

*) W. Hjorths „Nikolaj Gottlieb Blædel“, S. 27, hvor 1811 bør rettes til December 1810.

han gav Fr. Chr. Sibbern, da han i Thorkildstrup Præstegaard tog Afsked med Philosophen, der skulde rejse til Tyskland:

O, kære Ven! vel maa da Taaren dirre
I Øiet klar, naar did det mon henstirre,
Hvor Gud mig lærte under Tvivl og Strid
At føle Sorrig og at føle Glæde,
At føle sukkende i lange Tid,
Hvor tungt det er at ikke kunne græde.
Jeg takker Gud, og ham i dig, min Ven!
Og i de andre kære Ungersvende.
I hvis Forsamling jeg blev Barn igen
Og lærte Hovmods Daarlighed at kende.

Da han lod Digtet optrykke i sin „Saga", ombannede han de sidste fire Linjer saaledes:

Jeg takker Gud og takker ham i dig,
For alt dit Venskab i de tunge Dage
Du færdedes, du leed, du bad med mig,
Du kedtes ikke ved min Jammerklage.
O store Gud! hvor var jeg døv og blind!
Hvor kunde dog mit skrøbelige Sind
Sig tro af dig forladt, forskudt og glemt,
Da med en saadan Ven, ja Venner der ham ligned,
Du naadefuld i Nøden mig velsigned*)!

Af de Breve, som nu foreligger, fremgaar det, at man ved Siden af P. Dons, der vaagede ved hans Seng, og Sibbern, der fulgte ham hjem til Udby, maa nævne Chr. Molbech som en af dem, der led med ham. „Du var selv Vidne", skrev Grundtvig til Molbech den 2. Decbr. 1817, „til min tunge, men lyksalige Kamp, og du var ikke en kold Tilskuer." „Du har ikke glemt," skrev han 4. December 1811, „forrige Decembers tunge Dage og den følgende haarde Vinter. Da leed du med mig, kære Molbech! og derfor velsigne dig Gud! ja ikke det alleneste, men neppe vare vi nogensinde nærmere ved at forliges i vor Tro paa

*) Grundtvigs Poetiske Skrifter I, Nr. 72, Saga, S. 101 f. og Breve fra Sibbern, S. 13.

det Guddommelige og dets Aabenbarelser. Men netop fra den Stund har du, om jeg ikke tager Feil, trukket dig tilbage."

Molbech har ikke blot lidt med Grundtvig. Han har ogsaa ved at være Vidne til Grundtvigs Sjæleangst faaet den Gjæring i sit Indre fremskyndet, der længe havde været i sin Begyndelse. Naar han i sin Skrivekalender for 20. December 1810 har optegnet, at Grundtvig den Dag var rejst til Udby, saa tilføjer han: „Gud give ham Kraft og os alle i Prøvelsens haarde Timer!" „Tro mig, elskede Ven!" skrev han 27. December, „den Skiæbne, der rammede Dig har ikke gaaet mig forbi... Det er langt fra, at jeg kan forklare Dig, hvorledes det er med mig, og hvad der rører sig i mit Indre; thi denne Tilstand er mig alt for ny." I det samme Brev fortæller han, hvorledes hans Tilstand en af de foregaaende Aftener, da han havde tænkt meget paa Grundtvig, „gik over til en blid og salig Rolighed ved at læse i det nye Testamente." Tre Dage efter skriver han fra Sorø: „Jeg har tilbragt denne Dag i mit Fædrenehiem med en Sindsro og Tilfredshed, som jeg i lang Tid ikke har kiendt til paa dette Sted. Ligesom saa meget Andet hos mig er høist forunderligt i denne Tid, endog for mig selv, saa er det og, at skiøndt jeg har været flere Gange i Roeskilde Domkirke, og utallige Gange i Sorøe Kirke — har jeg egentlig dog ikke seet den første før i Gaar, og aldrig den sidste i en saadan Klarhed som i Dag."*) Medens den Bevægelse fandt Sted hos Molbech, der har givet sig Udtryk i, hvad her er anført, kunde han ogsaa skrive: „Dig, ædle Grundtvig! elsker jeg meer end nogensinde, ja med en Kiærlighed, som jeg aldrig havde troet at kunne føle for Dig." Og samtidigt stillede han sig frimodigt ved Grundtvigs Side overfor Verdens Dom.

I Januar 1811, da Grundtvig gjennem Universitets-

---

*) S. 230 er der i en Anmærkning anført en Dagbogsoptegnelse af Molbech fra 24 og 25 December 1810 om det „Vendepunkt", han skjønner er kommet i hans Liv.

Consistoriet modtog en Tilkjendegivelse af Kongens Mishag med Udgivelsen af hans Dimisprædiken: „Hvi er Herrens Ord forsvundet af hans Huus?“ fremkaldte en Meddelelse herom i „Dagen“ en Artikel i Kjøbenhavns Skilderi af Molbech, hvori det blandt andet hedder: „Naar han, (Dagens Redaktør) om en Mand, agtet som Menneske og Forfatter af den ædlere Del af Nationen, vil meddele personlige Efterretninger, da skylder han ikke blot sin Retfærdighed, men sin Patriotisme, om han har denne i mere end Ord og Udraab, at grunde disse Efterretninger paa historisk Sandhed, og at meddele dem saa nøiagtige og fuldstændige, at ingen forsætlig eller uforsætlig Skygge, som Gienstanden selv ikke kaster, meddeles Misforstand eller skadefro Avind. Et Kongebud er helligt, og det vil adlydes uden Knurren, uden forfængelig Stolthed, og med Hengivenhed i Guds og Kongens Villie. Saaledes har Hr. Candidat Grundtvig modtaget den Irettesættelse, som efter høiere Befaling blev ham meddelt af Universitetets Consistorium. Hvo der, som Undertegnede, heller vilde være i hans Sted, der modtog den, end i dens eller deres Sted, der foranledigede den ... han ønske med mig: gid det gaa Grundtvig vel, og enhver, der som han er Gud, Konge og Fædreland tro.“ Denne offentlige Erklæring faar desto mere Betydning, naar den sees i Belysning af Molbechs Breve fra de sidste Dage af 1810.

Men ganske kort efter trak Molbech sig tilbage fra Grundtvig. Denne havde i et Brev af 17. Februar 1811 skreven om „Djævelens Fristelser“ som dem, hvoraf han var hjemsøgt, og anført et Psalmevers af Kingo om Djævelens Magt til at binde Munden, blinde Øjet og døve Øret, hvis bogstavelige Sandhed han mente at have erfaret. Det er dermed værd at sammenstille, hvordan han senere i sit Liv udtrykte sine Tanker om „Djævelens Fristelser“: „Naar baade de papistiske og de gammel-lutherske Præster indskærpede deres Tilhørere, at de stod alle sammen hver Dag Fare for at opsluges af Djævelen, der gik omkring som en brølende Løve, og at de maatte vente sig lige saa

haard en Fristelse af ham, som Herrens i Ørken, da var det, hvad enten de beraabte sig paa Skriften eller paa Kirke og Kloster, deres egne Indbildninger, hvormed de ukjærlig forskrækkede Menigheden, og forvirrede dens Tanker om Guds faderlige Godhed og Naade, der aldrig vil lade nogen prøves eller fristes over Evne, eller engang tillade Fjenden at sigte hans Apostler som Hvede, hvad ingen uden det fuldvoksne Gudsmenneske kunde taale. Naar derfor Kristi Aand driver os til at minde andre end os selv og vore Medarbejdere i Ordet om, hvad Apostelen Peder ganske rigtig en Steds skriver om Djævelen som en brølende Løve, der søger, hvem han kan opsluge, da lader Aanden os ikke glemme den vigtige Oplysning, at det er kun til de ældste, Lærerne og Forstanderne i den apostoliske Menighed, der tales, og at selv dermed menes ingenlunde en saadan aabenbar Tvekamp med den store Frister i Skikkelse af en Lysets Engel med al sin Træskhed og falske Herlighed, men kun en hemmelig indvortes Fristelse af Uaanden i samme Retning til Mistro, Dumdristighed og Afguderi".*) Fra det Stade, som paa denne Maade er betegnet, vilde Grundtvig næppe have brugt det stærke Udtryk „Djævelens Fristelser", om „de urene og formastelige Tanker", som han i Vinteren 1810—11 savnede Styrke til at skyde fra sig. Naar han 1863 i „Kirke-Spejl" dvælede ved, hvad han i hin Vinter havde oplevet, da brugte han det Udtryk, at han blev sønderknust ved de Spørgsmaal: Er du selv en Christen? og har du dine Synders Forladelse? — „Samvittigheds-Spørgsmaal, der faldt mig som Stene, ja som Klipper paa Hjærtet." Men i Februar 1811 troede han at spore et umiddelbart Angreb paa sig af den onde Fjende, og det kunde Molbech ikke forlige sig med: „At tænke mig noget absolut Ondt," skrev han, „er mig umuligt. Synd er egentlig kun Svaghed eller Siælssygdom. Alt i Tilværel-

*) Grundtvigs Prædiken paa første Søndag i Fasten 1866. Sammenlign Præd. samme Søndag 1867.

sen er vel ikke lige godt; Skyggen maa være hvor Lyset er — men at finde Skygge overalt er en sørgelig Forblindelse. Gud lade mig aldrig tabe Troen paa det Gode i Livet.“ Hvad der den Dag idag gjærne danner det dybe Skjel imellem Mennesker i deres Forhold til Christentroen, Spørgsmaalet om Synden kun er den nødvendige Skygge i Livets Maleri, eller den er noget fjendtligt, der er trængt ind i Tilværelsen, og som Menneskene derfor kan fries fra og skal udfries fra ved Guds Naade, — dette Spørgsmaal blev den Gang besvaret anderledes af Molbech end af hans bedste Venner. P. Dons har ikke kunnet enes med ham i dette Stykke, og Fru Rahbek vedkjendte sig over for ham, at „Grundtvigs Tro“ var ogsaa hendes, f. Eks. da hun 4. Februar 1814 skrev til ham: „At ogsaa jeg giærne vilde vinde denne Troe Venner, er lige saa vist, som at jeg vel heri altid vil blive lige saa uheldig som han (Grundtvig), skiøndt jeg dog bruger mildere Midler. Men heller ikke skal nogen, enten med milde eller med haarde Midler, bringe mig til at vakle i denne Tro. Uudsletteligere end Alt, hvad man har sagt og lært mig, dybt indpræget i Aand og Hierte, staaer den salige Forestilling om Ham, der gav sit Blod for vore Synder. Det Kors, hvorunder jeg allerede som Barn lærte at græde med salig Vemod, vil og kan jeg aldrig glemme, og jeg har intet høiere Ønske, end at jeg i min Dødsstund maae kunne see op til det med samme Fortrøstning som nu.“ Naar Uenigheden om dette Spørgsmaal førte til et Brud mellem Molbech og Grundtvig i det samme Aar 1813, da det nøje Forhold blev knyttet mellem Molbech og Fru Rahbek, da hang det sammen med de „haarde Midler“, som Grundtvig brugte i Kampen for sin Sag, navnlig da han sidst paa Aaret 1812 udgav sit „Kort Begreb af Verdens-Krønike“.

Selv forklarede Grundtvig mange Aar efter Sagen paa følgende Maade: I Begyndelsen af 1811 gik han med Liv og Sjæl i Kloster, i Augustiner-Klosteret, hvor gamle

Morten Luther var Prior, og agtede der at tilbringe alle sine Dage. Men det Munkeliv kunde Molbech slet ikke lide. „Dermed var det ude imellem os, thi alt det Følgende fulgte med Nødvendighed heraf, naar jeg var Munk og Du Klosterfjende for Alvor, og saa var det: jeg vilde, som en luthersk Munk, ei med Haandens, men dog med Mundens Vaaben tvinge Verden til ei blot at synes, men at være christelig, og Du fandt, at jeg derved gjorde Vold paa alle Former, som jeg ogsaa virkelig gjorde, saa vor fiendtlige Stilling var uundgaaelig, skiøndt til Lykke vor indbyrdes Agtelse for hinandens Ærlighed, og vore Løbebaners Afstand gjorde en egentlig Krig umuelig".

Molbech betragtede 1826 deres Ungdoms-Venskab som en Bygning, der var „ret vakker og anseelig i sit Udvortes, men hastig ført i Veiret, uden tilstrækkelig Undersøgelse af Materialierne, og disse hverken faste nok eller anbragte med behørig Omhu, o. s. v. Kort, ved et uheldigt Tilfælde, eller hvad man vil kalde det, kommer der Ild i Bygningen, som Storm fra meer end een Kant puster op; og Bygningen brænder af til Grunden, ei engang Muren kunde holde".

Hvordan Grundtvig ved „at gjøre Vold paa alle Former" fremkaldte den fjendtlige Stilling imellem sig og Molbech, eller hvordan der kom Ild i deres Venskabs Bygning, saa den brændte ned til Grunden, det maa Læserne selv undersøge — de følgende Blade indeholder meget derom —; et og andet Bidrag til Forstaaelsen deraf kan de ogsaa finde i Bogen om Chr. Molbech og Karen Margrethe Rahbek*) og i det af Køster forberedte og af mig i sin Tid udgivne Mindeskrift om Povel Dons**). For Beskaffenheden af de Materialier, hvoraf Bygningen var rejst, har jeg nu søgt at gjøre udførlig Rede.

---

*) Se især Brevene 5, 6, 7, 10, 13, 24, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 59, 60, 69 og 111.

**) Se Aktstykker 19, 23, 27, 28 og 29.

Det vilde være pinligt at læse om Ildsvaaden, dersom der ikke bagefter kom Vidnesbyrd om, hvordan de to Ungdomsvenner med hinanden paa den ærlig lagte Grund opførte, hvad Molbech lignede med en Bygning paa „een Etage“ med „en god luun Vinterstue til stundom at samles i, under Livets sig nærmende Efteraar“. Grundtvig gjorde Begyndelsen ved i Sommeren 1825 under et Besøg paa det store Kongelige Bibliothek at indlede et venligt Ordskifte med Molbech, som saa bagefter sagde til sig selv: Hvorfor skulde ikke et literarisk og venskabeligt Forhold kunne oprinde paany imellem os? Dette Ønske fik Næring, da han læste det Digt: „Broder Niels fra Sor“, som Grundtvig paa Kong Frederik den Sjettes Fødselsdag, den 28de Januar 1826, lod indrykke i „Nyt Aftenblad“, og hvori han paa en smuk Maade ihukom Soraneren Chr. Molbechs Bedrift ved Udgivelsen, og Thieles ved Trykningen af „den danske Riimkrønike“:

Man siger for et gammelt Ord,
Som gjærne Magt jeg giver:
At, tyndes Blodet end paa Jord,
Til Vand det dog ei bliver;
Det fandt da og den Ven fra Sor,
Som hjalp mig nu paa Fode;
Hvis det ei spørges trindt i Nord,
Det er ei for det Gode.
Ja, at jeg slap fra Rundetaarn
Og kom ei til Ulykke,
Men blev den samme som tilforn,
Det var et Vennestykke . . . .
Jeg vider gode Venner Tak:
Hr. Molbech og Hr. Thiele,
At nu jeg med min Folkesnak
Kan gaa en halv Snes Mile;
Saa gode Stovler aldrig for
Har villet til mig vanke,
Ja aldrig saa jeg dem i Nor
Saa bonede og blanke*).

*) Ved Bogtrykkerkunstens 400-Aars Jubilæum blev der holdt en Fest paa Skydebanen ved Kjøbenhavn. Grundtvig skrev til denne en

Den 25de Marts 1826 skrev Molbech saa til Grundtvig, som straks svarede, og ved Molbechs Brev af 31te Marts kunde det ny Forhold imellem dem agtes som befæstet. Et stærkt Vidnesbyrd om den Tillid, Molbech nærede til sin Ungdomsven, er dette, at han en Tid lod sin ældste Søn faa Religionsundervisning af Grundtvig sammen med dennes to Sønner. Og Grundtvig gjorde ikke forgjæves Regning paa Molbechs Bistand, da han i Aarene 1829, 1830 og 1831 foretog sine bekjendte Rejser til England for at undersøge de angelsachsiske Haandskrifter. Fra Trediverne foreligger ikke faa Vidnesbyrd om, at de holdt Omgang med hinanden. Fra 1840 til 1857 blev Molbechs Berøringer med Grundtvig færre. Molbech døde 23de Juni 1857.

Vilde man nu spørge, hvilken Betydning Ungdomsvenskabet imellem Molbech og Grundtvig har haft, da maa jeg for den Førstes Vedkommende henvise til, hvad han 8de December 1811 skrev til Grundtvig, da deres Veje begyndte at skilles: „Aldrig skal jeg glemme, at Du var den første, som vakte min Ungdoms henslumrede Kiærlighed til Nordens Saga“, — og hvad den sidste angaar, da skal jeg minde om, hvad han har anført i de Oplysninger, han 1839 gav Molbech til Anthologien: „Det fornyede Studenterliv under gunstige Betingelser (1808—11) kvalde i Fødselen den unaturlige Stivhed og Kostbarhed, der altid ligger gamle Kandidater og unge Forfattere meget nær, men er Poesiens saavelsom Livets Pest“; Forholdet til Chr. Molbech danner Begyndelsen til dette, for Grundtvigs hele Udvikling højst betydningsfulde, fornyede Studenterliv.

Sang med Titel: „Til Gotfred af Ghemens Skaal den 24de Juni 1840“. I denne mindedes han atter Molbech, idet han sang om Rim-Kröniken:

Af Prente-Kunsten i vort Land
Det blev den første Grøde,
Og atter ved en Hædersmand
Den nys stod op af Døde.

Brevvekslingen mellem Molbech og Grundtvig har historisk Betydning i mange Retninger. Den yder nogle af de bedste Bidrag, der endnu foreligger i Literaturen til at oplyse de to Mænds Udvikling i deres Ungdomstid. Den yder fortrinlige Bidrag til at belyse, hvad Grundtvig i „Kirke-Spejl" kalder sit „Forsøg paa at istandsætte den faldefærdige lutherske Statskirke". Den indeholder gode Oplysninger om Grundtvigs engelske Rejser.

Den Ærlighed, som præger baade Molbech og Grundtvig i deres indbyrdes Forhold, har gjort, at man ved Læsningen af deres Breve helt igjennem faar et velgjørende Indtryk af Sandhed og Oprigtighed.

Askov i August 1888.

Ludvig Schrøder.

Chr. Molbech og N. F. S. Grundtvig.

1.

Fra Grundtvig.

(Med „Maskeradeballet“, den 18de Mai 1808.)

Med bange Anelse jeg stirred
Paa Fremtids dunkle Runestav;
De Dværge Runerne forvirred,
Og Øjet sank i Danmarks Grav,
Og Øret hørte sælsomt lyde
Det høje Sørgekvad i Nord.

Det var det, som jeg vilde tyde,
Og vække — om jeg kunde — Nord.

For Synet skjalv jeg selv og bad
Alfader, at det Sørgekvad
Ej sjunges maa i lange Tider.

Men — Kraften sover, hyppig groe
De Edderurter. — Tør jeg troe,
At ej det hen mod Aften lider?

O, troer Du, Kraften vaagne kan
Og stolt fornye de svundne Dage,
At Solen har for Danmarks Land
En varig Straale end tilbage, —
Da deel med mig din søde Tro!
Og Trøst og Haab og salig Ro
Skal Frygten af min Barm udjage.

2.

Fra Molbech.

(Efter et ufuldendt Udkast.)

(Mai 1808.)

Tak, min Ven! for Deres Gave, og dobbelt Tak for det, hvormed Deres Venskab udstyrede den, hvormed De i mine Øine gav den et saare udmærket Værd. Behøvede jeg noget Minde om Dem, da kunde De ikke let have givet mig et skiønnere. Tillad, at jeg skriftlig sender Dem min Tak, fordi jeg skriftlig ønskede at sige Dem et og andet, der bedre falder mig i Pennen end i Munden, som jeg overalt just ikke har min Styrke i.

Jeg har atter læst, og læst med høi Interesse Deres skrækfulde Syn; men det er mig ikke let at sige Dem alt det under et, hvad dets Læsning, saavel først, som denne Gang, har efterladt sig i min Siæl. Jeg kan sige Dem, at det giorde et stærkt Indtryk paa mig, at jeg følte dybt den Aand, som frembragte det, at jeg fandt det poetisk skiønt — men dette kan vel ikke være nok, hverken for Dem eller mig. — Vil jeg betragte dette Product fra Poesiens Side, da kunde man maaske have Føie til at spørge mig: hvorved jeg, en saare uøvet og ustuderet Æsthetiker, kunde dertil troe mig berettiget? Men har De ikke i Indgangen til Deres herlige Bemærkninger over Øhlenschlægers Baldur stedet mig Adgang til Poesiens Forgaard? — Selv i høi Grad upoetisk i alt hvori Digtekonsten viser sig som egentlig skabende, troer jeg ei gandske at mangle den Receptivitet for det Idealske og Skiønne i dets Reenhed, som er den første Fordring, man har at giøre den, der vil tale om Digterverker.

Jeg vil uden Tilbageholdenhed sige Dem, hvad jeg sagde flere, efterat jeg første Gang havde læst „Maskeradeballet“: at jeg saae i det et sandt Digterverk, og at jeg fandt megen poetisk Skiønhed deri. Indviet i den nordiske Oldtids høie Kraft, fuld af den herlige Aand, som saa

levende fremtræder i hine mystiske Sange, hvis Gaader De, om nogen, vil være kaldet at opløse — har De grebet det Punkt hvorpaa Danmark efter sin ulykkelige Krisis staaer; De har i et eneste dybt Blik giennemskuet Fortids Old — Nordens gamle Kraft og Diærvhed har aabenbaret sig for Dem i en frygtelig Modsætning til Nutidens lave Frivolitet og Egoisme — De har læst Fremtidens spaaende Runer, og De saae — Danmarks aabne Grav. Varslende lød Deres Stemme, rædsomt lød Deres Qvad — en Gravsang ved det gamle Danmarks Fald; og vee Døgnets Mennesker, om de ei kunne see, at en Digter i vore Dage kan have et saadant Syn. Den tragiske Idee, som Deres Anskuelse her gav Dem, har De udtalt paa en høist kraftfuld Maade; det udvortes Præg, De har givet den, den Form, hvori den fremtræder, er ikke blot tro og ukonstlet (det vilde føre mig for vidt, om jeg skulde giøre Rede for, hvad jeg forstaaer ved Konstten i Poesi); den er livfuld og i sin Rædsomhed skiøn; Alt dette kunde jeg videre og i det mindre udvikle, men her er ikke Sted eller Tid dertil; maaskee udbeder jeg mig Deres Tilladelse til andensteds at giøre det.

Hvad nu egentlig den Idee angaaer, hvis poetiske Fremstilling var Deres Maal, hvad angaaer det Lys, hvori De skuede Danmark i Nutiden, og den Bane, ad hvilken Tidsalderen vandrer — da er jeg maaskee endnu mindre beføiet til at bedømme den. Deres dybe Blik i Fortiden savner jeg. Vel troer jeg at kunne udvide min Synskreds mere end det ganske almindelige Hverdagsmenneske; vel troer jeg i den at kunne inddrage mere end netop det enkelte Punkt jeg staaer paa, eller det Døgn jeg lever i; men jeg har aldrig tiltroet mig Styrke nok til at afgiøre med mig selv, om jeg torde holde min svage, partielle Anskuelse af Verden og Menneskelivet for den rigtige. Et og andet Vink om de Synspunkter, hvorfra jeg betragter mig selv, kan maaskee give Dem et Slags Idee om min Evne til at være selvtænkende i hine Materier.

Lykke — aldrig nogen stor eller udmærket Tilværelse — Tilfredshed med mig selv, ukiendt Tryghed, og uforstyrret Rolighed, var stedse mine Ønskers Maal. I Livets Bølgegang ønskede jeg mig altid hellere paa en liden Baad at vugges langs Strandbredden i skyggefuldt Ly paa en speilklar Flade — end paa Stormhavet snart at løftes mod Skyerne, snart at styrtes i Dybet og uden Ophør at være en Vold for ustadige Vinde. Ogsaa jeg stræber frem imod et Maal: men jeg, søger det mindre paa den steile Klippe, end i den smilende Dal. Hiin leder maaskee den mere kraftfulde Vandrer til et høiere Maal, men ved en mere voldsom Stræben. Roligere vandrer jeg paa min stille Bane, og forsmaaer ei nogen, selv den mindste Blomst, der ydmyg groer i Løn ved Biergets Fod, naar den synes mig værdig til at indflettes i Livets Krands.

Mit Fødeland elskede jeg altid varmt og høit, om ikke med heroisk Kiærlighed, saa dog med en dyb og inderlig Følelse; om ikke saaledes som Helten elsker sit seiervante Sværd, saa dog næsten som den fyrige Elsker sin skiønne Mø. Fødelandskiærlighed var stedse en af mine helligste Følelser; jeg tænkte mig ved den mindre en Pligt, end en kraftig Stemme, som taler og maa tale i ethvert ufordærvet Hierte. Hvorfor man elsker, hvorfor man skal elske sit Fødeland? Denne Undersøgelse har jeg altid holdt for temmelig overflødig. Den Fødelandskiærlighed, man af Bøger skal lære, tænker jeg mig som saare fattig. — Historien aabnede ogsaa mig et Blik i Fortiden; jeg saae det gamle Nord, vel ikke med det dybe Blik, som De, min Ven! vel maaskee med mindre levende Anskuelse; men dog saa at dets eiendommelige Karakteer ikke ganske gik mit forskende Øie forbi, og at dets Skikkelse ei var mig saa fremmed, at jeg aldrig kunde skue det jævnsides med vor Tidsalder. Jeg saae det store og høie i Oldtiden, det som giør den saa poetisk; jeg saa dens diærve Kraft, ved Siden af Nutidens Svaghed, og denne tabte meget i mine Øine — men ikke alt. Jeg har, i at studere Historien, altid taget Hensyn paa

Arten. Mit Resultat endnu til denne Dag er, at Menneskekjønnets Stof i enhver Tidsalder har været det samme; Formen har saaledes forandret sig, at en Odinsolds Nordbo neppe vilde kiende sin Slægtning i det 19de Aarhundrede, og saaledes vel over den hele Jord. Men endnu er Mennesket til; ja endnu ere Nationer til, som have været i Aartusender. Tiden har anderledes modificeret deres Nationalkarakter, men aldrig reent kunnet udslette eller omskifte den. Skal jeg sige mine Tanker om den Form, hvori Oldtiden fremtraadte, i Sammenligning med Nutidens Væsen: da troer jeg, man i det hele maa tilkiende den sidste Fortrinet. Den burde i det mindste have det; thi kan den ikke saa at sige optage i sig, ikke blot den nærværende Slægt, den nærværende Tid, men ogsaa den hele lange Række af svundne Aarhundreder? Det er sandt, Oldtiden var mere kraftfuld; men en raa, næsten hensigtsløs Kraft, hvor det physiske Liv altid maa faa en kiendelig Overvægt over det aandige, kan aldrig være Menneskets høieste Maal. Vare Oldtidens Mennesker mere kraftfulde, mere diærve, som Nation mere sammenholdige — da vare de vist ogsaa mindre Verdensborgere, mindre menneskelige, eller for at bruge et nyere Yndlingsudtryk, mindre humane, end den nærværende Slægt. Jeg vil ei tale om Menneskehedens høiere Cultur, da den vel endnu er langt fra at være fastsat eller tildeelt sit sande Værd; men at Menneskeheden i det Hele taget, jeg seer ikke paa enkelt Land eller Nation, staaer paa et høiere Trin end for over 1000 Aar siden, forekommer mig utvivlsomt. Vort Nord har ikke sin gamle Diærvhed mere; det er sandt; men endnu staaer det visselig, i Sammenligning med flere andre Nationer, paa et ikke ufordeelagtigt Punkt. Meget kan lægges den danske Nation til Last; dog ville vi ei bedømme den efter isolerede Træk, ei efter den Karakter, som udtaler sig hos nogen enkelt Stads Indbyggere, i en enkelt Folkeklasse . . . . [afbrudt] De [Begivenhederne?] have viist, at den gamle danske Kraft og Nordiskhed endnu ei er reent forsvundet.

Kunne vi bestemme, om der af Danmarks nuværende Krisis skal fremgaae et nyt Liv og nyskabt Kraft i [Folket], eller en Dødskamp, hvori Statens Selvstændighed og med den Nationens Frihed og frie Virkekraft skal gaae til Grunde? Jeg troer nei; men jeg tilstaaer, jeg haaber mere end jeg frygter. Danmark staaer endnu, sit Uheld uagtet, hædret som Stat. Vel har det begyndt at føle Despotismens Jernaag; men gandske bøies under det, vil det aldrig. Nordboens gamle, stolte Kraft troer jeg heller ei er aldeles bortdød. Den slumrer kun; den kan maaskee slumre endnu nogen Tid; men saalænge den ei er død, kan den endnu vækkes. Hvorledes, spørger De, naar ei ved disse Tiders rystende Begivenheder? — Jeg troer, jeg tør svare Dem: de have vist ikke gandske forgieves rokket Statens Grundstøtter; noget have de virket, mere ville de virke. Men om vi bør sætte Danmarks, ja Europas Gienfødelse i en fiernere Tid end den nærværende? — Jeg troer det. Vissælig vil engang den gruusreiste Colos styrte i Ruiner; endnu engang vil hele Europa svømme i Blod, og Staterne paa det grusomste sønderrive hverandre. Men saa store Omvæltninger maa omsider føre til noget bedre. Med fuld Tryghed troer jeg: det Store, det Ædle, det Skionne og Herlige, som er paa Jorden, kan nedtrykkes, trænges, sættes i et mindre skinnende Lys -- men reent tilintetgiøres kan det aldrig mere. Et fuldkomment Barbari kan aldrig mere indtræde: Menneskeheden er i Fremgang, men i en Fremgang, hvis Skridt kun vise sig i Aarhundreder. — — —

3.

Fra Grundtvig.

(Mai 1808.)

Med saare megen Glæde læste jeg Deres venskabelige Brev, og det er mig en sand Vederkvægelse at omhandle dets Indhold med Dem. Der er vel for det fremskridende Menneske intet sikkrere og tillige nødvendigere Værn mod

Ensidighed end den Ombytning af Tanker, der har og ene kan have Sted mellem Mennesker, der maa have eet Maal, om de end vandre did ad ganske forskellige Veje, ja om de end forestille sig Maalet under forskellige Billeder. Da De selv siger, De ikke saa gerne mundtlig afhandler saadanne Materier, ønsker og haaber jeg, at det ej bliver sidste Gang, Vi paa denne Maade samtale.

Først troer jeg at maatte bemærke, at dersom jeg forstod at nytte det Blik, De aabnede mig i deres Indre, ere vore Standpunkter langt fra at være væsenlig forskellige, hvor afvigende end vore Synspunkter maatte være i det Enkelte. Eller monne det være Noget Andet, hvad de skuer Præget af i den livfulde Natur, end Hint, hvis Billede jeg stræber efter at beskue i Nordens Oldtid, dens Gude- og Helteliv? Den Vej, Vi ere gaaede eller komne, forklarer saa fuldelig den forskellige Gestalt, under hvilken Vi betragte Verden og Menneskelivet, at Vi kun behøve ret nøje at beskue Vejene for at overbevises om, at vor Uenighed aldrig angaaer Maalet. Naturen, Deres Elskede, lever og lønner stedse saa ømt Deres Kærlighed i sin Favn. Alle Mennesker ere Naturens Børn, om de end ere nok saa vanartede. De elsker dem, De stræber at stemme med dem for Moderens Skyld. End mere, Deres Elskede vilde ej have den Fuldkommenhed, som enhver Elsker fordrer, naar Han i sin Elskede egenlig kun elsker Afbildningen af Urbilledet, dersom ikke Hendes Børn tænktes sammenvoxede med Hende i een herlig Harmoni. At Dette imidlertid ikke er saa, derom overbeviser De Dem selv lettelig, og deraf fremstaar den Sorg, den Tungsindighed, De føler. At De nu føler den mindre, er ligesaa forklarligt; thi som Historiens Fortrolige lærte De at vurdere de Fremskridt, Menneskenaturen hidtil gjorde, og derved vaktes det glade Haab, at den engang vil staa ved Banens Ende, synke til sin Moders Barm, og der nyde den stille, uafbrudte Salighed, der i Naturen synes at udfolde sig. At De med dette Ideal for Øje maa anse den rolige Hvilen i Naturens Skjød for Ønskets Højeste, er

nødvendigt; thi det ahner Dem, at Synet fra Klippetinden vilde lade Dem opdage en uudslettig Disharmoni og i Grunden berøve Dem Deres Elskede. — Af mit inderste Hjerte vil jeg ønske, at hine blide Billeder maa gennem hele Livet svæve for Deres Øje, sødt er Dem da Livet, sød er Dem Deres Virken; thi i sit største Fjerne er Maalet Dem nært, alle Deres Evner blande sig i et livfuldt Spil med Tilværelsen, og glad stræber De at oppuste de Gnister, som de troer engang skal blusse i Lue og samles med det Eviges hellige Flammer. —

Mig kaarede Nornen, jeg veed ikke om vred eller venlig, en anden Bane. — Min Vej gaar mellem Afgrunde. Vil jeg hvile mig i den smilende Eng, da synker den under mig, vil jeg plukke den duftende Blomst, da aander den Gift, vil jeg lytte til Fuglenes Sang, da naa kun hæse Dødsskrig mit Øre. — Jeg veed ikke, om jeg nogensinde steg højt; men jeg maa næsten tro det; thi ofte faldt jeg [saa] dybt, at jeg aldrig troede at kunne rejse mig mere. Selv nu, da jeg tykkes mig at staa fastere, end jeg nogensinde stod, siden jeg lærte, hvad det er at staa, selv nu gynger Jorden under mig, og falder jeg engang til, da rejser jeg mig aldrig mere. — De har Interesse for mig; men De maa ikke skælve; thi De maa dele min Overbevisning, at briste mine Strænge, da maatte det saa være, da vilde een Lyd til fra dem forstyrret den evige Harmoni. Mit Inderste vil jeg udfolde, og da skal De forstaa mig.

At elske og at leve er eet. — Jeg voxte op, ukendt med Naturen, uden Kærlighed for noget Levende eller Dødt som bevægede sig uden for mig. Kun de svundne Tider elskede jeg, kun i dem levede jeg, og naar jeg ikke var der, var mit Liv Plantens. De barnlige Lege vare mig næsten til Besvær, og kun da var jeg ret glad, naar jeg fra dem kunde ty til min Hvitfeld, Lyskander, og Holberg, stande i det gamle Norden og beskue de høje Kæmper, eller betragte Kejsernes og Pavernes livfulde Kamp. Det var, som om Naturen vilde ved hin Kulde for Alt omkring mig beskytte

mig mod den frygtelige Epoke, jeg maatte gennemvandre, dersom jeg nogensinde vovede at slutte mig til noget Levende. — Saaledes henfløb Tidsrummet fra mit 8de til 21de Aar, og selv min sygelige Tilværelse kunde, som Noget der i min Verden ej var til Besvær, ikke forstyrre min Ro. — I Selskab var jeg det dummeste, stummeste og kedsommeligste Dyr, og i det samme Øjeblik lo Hjertet i mit Liv, thi jeg var ikke, hvad jeg syntes at være. Glad vendte jeg tilbage i min Ensomhed, og en næsten utrolig Munterhed besjælede mig.

Men — nu var Tiden kommet. Jeg saa en Kvinde, og jeg, Kærlighedens koldeste, bittreste Spotter, elskede i det første Nu saa dybt, saa glødende, som det er en Dødelig muligt. Oldtiden svandt bort fra mit Øje, eller rettere den sammenvoxte med den Nutid, der fremtraadte i min Elskede. — Ja jeg har levet, levet i denne Verden og omfattet Alt omkring mig med Kærlighed, forbi Alt syntes at være til for den Enes Skyld, og dreje sig om den ene Punkt, hvori mine Ideer og Følelser forenede sig. — Dog kort var denne Salighed; thi jeg behøvede blot at vide jeg elskede, for at blive saa ulykkelig som jeg kunde blive. De borgerlige Forholde stode som en uoverstigelig Mur imellem Os, og Naturen havde desuden befæstet et svælgende Dyb mellem vore Væsener. — O, hvor har jeg kæmpet med den frembrydende, voxende Lidenskab! Med hvilken Magt har jeg nedtvunget min Sjel i de mest anstrængende Sysler, for at dæmpe Stormen, der rasede i mit Indre! Dog Alt var forgæves, det var, som om Mennesket vilde med sin Haand dæmme for den susende Bjergstrøm. — Aar henrandt, og svag nedsank jeg i den mørkeste Tungsind. — Ak, jeg vandrede mørke, vildsomme Stier; thi jeg havde intet Hjem. Denne Verden var lukket for mig, og min Aand manglede Kraft og hvad end var mere, Lyst til at skabe sig en ny. — Nu saae jeg Parodien over Gudernes betydningsfulde Liv. — Harmen vakte den slumrende Kraft, og Oldtiden, min Barndoms og Ungdoms Elskede, stod atter for mit Øje. Den dybe Fø-

lelse havde skærpet mit Syn, og hvor jeg fordum kun saa et behageligt Spil, der blev jeg nu et glandsfuldt og fuldendt Billede var af det Højste. — Nu, men maaske ogsaa først nu vil De kunne læse, hvad der stod skrevet i mit Indre, da jeg skrev: „Jeg saa engang et Billede af det Evige. Kunde og turde jeg male det saaledes, som det stod for mig, da vilde I tilbede knælende; kunde og turde jeg udtale Smerten, jeg følte, da det ej længere var for mig, da vilde Eders Ledemod dirre, og Eders Aasyn blegne. Jeg kan ikke angre at have seet det, men uafladelig svæver det for mit Øje, som den Olympiske Jupiters for de gamle Grækeres, og dets harmoniske Højhed maa jeg genfinde i gamle Nord, eller jeg **har levet**". I Oldtiden lever og vandrer jeg, men ligesaalidet som selv den største Digter kan vinde et uafbrudt Liv i sin selvskabte Verden, saalidet kan jeg stedse indslutte mig i den, jeg stræbte at lade genfødes i mig. Og nu min Ven! naar den Tilværelse, som omringer mig, nøder mig til at beskue sig, ja til at beskue mig selv i den, o, det er en Velgjerning, at Sproget mangler Lyde til at udtrykke den Tomhed og den Smerte, hvis Rov jeg er; thi ellers maatte jeg gøre Hver den ulykkelig, for hvem jeg beskrev min Tilstand. Tilværelsen kan intet Værd, ingen Virkelighed faa i mit Øje, uden at den maa træde frem i Hende, som jeg evig tilbeder, og hvorledes kan jeg stirre paa denne Punkt, uden at fortvivle!! Saalænge jeg her kan lade Oldtiden baade indvortes og udvortes opkaste sin Skandse omkring mig, da kan jeg leve, men rives jeg ud af denne Kreds, da er der intet, som hindrer den forfølgende Furie fra at omslynge og knuse mig i sine Arme. —

Fra hvad Synspunkt jeg maatte, efter en saadan Gang, betragte Verden og Verdens Ting, naar jeg fulgte Indtrykket, de uvilkaarlig gøre paa mig, behøver ingen Udvikling. — Men jeg er ej blot følende, men ogsaa tænkende Væsen. Jeg erkender, at den dybe, kærlige Følelse, der omfatter den højeste Ide, der, som alt Oversandseligt hæver

sig over Tanken, er det Eneste, der ædler Mennesket; men jeg erkender ogsaa, at intet er bedrageligere end Følelsen af de Ting, der ere udenfor Os, og at det derfor var ligesaa ubilligt som urimeligt, hvis jeg paastod, at Tilværelsen maatte være alle opadstræbende Mennesker ligesaa forhadt, som den er mig. Jeg støder kun sammen med den paa en Punkt, der maa evig adskille Os, ja væbne Os mod hinanden; men manget ædelt Menneske kan føle sig knyttet til den, fordi den synes at indeholde Genstanden for hans højeste Trang og Ønske. At jeg paa min Standpunkt troer, han bedrager sig selv og søger Billedet i Skyggetegningen, er nødvendigt; men ogsaa Han vil med Grund kunne paastaa, at Han seer Billedet selv, og aldrig vil han gøre det til meer end Billede, naar han først har vovet at omfatte sin Trang heel.

Spørgsmaalet bliver da vel nu: kan Tilværelsen eller Menneskelivet med alt, hvad dette forudsætter, og indtvunget mellem de Skranker, Vi erkende, nogensinde udvikles til et rent Billede af Ideen eller Guddommen? Underspørgsmaalet vorder: beskue Vi i Historien stedse voxende Spor til denne Udvikling, og hvad byder den sammenbundne Fortid og Nutid Os at haabe af Fremtiden?

Ej er jeg forfængelig og selvkærlig nok til at tro, mine Svar paa disse Livets egne, højeste Spørgsmaal kunne have mere end subjektiv Gyldighed; men dog skal jeg i et af mine følgende Breve søge at besvare dem med saa liden Indblanding af min Individualitet som mulig.

Er det lykkedes mig at overbevise Dem om, hvor nær vores Interesse ligger samlet, og hvor ubetydelig vores Uenighed er, naar der spørges Hvad? da tør jeg ogsaa haabe, De vil dele min Interesse for Omhandlingen af det Hvorledes? der egentlig er og maa imellem alle Tænkende være Tvistens Æble.

Jeg er ikke stolt nok til at tro, at min Individualitet, hvori jeg aabnede Dem et Blik, er som den store Digters en Verden, hvori Enhver med Sands for det Dybe og Høje

gerne træder ind af sin egen og bevæger sig med Velbehag og Nydelse; men, ligesom det var Trang for mig selv at være kendt af den, jeg, om Guderne ville, længe skal kalde min Ven, saa var det ogsaa nødvendigt, naar De skulde kende min Standpunkt og befries fra at misforstaa mig.

Vedlagt finder De et par Vers, Fragmenter af mit indre Livs Historie, der som tro Præg af min Individualitet have ligesaameget og ligesaalidet Værd som den. Hvorfor jeg netop valgte disse, vil Indholden strax sige Dem. —

Naar de engang finder Dem oplagt til at fortsætte vor skriftlige Samtale, og Tiden tillader det, venter jeg at se Noget fra Dem. Regelmæssighed og Afmaaling af Dage eller Uger vilde her være latterlig, og er De af min Mening, ville Vi, naar det falder os ind, skrive, uden at tage Hensyn paa, om det foregaaende endnu er uomhandlet af den anden Part eller ikke; thi Vi løbe dog ikke fra hinanden. —

Deres Ven
Grundtvig.

4.

Fra Grundtvig.

Khvn. d. 5te Juli 1808.

Gode Molbech!

Ret glædedes jeg ved at se en Hilsen fra Dem, og min Beslutning, i Dag at skrive Dem til, blev, om muligt, mere urokkelig.

De fortjente rigtig nok Hug, fordi De ei, efter Løfte, saa til mig i Fredags, og jeg fortjente dobbelt saa mange, fordi jeg ei i Lørdags reiste mig i Tide og sagde min Ven Farvel. For nu at overbevise Dem fuldelig om min Uegennyttighed, vil jeg saamen lade det gaa lige op.

Oprigtig gør det mig ondt, at Deres Reise var i den Grad ubehagelig, at De ved dens Ende maa føle anden Virkning af den, end Henflyttelsen fra Flauheds Stapel-

stad til Naturens Helligdom; men jeg kan dog ikke bare mig for, i beskeden Følelse af egen Storhed, at agte en stor Del af Ubehagelighederne som nødvendig Følge af, at De manglede, og ikke savnede min apostoliske Velsignelse. Disse Ting ere skrevne, at de skulle tjene til Advarsel.

Hvem er min uadskillelige Ven? Jeg havde smigret mig med, at faa en saadan i Ham, som en hel Hob Marke og Enge i dette Øieblik skiller mit Legeme fra, uden at kunne mere; men da Han i det Følgende, næsten som Modsætning, fører Navn af min profane Ven, maa jeg gætte, og dertil har jeg ingen Lyst.

Jeg er i Dag meget ilde tilfreds, og det burde Man aldrig være, naar Man skrev, men saa burde der heller ingen Postdage være. Grunden til min Utilfredshed er, at jeg paa engang erkender den Form, jeg har givet min Udsigt over Asalæren, for den absolut rigtige, og den mindst passende til mit Øiemed. Jeg er derfor meget nær ved at lægge det Hele til Side.

I mit dyre Lysthus haaber jeg at kunne lidt friere underholde mig nogle Øieblikke med min Hr. Ven, skønt jeg ei vil nægte, hvad De vist alt har mærket, at mit Hoved er rent fortumlet og jeg følgelig arbeider paa, praktisk at løse det Problem, om den Paastand er grundet, at Man kun bruger Hænderne naar man skriver.

Problemet er løst for mig; thi jeg mægter ei at skrive et Ord, uden hvad mit Hjerte tilsiger mig, at jeg er Deres

hengivne Ven

Grundtvig
in paucis amicum
C. Molbech
valere jubet.

5.

Fra Grundtvig.

Khvn. 12te Juli 1808.

Gode kære Molbech!

Tak for Deres Hilsen! Hvor glæder jeg mig ikke over Deres Glæde og deler Deres Nydelser! Begyndelsen af Deres Brev til Olsen har jeg set i Skilderiet. Hvad jeg tænker om Indledningen, ved De; men jeg ved, at disse Toner stege rene fra Deres Sjels Strænge, og det er mig nok. Jeg har vandret med Dem mellem Absalons og Holbergs hellige Skygger, jeg har knælet i det sjunkne Klosters Port, jeg har fulgt Dem ind i svundne Tider, skuet Kraften og Livet og Helligheden i sin fulde Glands; men De kender mig nok til at vide, at jeg ikke kunde se triumferende en betydningsløs Old reise sin tomme Bygning paa den gamle Tids hellige Ruiner, at Solen ei for mig er steget høiere. uden i den Betydning, at den i sin Høide har skjult sig for de Dødelige. Jeg behøver ej at sige Dem det, saalidet som jeg kan frygte for, at De vil fortørnes ved at høre det. Det gærer og brænder i mig, naar jeg hører disse Toner. Den Evige ved, om de ere sande; men en Misklang gennemryster mit Inderste, og jeg maa tolke den. —

Jeg tænkte, at De havde skrevet mig til; men vistnok har de for mange behagelige Sysler til, at De, som jeg, kan sidde lænket til Skriverbordet, og jeg vilde selv fortænke Dem deri, hvis de kunde vende Øjet fra den smilende Natur, der vinker Dem, ind mod min blege Skygge, der efter sin Hedenfart kun kan vandre om mellem Oldtids Gravhøie, i gamle Nordens dunkle Lunde. — Dog, vore Aander vandre deres Baner med samme Nødvendighed som Himmellegemerne dreje sig i ulige Kredse; men ligesom Solen er Sentret for dem alle, saa er den evige Lysets og Livets Kilde for

Os, og derfor skulle vore Hjerter mødes, selv naar vore Øine stirre, som det synes, mod modsatte Hjørner.

Jeg vil ikke bede Dem komme snart, dersom De føler, De altid for snart maa rive Dem ud af Naturens Favn; men naar De kommer, vil De vist ikke fjerne Dem fra et kærligt Haandtryk af Deres Ven

Grundtvig.

6.

Fra Molbech.

(Efter et Udkast).

Jeg maa forsikkre Dem, elskede Ven! jeg blev næsten undseelig ved i Gaar at modtage et saa venskabsfuldt Brev fra Dem; som jeg virkelig aldeles ikke var berettiget til at vente. Hvorved har jeg fortient Deres Godhed? Jeg har endnu ikke fra Sorø tilskrevet Dem en eneste Gang, uagtet jeg endog har det Brev, jeg modtog fra Dem i Khvn., liggende paa Bordet, i den Hensigt, her at besvare det. Det er sandt, De har forud undskyldt min Forsømmelighed; men selv undskylder jeg den ikke gandske. Jeg har efter gammel Skik bortdrømt og bortsiaset adskillige Timer (mærk vel, ikke Dage), der kunde have været anvendt bedre. Dog er jeg i det Hele tilfreds med det Liv, jeg i disse 10 Dage har levet; uagtet jeg neppe i 3 Dage har været egentlig i god Lune. Men jeg har den Overbevisning, at hvis jeg blot i 3 Aar havde levet som i disse 10 Dage: da vilde jeg ikke behøve mere for den øvrige Deel af mit Liv, end at bygge paa den lagte Grund. Jeg bør derhos ikke fortie, at den Modtagelse, jeg har fundet hos de allerfleste af mine Venner og Bekiendte i Egnen (i Byen har jeg saare faa eller ingen) har været venskabelig og smigrende og behagelig i saa udmærket en Grad, at den har skienket mig mangen fornøiet Time, som ellers ei var bleven mig til Deel.

Det var Daarlighed, om jeg vilde søge at beskrive Dem

„alles was ich litt und lebte, was ich fand und was ich strebte" — thi Krandsen, som heraf kunde flettes, kunde vel blive skiøn, men aldrig fra min Haand. Enkelte farveløse Blomster vil De maaskee finde i nogle af de følgende Nummere af Skilderiet. — Deres Dom over Begyndelsen til mit Reisebrev vidner om Deres rene Venskabsfølelse og ædle Menneskelighed (for ei at bruge det Dem forhadte Humanitet, der ellers vist ikke er saa slemt, som de troer.) Hvorledes kunde jeg fortørnes over at en Mand, der staaer saa fast, som De, der seer saa meget dybere end jeg, som De, er af en Mening, forskiellig fra mine? — Langt fra at føle mindste Fortrydelse over at see denne forskiellige Mening yttret: er dette mig tvertimod en sand Glæde, ligesom enhver Yttring der vidner om Frihed, Selvtænkning og egen Aand. De har virkelig endog været mere retfærdig mod mig end min gode Poul, fra hvem jeg ligeledes i Gaar modtog et Brev, hvori er adskilligt, som jeg virkelig kunde have Lyst til at besvare med Eftertryk. Jeg lider al Modsigelse, naar den blot ikke har noget Skin af Partiskhed.

Det vil ellers gaae noget galt imellem os med den gamle og nye Tid; thi jeg beundrer den første, og jeg lever i den sidste. Kiender jeg Dem ret, da er denne Livets Philosophi ikke Deres. Den gamle Tid er for mig en herlig Billedstøtte, hvori Konsten prægede et af sine høieste Idealer, som jeg kan staae og beundre, ja om det skulde være tilbede. Den nyere Tid er mig en skiøn og fager Mø, som jeg kunde omfavne med mit hele Væsen og trykke til min blussende Barm — forudsat nemlig at de subjective Betingelser vare som de skulde være; thi heri ligger vel egentlig Knuden.

Nu maa jeg sige Dem, at jeg i Forgaars var paa et Sted, som indtog mig ubeskriveligt — det gamle Kloster, som med lige Ret hedder Skovkloster og Herlufsholm. Vilde man her give mig et tarveligt, dog tilstrækkeligt Udkomme, og i øvrigt paalægge mig hvad Arbeide man vilde, som jeg var i Stand til at udføre: da skulde jeg inden faa Aar eie

den største Skat, som nogen Dødelig er i Stand til at finde paa Jorden (han hedde nu Sokrates, Cæsar, Napoleon, Kant, Schiller, eller Hans Peersen) og da skulde jeg snart glemme baade Fortid og Nutid, og kun leve for de Genier, som aldrig dø i nogen Tidsalder — Naturens og Kiærligheds. Man kunde da lægge mig i en Krog i den gamle Klosterkirke, eller paa en smuk Plet i Skoven og skrive over Graven: Han var et Menneske. og han levede. Denne Gravskrift vilde jeg fortiene; mere ikke. — Men hvorfor ikke i Sorøe, spørger De? — Levede De paa dette Sted, eller i Nærheden, da vilde jeg vel ikke foretrække Herlufsholm for min elskede Fødeegn. Men hvad der nu vilde drage mig til Herlufsholm, er en inderlig retskaffen Ven, som jeg eier i Præsten Petersen, der nylig er kommen til dette Sted, og hos hvem jeg tilbragte en usigelig behagelig Dag. Det er sandt, ikke uden dyb Længsel forlod jeg den skiønne, lykkelige Kreds, som den huldeste Guddom først for 8 Dage siden havde skabt paa dette Sted; men jeg veed nu engang for alle, at evige Længsler, som aldrig opfyldes, blev den Lod, Nornen kastede paa mit Livs Vugge.

Min gode, elskede Ven! vore Meninger have intet, slet intet med vore Hierter at bestille. De kan stige op imod Nord, jeg kan dale ned imod Syd; og dog kunne vi vandre jævnsides i Livet, saalænge vi blive hinanden værdige. Den Trang, jeg føler til at elske Dem, har intet med Deres Oldkundskab at bestille. De kan ti Gange forandre Deres mythologiske Synspunkter; disse ligge gandske uden for mit Venskab for Dem. Lad Dem blot ikke skrække af nogle tilsyneladende eller virkelige Særheder, og maaskee ligesaamange Svagheder hos mig — og jeg haaber vi skulle evig blive Venner. At jeg i mange Henseender sætter høi Priis paa Deres Venskab, derom maa De være overbeviist; at jeg, for at bevare det, aldrig nogensinde skal behøve at fornægte min eiendommelige Karakteer — derom er jeg overbevist.

Lev vel, kiære Grundtvig! snart — (desværre) — samles

vi. Jeg har rigtignok gaaet frugtsommelig med den Idee, at bede Prof. Nyerup skaffe mig 8 Dages Prolongation; men endnu har jeg ikke bestemt mig.

Deres

M.

Sorøe Acad. d. 14de Juli 1808.

7.

Fra Grundtvig.

Kbhvn. 16de Juli 1808.

Saare kære Ven!

Til Absalons nedsjunkne Grav
Du gange hen i Kvælde!
Et Baand omslynger Sværd og Stav,
I Andagt luer Vælde.

Jeg stander i den svundne Old,
Og skuer i dens Indre,
Mod Verden vendes brede Skjold
Og lyse Sværde tindre;
Men Øiet stiger længselsfuld
Didop mod Solens Lue,
Og Helten sukker dybt fra Muld
Mod høien Himmelbue.

Saa stræber Aanden mod sit Hjem,
Men kæmpende den stræber:
Da stiger Daad paa Jorden frem,
Og Sang paa fromme Læber.

Det[1]) Evige, forsonet, ned
En herlig[2]) Straale sender,
Og Straalens Navn er Kiærlighed,
Den lyser og den brænder.

---

[1]) Den (Kvædlinger.)
[2]) hellig (Kv.)

Paa Jord den brænder som en Glod,
Og brændte Fod sig hæver,
Men gennem Nat og skumle Død[1])
Den lysende hensvæver.

Ak! at den svandt den skønne Old,
Kun fængslet halv i Norden![2])
Da hæved sig forstandig, kold
En anden Tid paa Jorden.
Man kriged[3]) for at vinde Jord,
Og agted Himlen ringe!
Saa brat den Straale da opfor
Alt paa sin lyse Vinge.

Ei mere tvinger heden Glod
Vor Fod til sig at hæve
(O! kendte[4]) Vi vor store Nod,
Da maatte Vi vist bæve)
Bag Straalen luktes Porten i,
Som staar for Evigheden;
Thi drømme Vi om Harmoni,
Om Harmoni herneden.

Du Ædle, mod den brudne Form
Saa længselsfuld Du skuer,[5])
Du ser den svøbt i hellig Storm,
Du vender Dig og gruer.
Din Længselstaare tørres hen
Og svag Dig selv Du kalder,
Da Absalons saa hulde Ven
Lovsynger sjunkne Alder.

Jeg stander i den svundne Old
Og rører Harpens Strænge.
O! kan da gennem Tidens Vold
Ei Tonen mere trænge?

---

1) Men blid igennem skumle Død (Skilderiet, Kv.)
2) Ei fængslet selv i Norden (Kv.)
3) kæmped (Sk. Kv.)
4) skued (Sk. Kv.)
5) Saa længselsfuld henskuer. (Sk. Kv.)

Til Absalons nedsjunkne Grav
Du gange hen i Kvælde![1])
Nedknæl! Bekend: den høie Glands
Den svandt og maatte svinde,
Men ei vanhellig Seierskrands
For Nutids Prunk Du binde!

De ved, at jeg er ikke Proselytmager. Jeg skrev disse Linier, ei fordi jeg vilde, men fordi jeg maatte. De har maaske Ret i, at den som levede ganske i den svundne Tid, kunde egenlig ei siges at have levet; men jeg maatte tale den Olds Sag, i hvilken jeg troer og ene ønsker at leve.

Ret hjertelig Tak for det saa venlige Brev, jeg nys modtog fra Dem! Fuldelig gengældte De mit redelige, danske Haandtryk, og jeg tør haabe, at ingen mulig Forskel i Beskuelse kan være mægtig til at skille imellem Os. — Men, underlig maa jeg have udtrykt mig, da De troer at jeg er faldet paa den Tanke, at vort Venskab stod ved eller kunde falde med min Beskuelse af Nordens Gudeliv. Her maa enten jeg have skrevet, eller De læst feil, to Ting, min Skrivemaade gør lige rimelige; thi Gudelæren har jo ei engang været nogen Berøringspunkt imellem Os, uden forsaavidt som De, vidende hvor kær den er mig, stundum har ladet den være Genstand for vor Samtale.

Kun i Vurderingen af den gamle og ny Tid og Bestemmelsen af deres Vekselforhold ere Vi uenige, og her kunne Vi maaske ofte i vort Liv mødes opponerende; men jeg kan ikke tænke mig Muligheden af, at Nogen af Os skulde kunne fordre af den Anden hans eiendommelige Karakters Fornægtelse; thi enten maa Oppositionen hos Os være slet hen uvilkaarlig, eller tage Hensyn paa vor forskellige

[1]) Efter dette Vers har G. i „Kvædlinger" indskudt følgende:
„Der vies Sværd af hellig Stav,
I Andagt luer Vælde;"

Beskuelse, ei som subjektiv, men kun forsaavidt den — fremtrædende — maa gøre en vis Fordring paa Almengyldighed. — Om Ordet Humanitet blive Vi imellem Os neppe uenige; thi sagt af Dem kan det aldrig støde mig, og det skulde smerte mig, hvis De ei stedse fandt den boende hos mig i Deres Betydning, saavidt jeg kender den.

Jeg har forrettet Ærendet hos vores gode Dons, som jeg faar meget kær, uagtet jeg ei heller kan i Alt være enig med ham.

Deres Ven
Grundtvig.

8.

Khvn. d. 19de Juli 1608.

Ret gode Molbech!

Jeg bestormer Dem ret med Breve; men i Dag kunde jeg umulig lade være. De kan ikke tro hvor inderlig [det] glædede mig at se Dem sende mine Linier til Indrykkelse. Deres rene Sjel speilede sig saa aldeles heri, at jeg virkelig fra det Øieblik maa (om jeg kunde) elske Dem dobbelt.

O! jeg føler i dette Øieblik, at jeg har Intet tabt paa Jorden, da jeg har vundet tvende Venner som Dem og Dons. Aldrig kan jeg forsage saalænge jeg tør støtte mig ved saadanne Punkter, og de maatte forsone mig med Livet, naar jeg ei troede at beskue dem som enkelte Gnister i Askehoben, Minder om Ilden som fordum luede.

Ret glæder det mig nu ogsaa at jeg har forekommet Dem, at mine Linier til Dem, hele som de udstrømmede af mit Inderste, stande i Skilderiet for i Dag. Aldrig kunde jeg ladet den Udelukkelse havt Sted, som De vilde havt; thi i samme Øieblik havde det staaet tvivlsomt om jeg ikke maaske gjorde min ædle Ven den himmelskrigende Uret, at tro Hans Øie lukket for den svundne Tids Herlighed.

Gud! hvorfor maa vor Tidsalder ikke stræbe i sig at forene det svundne Herlige? Eller, dersom det virkelig er

dens Stræben, som kun for Øieblikket dræbes i det den vil fremkæmpe sig, hvorfor maa jeg da ikke se det?

Elsk stedse Deres Ven
Grundtvig.

9.

Fra Grundtvig.

[September — imellem d. 24de og 27de — 1808.]

Gode Ven!

Først nu, i Midnattens hellige Stund, var det at jeg kunde nyde den Glæde ved Deres Side at gentage Vandringen til den dunkle Offerlund, til det betydningsfulde Minde om Oldtids Kraft og Asers høitidelige Dyrkelse. Jeg behøver ikke at sige Dem, at hvert Skridt, jeg gjorde med Dem og til det Maal, er mig saa kært, at Genklangen af vore Fodtrin og vor venskabelige Ordvexel frydede baade mit Øre og min Sjel; men jeg var ikke engang redelig, mindre Deres Ven, dersom jeg dulgte Dem min Tvivl: hvorvidt en stor Del af Deres Indledning kan læses med Interesse af et Publikum, der ei paa det bestemteste interesserer sig baade for Dem og mig.

Jeg har endnu fra min egen Side en anden Erindring mod denne Indledning, at den nemlig er (efter min Følelse) baade for lang og spøgende til en Vandring mod saa vigtigt og helligt et Sted. De smiler maaske halvt ved det Sidste; men anse det da som uskrevet, og hold Dem blot til det Første! Vilde De ikke blive lidt vranten, naar De, for at komme til en Beretning om en Gjenstand, hvis Kendskab De ret længtes efter, først maatte læse om, hvorledes to ubetydelige Personer fornøiede hinanden paa Veien og søgte at forslaa Utaalmodigheden?

End en Ting. Hvad vedkommer det Publikum, at vi i Samtale om forskællige Genstande vare af ulige Mening?

Naar jeg nu har sagt Dem, at jeg i Deres Sted vilde enten kalde Verlauf blot lærd eller blot Ven, eftersom min Overbevisning vilde diktere, men ingenlunde begge Dele paa engang, og at $^3/_4$ Mil fra Tjustrup til Hekkenfelds Husene nok er en Skrivfeil istedenfor lidt over $^1/_4$ Mil, da ved jeg ikke let mere at tilføie.

Dog endnu Lidet. Oprindelsen til hine Huses Navn staar neppe paa et passende Sted; thi der, ved Indgangen til den mystiske Skov, saa nær ved Gudernes Helligdom, vil Læseren vist ligesaalidet som Vi dengang tænke paa, hvorledes Køreveien er.

De siger, at Offerstedet er maaske over 1000 Aar gammelt. Her behøvedes vist intet: maaske, thi neppe bleve efter Aar 800 ny Altere reiste for Aserne, og allermindst et saadant, hvor Øiet i Stenenes flere Hundreder finder ligesaamange uforkastelige Vidner om en Hengivenhed til Guderne, som ingen Møie sparede til Forherligelsen af deres Dyrkelse, og som kun almindelig fandt Sted i de tidligere Sekler.

Finder De nu i Dette end slet ikke Andet end hvad De alt vidste, at Vi have forskællige Meninger om Maaden at fremsætte adskillige Ting paa, saa har jeg dog en god Samvittighed for at have redelig opfyldt Deres Forlangende, og jeg vil slutte med, hvad jeg erindrer, at jeg sagde Dem paa hin Vandring: naar jeg har et Maal for Øie, som jeg finder min Stræben værdt, da iler jeg hen ad Veien, og kaster kun flygtige eller dog kortvarende Blik til Siderne, saa yndige Skikkelser de end kunne frembyde. Jeg ved De anser det for en Ufuldkommenhed; men det er dog nok en af de mindste hos

Deres hengivne

Grundtvig.

10.

Fra Molbech.

Til min Ven Grundtvig.

[Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn. 1. Oct. 1808. Nr. 102.]

Jeg seer i det herlige Minde
En Levning fra kraftfulde Old,
Og aldrig af Siælen skal svinde
Hvad ikke jeg skuede kold.
Jeg seer i de mosklædte Stene,
Som stande i Kredsen saa tæt,
Omhvælvet af Egenes Grene,
Et Tempel for Asernes Æt.
Men selv paa de helligste Steder,
Hvor henrykt Du skiælver af Lyst,
Ei Asernes Glands jeg tilbeder,
Ei Andagt opfylder mit Bryst.
Nedsiunken er Gudernes Brimmel
I Tusindaars evige Grav,
Og Valhal var ikke den Himmel,
Som Mennesket Salighed gav.
Men om end ei mere med Vælde
De Aser fra skinnende Sal
Saa høit over kneisende Fielde
Nedskue til Jorderigs Dal:
Saa har dog end ikke fra Norden
Alfader bortdraget sin Haand;
Saa er dog ei veget fra Jorden
Den Uskabtes hellige Aand.
I Stiernernes straalende Bue,
I Jordens livsalige Pragt,
I Himmelens blussende Lue
Jeg aner den Eviges Magt;
Naturen jeg skuer saa kiærligt
At favne med moderhuld Arm
Hver Skabning, og smilende herligt
At vinke til signende Barm.

Chr. Molbech.

11.

Fra Grundtvig.

Svar til min Ven Molbech.

[Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn. 4. Oct. 1808. Nr. 103.]

Du stander midt i Guders Lund
Med Varme, som hos hver Kærminde;
Thi Du i gamle Norden kun
En mærkelig Ruin vil finde.
Du knæler ei, thi Asers Magt
Er Dig kun Fantasiens Pragt.

Dit Syn forvilder sig, min Ven!
Imellem Gudenavnes Vrimmel,
Og stedse stivt Du stirrer hen
Paa Valhal, som paa Nordens Himmel;
Igjennem Ragnaroke ei
Dit Øie end har fundet Vei!

Kan Nogen skue høie Strid,
Som føres mellem Lys og Mørke,
Og Lyset fra den svundne Tid
Og Nordens Aser ikke dyrke?
O! saa Du Lysets Herlighed,
Du ved min Side knæled ned.

Jeg skuer sidste hede Damp,
Som stiger op fra Tidens Lue.
Jeg glædes, endt er store Kamp,
Men Aser faldt, og jeg maa grue;
I Skælven klæder sig den Lyst,
Som da indstrømmer i mit Bryst.

Aartusender kan over Jord
Henrulle, glemmes kan Idrætter,
Men har det Evige sit Spor
Aftrykt, ei Tiden det udsletter.
Et Billede jeg seer i Nord,
Og Træk jeg skuer end paa Jord.

under det, som De skienkede os? — Disse Spørgsmaal overlader jeg Deres og enhver Retfærdigs Bedømmelse. I de faa Linier jeg skrev til Dem, vilde jeg blot give et Vink om, at min Anskuelse ikke er, og aldrig kan blive Deres, og at derfor nødvendig maa fremkomme en stor Forskiellighed i Udtrykket af vore Følelser; paa Dem Selv og Deres Individualitet tog jeg ikke det fierneste Hensyn. Hvor De i Deres Svar har tydet hen paa noget saadant (og dette har De næsten overalt): har De giort mig aabenbare Uret.

At der i dette Svar er adskilligt, som jeg slet ikke giver mig af med, fordi det ligger reent uden for min Horizont, vil ikke undre Dem. Om jeg har fattet Aanden i det Hele, naar jeg troer De har villet sige mig: at mit Blik ikke rækker vidt nok, for at see hvad De seer; at jeg svæver ved Jorden, forbi jeg ikke kan hæve mig, og at jeg derfor ved min uharmoniske Stræben ikke kan naae den Harmoni, som De har naaet — dette maa De Selv bestemme. Ligesom jeg hertil, forudsat at Tingen forholder sig saa, intet [andet] veed at svare, end at jeg maa bevæge mig i den Sphære som er afmaalt for mig; at jeg i denne, under gunstigere Betingelser, vilde finde en Verden, som var mig fuldkommen stor og riig nok, og maaske ogsaa den Harmoni, som jeg nu af mange Aarsager maa savne; og at jeg aldrig har følt og aldrig vil føle Drift til at hæve mig paa andres Vinger, eller høiere end hvor jeg føler mig hiemme.

At jeg i det gamle Norden vil finde en mærkelig Ruin, deri har De fuldkommen Ret — tilvisse en saare mærkelig! Jeg veed ikke hvad De søger og finder; men jeg veed, at Historien er og kan ei være andet end Tidens Ruin; og mere end den giver os, veed jeg ikke at finde. Jeg seer med et fuldkommen klart Blik, at meget er tilovers af denne Ruin i Norden, og at den er stor og herlig; dens enkelte Brudstykker kiender jeg ikke saaledes, som De kiender dem, og dette er mig hidtil ligegyldigt. Forresten stræber jeg ogsaa at see lidt videre end til det gamle Nor-

dens mærkelige Ruin; thi den maa dog vel blive os den mærkeligste af alle, derfor, fordi vi ere Nordboer. De, som er saa indviet i Nordens Helligdomme, De maa sige mig, om jeg feiler deri, naar jeg troer: at Nordens gamle Tid har sin Interesse og sin Vigtighed ene af sig selv; og at den i Culturens og i Menneskehedens Historie fremtræder som en forunderligen isoleret, i sig selv bestaaende Verden, men i en underordnet Rolle paa den store Skueplads, og hvor den begynder at gribe i Verdens Hiul, langt mere passiv end activ. Dette gandske i Forbigaaende.

Om jeg „stedse stivt stirrede hen paa Valhal, som Nordens Himmel" (Gud veed, hvor lidt jeg gjør det): da er dog vel Valhal det mest glimrende Punkt i Asalæren? — Jeg er ikke Mytholog; men Mythologien har altid interesseret mig meget, fordi jeg i den har seet den ældste Poesi hos alle Nationer. Jeg har i mine yngre Aar med inderlig Velbehag levet i Grækernes mythologiske Verden; Nordens Mythologie har under Deres Haand i den senere Tid begyndt at vække min Interesse. Dette vil den fremdeles som ethvert skiønt Digterværk; thi saaledes vil den fremgaae af sit Kaos ved Deres skabende Kraft. I sin raa Tilstand var den kun til for meget Faa; og til disse hørte jeg ikke. — At jeg i øvrigt troer, at den græske Mythologie i sin fulde Reenhed er og maa være ligesaa poetisk som den nordiske, og at jeg i denne ikke kan finde det blomstrende, yndefulde Liv, som indtager mig i hiin — maa De tilgive mig. Underligt vilde det være, synes mig, at tænke sig Homers Fødeland heri at staae tilbage for Scandinavien. Maaskee skulde det være rigtigst, i disse to saa forskiellige Verdener, aldeles at afholde sig fra al Sammenligning; men er dette vel muligt? — Nu er det vist, at jeg virkelig føler mere for den nordiske, end for enhver anden Mythologie; deels fordi den er nordisk, fordi Nordens ældste poetiske Form saa kraftigen i den udtaler sig — og jeg ynder, skiøndt ei udelukkende, det kraftfulde; deels fordi der ligger i den en sær og sønderlig Originalitet, som

allerede i de faa Blik, jeg ved Deres Veiledning har kunnet kaste i Nordens mythiske Verden, har grebet mig, ja som jeg virkelig, skiøndt dunklere, har følt ligefra den første Tid, jeg begyndte at faae nogen Kundskab om disse Gienstande. Jeg mindes endnu gandske levende, hvad Indtryk det giorde paa mig som Barn, da jeg, fortrolig med de græske Guder og Helte, og ikke drømmende om Muligheden af en anden Gudelære, af en Hændelse kom til at faae en temmelig udførlig Kundskab om Nordens Mythologie, saaledes som en Professor paa Sorøe kunde docere den. Det var for mig, som om jeg var falden ned fra Himmelen; længe nok stræbte jeg at bringe disse underlige, barbariske Guddomme, som jeg aldrig kunde blive ret klog paa, i nogen Harmoni med mine græske Guder, som jeg var saa vel kiendt med; men det vilde aldrig ret lykkes mig. — Saaledes vil det neppe nogensinde lykkes mig, at naae Deres høie poetiske Anskuelse af Nordens gamle Gudelære; og jeg beder Gud bevare mig derfra; den vilde kun lidet passe til min øvrige Verden og Tænkekreds. Jeg behøver vel ikke at sige Dem mere end det, at jeg f. E. vel kan finde Mythen om Freis Kiærlighed skiøn; men at jeg ligesaa meget, ja langt mere indtages af Deres digterske Form, end af selve Digtningens Stof — for at overbevise Dem om, at jeg er lidet skabt for at studere den nordiske Mythologie i dens Kilder. — At Aserne høre til Nordens Heltetid og ere uadskillige fra denne, veed jeg fuldkommen vel; men hvorledes man kan faae en Anskuelse af Asernes poetiske Verden uden igiennem Phantasien, vil jeg have meget ondt ved at forstaae; og at Lysets Herlighed kun i hiin Verden skulde aabenbare sig, og at man ingen anden Steds skulde kunne see det (forsaavidt som dette er Mennesket forundt), faaer De mig i al Evighed ikke til at troe; heller ikke, hvormegen Herlighed De end viiste mig, til at knæle ved Deres Side for en død Steenhob, hvori jeg nødvendig selv maa lægge et Liv, hvis den skal faae noget, og hvori jeg dog aldrig kan see meer end en mærkelig og ærværdig Ruin. Nei, da knæler

jeg heller i det store Tempel, hvor alt er Harmoni og Heelhed, og hvor ingen sørgelige Ruiner møde mig; hvor jeg rundt om mig skuer det herligste Liv, et Liv som aldrig uddøer, fordi det ikke er Menneskers Verk, og til hvis Nydelse jeg hverken behøver græsk Mythologie eller nordisk Asalære, hverken den gamle Tids Beundring, eller den nye Tids Foragt. — Lad mig da i min Enfoldighed vanke om i dette Tempel for alle Mennesker (ikke blot for faa Indviede), lad mig glæde mig over de faa oplivende Blomster, der kunne møde mig paa min sørgelige Vei — den eneste, som Skiæbnen bestemte for mig. Jeg er ikke skabt til at svæve i de høiere Regioner; maaskee var det for at trøste mig over dette Savn, at Skiæbnen gav mig et Slags Anelse om, at hvad man finder deroppe sielden opveier hvad man taber hernede. Gierne — maa jeg kun beholde min fattige Verden — giør jeg Affald paa Valhal, ja paa Gimle ovenikiøbet; allerhelst siden jeg dog ikke skal kunne finde Vei igiennem Ragnaroke, som vel maa være saare uveisom. — — —

13.

Fra Grundtvig.

Paa min elskede Vens C. Molbechs Fødselsdag, 8tende Oktbr. 1808.

Sol! Hvi straaler ei din Lue?
Himmel! Hvi er mørk din Bue?
Hvorfor strømme Taarer ned?
O! min Ven fortjente ikke
Disse kolde, mørke Blikke
Paa sin Dag, sin Fødselsdag.

Har Du skuet i Hans Hjerte,
Sol! og skjult Dig for Hans Smerte
Sorgfuld bag den tætte Sky?

Saa Du, Himmel! fra det Høie
Smertetaaren i Hans Øie?
Vil Du blande Din med Hans?

I Dit Øie tit jeg stirred,
Elskte Ven! og Taaren dirred
Dobbelt stor og tung i mit.
Knuget, aabner sig Dit Hjerte,
Og Din lange, dybe Smerte
Taarefuldt mit Øie ser.

Hvi kan jeg ei Saaret læge?
Hvorfor ei som Duggen kvæge
Tørstige og hede Blomst?
Svage Trøst for knuste Hjerte,
At Du ser den samme Smerte
Hos Naturen og Din Ven!!!

Dog — naar sørgende Vi gange,
Klage i de nøgne Vange:
Vore Blomster er ei mer;
Høit Naturens Stemme lyder,
Vemodsfuld men øm den byder:
Skuer, Sønner! ligner mig!

Hørte I de stærke Vinde?
Saa I al min Lyst forsvinde?
Mine Blomster er ei mer.
Stridigt mine Taarer rinde,
Og i Høstens kolde Vinde
Flagre mine Lokker vildt;

Aldrig jeg min Smerte glemmer,
Men min Taare kæk jeg stemmer,
Kold jeg *stivner* i min Sorg,
Og naar kolde Stjerner tindre,
Vinterblomsten i mit Indre
Farveløs, men *stærk* opgror.

Ven! Saa vilde vores Skebne.
Vi med mandig Kraft os væbne,
Trodse hvor ei seires kan!
Høi er Himlen. Hvad tør hindre
Vinterblomsten i vort Indre
Fra at stræbe høit mod Sol!

Bøies stundum end vor Styrke,
Og forvildes Vi i Mørke,
Da har Himlen Lys og Kraft;
Vi kan sukke, Vi kan grue,
Men ei synke; thi Vi skue
Religjon og Videnskab.

Venskab! Du blive Gudinde!
Fastere stedse Du vinde
Om Os dit hellige Baand!
Løfted' af hellige Lue,
Skal Vi da rolige skue
Bag Os og for Os paa Jord.

N. F. S. Grundtvig.

14.

Fra Molbech.

[Efter et Udkast.]

Tillad mig, min inderlig kiære Ven! i faa Ord, som komme fra Hiertet, at byde Dem min Tak for den skiønneste Gave, som nogen af mine Fødselsdage endnu bragte mig; tillad mig at takke Dem for det, som jeg maatte føle mere ved, end ved den ydre Forms Ynde — den hulde, trøstende Medfølelse, som aander i hvert Ord, De skrev. Det er en Trang for mit Hierte; og naar jeg tilfredsstiller denne, saaledes som dette tilsiger mig: da veed jeg De tilgiver, om jeg kun er i Stand til at udtrykke en ringe Deel af hvad jeg føler. — Trøst vilde De skienke mig — og De var i

Stand dertil, om udenfra Trøst kunde finde Vei til min Siæl. Deres Kraft kan kvæge mig for Øieblikke, ligesom en herlig Naturscene kan kvæge den matte og mødige Vandrer; men aldrig, desværre, vil den kunne hæve mit siunkne Mod; thi svag bøier jeg mig villig under Sorgens Vægt, og den nagende Smerte seirer jeg aldrig over, forbi dette vilde være mig smerteligere end Lidelsen selv. I denne er mit Væsen opløst; aldrig kan jeg derfor stræbe efter at afkaste den Byrde, som tung og ængstende hviler paa mit Hierte, knusende Livets i Frihed saa frodigen fremvoksende Blomst; thi med den maatte jeg da tillige bortkaste det eneste, der endnu i Verdens Tomhed er levnet mig, det eneste, som endnu giver Livet Værd for mig. Jeg skal da evig pleie og i Løn med mine Taarer vande den Busk, hvis Torne saare mig dybt og længe; stundom skal jeg vove at hæve mit Øie til den eneste Rose, som endnu blomstrer; og naar jeg da engang ser den svinde for evig, slukker Skiebnen grusomt Haabets sidste, døende Lue: da skal jeg taus vandre frem i Mørket; og ved min Side skal den sørgelige Skygge af Livets Aand svæve til min sidste Vandring. Da maaskee kan den kolde Vinterblomst fremspire i mit Indre — men aldrig kan dette vorde mig Trøst; thi først maa jeg isne, for at kunne frydes ved den; kold er dens kraftige Vækst, og dens stærke, stivnende Haardhed gyser jeg mere for, end jeg ønsker den.

Men endnu har jeg enkelte Straaler tilbage af det Lys, som jeg engang drømte kunde oprinde i dets fulde Klarhed. Venskabs milde Lue vækker endnu ei sielden det hendøende Liv, om den end aldrig formaaer at bringe tilbage, hvad der for evig kan være tabt. — Men naar jeg i saa meget er tabt for mine Venner, som for den hele Verden, kunne de da tilgive det, kan jeg derfor blive dem lige kiær?

Trøstfuldt er mig Deres ædle Venskab; endnu mere den Overbeviisning, at jeg som Menneske, og uden Hovedhensyn paa Videnskaber og videnskabeligt Liv, blev

og bliver Dem kiær; dette skal jeg stedse stræbe at fortiene. Varigst er vel det Venskab, som Forstanden ikke knyttede.

Deres
M.

D. 9. Oct. 1808.

15.

Fra Molbech.

(Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn, 14. Jan. 1809. Nr. 28.)

Til Grundtvig,

da jeg i Sorø andengang havde læst hans Eddalære.

Tag fra Din fierne Ven en Hilsen, han sender saa gierne,
Ønsker: hvad selv han ei har, aldrig maa savnes af Dig:
Giennem Taager og Fis den trænge sig varm til Dit Hierte,
Vidne, at Livsblomsten end rent ei er visnet hos mig.
Tag min Tak for de Timer, som nys saa herligt henrunde,
Da jeg med kvægende Lyst skuede giennem Dit Blik
Hvad sig i dybeste Oldtid for Nordboer har aabenbaret:
Gudernes høiere Kraft, Menneskets renere Liv,
Gamle Frasagn, i Skumringens hellige Mørke indhylled',
Giemte af navnløse Skald, første Gang tolked' af Dig.
Trøstig med kraftfulde Skridt Du vandre frem paa den Bane,
Som, mod vort Fædreland huld, Nornen betegnede Dig.
Og naar i gamle Nord mellem Fielde og Kæmper Du stander,
Fro ved det straalende Liv, ingen end skued som Du;
Naar mellem Hedenolds Skygger Du grandsker hvad Saga os giemte;
Naar Du med mandige Sind tolker de herlige Kvad:
Naar Du ved tryllende Runer et livfuldt Billed fremkalder,
Hvor i de kraftfulde Træk fremspringer Heltenes Old:
Bøi da, min herlige Ven! og stundom fra iisdækte Klipper
Ned i Dalen med Lyst Øiet mod unge Natur.
Her, hvor det mildere Liv ved Vaarens Aande fremblomstrer,
Her skal Du finde Din Ven, tro, som Du stedse ham fandt.
Glad vil han skue Dig hist i Din mandige Kraft at fremtræde,
Skiøndt ei med lige Skridt, stræbe at følge Din Gang.

Seer Du ham da, som ofte, paa Banen haabløs at standse,
Seer Du hans svindende Liv røvet sit eneste Værd,
Svinder end selv hans Drømmes den sidste, den kiæreste Skygge:
Ræk ham da broderlig Haand, som Du ham rakte den hist,
Da vi indenfor Axelstads strenge, snorlige Volde,
Begge med Nordboers Sind, knytted' den evige Pagt.

Den 8. Jan. 1809.

Christian Molbech.

16.

Fra Grundtvig.

Donsenborg d. XIII Jun. MDCCCIX.

Saare gode Ven!

Inderlig megen Tak for de Par Linier, hvormed De fra min Fødeby glædede mig. Hvad klinger lifligere end Hjemmets Pris fra en elsket Vens Læber?

Det undrer Dem med Rette, at De intet Brev har faaet fra mig, som dog ellers er skrivesalig nok; men først i Søndags kom jeg efter 10 Dages Dumhed igen nogenlunde til Forstandens Brug, og vilde jeg end vitterliggjort Dem min Dumhed i et Brev, havde det hartad været mig umuligt.

Dog, selv i Dag faar De kun et kort Godbag og Farvel, da jeg skal hjem og læse med min Jøde.

De veed maaske, at Gundelach har tugtet mig i Søndags-skilderiet; men hvad De ikke veed, er at jeg har angret min Synd og gør nu offenlig Afbigt.

De sværmer om i Syd og Nord, og jeg vilde gerne, især siden min Sygdom, sværme med; men det lader sig nu ikke gøre. Hic Rhodus, hic salta, og nu maa jeg springe, saasnart jeg har faaet Thevandet ned. — Altsaa lev vel

min trofaste Ven! Naturens hellige Aand tale til Dem og fylde Deres Bryst med styrkende Ahnelse af det Evige!

Hils Deres gode Forældre og elsk stedse

Deres Ven

Grundtvig.

17.

Fra Grundtvig.

Skuret i Udby 3die Aug. 1809.

Synderlig gode Ven!

Ikke er jeg i Dag meget oplagt til at skrive af Aarsager, som De kan se forneden; men Noget skal De dog have, om det end bliver nok saa Lidet.

For at begynde ab ovo maa jeg melde Dem, at Køgeveien var mer end lang, da vi havde to stive Mære, fulde af Spat og Ange, samt at vi uden andre Vanheld end en vaad Side, langede Udby Kl. 8 om Aftenen. Der vare Fremmede da vi kom, i Mandags kom flere, og vi har været et dygtigt Selskab, som kun aad og drak, sov og spasede til i Dag. Dons har moret sig med at gøre Kur til mine Fættersker, og jeg har næsten rent glemt min Hovedskade. I Formiddags fulgte vi ridende det sidste Parti paa Vei, red feil, da vi skulde hjem, og kom hid dygtig forbrændte og forstødte Kl. 3. Paa Veien ved Byen Vaarse besaa vi en Krinds af hedenske Gravhøie, som er saare mærkværdig, og gemmer udenaltvivl Mindet om et drabeligt Feldtslag. Paa Løverdag reise vi til Falster og lægge maaske Hjemveien om ad Møen.

Det var dog rigtignok i Udby Have de mange Kirsebær fandtes, men Dons har plyndret Træerne for at gøre sine Hoser grønne hos Fruentimmerne. Hvem skulde troet Sligt om det unge, uskyldige Menneske?

Saa træt og forstødt som jeg er, vil De finde det temmelig naturligt, at De egenlig intet Brev faaer fra mig dennesinde; men jeg tør haabe, De finder det ligesaa naturligt, at De, som har gode, stille Dage i det guddommelige København, sætter Dem hen paa Mandag og tilskriver mig en lang Epistel, som De leverer paa Lollands Postkontor før Kl. 1 og adresserer til Torkilstrup ved Gaabense paa Falster.

Hils Hersleb ret meget fra mig og bed ham sige Sibbern Tak for Følgeskabet og Holtermand noget Lignende for Opvaagningen.

Deres
inderlig hengivne
N. F. S. Grundtvig.

Dons vilde — siger han — skrive Dem til, men Brevet til hans Jette, som vel neppe vorder sluttet før Midnat, giver hans Villie en anden Retning. Jeg kan tænke, han vil give hende Snak for sin Utroskab — arme Pige!

18.

Fra Molbech.

Min kiære Ven!

Som i denne Stund, saa føler jeg ret ofte en inderlig Drift til at aabne min Siæl for Dig, og ligesom dele mit Liv med Dig — et Liv, der i Almindelighed indsluttet i sig selv og sukkende under mangen Indskrænkning og Tvang, sielden nyder Friheds himmelske Gave. Men det, som saa tidt afholder mig fra at give mine Tanker og Følelser anden Form end den, de i sig selv have, er deels min Overbeviisning om, at Du som oftest maatte nedlade Dig, for at gaae ind i min Sphære — deels den subjective

Grund, den Egenhed hos mig, at mine Breve altid, og i langt høiere Grad end min Tale, bære det fulde Præg af min Siæls øieblikkelige Stemning; og denne er i Almindelighed saaledes, at jeg ofte ikke kan, ofte troer jeg ikke bør meddele Andre, hvad der umulig kan have anden Interesse for dem end den, som Venskabs Overbærelse kunde laane det. Da jeg nu ikke altid og hos Alle tør stole paa denne, saa undertrykker jeg ofte en Lyst, som desuden maaskee sielden vilde føre til noget Væsentligt.

Dog førte vel ei Skiebnen os sammen, for at vi aldeles isolerede fra hverandre skulde vandre frem paa det Stykke af Livets Bane, vi jævnsides skulle lægge tilbage. Aldrig har jeg betragtet nogen Hændelse i mit Liv, der fremtraadte stærkere end de dagligen mødende, som betydningsløs; thi jeg har fra min tidligste Alder dunklere eller klarere erkiendt Sporene af en høiere, styrende Magt i Livet. Saa har jeg og saare ofte tænkt paa den Skiebne, der vilde at vi skulde mødes — og jeg har længe betragtet den Time, da jeg lærte at kiende Dig, som een af de mest betydende, jeg har levet. Maaskee feiler jeg vel heller ikke, naar jeg troer, at det Aar, da jeg tabte, hvad jeg maaskee aldrig vinder tilbage, og vandt Dit Venskab, har bestemt i det mindste en lang Periode af mit Liv. Jeg erkiender fuldelig hvad jeg har vundet, og jeg ønsker at medtage Dit Venskab i Graven, som een af de skiønneste jordiske Erindringer, der skienkedes mig — men lang Tid vil endnu henrinde, før det Tabtes Minde er saa formørket, og de Saar, som Tabet medførte, saameget lægte, at, efter den lange, sørgelige Kamp, Forsoningens blide Rolighed kan vende tilbage. Thi nu har jeg af den harmoniske Tilværelse kun Erindringen tilbage, og Idealets Billede for mig; hiin kan vel aldrig vækkes igien til nyt Liv — og dette — hvor svagt er mit Haab om nogensinde at naae det! — Ikke sielden føler jeg i lysere Øieblikke levende Anelser om en skiøn og fuldkommen Tilværelse, som kunde være min — jeg synes at føle en Evne til at skabe mig et herligt Liv og føler virkelig, at

jeg af Naturen fik Anlæg til at nyde Livets Fylde — men et Øiebliks Dvælen i det Virkelige er nok for at bringe mig til den sørgelige Erkiendelse, at Evnen kun blev mig givet for aldrig at udvikles, Savnet, for aldrig at opfyldes, og Anelsen kun til en sielden oplivende Trøst i mørke Dage.

Ofte har min Phantasie været sysselsat med at sætte Dit Liv ved Siden af mit; ei for at søge Liighed d e r, hvor jeg aldrig kunde finde den; men skiøndt den vel i det Hele forsvinder, synes den dog paa enkelte Hovedpunkter ei ukiendelig at træde frem, maaskee kun for at hæve Contrasten i det Øvrige desmere. Jeg seer Din Ungdom, ligesom min, at hensvinde ubemærket og eensom — kun med den Forskiel, at den vistnok af Dig blev nyttet mere for det høiere Liv. Som Du var jeg stedse kun lidet hjemme i støiende Samkvem eller i Jævnaldrendes Liv, og derfor kun lidet paaagtet og yndet. Langt maa jeg gaae tilbage, for at finde mig heel lykkelig som Barn; thi Eensomhed vækkede tidlige, ufattelige Længsler hos mig, og en meget sørgelig Stilling saarede tidlig mit Hierte, mørknede mit Sind og forbittrede mig de reneste Nydelser. Men selv naar jeg mindes de mørkeste og ulykkeligste Timer i mit Liv, naar jeg sammenkalder alle rædsomme og smertefulde Erindringer fra mine tidligere Aar, og saaledes formørker det skiønne Billede, som dog aldrig ganske forlader mig — selv da knæler jeg taknemmelig og med Glædens Taarer i mit Øie for det høieste Væsen. Thi Gud lod mig aldrig forgaae i Smerten eller fortvivle i Eensomhed. En ædel Blomst voxsede i Løndom op ved min Side og nærede mit Hierte med Ømheds kvægende Duft og styrkede mit matte Øie ved Uskylds og Kiærligheds rene Farver. — Hvor inderlig gierne, min kiære Grundtvig! vilde jeg dele med Dig de Følelser, som opfylde mit hele Væsen ved Tanken om det, jeg skylder mit Livs første Genius — men maa jeg ikke desværre frygte for, kun at oprive et Saar hos Dig selv, hvis Smerte sikkerlig kun Faa ville vide at skiønne saameget som jeg. — Engang, da jeg haabløs og nedtrykt af Skiæbnens bittre Spot følte mig saare ulykkelig

paa et Sted, hvor Alt omkring mig syntes at tilsmile mig blid Rolighed og Harmonie, stod jeg, ledet af en ærværdig, jeg maatte næsten sige hellig Olding, ved hans Datters Grav. Hans Hiertes Fromhed laae i hans rene Læbers Ord: Herren tog hende! og dette Udtryk i hans Mund var begeistrende for mig. Jeg troede at see den forklarede Skikkelse svævende for mig i Skumringen; og mit hele Væsen følte hvad jeg sagde, hun er salig! — Men snart var min Tanke hos Dig; aldrig kan jeg habe Livet, og jeg maatte ønske: gid hun endnu var blandt de Levende! — Jeg tænkte paa, hvormeget mere Du endnu havde mistet, end jeg, og skammede mig et Øieblik over min haabløse Smerte. — Levende har jeg følt Dit Tab; og skiøndt jeg kiender Din stærke Aand, der snart overflyver det Endelige og betvinger den Smerte, som dette føder — dog maa jeg endnu ofte beklage Dit Tab; thi jeg vilde saa inderlig gierne unde Dig det, jeg selv eier.

Lidet vilde det gavne mig, om jeg gientog for Dig mit Hiertes evige Klager; thi jeg maatte sige mig selv, at Du, som jordisk Smerte vel bøiede, men aldrig overvandt, vilde bebreide mig kraftløs Passivitet, og ei uden Grund dadle den Modløse, som en Lidenskab uden Haab og uden udvortes Næring kan berøve saameget af Livets høiere Kraft. Men Du vil heller ei være kold nok til at troe, at hvad der prægedes saa dybt, uden lang Anstrengelse kunde udslettes. Og hvorledes skulde det udslettes? — det kan gaa over i andre Former; men saa sandt som Intet forgaaer, saa vist bliver heller ingen sand og levende Følelse til Intet eller forsvinder uden vedvarende Virkning. — Med en sørgelig Lyst dvæler jeg selv gierne og ofte ved mørke og sørgelige Erindringer; men det var ei min Hensigt at gienkalde dem hos Dig. Tilgiv, om det mod min Villie er skeet, — og lad ei heller det Blik, Du maaskee endnu engang kaster paa den hvide Rose, som Du fandt i Myrtens Sted, være Dig ukiært, om Du end stod midt iblandt Nordens høie, evige Graner.

En stærk Tilbøielighed driver mig til at forlænge dette Brev langt over mine Breves sædvanlige Grændser; men flere Grunde tale derimod, og i Stedet for denne Gang at sige Dig mere af det, som Du maaskee kun med Ulyst læser, vil jeg blot her endnu engang fremsætte et Ønske, som jeg før har yttret for Dig — at Du vilde giennemlæse de Blade, jeg har skrevet om Livets Væsen, inden de trykkes — dog ei blot for at læse dem, men for at sige mig, saavel hvorledes de i det Hele have behaget Dig, som hvad Du i det Enkelte kan finde at erindre. Det første vil naturligviis interessere mig, skiøndt det vel i intet Tilfælde kunde bringe mig fra mit Forsæt, engang omsider at hæve mig over den smaalige Frygtsomhed, der hidtil ofte har holdt mig tilbage fra at yttre mine Overbeviisninger om det Høieste, og fra at fremstille mig selv og mine egne Anskuelser, uden Hensyn til andres Mishag eller Bifald. — Det sidste vil sikkert paa et og andet Sted kunne gavne mig, da flere Ting have forenet sig, for endnu at forringe den liden Grad af Fuldkommenhed, jeg kunde give denne Afhandling. Saalidt jeg kan nægte, at det har interessérct og fornøiet mig, i at afskrive denne efter 1/2 Aars Forløb, at finde mig selv igien paa de fleste Steder, og at see adskillige Ting nu i et klarere Lys og med større Bevidsthed, som dengang en mere dunkel Følelse lod mig udtrykke — saa langt er det fra, at dette Arbeide tilfredsstiller mig selv. Men endog den Tro, at jeg maaskee aldrig vil kunne frembringe noget, der nærmede sig Fuldendelse, skal ei afholde mig fra at stræbe frem mod det Høiere. — Paa en Tid, da jeg havde saare lidet at holde mig til i Livet, og da det næsten havde tabt alt udvortes Værd for mig, søgte jeg at gaae ud af mig selv og at forlade det Forgængelige i Livets Aabenbaringer, for at sætte det, som jeg var mig bevidst som det Høiere og Uforgængelige, i et klarere Lys for mig selv. Det lykkedes mig i det mindste for et Øieblik at hæve mig til et Punkt, hvorfra jeg kunde betragte min egen Lidelse som uvæsentlig, og hvor jeg kunde gaa ud

af mine individuelle og personlige Følelser, for at træde ind i Menneskets høiere Forhold. — Jeg seer nu tilbage paa dette Arbeide, som paa en Mindeblomst i Livet — men en Blomst, som jeg om muligt skal søge at bevare og udvikle til høiere Fuldkommenhed.

Det kan ikke feile at Du, som selv har studeret langt mere og grandsket langt dybere og seet Tingenes egentlige Natur i et klarere Lys end jeg, vil finde lidet Nyt, og maaskee meget, som Du ønskede anderledes; men det ene er mig nok, hvis Du troer at see mig paa en Vei, der engang kan føre til det, som vi sikkerlig begge erkiende for det høieste.

Mine tunge Øienlaage lukke sig — God Nat! kiære Grundtvig!

Din oprigtige og hengivne

Molbech.

Den 12te Decbr. 1809.

19.

Fra Molbech.

Kiøbenhavn d. 27. December 1810.

Kiære elskede Ven!

Saa blev det da skikket, at Du endnu i dette Aar modtager et Brev fra mig i Udby — fra mig, der for 14 Dage [siden] ikke saae nogen Rimelighed i at dette kunde skee, før næstkommende Sommer. Hvor haard og kold maatte jeg være, om jeg end ikke i denne Time rystedes ved Tanken om hvad der maatte foregaae, før dette kunde skee! — Det er ikke min Hensigt at berøre enhver af de Strænge, der endnu maa bringe Dit Inderste til at bæve. Men hvad jeg ønskede mig Evne til at skildre, var saavel den Tilstand, hvori Din Bortreise satte mig, som den Følelse, hvormed

jeg i Gaar Morges læste Dit første Brev til Hersleb. Hverken det første eller det sidste kan jeg; thi noget saadant skildrer neppe den alt undfangende Digter.

Jeg vil ikke tale om min Smerte — den vilde vist have været meget, meget større, om jeg ganske havde kiendt og giennemskuet Din Forfatning. Men hvor høist sørgelig var den Tomhed, som Din Bortreise efterlod sig i min Siæl! — hvor ulykkelig følte jeg mig selv — hvor mørk blev Verden omkring mig, og hvor forunderligt var det, at denne Tilstand, der med tusinde Forestillinger pinte min Siæl, varede kun saare kort. En dyb Anelse vaagnede i mit Inderste, og een Gang vaagnet, vandt den med hver Time i Kraft og Klarhed. Jeg haabede, og jeg kan med Sandhed og med den inderligste Glæde sige, at min Tro ikke noget Øieblik har vaklet. Sibberns Gienkomst var mig glædelig, forbi den bragte mig Tidende fra Dig — men denne selv var mig ikke meget trøstende. Under alt dette var jeg uophørlig saa omtumlet i et brusende Hav af Ideer, at jeg med Oprigtighed vil tilstaae, at flere Timer forgik, vel ikke uden Tanke paa Dig, men uden at Tanken vedblev umiddelbar at være hæftet til Dig og Din Tilstand. At giøre Dig Rede for denne Tid, kan jeg ikke; maaskee vil Du bedre kunne det, end jeg selv. I Tirsdags Aftes forlod jeg et Selskab, hvor jeg ikke havde været hiemme, drevet bort i det skrækkeligste Veir af en uimodstaaelig Drift, der ikke skuffede mig. Paa Bordet fandt jeg en Seddel fra Hersleb, som gød en skiøn Straale af Haab i mit Hierte, uden at den dog endnu var fuldkommen klar; men jeg anede, at den vilde blive det. Det er mig umuligt at sige Dig, i hvilken Stemning jeg blev sat denne Aften, som jeg tilbragte ganske eensom. Den var saa lyksalig, at jeg ofte var fristet til at troe, det Hele var en Drøm. Jeg tænkte saare ofte paa Dig, og Du stod tidt saa levende for mig, at jeg i min Begeistring i Øieblik troede Dig nærværende. O! kunde jeg blot sige Dig, hvorledes min Tilstand tilsidst

gik over til en blid og salig Rolighed ved at læse i det nye Testamente — jeg troer det vilde være Dig til Glæde.

Jeg vil ikke berøre, i det mindste ei med nogen Udførlighed, hvad Virkning Læsningen af Dine Blik paa Christendom og Historie have gjort paa mig, jeg vil kun sige Dig, at Du langtfra ikke maa troe, at Din Rigorisme har været mig stødende, hvilket Du muligen er tilbøielig til. Jeg er ikke saa sandseløs, at jeg ikke skulde kunne fatte Reenheden i den Aand, hvormed Du har stræbt at fatte det, som stedse min Tro og mit Hierte har erkiendt for det Høieste og Helligste, hvorom Mennesket i Tiden har faaet Kundskab. Vi ere vel neppe enige i Maaden, hvorpaa vi beskue dette, men jeg troer at forudsee, vi engang ei ville staa meget langt fra hverandre, naar min mere poetiske Beskuelse bliver mere historisk, eller endnu hellere begge forene sig i en høiere Eenhed, hvorefter jeg inderlig skal stræbe.

Tro mig, elskede Ven! den Skiebne, der rammede Dig, har ikke gaaet mig forbi. Den har virket og virker daglig til at fremskynde en Giæring i mit Indre, der længe alt har forkyndt sig og længe været i Begyndelse. Den er ikke voldsom, men snarere rolig og blid; og jeg overgiver mig til den, uden Ængstelse og med fast Tro paa Guddommens Styrelse. Ogsaa er den Kraft, som blev mig skienket, som længe var døvet og nedsænket i Slummer, meer end nogensinde vaagnet — ja jeg beder Gud allene, at den, som den er, maa vedvare. Jeg tør da haabe, at det skal være forbi med min elegiske Stemning, og at den i det mindste skal gaae over til Resignation. Det er langt fra, at jeg kan forklare Dig, hvorledes det er med mig, og hvad der rører sig i mit Indre; thi denne Tilstand er mig alt for ny. Jeg kan blot sige Dig, at den Styrke og Klarhed, jeg føler, i høi Grad har oplivet mig, at en mere sund og tillige alvorlig Stemning synes at ville udvikle sig hos mig — at de fleste udvortes Ting have tabt usigelig meget for mig, og at jeg derimod seer alt det Gode og Skiønne, og Ideernes hele Rige omstraalet af en ny Glands.

Jeg har begyndt at føle mig selv, og med Guds Bistand, som jeg skal stræbe mere og mere ved Reenhed at fortiene, haaber jeg, at denne Følelse af mit Væsens Kraft og Selvstændighed ikke mere skal forlade mig. Jeg skal ogsaa stræbe at afkaste Alt hvad der kunde hindre dens frie Udvikling; jeg skal uddrage mig fra en Mangfoldighed af Arbeider, som deels overstige mine physiske Kræfter, deels sløve mine høiere Evner, og søge saameget muligt at indskrænke mig til det sande Reelle, og det, hvortil jeg begynder at troe, at min Natur kalder mig. Jeg vil ikke udrive mig af Verden, som mere end en Gang har været mit Forsæt; men til dens ædlere Former vil jeg slutte mig, og fri vil jeg giennemvandre den, uden at beherske og uden at beherskes. At komme til reen Erkiendelse af Tidsalderen og det Punkt, hvorpaa den staaer i Historien, skal være min alvorligste Stræben; og mit Fædreland skal som hidtil være min Levekreds, men med en renere Erkiendelse af Nødvendigheden af et giennemgribende Forhold imellem Religion, Stat og Videnskab.

Tilgiv, kiære Gundtvig! om Du ikke finder dette Brevs Indhold saaledes, som Du havde ønsket det, og som det burde have været. Min Siæl er alt for behersket af disse Følelser, til at jeg skulde kunne standse dem, naar de strømme over. I Gaar Formiddags, efter at jeg i Glædes Henrykkelse havde læst Dit Brev til Hersleb, hvis første Side paa en overraskende Maade giorde det klart for mig, at jeg tør haabe, hvad jeg saa inderlig gierne vilde — da burde jeg have skrevet Dig til; ikke i Aften, da jeg udmattet og forvaaget føler mig meget nedspændt. Meget kan jeg dog undlade at skrive om, da Du formodentlig faaer Brev fra Dons og Hersleb, som jeg hver Dag mere elsker og agter. Ogsaa Dig, ædle Grundtvig! elsker jeg meer end nogensinde, ja med en Kiærlighed, som jeg aldrig havde troet at kunne føle for Dig. Maatte Du engang ogsaa kunne elske mig, og maatte vi kunne være hinanden nok i Venskab, om end alt andet Jordiskt skulde synke og svinde omkring os!

— Hvad jeg nu ret inderlig maa bede Dig om, er at Du vil tilgive mig, hvad Du kan have og herefter faae at tilgive mig; og jeg skal stræbe at ligne Dig, om ei i Kraft, saa i Reenhed.

Jeg beder Dig indstændigt at skrive mig til med næste Post, at jeg paa Tirsdag kunde modtage Brev fra Dig, og deri Efterretning om Tiden, naar Du tænker at komme til Kiøbenhavn. Jeg reiser paa Onsdag d. 2den Jan. med Posten til Sorøe, og vilde derfra besøge Dig i Udby, om Du vil tillade mig det, og ingen uovervindelig Hindring skulde møde.

Paa Mandag agter jeg at sende Dig nogle Exemplarer af Nytaarsnat og deriblandt et ret smukt paa Velin Papir til Din ærværdige Fader. Over Bonnier har jeg alt mange Gange ærgret mig. Idunna koster 4 Rdlr. indbundet.

Jeg var hos Øhlenschlæger idag og talte næsten i to Timer med ham, mere fornøiet med hans Tale end hans Meninger. Han forelæste mig et Par deilige Digte af den nye Samling, der udkommer i disse Dage.

Dine Forældre hilser jeg med inderlig Kiærlighed og Ærbødighed. Dig, elskede Ven! byder jeg det eneste, jeg altid har eiet, et trofast Sind — og jeg føier til det Ønske: gid Han, hvis levende Ord jeg er giennemtrængt af, skienke Dig Kraft i Siælen og Ro i Hiertet!

Din Molbech.

Jeg maa dog sige Dig, at Din Sorøe Kirke holder jeg mere og mere af — ligesom af Versene til Maanedskobberne fra den poetiske Side. Men — om de ere religiøse, dette er det store Spørgsmaal.

20.

Fra Molbech.

Soroe den 30. Decbr. 1810.

Kiære Grundtvig!

Jeg forlod Kiøbenhavn i Gaar Morges i en meget glad og lykkelig Stemning, og jeg har tilbragt denne Dag i mit Fædrenehiem med en Sindsro og Tilfredshed, som jeg i lang Tid ikke har kiendt til paa dette Sted. Enhver Gienstand synes mig ligesom ny; Livet er ikke uddødt, men synes paa en af de skiønneste Vinterdage at have gienfødt sig med nordisk Kraft. Naturens Ynde er borte, men ei dens Skiønhed.

Ligesom saa meget Andet hos mig er høist forunderligt i denne Tid, endog for mig selv, saa er det og, at skiøndt jeg har været flere Gange i Roeskilde Domkirke, og utallige Gange i Sorøe Kirke — har jeg egentlig dog ikke seet den første før i Gaar, og aldrig den sidste i en saadan Klarhed som i Dag. Jeg gik i Dag efter Gudstienesten næsten et Par Timer omkring i dette saa velbekiendte Hiem, og blev ret fornøiet med det, jeg i Sommer skrev i Kiøbenhavn om denne Kirke. Vel maatte jeg ogsaa her paa Stedet selv erkiende, hvor langt dybere Dit Digt er, end mit prosaiske Brev; men det Udvortes var jo ogsaa Hovedsagen hos mig, og jeg tør haabe, at selv Du ikke har giort det, jeg skrev, aldeles overflødigt. Maaskee kan det endog ved Dit Digt faae en Interesse, som det før ikke havde. I Forbigaaende maa jeg sige Dig, at jeg i Dag ogsaa for første Gang ret nøie betragtede Cantsler Friis's Monument, saavidt det igiennem Gitterværket kunde ske, og fandt, at det lovede mig langt mere end jeg havde ventet. Hvorfor dette Capel aldrig har aabnet sig for mig, kan jeg heller ikke ret be-

gribe. Nu skal det i Morgen, eller saa snart jeg kan, blive min første Omsorg at komme derind.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Jeg beder Dig imidlertid, at Du vil skienke mig den Glæde, med første Post at lade mig høre fra Dig, og jeg haaber, at dette Brev vil vorde mig end mere glædeligt, end det første, Du skrev til Hersleb. Ved ham faaer Du med næste Post Exemplarerne af Nytaarsnat, og jeg haaber ogsaa Idunna tilsendt.

— — — — — — — — — — — — — — — —

Tilgiv dette Brevs Ubetydelighed! Det vil dog ikke være Dig ganske ukiært. Jeg veed virkelig i dette Øieblik intet andet at skrive om, der af sig selv kunde flyde mig i Pennen, og at jeg skulde konstle, dertil har du vist ligesaa lidt Lyst, som jeg.

Dine ærværdige Forældre beder jeg venskabeligst og ærbødigst at hilse fra

Din evig hengivne

Molbech.

21.

Fra Molbech.

Bedste Grundtvig!

At dette er det tredie Brev, jeg skriver Dig til siden Du reiste til Udby, kan Du ikke vide uden min Underretning; thi jeg seer, at Du er kommen samme Aften til Kiøbenhavn, som jeg kom til Sorøe. Jeg kan imidlertid ikke berøve mig den Fornøielse, atter at sende Dig min venlige Hilsen og min Tak for den, Du sendte mig. Hvor kort den end var, vilde jeg dog ikke undværet den for meget. Mit Haab, at modtage et længere Brev fra Dig, opgiver jeg ikke, skiøndt de to, jeg har sendt Dig, endnu ere ulæste.

Det interessecrede mig at see, at Du var kommen til Kiøbenhavn før den 31. Decbr. — som af flere Aarsager, saa og fordi Du altsaa havde Føie til at underskrive Din Fortale denne Dag. Hvad siger Du ellers til, at jeg endnu ikke har læst Idunna?

Jeg kommer i dette Øieblik hiem fra Biernede Kirke, den første Udfart, jeg har giort siden jeg kom til Sorøe — maaskee og den sidste. Al Fornøielse ved min Reise hertil — og hvor megen jeg lovede mig, kan Du see af mit Brev og høre af Dons — er om ikke spildt, dog meget forbitret. Et udvortes Sygdomstilfælde, der ikke har villet vige for de sædvanlige Midler, forvolder mig ikke blot næsten uophørlig Smerte, men berøver mig og al Raskhed og en stor Deel af min Frihed. Jeg er ikke den samme, jeg var i Dag for otte Dage siden. Uden Sundhed er jeg egentlig Ingenting. Det er den første Gang i mange Aar, at jeg er samlet med begge mine Brødre i Sorøe — men jeg har næsten lovet, at det skal være sidste Gang, jeg kommer her, med den Hensigt at blive her; thi det er øiensynligt, en ond Skiebne forfølger mig paa dette Sted.

Din Efterretning giver mig Haab om at see Dig i Kiøbenhavn; thi jeg vil ile herfra, saasnart jeg uden Skade kan vove at kiøre 10 Mile i en ægte Vinterkulde, og jeg haaber, det vil blive f. Ex. Tirsdag eller Onsdag i næste Uge. Sorøe er egentlig utaalelig om Vinteren; men det forstaaer sig, det Utaalelige kan her, som andensteds, blive ei blot taaleligt, men kiært og behageligt, under de fornødne indvortes Betingelser. Da jeg nu savner disse, ønsker jeg mig herfra, det snareste det kan skee.

Hvis Du modtager dette Brev saa tidlig, og Din Reise til den Tid er bestemt, da vilde Du maaskee paa Løverdag lade mig vide, naar Du tænker at forlade Kiøbenhavn.

Dons maa Du hilse fra mig. De faa Linier, han sendte mig, lader jeg ikke gielde for noget Brev. Hersleb beder jeg Dig ogsaa hilse paa det venskabeligste.

I det nys oprundne Aar ønsker jeg Dig Kraft i Aanden, Fred og Kiærlighed i Hjertet — da har Du vist Alt, hvad Du selv ønsker Dig.

Din evig hengivne Ven
C. Molbech.

Soroe Academie den 3die Januar 1811.

22.

Fra Grundtvig.

Valk. Kolleg. 5te Jan. 1811.

Kære Ven!

Dit kære, venlige Brev modtog jeg nu, og iler med at skrive Dig et Par Linier til. Inderlig Tak for Dit gode Ønske; ja, bedste Ven! det er hvad jeg behøver, og hvad jeg troer mig paa Veien til at faae, men jeg har det endnu kun halv. I Øieblikke slaar mit Hjerte ret varmt for alle Mennesker, men det kølnes igen, og det bekymrer mig. Dog, den Gud, som har begyndt den gode Gerning i mig, vil ogsaa fuldende den.

Om min Reises Øiemed, at udvirke Tilladelse for min Fader at vedblive sit Kald og faae mig til Kappellan, skal blive opfyldt, veed jeg ikke; dog, det staar i Guds Haand. Med Kongen har jeg endnu ei kunnet komme til at tale, men har Haab om at naae det paa Søndag, og kan jeg ende mine Forretninger saa snart, agter jeg, om Gud vil, at reise hjem paa Mandag, thi jeg længes ret inderlig efter Hjemmets Rolighed. I saa Fald sees vi da ikke dennegang, men mit inderlige Ønske er, at Gud ogsaa vil skænke Dig Fred i Hjertet og udvortes Sundhed. Hold Dig til ham og hans Kristus, thi Han er en mægtig Frelser! Dons skal jeg hilse. — Lev altid vel og elsk stedse din

hengivne Ven
Grundtvig.

23.

Fra Molbech.

Kiære Grundtvig!

Jeg kan idag blot sige Dig, at jeg i Aftes læste Dit Brev til Hersleb, i Følge hvilket jeg om et Øieblik gaaer over paa W[alkendorfs] Collegium for at indpakke Dine Bøger, for saavidt som den indsendte Kuffert kan rumme dem. Hersleb har lovet at ville sende Dig Herders Geist d. Ebr. P. fra Bibliotheket. I Fald Du ikke før Din Afreise talte med E. R. [Etatsraad] Moldenhawer om at faae Bøger fra Bibliotheket, var det maaskee ikke af Veien at skrive ham et Brev til desangaaende, hvilket Du da kunde sende mig.

Med inderlig Glæde saae jeg af Dit Brev, at Du lover Dig det Bedste af Dit Ophold i Hiemmet, og at Din begyndende Rolighed vedvarer. Jeg ønsker af mit hele Hierte, at Du snart igien med fuld Kraft, med Fred i Siælen og glad Forhaabning maa træde virksom ind i Livet. — Jeg ønsker Dig Styrke til at bestaae i de Prøvelser, som endnu maatte vente Dig, og især at Du ikke altfor meget maa komme til at fortryde, at have paalagt Dig selv og Dine gode Forældre en Byrde, som vist ikke er let. Mere herom en anden Gang. Jeg venter, at Du snart glæder mig med et Brev.

Min Reise er endnu ikke bestemt. Naar den er det, skal jeg lade Dig vide det. Udsættelsen er mig slet ikke behagelig. Din Commission til Fru Leth er besørget. Jeg skrev hende til i Søndags; men hun faaer ikke Brevet før paa Fredag, da Seidelin ikke før kunde faae det andet Exemplar af Idunna indbundet.

En kiærlig Hilsen til Dine høitagtede Forældre

fra Din trofast hengivne

Molbech.

Tirsdag Morgen d. 22. Jan. 1811.

24.

Fra Grundtvig.

Udby, d. 4de Febr. 1811.

Kære Ven!

Tak for dine Breve, som jeg forefandt ved min Ankomst hertil; de vare mig kære Vidner om dit Venskab! Tak ogsaa for din Omsorg for mine Bøgers Nedpakning og for medfølgende Linier! Saare foranderlig har mit Sinds Tilstand været, siden vi skildtes ad, hvori mit Legem har den meste Skyld, ikke fordi dets Tilstand bekymrer mig saa synderlig, men fordi Nervesvagheden gør mig tilbøielig til Grublen og udygtig til at bortskyde de uværdige, urene, ja ofte formastelige Tanker, som trænge frem og forfølge mig. Imidlertid skænker Gud mig dog stundom lyse Øieblikke, hvori jeg ahner en Fremtid, da jeg, med urokkelig Tro paa Kristendommens Sandhed, skal ved den Hellig Aands Kraft fremvandre frimodig i Ydmyghed og Kærlighed. Gud give den Tid ei maa være langt borte, thi tit er min Tilstand ret bedrøvelig, men jeg erkender, at det er mine Synders Skyld, og har den Vished, at Gud vil handle med mig efter sin store Kærlighed, og for Jesu Skyld forbarme sig over mig og udløse mig af Trængselen, naar hans behagelige Time kommer.

Vil du være af den Godhed, at gaae ud til Professor Mynster, og bede ham om en ny Recept paa de assa foedita Piller han foreskrev mig, og sige ham, at jeg efter Brugen af de to Glas er ligedan, og at Hukommelsen synes mig meget svag.

Vedlagt følger to Afskrifter af Begyndelsen til Volsungerne. Jeg sender begge og beder dig sammenligne dem, da jeg derpaa tænker den bedst kan trykkes efter den

fremmede. Schubothe er Aftale gjort med. Vil du nu besørge det.

Tak Dons for hans Linier, og skriv snart til din

Ven
Grundtvig.

Skænd paa Hersleb, fordi han ikke skriver, og kan du læse medfølgende Recensjon, da giv den til Müller og læs den sidste Korrektur; hvis ikke, da lad den ligge!

25.

Fra Grundtvig.

Udbye 17de Fbr. 1811.

Gode Molbech!

Jeg takker for dit Brev og for den Omhu Du deri lover for min tilsendte Haandskrift! Hvad nu dit Spørgsmaal angaar, hvorefter der skal trykkes, da er det vel bedst, at min Haandskrift følges i Trykkeriet, og at den anden Afskrift benyttes ved Korrekturen, naar enten min Haand er ulæselig eller nogle Forandringer ere gjorte. Uagtet det er en slem Byrde, haaber jeg dog at Du og Dons og Hersleb forene eder af Venskab til mig om at bære den.

Det Liv jeg fører er just ikke behageligt; Guds Revselse er ikke endnu til Ende, dog har jeg det visse Haab til min Frelser, at Gud snart skal tage mig til Naade og da forlene mig Styrke til at imodstaa det Onde. Hvad der i den sidste Tid dobbelt ængster mig, er at urene og formastelige Tanker stedse forfølge mig og opstige hos mig, uden at jeg har Styrke til at bortskyde dem. Jeg veed, Du troer ikke paa Djævelens Fristelser, men jeg vil ønske af mit Hjerte, at Du aldrig som jeg maa overbevises om dem; thi det er skrækkeligt. Det er bogstavelig sandt hvad Kingo siger om Satan i en [af] sine deilige Psalmer:

Snart vil han Munden binde,
Den Gud ei prise skal,
Snart vil han Øiet blinde,
At ei fra Morkheds Dal
Jeg Naadens Lys skal se,
Snart dover han mit Øre,
Jeg ei Guds Ord skal høre
At lindre Sjælens Ve.

Arbeide kunde jeg nok, naar jeg kun kunde faae ret stor Interesse for et Arbeide, hvorover jeg ingen Skrupel gjorde mig; men det er ikke vel at vente, førend Gud sætter mig i en Embedsstilling, thi da veed jeg, det er hans Villie, at jeg skal opfylde de Pligter, som derved paalægges mig, og da haaber jeg ogsaa, han giver mig sin Kraft til at stride imod og overvinde de onde Magter, som belure og beleire mig. Din Dom over min Recensjon var mig ikke uventet; udarbeidet under idelig Trængsel, kan den vel ei være meget livlig, men Synspunkterne ere efter min Overbevisning saa aldeles kristelige, at jeg neppe nogensinde forandrer dem. Müller synes vel ei heller om den, dog vil jeg haabe, han indrykker den uforandret. Er Du, gode M. blevet enig med dig selv? har din gode Aand seiret og ført Dig i Ydmyghed til Korsets Fod? Tro mig! saamegen Trængsel jeg ogsaa lider, og saa vaklende end mit Haab ofte er, overbevises jeg dog daglig mere og mere om Kristendommens guddommelige Sandhed og Kraft, og egenlig forsinkes min Helbredelse ene derved, at jeg er for dorsk til at slutte mig i Bøn og Paakaldelse fast til min Forløser. Dog dertil vil han selv hjelpe mig omsider, og da skal jeg forkynde hans Pris med et glad Hjerte.

Lev vel og skriv snart til Din

Ven

Grundtvig.

Fortsættelsen af Manuskriptet følger herved. Efter at have havt en spansk Flue i Nat, er jeg mere stærk i Hovedet

til at modstaa onde Tanker; maaske Guds Time nu er kommet, og er det saa, skal du snart høre mere fra mig.

18de Febr.

26.

Fra Molbech.

Min gode, kiære Ven!

Dit Brev har bedrøvet mig; thi det viser mig Din Forfatning lige saa trøstløs og sørgelig, som de forrige. Jeg tager inderlig Deel i Din Skiebne, uagtet jeg ikke er i Stand til at see den fra samme Synspunkt, som Du. At meget i Din Tilstand er mig forunderligt, vil jeg ikke nægte, og en høiere Styrelse, som jeg seer i Alt, maa jeg jo ogsaa erkiende i Din Skiebne. Men at see i denne, eller i noget enkelt Menneskes Skiebne, en umiddelbar Revselse af Gud, er mig plat umuligt. Fra det Godes Kilde kan intet Ondt udstrømme, og hvis vi altid holdt fast ved det Gode som det Sande og Væsentlige i Tilværelsen, da vilde enhver af det Ondes Skygger forsvinde. At tænke mig noget absolut Onde, eller at troe paa Diævelen, som jeg troer paa Gud, er mig umuligt Synd er egentlig kun Svaghed eller Siælssygdom. Alt i Tilværelsen er vel ikke lige godt; Skyggen maa være, hvor Lyset er — men at finde Skygge overalt er en sørgelig Forblindelse. Gud lade mig aldrig tabe Troen paa det Gode i Livet!

At Dine Lidelser for største Delen ere legemlige, derom er jeg, og derom maa Du jo ogsaa være overbeviist. Naar Du selv erkiender, at et udvortes Middel er i Stand til at styrke Dit Sind og Din Tænkning, og give Dig større Kraft til at forjage uværdige Tanker — saa maa Du dog ogsaa føle, hvor høiligen Din Pligt paaligger Dig, at sørge for Din Helbred, fordi Du med Nervesvaghed aldrig kan føle eller tænke sundt. Lidelser gives os vist

ikke for at bøie, men for at prøve og styrke vor indvortes Kraft. Hvis Du havde den samme indvortes Strid med et usvækket og fuldkomment sundt Nervesystem, da vilde jeg vel see Din Siælslidelse i et andet Lys end nu, da jeg maa være overbeviist om, at Legemet har den største Deel deri. Hvis Du, min kiære, inderlig gode Grundvig! ret levende føler Din Pligt mod Gud og mod Dig selv, da maa Du ogsaa føle, at Du som Mand bør kæmpe mod den Svaghed, der sløver Din ædleste Kraft, og det ved udvortes ligesaavel som ved indvortes Midler. Du bør flye den mørke Grublen, der kun leder Dig ind i Uvisheds og Ukiærligheds Nat — Du bør vende Dig mod Livet og Menneskene for at see, at Dagen endnu ikke er forsvundet, og at Haabet, Evigheds levende Vidne, følger den Gode paa tornefulde og blomsterstrøede Veie lige til Graven. Tro mig, elskede Ven! Du vil i Kiærlighed til Menneskene finde den sødeste Lindring for alle Hiertets Saar — Du vil aldrig, saalænge Du elsker, mistvivle om Salighed. Naar Du da vender Din Kiærlighed til det høieste Væsen — da glem ikke, at Menneskene ere Dine Brødre, at alle ere Børn af een Fader, og at vi skulle elske Gud ogsaa i dem, han elsker. Kun i Kiærlighed — derom er jeg overbeviist — kunne vi komme i den inderligste Forening med Gud; og Christus, som har sagt os, at vi skulle elske Gud, har ogsaa ikke blot lært os, men i sit Levnet vist os, at denne Kiærlighed aldrig yttrer sig skiønnere end i Kiærlighed til vore Brødre.

Lad disse mit Hiertes Yttringer ikke mishage Dig, kiære Grundtvig! — Jeg ønskede saa inderlig, at Rolighed og Kraft snart maatte vende tilbage hos Dig — men jeg vilde ogsaa, at Du selv med Varme og Iver skulde fremme Dit eget Vel, og ikke mere og mere vende Dig bort fra Livet.

Du spørger, om jeg er bleven enig med mig selv, og om min gode Aand har seiret? — Det første er jeg vel endnu langt fra, og det sidste forstaaer jeg ikke ret; men

jeg maatte næsten troe begge Dele. Livet bliver mig mere og mere klart, og alt som det klarer sig, vinder jeg det mere kiært. Jeg stræber mere og mere, idet jeg hæver mig over det Lave og Forgængelige, at slutte mig til det Ædle og Evige, det Gode, Sande og Skiønne, som aldrig forsvinder af Livet. Mit Sind vinder i Rolighed og Hengivenhed i Guds Styrelse, og i det mindste en Deel af min Ungdoms Munterhed vender tilbage. Jeg har altid i mine lykkelige Øieblikke følt en barnlig, og jeg kan vel sige uskyldig Glæde ved Tilværelsen — og denne beder jeg Gud, at jeg aldrig ganske maa tabe. — Hvad jeg egenlig maa sørge over, er deels, at jeg hverken har saa mange Kundskaber, som jeg ønskede mig, og som jeg troer, jeg kunde nytte, og heller ikke en Helbred, der tillader min Siæls Kraft at udvikle sig og øve sig, som den vel burde — deels, at der blandt alle de Mennesker, jeg kiender og elsker, ikke er et eneste, som jeg med min hele Siæl og med den Ungdomsvarme, jeg endnu har, kunde slutte mig til. Men jeg skal derfor ikke aflade at elske og at haabe.

Gud velsigne Dig, kiære, gode Ven! og Han lade snart Haabets og Trøstens himmelske Blomst spire frem i Din Siæl! — jeg maa nu slutte. I Eftermiddag taler jeg nok med Schubothe. Trykningen af Dit Skrift skal med den muligste Omhyggelighed og Nøiagtighed blive besørget ved Hersleb og mig. — Din Recension har Müller bedet mig at tage tilbage, da han ikke fandt den saaledes, at han troede den passende for Lærde Efterretninger.

Dine gode Forældre beder jeg med inderlig Kiærlighed og Agtelse at hilse. — Det er muligt, at jeg i Morgen paa et Par Dage reiser til Gisselfelt. Min Broder Anton er kommen fra Sorøe. Han er kommanderet til Samsøe, hvorhen han reiser paa Søndag.

Din hengivne Ven

C. Molbech.

Fredag Formiddag den 22de Febr. 1811.

Dette Brev skulde være sendt med Manden, som bragte mig Dit; men da det efter Aftale med ham blev skikket hen i Giæstgivergaarden, var han alt reist.

Dit Manuskript er leveret til Schubothe. Det vil være raadeligt, at Du selv tilskriver ham for at paaskynde Trykningen, hvormed det formodentlig vil gaae saare langsomt. — Lad mig snart høre fra Dig. Dons mener, at Du skulde komme hertil Byen. Har Du tilskrevet Fru Leth?

Din Ven

M.

Den 1ste Marts.

27.

Fra Grundtvig.

Udby. 9de Marts [1811].

Kære Ven!

Dit Brev har jeg faaet, og ei uden Rørelse erkendt Din venlige Deltagelse i min Skebne, endskøndt Din Synspunkt for samme vist aldrig vorder min. Ogsaa jeg har, Gud være lovet, en fast Tro paa den Guds Visdom og Kærlighed, som elskede Verden saa høit, at han hengav sin Eenbaarne, og det kan derfor aldrig falde mig ind, naar jeg taler om Guds Tugtelse, at mene Andet, end en Modgang til Opvækkelse af den sovende Samvittighed, og viis Styrelse til Forbedring. En saadan Tugtelse er mig vederfaret, dens Nødvendighed synes mig aldeles klar, og jeg takker Gud oprigtig for den, thi den har ydmyget mig under Guds vældige Haand. Gud give jeg maa benytte den til oprigtig Anger og varig Forbedring!

Hvori mine Lidelser bestaa, derom vil jeg vel neppe blive enig med Nogen, og mindst med Dig, som ei vil tro nogen Djævel (fra at tro paa ham bevare os Gud) at

være til; men ligesom jeg er vis forsikkret paa, at hverken Jesus eller hans Apostle have løiet, saa vilde min hele Tilstand være den uforklarligste Gaade, dersom ei Satan var medvirkende. Dermed nægter jeg ingenlunde, at nogen legemlig Svaghed kan være dermed forbundet; men ligesom nu lang Erfaring har lært mig at Medikamenter slet intet udrette, er jeg ogsaa vis paa, at naar mit Sindelav ved Guds Naade er blevet hvad det bør være, vil Plagen uden mange udvortes Midler ophøre. — Det vil blive for vidtløftigt at anføre Alt, hvad jeg i Anledning af Dit Brev kunde have at sige, og jeg vil heller gjemme det Alt til mundtlig Samtale; thi, vil Gud, agter jeg paa Fredag at reise ind til Byen, og den første Nat agter jeg at være hos Dig, om det gaar an.

Kærligst Hilsen til Hersleb, Dons etc. fra

Din Ven

Grundtvig.

28.

Fra Grundtvig.

Udby 3die Juli 1811.

Venlig Hilsen.

Tak for Dit Brev, som jeg i Gaar annammede. Heden foruleiliger mig kun saare lidet og jeg lever meget behagelig, naar jeg undtager de slemme Levninger af Tankeforvirrelsen, som imellem forstyrre mig. Dog, Gud være lovet, jeg gaar ligesom Dagen, naar den begynder at længes, i hvert Døgn et Hanefjed fremad, og haaber snart at naa den Tid, da Gud og jeg skal være alle mine Tankers Herrer. Jeg har næsten hver Dag Embedsforretninger i Kirke og Skole, hvorved jeg befinder mig meget godt. Forresten læser jeg

Ebraisk og Kirkehistorie. Dog har jeg ogsaa læst en Del i Saxo og ved den Leilighed optegnet alle de Vedels forældede Ord, jeg stødte paa. Jeg veed, gamle Vaden udgav engang en liden saadan Samling kaldet Symbola etc., og den ønskede jeg, Du tog med dig, hvis Du kom herud, for at jeg kunde se, om han havde alle mine.

De to omtalte Linier i Sigurd:

En Morgenstjerne klædt i Herlighed
og
Og paa hans Vink en Hær af mindre Stjerner

skal rigtig nok hænge sammen, og Utydeligheden ligger udentvivl ene i Ordet: hans, der vel [maa] forandres til: dens, (Morgenstjernens). I Lørdags fik jeg fra Schubothe et Ark til Korrektur, som havde ventet paa dig; Du havde da glemt at henvise den til Hersleb medens Du var borte, Sætteren fattedes og den Gang Manuskript, hvilken Trang Du vel alt har afhjulpet.

Hersleb har vel fortalt dig, at jeg indsattes 1ste Trinitatis af min Broder. Det var en høitidelig, rørende Dag og Forretning; Menigheden tog varm Del i det gamle Præstehuses Følelse af Guds gode, underfulde Styrelse og neppe var noget Øie tørt. —

Hils Dons mange Gange og spørg ham, om han da slet ikke vil skrive mig til og i det mindste lade mig vide sit Husnummer, for at jeg kan skrive til ham. Hils ogsaa Hersleb meget, og husk paa Collegiet at tage dine vildfarende Bøger, som nys nær havde vandret herud. Mine Forældre, som efterat min Fader har havt en Feber, ere friske, og jeg vente dig.

Grundtvig.

29.

Fra Grundtvig.

Udby d. 4de Decbr. 1811.

Kære Molbech!

Oprigtig Tak for din Uleilighed med mine nordiske Optrin, og fordi du saa smukt bragte min Pige sit Exemplar! Jeg havde rigtig nok med sidste Post ventet nogle Exemp. fra dig, men du har havt Forhindringer og Tingen siger ikke stort. Men siig mig, kære Ven! hvorfor skriver du mig aldrig til? Det forekommer mig ret, som vore Hjerter ere blevne ganske fremmede for hinanden. Det bør ikke saaledes at være; at slaa varmt for Alle, dertil skulle vi ved Guds Hjelp se at vænne vore Hjerter, og fremforalt ei lade dem blive lunknere mod Nogen. Til hvem skriver jeg dette? til dig eller mig selv? Egenlig til os begge. Skal jeg sige min Sandhed, maa jeg bekende, at vort Forhold, paa nogle faa Undtagelser nær, har været mere aandigt end hjerteligt, og det har stedse syndes mig, som om vore Hjerter enten ikke ret forstode hinanden, eller ikke kunde finde Foreningspunkter ret. Allerunderligst maa det synes, at just, da de vare hinanden allernærmest, syndes de paa eengang at fjernes videre end nogensinde. Du har ikke glemt forrige Decembers tunge Dage og den følgende haarde Vinter. Da leed du med mig, kære Molbech! og derfor velsigne dig Gud! ja ikke det alleneste, men neppe vare vi nogensinde nærmere ved at forliges i vor Tro paa det Guddommelige og dets Aabenbarelser. Men netop fra den Stund har du, om jeg ikke tager Feil, trukket dig tilbage, og mig tykkes at have sporet i din venskabelige Omgængelse en vis Tvang, ei som om du tvang dig til at synes min Ven, uden at være det, men som om du nedtvang Noget, der enten vilde sætte sig imod vort Venskab, eller dog forstyrre vor Glæde ved at omgaaes. Sikkerlig har du sporet

noget Lignende hos mig. Jeg tager meget Feil, hvis ikke vore religiøse Meninger volde dette spændte Forhold. Jeg har adskillige Gange talt med dig om Kristendommen, saaledes som jeg troer den, Maaden hvorpaa du optog det var til adskillige Tider forskellig, men Virkningen har udentvivl været, at du troede at spore hos mig et vist Proselytmageri, en vis Lyst til at paatrænge Andre min Tro, og dette er det da vel, som holder dig tilbage fra mit mundtlige og skriftlige Samfund. Hør nu min Bekendelse herom: Naar jeg troer at mine Meninger om Gud, hans Væsen og vort Forhold til ham ei støtter sig paa mine eller Andres Gætninger og kløgtige Slutninger, men paa en klar Aabenbarelse af Gud i de hellige Skrifter; naar jeg fremforalt troer, at der er ingen Ro at vente paa Jorden, ingen Salighed hisset, naar Hjertet ei er villigt til at bøie sig under Jesu Kors og tilegne sig i inderlig Kiærlighed hans Fortjeneste, da maatte jeg være et aldeles hjerteløst Menneske, dersom jeg ikke ønskede alle Mennesker den samme Tro, og dersom jeg ikke greb Leiligheden til at tale med Venner og Kyndige om deres og mit vigtigste Anliggende. Feilen hos mig ligger da kun deri, at jeg stundom taler derom, ene for at overbevise mig selv om, at jeg ei skammer mig ved Korsets Ord, skønt jeg veed at det for Mange er en Forargelse og Daarlighed. Naar saa skeer, da bliver just derfor min Tone ei den inderlige, hjertelige, hvori der burde tales, men snarere bydende, stolt og ukærlig. Men efterhaanden som jeg indvortes bliver mere rolig og fristes mindre til at dølge min Tro, desto mere køber jeg den beleilige Tid, destomindre taler jeg om det Hellige, uden naar Talens Gang selv leder mig did og jeg overvældes i mit Inderste, og da er jeg vis paa at tale saaledes, at selv den der ikke overbevises, dog ingenlunde vredes, naar det er ham redelig om Sandheden at gøre. Dernæst kan jeg forsikkre dig, at jeg aldrig har været saa sand tolerant, som netop nu, da jeg maaske synes det mindst. Jeg veed det nu af egen Erfaring, hvor Lidet Mennesket raader sig selv

og at vissselig, som Jesus selv siger, Ingen kommer til ham, uden Faderen faaer draget ham med sin Aand, og jeg troer Jesus naar Han siger, at Enhver som er af Sandheden, hører hans Røst; Dette forvissser mig om, at Enhver som ikke genstridig forskyder Sandheden, kommer ogsaa til den, og jeg overlader det rolig til den himmelske Fader, ad hvilke Veie Han vil drage de adskillige Naturer hen imod sig. Altsaa, kan det ske, da lad et endnu inderligere Forhold end nogensinde sammenknytte os! Jeg veed, du saavelsom jeg, trænger til Meddelelse, og jeg troer ikke du mellem Venner og Kyndige har Nogen, med hvem Du deler hvad der rører sig i dit Inderste; har du den Tillid til mit Venskab, som jeg troer du har havt, da tal med mig hvad og som du vil, med Guds Hjelp skal du altid finde et aabent Vennehjerte, som vil dele Alt med Dig, som det kan! O, min Ven! jeg har seet det, Meget bøier og knuger og klemmer ogsaa stundom dig, og du længes vist efter at komme i Harmoni med dig selv og alt hvad der omringer Dig. Saa adskillige end de Veie ere, som Menneskene kaare sig til dette Maal, lade de sig dog alle henføre til de tvende, paa hvilke Jesus med sin dybe Visdom henpegede, da han sagde til En: du bekymrer dig om de mange Ting, Eet er fornødent. Det er vist, Noget maa Mennesket bekymres for, enten det Ene eller det Mangfoldige; hvo som kaarer dette, forvirres stedse mere af de mange Ting, hvem det undes at keise hiint, er fri for det Mangfoldiges Bekymring og føler sig rolig og glad midt i sin Bekymring. —

Seidelin har sendt mig din Plan om Ditmarskerkrigen. At fremstille dette Folks mærkelige Liv, var for endel Aar siden et af mine Ønsker; Gud velsigne dit Arbeide, men det behager mig ikke ret, at du kun kortelig vil berøre Folkets Historie før de danske Krige, da det vel vil være vanskeligt i en sammentrængt Udsigt at gøre de Skridt synlige, ad hvilke Folket gik op og ned. Dog, det er kun

saa mine Tanker, hvorpaa jeg ingen Vægt kan lægge, da jeg i Grunden Intet kender til Landets Historie.

Hils Dons, Hersleb og andre Kyndige venlig

fra

din Ven

Grundtvig.

30.

Fra Molbech.

Kiære Grundtvig!

Ikke med Uret kan Du bebreide mig en vidt dreven Forsømmelighed i at skrive Dig til. Jeg erkiender, at kun venlig Overbærelse kan undskylde den. Af Dit Brev, der heel igiennem aander et kiærligt, deeltagende Sind, tør jeg haabe denne, og for dette Brev takker jeg Dig ret hjertelig. At tale meget om Aarsagerne til min Taushed, nytter ikke stort. Jeg selv kan ikke undskylde den; og dog forudseer jeg, at jeg, i det mindste i lang Tid, ikke vil blive flittigere til at skrive. Kan det bidrage noget til Formildelse af min Brøde, at jeg i Vinter, i egentlig Forstand, neppe har et Øieblik for mig selv og mine kiæreste Venner — at jeg med Guds Hielp i 6 Maaneder tilendebringer et Arbeide, hvorpaa jeg ellers, endog ikke uden Flittighed, kunde have anvendt 2 Aar: saa lad ogsaa dette tale for mig i dit Hierte. Dog føler jeg, at ogsaa denne Grund er heel svag, og at ingen virker stærkere, end min Ulyst til at skrive Breve. Sandelig ei til min Undskyldning, vil jeg anføre, at Feldborg, et Menneske, jeg holder meget af, ikke næsten i et heelt Aar har faaet Brev fra mig.

Hvad nu Din vennekiærlige Skrivelse angaaer, da vil jeg forsikkre Dig, uden at troe, Du behøvede saadan Forsikkring, at den har været mig kiær at læse. Jeg har stedse

troet om Dig, at Du var min sande Ven; ogsaa dette Brev har stadfæstet min Tro. At besvare dets Indhold som jeg vilde og kunde, lader sig ei giøre; dertil kunde behøves nogle Dage og nogle Ark Papir. Jeg haaber dog i Sorøe, hvorhen jeg reiser efter Juul, at finde en Time, skikket til at besvare en og anden Deel i Dit Brev. Her blot et Par Ord, der slet ikke kunne blive egentligt Svar, da jeg ikke en Gang har Dit Brev hos mig. Hvad Du selv synes at erkiende, har jeg næsten altid følt: jeg har baaret og bærer et oprigtigt Venskab til Dig, men Du har stedse været mere for min Aand, end for mit Hierte, og vel har jeg mere agtet, end elsket Dig. Ikke, som om mit Hierte havde været koldt for Dig; det er den reneste Sandhed, at der gives saare faa Mennesker, for hvilke jeg har følt saameget, som for Dig; men høist forunderligt, at min deeltagende Følelse, selv naar den var smertelig, sielden var inderlig. Kiær har Du været mig, kiær er du mig — men min Kiærlighed til Dig har sin Grundspire i Agtelse; og en saadan bliver aldrig ganske inderlig. — Vilde det sømme sig for os, der vel ei ere hinandens Venskab uværdige, (skiøndt jeg ved Gud med Redelighed erkiender, at jeg, om nogen af os, heri maa vige) — at vise os for hinanden i laant eller konstlet Skikkelse? — Nei, jeg vilde før miste Dit Venskab, som det skal være min Glæde at bevare, og som jeg herefter skal være end mere stolt af. — Det er vist, kiære Grundtvig! et ret inderligt Slægtskab, og en deraf oprunden Sympathie imellem vore Hierter kan næppe finde Sted; Du, med tilvisse megen Overlegenhed i Aand og Lærdom, med Din Alvor og Strenghed, med ufravendt Higen mod et eneste Punkt — jeg, med et Sind, hvis inderste Grund er let og glad Munterhed, der kun ved Sygelighed, Uheld, Kummer og ublide Kaar er formørket, uden at tilintetgiøres; med en Dobbelthed i min Natur, hvis sandselige Side (skiondt ofte min Plageaand) jeg dog ei vilde bytte for følesløs Kulde; med ringere Evner, men dog med en Egenhed i mit Væsen, som jeg aldrig

lader mig betage; med megen Skrøbelighed og mangehaande Feil; men med en reen Villie og med et kiærligt Sind mod alle Mennesker; med Tro og Haab paa det evige Væsen, men med min egen Religion, og ved denne med rolig og barnlig Hengivenhed i Forsynets Styrelse — kan vel imellem os en fuldkommen Harmonie finde Sted? — Jeg vilde det gierne, men troer det ikke. — Dog, kiære Grundtvig! mit Hierte slaaer ogsaa for Dig med varme Slag; i dette Øieblik, da jeg vil bevise, hvorfor vi ikke saaledes kunne være Venner, som jeg ønskede det, føler jeg, at Du desuagtet er mig meget kiær. — Selv om vi, som det synes, i vor Tro, i vore Overbeviisninger og Meninger og disses Yttringsmaade, mere og mere skulde fiernes: vi beholde dog sikkerlig et mægtigt Foreningspunkt for vor Aand: Kiærlighed til Norden og til Historien. — Jeg troer at forudsee, vi ville blive end langt mere uenige end vi ere det, maaskee endog nødes til at yttre Afvigelsen i vore Meninger; dog aldrig skal jeg glemme, at vi ere Venner — aldrig, at Du er et af de Mennesker, jeg agter høiest — aldrig den virkelig betydningsfulde Forbindelse imellem os, og de samtidige Omstændigheder i mit Liv, hvoraf den var ledsaget — aldrig, at Du var den første, som vakte min Ungdoms henslumrede Kiærlighed til Nordens Saga — Du var den første; den anden var en Mand, som du neppe agter, som jeg baade agter og elsker, og ikke uden den smerteligste Følelse vil kunne ophøre at elske. — Altsaa, kiære Grundtvig! vi ere dog Venner, i hvor det gaaer, og mit Ønske er: gid jeg altid maa beholde Dit Venskab, og aldrig ophøre at fortiene det!

Din Kiæreste har jeg med Glæde seet; kun saare faa Ord faldt imellem os. Jeg haaber at see hende oftere. Din Tilegnelse til hende har jeg læst; uden at den, som Du vel kan vide, er heel efter mit Hoved, har jeg for det meste fundet den saare vakker, men vel lang. Om de øvrige Fragmenter, jeg har seet af Din Nytaarsgave, her intet, uden at Morten Borup er deilig, og at Din Fortale

lidet behagede mig. Feiler jeg i at tale saa aabenhiertet, da tilgiv! Jeg dømmer her ikke engang, men yttrer blot min første Følelse. At bedømme din Saga, vil jeg vel vogte mig for.

Min Ditmarskerhistorie er næsten færdig. Efter Rimelighed vil den behage Dig [endnu] mindre, end Din Fortale behagede mig. Men, jeg havde nær sagt, det er mig ligegyldigt, om dette Arbeide behager nogen; thi jeg har havt megen Fornøielse af at udføre det, og ganske slet er det vel ikke. Hvorfor dets første Deel, eller Historien indtil 1500, ikke kunde blive lang, kan jeg en anden Gang sige Dig mange Grunde for.

De overblevne 5 Exemplarer af Din Bog skal jeg flye Schubothe. Maa jeg engang lade Seidelin betale mig tilbage, hvad jeg udlagde for et Ex. af Din Idunna? — Det er lidet; men mine Penge ere saare faa. Det hører til mine mindre Uheld, at jeg for kort siden blev bestiaalet for et Par hundrede Rigsdaler i Klæder.

Dine Forældre hilser jeg med Ærefrygt og Kiærlighed. Med inderlig Glæde vil jeg altid høre, at det gaaer dem og Dig vel, og Du vil, under alle Omskiftninger, finde en deeltagende, oprigtig Ven i

Din

C. Molbech.

Kjobenh. den 8de Decbr. 1811.

31.

Fra Molbech.

Kiære Grundtvig!

Jeg maa sige Dig en Ting, som jeg er vis paa, vil være Dig lige saa ukiær, som den er mig, i Fald det ikke er saa, at Du selv kan hiælpe paa den. For omtrent 14

Dage siden kom jeg endelig over paa Walkendorffs Collegium, for at afhente de Bøger, Du havde havt til Laans af mig, som jeg altid har stolet paa vare i god Behold, da saavel Madamen paa Collegiet, som Holtermann, havde sagt mig, at de af hende vare tagne i Forvaring under Laas og Lukke. Jeg fandt dem henslængte paa Gulvet i det fordums Auditorium — det vil sige nogle af dem; thi jeg savnede af dem, jeg kunde huske, en eller to af Gatterers Historier og 2 Bind af Remer, som jeg havde laant Dig; men, hvad endnu var langt værre, et Bind af en Classens Bibliothek tilhørende Samling af Reisebeskrivelser, som jeg mindes engang var kommen over til Dig, og Woltmann's Bog over J. Müller, som Du havde laant af mig. Du skulde vel ikke vide noget om disse to Bøger? — Det vil i denne Tid være mig en saare betydelig Udgift, om jeg skal kiøbe dem; ogsaa de nævnte Bøger af Gatterer og Remer vilde jeg nødigen miste. Jeg veed, Du af Venskab for mig vil giøre hvad Du kan, for at skaffe mig dem tilbage. Ligesaa godt veed jeg, at det har været forsømmeligt af mig, saa længe at overlade dem til en uvis Skiebne; men jeg bør dog ogsaa anføre, at Holtermann (som virkelig heri har viist en mod Dig og mig lige stor Skiødesløshed) flere Gange har sagt mig, at de vare i sikker Forvaring. Du vil ogsaa tilstaae mig, at jeg mister disse Bøger, om saa skeer, ligesaa vel ved den Uvenlighed af ham, at han ikke kunde unde dem Plads i en Krog af hans Værelse, som ved min egen Udsættelse af deres Afhentning. Jeg tør ikke haabe, at Du selv har disse Bøger, skiøndt Madamen sagde mig, Du havde afhentet eller ladet afhente nogle Dig selv tilhørende. Imidlertid kunde Du dog forvisse mig herom. — Jeg veed, Du vil tilgive, at jeg efter en lang Taushed har skrevet saameget om en lidet behagelig Sag; thi Du kjender min Forfatning og veed, at den Udgift, som disse Bøgers Kiøb udfordrede, virkelig vilde i denne Tid falde mig tung.

Endnu er intet skeet, for at forbedre min Stilling ved Bibliotheket, skiøndt saadant for mere end 1/2 Aar siden er

forkyndt mig som saa nær og saa afgiort, at det kun manglede den Kongelige Bekræftelse. Dette hører vel ikke til de Ting, som kunne forstyrre mit indvortes Liv; men for det udvortes er det af den største Vigtighed, og vist er det, at jeg umuligen i den Stilling, hvori jeg staaer, kan leve endnu over et Aar i Kiøbenhavn, da jeg naturligviis hverken kan eller vil giøre upasselig Brug af en Vei til Understøttelse, som jeg dog efter syv Aars Tieneste ikke saameget burde trænge til. — Jeg negter ikke, at jeg begynder at blive kied af et udvortes Liv, hvis Indskrænkning berøver mig Leilighed til at forskaffe mig næsten den allerringeste Bekvemhed, for ei at sige Behagelighed. Jeg er nu ogsaa fuldkommen overbeviist om, at et saadant Liv aldeles ikke er fordeelagtigt for Aandens Udvikling og dens Kræfters Brug; thi Yderlighed i Tarvelighed er, som enhver Yderlighed, en Ufuldkommenhed. Men jeg har derfor ingenlunde tabt Modet; thi jeg er meer end nogensinde overbeviist om, at en høiere Styrelse ogsaa har raadet for mit Liv. Dette har virkelig i Vinter ofte været sørgeligt. Et for mine Kræfter næsten overdrevet Arbeide og jævnlig Tungsindighed have aabnet Glæden lidet Rum. Dog har Gud med alt det skienket mig den Lykke, at min Helbred, endog ved megen Nattevaagen, har været ret god, ja saaledes, at flere sige, de aldrig have seet mig sundere af Udseende, end i Vinter.

Ikke tvivler jeg om, at Du endnu, skiøndt vel i de fleste Ting uenig med mig, tager saamegen Deel i min Tilværelse, at den Efterretning vil fornøie Dig: at jeg efter et saa langvarigt og møisomt Arbeide nu er næsten ganske færdig (paa faa Supplementer nær) med Bogstavet M af den danske Ordbog. Du kan neppe forestille Dig, hvilken Byrde jeg derved er bleven lettet for. Jeg har nu næsten intet af saadant, der trykker mig, uden det tilbagestaaende af min lille Ordbog, hvis Trykning ikke endnu er videre end til P. Jeg tvivler meget om, at den bliver færdig til Foraaret. Dog er jeg nu meget lettet, og fra Foraaret af

tilhører jeg, paa meget lidet nær, Historien, og Du kan tænke Dig, først og fortrinligst den danske. I dette Studium vil jeg gaae min egen Vei, den Vei, jeg føler passende med min Aand og mine Evner. Jeg haaber, og haaber med glad Tro, at den skal føre til Noget, om end dette Noget ei skulde vise sig før seent. Om Gud under mig Liv, Sundhed og Sindsro, hvad kommer det saa an paa 5 eller 10 Aar? — Mere herom, om mine Forsætter, om min Reise til Foraaret m. m. en anden Gang. — Om Historien og historiske Sager ønsker jeg ret meget at skifte Breve med Dig. Und mig hertil imellem en Time. Vor Uenighed er dog vel ikke saa stor, at den skulde forbyde dette? Snarere vil min Frygt for Brevskrivning forbyde det.

Werlauff er da nu Prof. historiarum. — Dette vidste man. Neppe var han bleven det uden M. [Moldenhawer]. Ingen skal, Gud ske Lov! kunne bebreide denne nogen utidig Gunstyttring for mig. Jeg kan aldrig glemme den Taknemmelighed, jeg skylder ham for det, han hidtil har virket for mig; men den er virkelig heller ikke meget tung at bære.

Jeg kom hertil i Gaar Aftes og reiser igien i Morgen Form. Var jeg bleven her i 8 Dage, havde jeg maaskee vovet et Riddertog til Udby, som dog havde været noget forvovent. Jeg er ret rask; men min Ven desværre ikke, saa denne Tour ikke har været ganske fornøielig. Et overordentligt Held jeg havde med nogle Manuskripter, som jeg tabte paa Veien hertil, men efter en Time fik igien, skal jeg en Gang mundtlig fortælle Dig.

Kiærlig og ærbødig Hilsen til Dine gode Forældre, som og til Din Kiæreste, hvis hun er hos Dig eller i Egnen.

I stor Skynding af

Din hengivne Ven

C. Molbech.

Gamle Kiogegaard, den 2. Marts 1812.

32.

Fra Grundtvig.

Udby 10de Marts 1812.

Kære Molbech!

Tak for dit Brev, men vist er det at Efterretningen om dine Bøgers Forstyrrelse og Tab baade har gjort mig ondt og gjør mig ondt. Det er ikke meer end min ligefremme Skyldighed at gjøre Alt hvad jeg kan for at formindske Uheldet. Jeg tænker da at Kollegiets Alumner ei have taget Bøgerne for at beholde dem; ogsaa jeg har mistet adskillige, men det fik saa være. I al Fald, naar de to Bøger fra Bogsamlingerne ikke findes, betaler jeg dem med Fornøielse; med den ene er det min dobbelte Skyldighed, og Gud for Alting, har jeg langt bedre Raad dertil end du.

Din Stilling falder dig lidt tung: nu vel, det er ikke anderledes herneden, vi trænger Alle, hver paa sin Maade; du veed jeg siger ikke dette af Kulde, ikke heller fordi jeg ikke veed hvad det er at have det knapt; det har jeg rigtig prøvet, men Gud ske Lov aldrig været forsagt, og inderlig glædede det mig at spore din Tillid til Guds vise Forsyn, thi sandelig det er et Haab, som ikke beskæmmer. Imidlertid, jeg kan finde det meget rimeligt, at din Stilling i denne forskrækkelig dyre Tid er vel trykkende: jeg har Udsigt til i Aar at tage meer ind end jeg bruger, og behøver du et 100 Rdr., bliver der vel med Guds Hjelp Raad til dem, og naar du kom i en anden Forfatning og jeg behøvede dem, vilde jeg ligesaalidt glemme at kræve som du at betale dem. Tag mig ikke disse Ord ilde op, min Ven! men tag dem som de siges!

At skifte Breve med dig om Krøniken er mig en be-

hagelig Syssel; du veed, at næst efter de hellige Skrifter er Sagas Bog mig den elskeligste, og om dens Vidunder taler jeg gerne, undtagen med Folk der sige, at en Historieskriver ikke maa have Religjon, thi de ere enten dorske Eftersnakkere eller ugudelige Mennesker. At se denne fæle Floskel i Skilderiet, slog mig saameget mere, som jeg just i denne Tid har søgt nøiere at efterspore Grunden til den historiske Interesse og dens nøie Sammenhæng med det Poetiske og Religjøse hos Mennesket; thi intet Andet forklarer den Higen mod de gamle Dage og Glæde over det Underfulde i Historien, der udmærker alle Folkene med Poesi i en troende Alder og derfor ogsaa Barnet. Troen paa vort Slægtskab med Guddommen og Længsel efter dens Samfund er det som driver os tilbage, da vi have en indvortes Vished om, at kunde vi naa Tidens Begyndelse, maatte vi skue klart dette Slægtskab og Samfund, hvis Antagelse baade er al Religjons Kilde og foregaaende Betingelse for al friere aandig Virksomhed, da ene den giver os Ret og Mod og Kraft til at opløfte os over det dyriske Liv. Historiens Vidunder gribe ogsaa det barnlige Gemyt ene fordi de stadfæste Troen paa det guddommelige Samfunds Virkelighed, og derfor gjorde de gamle Folk dem alle til en Guds umiddelbare Handling, ligesom end alle Troende glade deri erkende Guds Forsyn. Hvor høi nu den historiske Interesse hos de Kristne maatte blive, er klart, thi foruden Stadfæstelsen om vor Slægts guddommelige Udspring, stod Gud synlig og vis i Kristi Aabenbarelse, og i den hele følgende Tid maatte en Kristen være vis paa at finde de tydeligste Spor af Kristi Regering over sin Kirke. — Herved kommer jeg til at tænke paa Tyge Rothes Bog om Kristendommens Indflydelse. Har du nogensinde læst den? Hvis ikke skulde du dog engang give dig Tid til at læse det første Bind. Du vil i al Fald da studsende finde mange Ideer, der som splinterny i det sidste Aartiende ere komme til os fra Tydskland. For din Eichhorn skylder jeg dig saare megen Tak, den har

gjort mig stor Tjeneste. Venlig Hilsen fra mine Forældre. Gud størke dig og aabne dig de bedste Veie!

Skriv snart til

din Ven

Grundtvig.

Af Gatterer har jeg aldrig havt uden eet Bind.

33.

Fra Molbech.

Gamle Kjøgegaard, den 25. Aug. 1812.

Du seer, kiære Grundtvig! at Danmark endelig har mig igien — om ikke i eet og alt, dog, troer jeg, i Hovedsagen den samme, som da jeg reiste ud. Man siger ellers om mig, at jeg er bleven raskere efter min Reise, og selv føler jeg i det mindste, at min physiske Constitution, uagtet et vist ikke ordentligt Liv, er bleven stærkere. At jeg ogsaa efter min Reise lettere bevæger mig i Verden end før, og i det Hele føler mig friere — agter jeg ikke for en af dens mindste Fordele. At jeg ellers i Sverrige har været den samme, som i Danmark, kunde ogsaa min Reises Daarligheder lære dig, om jeg gad eller vilde fortælle dem.

Jeg har lært at kiende et raskt, kiækt, frihedsaandende Folk — som imidlertid neppe er, hvad det kunde være. Jeg har sporet i flere Dele en bedre Aand, end hos os, uden at jeg dog troer, man i det hele kan sige, at Sverrige er bedre end Danmark. Det er vist, Almuen i de fleste Provindser, som jeg har giennemreist, er mere værd, end hvad jeg kiender af den danske Almue; men dette strækker sig jo heller ikke videre end til den siællandske. Større Frihed hersker vel i Sverrige end hos os; men ikke maae vi troe, at Alt hvad som glimrer, er virkeligt. Det lader

skiønt, at Folket samles, for selv at beskatte sig og stadfæste eller forandre sine Grundlove — dog ere Rigsdagene nuomstunder ikke meget andet end kostbare Comedier, som Landet maa opføre for Hoffet. I det mindste har den, som i Aar er holdt, været af liden Betydenhed, og uden noget mægtigt Oppositionsparti. Regieringen vover jeg vist ikke at bedømme. Den er vel i det mindste i Formen bedre end vor, og dog maaskee i flere Dele mindre populair og liberal. At man imidlertid i Sv. i det mindste har bevaret gamle Former, som dog altid give Friheden noget Hegn — er altid en herlig Sag. At der ogsaa i Sverrige, i hvor meget den nærværende Generation er sløvet, gives flere Mænd af Kraft, end hos os — troer jeg. I det Hele er Sverrige bleven mig meget kiært — mere dog maaskee, fordi jeg der har levet saare behageligt, end fordi jeg har fundet stor Overflødighed af nordisk Aand — som i det mindste i de høiere Stænder vist ikke trykker Mange. — Litteraturen staar unegtelig under vor. Dens interessanteste Side er Trykkefriheden, som nu dog har faaet Indskrænkninger. Diærvt har man i disse Aar opløftet sin Stemme mod Hofpartiet og Mange af de Mægtige; men nu er det formodentlig forbi. I den æsthetiske Deel af Literaturen er man, som Du veed, langt tilbage. Imidlertid finder en Giæring Sted, som giør den meget interessant. En ny, tydsk-romantisk Skole er opstaaet og fegter kiækt imod den gamle fransk-academiske, men er endnu i sin Barndom. Den første blandt Sverriges yngre Digtere, Atterbom, har jeg lært at kiende. Han lover meget, kun 22 Aar gammel, men er i høi Grad sygelig og tungsindig. — Her intet mere; om Noget kommer i Trykken over min Reise, skal der ogsaa findes, hvad jeg kan sige om den svenske Literatur.

Tak, fordi Du har besøgt Carlsen! Dette Vidnesbyrd om Dit Venskab for mig har glædet mig uendeligt. Lad det ikke blive sidste Gang Du kommer paa et Sted, hvor et Par af de bedste Mennesker, jeg kiender, leve. Du vil

da ogsaa finde, at Carlsen er et Menneske med ualmindelige Naturanlæg og megen Originalitet; og hans tilkommende Hustru, skiøndt udannet, en af de ædelste og reneste kvindelige Naturer. Hun elsker min Søster ubeskrivelig høit; men ogsaa uden dette vilde jeg holde saameget af hende, som af saare faa andre Mennesker. — Jeg føler mig her i disse Oieblik saa inderlig glad og lykkelig i denne Kreds af lutter gode og naturlige Mennesker. — Desværre skal jeg om faa Timer forlade dem. Jeg kom i Aftes og reiser til Middag — og paa Fredag atter til — Stockholm. Du kan heraf slutte, at man ei har været utilfreds med min forrige Reise. Jeg har talt baade med Kongen og Prinds Christian, og fundet begge meget naadige; men Moldenhawer, som Du kan tænke, meget unaadig. Vel er det, at jeg har min Bestalling i Lommen, men M.s uartige — i al Fald høist ukloge Opførsel har betaget mig meget af min Lyst til at blive ved Bibliotheket. Mere herom, naar vi en Gang samles. Gud veed, naar dette skeer! — Jeg bliver i Stockholm saa længe jeg kan. Skriv mig dog endelig til, og send Dine Breve, skrevne paa tyndt Papir, til Dons. Jeg skal see at være lidt flittigere end forrige Gang.

Med de venligste Hilsener til Dine ærværdige Forældre

Din

hengivne Ven C. Molbech.

34.

Fra Molbech.

Kiøbenhavn 29. Nov. 1812.

Kiære Grundtvig!

En venlig Hilsen sendes Dig atter paa dansk Grund fra ham, som Du maaskee dog stundom har sendt en Tanke til over Øresund — saa du ikke har meddeelt ham nogen

i Skrift. Mine danske Venner have i det hele forsømt mig meget under mit Ophold i Sverrige. Nyerup og Bruun ere de eneste, som jeg ikke bør sige dette om.

Jeg vil egentlig blot lade Dig vide, at jeg for omtrent 8 Dage siden landsteg paa Sicælland. Efter en Omvei fra Helsingør over Frederiksborg, Frederiksværk, Roeskilde, Soroe, Kiøge, kom jeg hid i Gaar Aftes. Men endnu er jeg saa at sige Fremmed i vor Hovedstad. Du er en af de første, jeg efter min Ankomst tænker paa.

Om min Reise kun dette: jeg har levet et interessant, stundom maaskee vel lystigt Liv. Dog bringer jeg mere Sundhed og Ungdomskraft med mig hiem, end jeg reiste ud med, og har altsaa fra den Side Intet tabt. Meget har jeg seet, og meget tumlet mig om — ikke altid i ganske behagelige Situationer. Men det, som egentlig kun fortryder mig, er at jeg ikke blev længe nok i Stockholm, for mere tilbunds at studere det Folk og den Stat, som jeg nu vel kiender nogenlunde, men ikke saa grundigt, som jeg ønskede. Jeg har ikke endnu aldeles bestemt mig, om jeg vil skrive noget over Sverrige og mine Reiser i dette Land. Dog skeer det formodentlig, om jeg faaer Otium og Rolighed dertil. Men i al Fald bliver det kun fragmentariske Erindringer og Bemærkninger — og naturligviis med nærmest Hensyn til danske Læsere.

Du veed vel, at A. W. Schlegel er i Stockholm. Jeg var eengang hos ham og talte i halvanden Time med ham — hvilken Samtale jeg for ingen Priis vilde undvære. Han er fulgt med Madame Staël, som introducerer sin Søn i Sverrige, og herfra ville de til Foraaret gaae over til England. Hun fører en Pragt, som en Fyrstinde, og hendes Følge skal bestaae af en 16—18 Personer. Schlegel er yderst human, artig og beleven, og har ligesaa megen indtagende Godmodighed, som ædel Værdighed i sit Væsen. En af de Ting, vi talte meget om, var hans forehavende Udgave af Niebelungen-Lied, hvilken han vil ledsage med en Afhandling om dets Oprindelse. Han viste mig en

Bog fuld med Collectanea til denne Afhandling, og deriblandt et Sted af Din Mythologie, som hans Broder i Wien havde afskrevet og oversat for ham, da han ikke forstaaer Dansk. Jeg lovede ham nogle Oplysninger angaaende det af Thorkelin afskrevne angelsaksiske Manuskript, og Prøver af de eddiske Sange om Brynhild og Sigurd, med mere, som kunde være ham tienligt. Dersom Du vilde skikke mig et kort Resultat af Dine Meninger og Undersøgelser over disse Sange og deres Forhold til Tydskernes Niebelungen-Lied, skulde jeg oversætte det paa Tydsk og sende ham det. Det vilde interessere ham saameget mere, som jeg straks mærkede, at han om vore islandske Sange kun havde et uklart og ufuldkomment Begreb. Jeg sagde ham, at Du havde arbeidet over dette Æmne, og han yttrede megen Lyst til at kiende til Dine Meninger. Han sagde mig, at hans Broder satte megen Priis paa Din Mythologie. — Denne kiender man hist og her i Sverrige, men næsten Intet ellers af Dine Arbeider. Dog var Saga kommen til Stockholm. Du har faaet en meget haard Bedømmelse i en Afhandling om den nyeste danske æsthetiske Literatur af min Ven Hammarsköld i Stockholm. Men i hvormeget han end er dette, tænker jeg at møde ham med en streng Kritik, saasnart hans Arbeide er trykt; og mit Ønske er, at denne skulde faae Plads i samme Hefte af Journalen Phosphoros (der udkommer i Upsala) som hans Arbeide, hvilket mine Venner i Upsala have lovet mig. Jeg venter kun paa en Afskrift af Hammarskölds Chria. — Han er et ret godt og levende Hoved, men i høi Grad flygtig, eensidig og selvtilfreds, som de fleste af den nyere Skoles unge Tilhængere i Sverrige. I øvrigt har han virkelig megen Læsning og en sielden Hukommelse. Jeg længes efter at høre om Høsts og Rahbeks svenske Forelæsninger.

For Guds Skyld, skriv mig nu til med det allerførste (Adressen til Kongens Bibliothek) og lad mig vide, hvorledes Du har levet og lever, og hvad Du har for og i

Sommer har arbeidet paa. Jeg har i Sverrige seet, at Du har læst noget ved Landemodet.

Hilsener til Dine Forældre, Din Kiæreste og fælles Venner fra

Din Molbech.

35

Fra Grundtvig.

Udbye d. 2den Decbr. 1812.

Kære Molbech!

Længe, meget længe er det nu siden jeg skrev dig til, da det ikke allene er den svenske Reise som har afbrudt vore Samtaler, men mest vore Veies Vilkaar, da det lader som vi vende Ryggen mod hinanden, og i den bagvendte Stilling pleier Man ikke at tales meget eller venlig ved. Dit Brev fra Køgegaard var mig vist nok velkomment baade som Tidende fra dig og som Vidnesbyrd om at du kom mig venlig ihu, men dog bedrøvede det mig virkelig, mindre vel ved hvad det sagde, end ved hvad det syntes at aande. — Din Synsmaade for Livet, da vi først lærte at kende hinanden, veed du behagede mig ikke, thi Harmoni med Verden, glad Nydelse af det Nærværende, ansaae du for et ønskeligt Livsbillede. Imidlertid, du mistvivlede dengang om nogensinde at naa det, din Tungsind forkyndte dybere Længsler, Livet var mig selv ikke helligt Alvor, og jeg elskede dig ikke inderlig nok til at modsætte mig din Synsmaade anderledes end i en Forstandstvist. Mange Omvæltninger er din Synsmaade undergaaet siden hine Dage, og jeg har levet dig nær nok, og taget Del nok i din Skebne til at mærke langt mere, end vi nogensinde have talt om; i mange Dele ligne ogsaa vore Baner hinanden, saa at jeg desbedre kunde forstaa dig paa de Punkter, hvor jeg selv havde været. Kvindekærlighed er det som lærer os, om vi

have høiere Attraaer end Kodslyst og Livets Overdaadighed, og er den, hvad Man kalder ulykkelig, da kommer det an paa dens Dybde, om den skal drive os ind i Verdens Tummel at søge Adspredelse, eller til Gud at søge den Hvile for Sjælen, Verden ikke kan give. Begge har vi saaledes elsket ulykkelig, begge ledtes vi til Poesien og alvorlig Eftertanke om Livets Væsen, begge mødte vi Naturfilosofien paa vor Vei, som var nødvendigt, da den staar som Troens og Poesiens Fuldmægtig i disse vantro og upoetiske Dage. Begge smittedes vi af dens Hovmod, eller rettere fandt Behag deri, fordi vi førte denne Slægtens Arvesynd og Tidsalderens Skødesynd med os. Saalangt fulgtes vi ad, men her adskiltes vi, hvortil Meget bidrog, og betragter Man din Afhandling om Livets Væsen ved Siden af min om Religjon og Liturgie, hvor den staar, behøvedes vel ikke stor Skarpsindighed til at indse, at Veiene maatte dele sig, eller rettere havde kun løbet enstund jevnsides. Min afgjorte Forkærlighed for gamle Norden, min fra Barndommen større Fortrolighed med Bibelen og arvede Alvor, befordrede min Gang til igennem Oldtids Sagn og Betragtningen af Tidens Løb at stadfæstes i Ærbødigheden for Kristendommen; denne blev ved Guds Styrelse virksom Tro, og hvorledes den kærlige Fader udrev mig af det aandelige Hovmods Svælg, der vilde sluge, derom behøver jeg ikke at tale, du var selv Vidne til min tunge, men lyksalige Kamp, og du var ikke en kold Tilskuer. Du veed da, at Livet er mig sandt Alvor, og at naar jeg taler om Menneskets Indvortes, er det ikke som den Blinde om Farven. Baade Hedenold og Kristendom beskuede ogsaa du med Ærbødighed, men hvad jeg sagde engang om Minderne fra hin, at hvert kun var dig en Kærminde, saaledes sige dine Ungdomsvandringer og din lille Bog om Correggio mig, at det ikke allene er Oldtidsmærker, du, deri klogere end jeg har været, betragter som Blomster, men Kristendommen selv staar for dig mest som en saadan Blomst, der minder om et forsvundet ungdommeligt Liv. Om du er stad-

fæstet i Naturfilosofien veed jeg vel ikke ret, men troer det dog umuligt at dit Hjerte kunde give den gudløse Synsmaade Bifald i det Hele.

Alligevel, naar jeg hører dig tale om det som en Binding, at du bevæger dig lettere i Verden, naar du taler om et uordentlig og lystigt Levnet, som Man ikke skal fortryde; da maa jeg inderlig bedrøves. Skulde det da være Slutningen paa den Gæring, Gud lod dig gennemgaa for at føre dig hjem til sig, at du skulde anse Livet for et Spil, hver kunde drive efter eget Tykke, uden at vove Meer end nogle flygtige Nydelser, et Spand af Dage, eller for et Kredsløb fra en Verdenssjæl tilbage i den samme uden Hensyn paa Hjertets Renselse eller Vandringen hernede. Du skulde da ved Slutningen staa paa samme Punkt som i Begyndelsen, leve i Øieblikket, søge Harmoni med Verden og ikke have vundet uden det Syn af Aandens Blomster til Øienlyst — dog, hvad siger jeg vundet, nei tabt den Hjertets Modstand, den Mistro til egne Kræfter, som lod haabe, at du ved Guds Bistand vilde faae Øie paa Verdens Forfængelighed, paa vor egen Fordærvelse og Skrøbelighed, paa Guds Kraft, hans Afsky for Synden og Naade i Kristo. Det var bedrøveligt, men Gud forbyde det! Visselig, du maatte fortryde det ved Livets Aften, ja i den Nát, da Ingen kan arbeide. — Dog, det har da vel med Guds Hjelp ingen Nød, dertil haaber jeg Gud har givet dig formegen Alvor, Ærlighed og Sandhedskærlighed; men visselig, du gaar paa slibrige Steder, jeg kender dem, de Gøglebilleder, hvormed Verden vil lokke os i Svælget, det er ikke blot igennem Legemet eller, som de kalde det, Sandseligheden, den taler, o nei, dens Aand forvandler Skikkelse saa mangefold og vil især indbilde enhver, der føler Drift til aandelig Sysel, at aandelig og gudelig, evig og salig er et og det samme, som om der ikke var onde Aander og en ulyksalig Evighed. — Jeg veed nok, Du har aldrig været for at høre mig tale saaledes, og i al Fald meent, det var bedst at lade hver raade sig selv i sin Troessag, ja at al saadan Tale

kom af Intolerance. Men, kære Molbech, hør dog engang! Er der Nogen, som, hvis det var tilladt ene at tænke paa sig selv, kunde være ligegyldig ved Næstens Tro og Gang, da er det dog virkelig en sand, troende Kristen. Han har urokkelig Vished om det Usynlige, han overbevises daglig om sit Samfund med Gud, ei blot ved hellige Rørelser, men ved Kraften til at modstaa hvad der før beherskede ham, ved den Frimodighed, hvormed han tør kige i Graven og tænke sig arme Synder for den Retfærdiges Domstol, endelig ved den Overvægt han føler over Verden, med al dens Lyst og Had, Bifald og Spot. Hvad skulde nu bevæge en Kristen til at bryde sig om Næstens Tro og Idræt, dersom ikke Kærlighed til hans Sjæl, det inderlige Ønske, at alle maatte have den samme Guds Fred i Hjertet, det samme usvigelige Haab, det samme Borgerskab i Himlene, som ene kan stille Hjertets Længsler og give Sjælen Hvile? Vel veed jeg, at der har været mange, som har villet indbilde sig selv, at de havde den saliggørende Tro og Sjælekærlighed, ved at hade og forfølge dem, der ikke vilde eftersige de Ord de kaldte deres Tro, skøndt de som oftest vare kun et Mundsveir. Kald dem intolerante, fanatiske, ja hvad du vil, Jesus har dømt dem haardest; thi hvad sagde han ikke til sine troende Disiple, da de vilde have Ild ned fra Himmelen til at fortære dem der ringeagtede deres Mester: I veed ikke af hvilken Aand I tale. Men mellem Saadanne vil du ikke regne mig, og lad os da ei spille med Ord, men heller betænke, hvoraf det kommer sig, at alle som befatte sig noget villig med aandelig Sysel, gerne høre og læse et System, der er tvertimod deres, naar der kun er Ideer, ordenlig Sammenhæng, Skønhed og Klarhed, men det kristelige System gider ingen hørt tale alvorlig om, uden han er paa Vei til at antage det, skøndt han ikke kan nægte, at det, selv som en Forestilling mellem flere af Forholdet mellem det Synlige og Usynlige, eier en mageløs Eenhed og Dybde forenet med høieste Simpelhed og Klarhed. Er det ikke som en Anelse om at det er Sandhed,

men at dets Antagelse fordrer et Offer af os, som vi ikke vil gøre? Efter Erfaring paa mig selv og Andre, tør jeg sige, det er saa. Dette Offer har mange Navne, men Hovedsagen er, at vi vil raade os selv, det vil selv de, som tale saameget om Nødvendigheden i Livet og Frihedens Nullitet, uden at ville mærke Modsigelsen. Her staa vi ved Naturfilosofiens Grændser, og da vi begge har haft lidt med den at gøre, var det vel ikke afveien at gaa indenfor. Den har indseet den fri Villies Nullitet, da der ellers maatte være ligesaamange Guder, Grundprinciper, som der er Mennesker. Her stod den Sandheden nær, men Hovmoden, vel ogsaa Livets saakaldte Nydelse, vilde den ikke forsage og opdigtede derfor, at der var en Grundkraft, hvori ikke allene alle Menneskeaander, men alt hvad som er til havde venlig Eenhed. Derved syntes da Mennesket befriet fra al moralsk Kamp og al Frygt for Evigheden, thi denne Verdensaand (saa kalder Bibelen ham) betragtede Synd og Retfærdighed lige venlig og kunde ikke ønske hos de Dødelige anden Stræben end den at tilintetgøre Alt hvad der indskrænker Aanden, Stræben efter at blive Gud. Hvad en saadan Kløgt kalder Dyd, er da Aandskraft, hvad den kalder Last, Svaghed, Hovmod bliver til en Dyd, og al Syndens Afskyelighed forsvinder. Kort sagt, den Aand som Bibelen kalder Djævelen, gør Naturfilosofien til Gud, hans Villie er dens Nødvendighedslov; thi det er netop Djævelens Kendemærke, at han vil tiltvinge sig Guddom. Skælve vi nu for saadan ugudelig Tale og Tænkemaade og tro Samvittighedens sanddru Røst, som raaber at der er Godt og Ondt og at Gud er god, hvor saa end det Onde kommer fra, da maa vi vel blive underlig tilmode. Det staar fast, at Mennesket har ingen fri Villie, thi han maa ikke ville det Onde og han kan ikke unddrage sig fra den almægtige Guds Herredomme, ja kun ved hans Kraft lever han. Nu indsees let at Mennesket ikke er hvad han skal være, uden han villig adlyder sin Gud, glemmer sin Villie i hans, og at Alt

andet hvad han vil kun er en afmægtig Nægtelse enten af Guds Godhed eller Herredømme. Her opstaar i alvorlige Sjæle Frygten for Himmelens Torden og for Døden, der staar som den Retfærdiges strænge Tjener, der slæber Synderen for Domstolen; her maa vi føle vor Trang til Naade, men ogsaa Umuligheden af at erhverve den, thi den kan kun være mulig, naar Synden, som Gud ikke kan forlige sig med, straffes og vor Villie udløses af Syndens Trældom og taber sig i Guds. Hvo har løst denne Gaade, en Gaade, der ikke er Spilfægteri, men paa hvis Løsning Menneskets aandelige og evige Vel beroer, uden Kristendommen, ved den forunderlige Lærdom om Guds uforskyldte Barmhjertighed, om Kristi Forsoningsdød, den Helligaands Naadevirkninger, de Troendes Udløsning af Satans Rige og Syndens Trældom, og deres evige Liv i Kristo? Vi maa dog nødes til at svare: Ingen løste dem uden Jesus, og det var intet Under, thi som han selv siger: Ingen kender Faderen uden Sønnen og den Han det vil aabenbare. Nægte alle disse Ting, det lader sig ligesaagodt gøre, som at nægte det Ondes Tilværelse, men lade de sig undvære, det er Sagen? Gud har gjort Alt, for at disse Ting skulde være unægtelige; thi maa vi ikke tilstaa, at Evangelierne ei i noget sandhedskærligt Hjerte kan lade Tvivl tilbage om Jesu Sanddruhed, og Enhver som læser det ny Testamente med den Tro, maa føle sig tvunget til at tro alt det vi nævnede, og hvi skulde han ikke, naar han føler, at hvert Ord han troende annammer af Jesu Mund, størker og vederkvæger? Han har sagt det reentud, at hvo som ikke troer paa Guds Søns Navn, han er allerede dømt, og at uden ham kan vi slet Intet gøre, ligesom Grenen naar den er revet fra Træet ei kan bære Frugt, thi, siger han, Jeg er Vintræet og I ere Grenene. Han har sagt, at han hengav sit Kød for Verdens Liv og sit Blod til Syndernes Forladelse og at Sandheds Aand skulde ledsage hans Apostle til al Sandhed. Enten var nu han en af de

største Løgnere og Bedragere, som have været til, eller ogsaa maa vi tro hans og Apostlenes Ord som Guds.

Du forundrer Dig vist over denne lange Tale; det var rigtig ikke heller min Agt at tale nær saa vidt eller længe, men det trængte sig ind paa mig at udsige, hvorledes vi fra alle Sider drives til Troen paa Kristus, naar vi kun tænke alvorlig paa vore indvortes Vilkaar, og den forunderlige Bog der kalder sig saa dristelig Guds Ord, taler saa vis om det intet Øie har seet, intet Øre hørt og som aldrig opkom i et Menneskes Hjerte, og dog saa sødt og enfoldig, at ingen for Alvor kan tro den er skreven af Verdens vildeste Sværmere, men det maatte dens Forfattere være, hvis det ikke er forunderlig, aabenbaret Guds Sandhed de have at føre.

Dette og mere agter jeg at udlægge i en lille Bog om den store, som det især er blevet mig Trang at skrive ved at læse Herslebs vakkre Bibelhistorie. Den skulde du dog rigtig læse, du vil ikke fortryde det; der kan dog hver Lægmand lære hvad der staar i hans Bibel, naar Man med Sprogkundskab læser den ærlig som en anden Bog, og siden betænke om han vil tro det.

Nu, inderlig Tak, kære Ven! fordi du tænkte paa mig, saasnart du kom tillands og sendte mig et saadant venligt Brev! At jeg svarer dig saa brat og saa bredt, vil du dog vist tage for gyldigt Vidnesbyrd om, at det ei er Mangel paa Venskab, som har gjort at jeg ikke skrev dig til i Sverrig. Den første Gang vidste jeg ei hvorhen jeg skulde sende det. Siden vilde jeg skrevet, men som sagt, dit Brev syntes at forkynde en Stemning, i hvilken jeg ikke vilde tale til dig, eller satte dog mig i en saadan, at jeg ikke kunde, som det sig burde. Dons sagde mig, at du snart igen skulde forlade Stokholm, og saa begav jeg det ganske. Her har du den eneste Grund til min Tavshed, og du tænkte ikke feil, at min Tanke ikke har været saa doven som min Pen; Tanken har rigtig venlig været hos

dig mangengang, og det tør jeg sige, jeg har aldrig været saameget din Ven som nu.

Du spørger hvordan jeg lever og har levet, og hvad jeg har taget mig for? Godt, Gud ske Lov! ei uden Strid, thi dertil ere vi satte, men med et jævnt muntert Sind i Grunden, har jeg levet og lever, og syslet med hvad jeg mente min Gud vilde, vel ei som jeg burde, men efter fattig Leilighed ved hans Hjelp. De kære Gamle ere da endnu hos os, men Fader er i sidste Efteraar blevet saare træt under Legemets Byrde; Gud veed om han bærer den gennem Vinteren, men han veed at nedbrydes end hans jordiske Bolig, har han et bedre Hus, bygt af Gud, uden Hænder, evigt i Himlene, og det trøster ham i Alderdommens besværlige Dage.

Foruden mit egenlige Embeds Sysler, har jeg rørt Pennen ganske flittig, mest til at fuldføre det korte Begreb af Verdens Krønike, som du veed længe har været under Pressen og, vil Gud, i denne Uge forlader den. Med de faa Hjelpemidler har det just ikke været mig et let Arbeide at skrive det lutherske Tidsrums Historie, men venligst være du takket for din Litteraturhistorie, uden den havde det været mig umuligt. Imidlertid kan jeg vel kun anse Arbeidet for begyndt, thi det skulde ikke engang glæde mig, hvis jeg blev uanfægtet for min Tale; thi til Tidsfordriv har jeg ikke ført den, og bifaldes kan den umulig af Mængden blandt de Boglærde, der maatte først ske en hel Omvæltning i Hjerte og Hjerne, som skedte hos mig, før jeg kunde skrive den. Fra et bibelsk Stade er, eller skulde dog Alt være seet, og hvo som ikke vil tro Bibelen kan ei heller tro mig, men bevise at jeg har løiet i Hovedsagen, det vil holde haardt, skøndt jeg, borte fra Bogsamlinger, ogsaa mangengang vil have Nok at gøre med at forsvare mangt et Ord. Dog, Han som styrkede mig til at skrive, vil ogsaa styrke mig til at forsvare, hvad der skal forsvares og som det skal. For sin Ære sørger han nok, og sørger jeg for min, skader det ikke, at jeg bliver narret, thi min Mening

bør være, ligesom mit Motto, at Æren ligesaavel er Hans som Riget.

Ved St. Hans Landemode læste jeg en Afhandling om Oplysning, der dog egenlig kun var en Udsigt over, om Mennesket kan oplyse sig selv og gør klogt i at foragte Bibelens Oplysning, samt et Blik paa Moralens Fordærvelse under Moralskraalernes Hænder.

Til sidste Dionysii Landemode havde jeg et langt Digt over Roskilde, dog mest Domkirken og dem af Danmarks Høvdinge og Gæve, hvis Støv der monne hvile. I denne Henseende er det altsaa et Sidestykke til Sorø Kirke, men efter en langt større og mere historisk Maalestok. Jeg agter, vil Gud, at udgive det med Citater og Anmærkninger, som en documenteret Historie (et Bidrag til Danmarks Rimkrønike efter vor Tids Leilighed) for at vænne Folk af med den slemme Tanke, at Digt nødvendig maa være Løgn. Ønsker du at vide Noget om Indholden, da tænker jeg, vor Dons kan sige dig Adskilligt. At Estridsøn, Vilhelm, Saxo, Margrete, Kristian 3die, 4de og 5te ei løselig ere oversprungne, vil du selv gætte.

Her har du da Listen paa det Betydeligste jeg i Sommer har skrevet. Paa Digtet arbeidede jeg vist det meste af et Par Maaneder, thi jeg maatte læse en god Del, som jeg maaske vil have ondt ved at finde, naar jeg skal citere.

Hvad du fortæller om de unge svenske Herrers Letsindighed var mig ikke uventet, denne Letsindighed og Overfladelighed i aandelige Ting har stedse vanhældet Svenskerne, det seer Man ligesaavel i deres Theologi, som i deres Historie og Poesi (Lagerbring var af norsk Æt). At jeg allermindst kan vente Bifald hos dem i denne Tidsalder er ligefrem. Tak skal du have, forbi du vil tale min Sag! jeg vilde gerne selv sige et Par Ord til den svenske Almind, siden den skal høre mig nævne med Spot, men Tungemaalet er iveien. Imidlertid beder jeg dig at du, om muligt, vil skaffe mig Hammerskølds Kritik og laane mig,

hvad du skriver, da jeg saa maaske skriver en lille Pjece paa Dansk og lader det komme derpaa an, om den bliver læst eller oversat i Sverrig. Hvis du ikke snart skriver noget offenlig om Sverrig, maa du endelig give mig en lille Udsigt over Litteraturens og Religjonsvæsenets Tilstand; thi vel har jeg om disse et almindeligt Begreb, som neppe er falsk, men i det Enkelte veed jeg hartad slet Intet. Hvad læser Man og hvorom taler Man helst? dette er det visse usvigelige Kendemærke paa Folks Indre, thi Munden taler af Hjertets Overflødighed, om man end gør sig nok saamegen Umage for at dølge sin Hjertensmening. Den Udsigt (kortelig) du taler om, over Forholdet mellem Niebelungen Lied og vore Heltesange, veed jeg ei hvad jeg skal sige om. Ganske kortelig veed du jeg har sagt min Mening i Fortalen til de Samtaler om Volsunger; vil du se det efter, og sige mig, hvormeget længere det omtrent kunde være, da skal jeg ved Leilighed skrive lidt op derom. Friedrich Schlegels Naade for min Mythologi er mig bekendt ved et meget galant Brev fra ham med en Indbydelse til at arbeide i Deutsches Museum, hvor han har givet et Udtog af min Mythologi, eller en Del deraf, hvilket jeg dog ikke har seet. Det er store Hoveder, de Schlegler, men har taget en forunderlig, hidtil ei den bedste Vei.

Nu maa jeg vel holde op, hvis mit Brev ikke skal i Tykkelse vorde en Bog, skøndt jeg endnu kunde have mange Ting at tale om.

Du har før sagt, at du maaske følte dig drevet til offenlig at skrive imod mig, det falder mig just ind, om du ikke ved min Histories Læsning kunde faae det isinde; jeg vil derfor sige dig, at jeg ikke kan have det Mindste derimod, uden fra den Side, at jeg vistnok langt hellere saae vi vare enige. Naar vi derimod ikke ere det, da ligge vi i Strid i dette Stykke, om vi saa aldrig tale et Ord med hinanden. Kun een Ting er jeg bange for, at nemlig du i saa Fald holder op at være min Ven; thi læmpelig kan jeg ikke tage paa Meninger, som ere vildfarende i vigtige

Ting, og for Smaating hvæsser Du neppe Pen imod mig. Maaske kan dog, hvis det skeer, det rinde dig i Hu, at jeg har talt til dig derom rolig i Forveien og forsikkret, at Intet, uden den Vished, at jeg bør forsvare, hvad der er mig upaatvivlelig og vigtig Sandhed, kan skærpe min Pen, og at du derfor ligesaalidt burde være vred paa mig, som jeg er det paa dig, naar du taler efter fuld og ærlig Overbevisning; men vis maa Man være i sin Sag, saa vis at Man derpaa tør leve og dø, før Man paatager sig at ledsage Andre til Sandheden; thi ellers gør man megen Uret og stræber at lede Andre ind i det samme Vilderede, til den samme Uvished, Man selv er i.

Vred kan Du vist ikke blive over dette Brev, thi blev du det, var Skylden hos dig selv; men om du forlover at skrive mig til i Hast, det er vel muligt. Gør i Guds Navn, hvad dig synes godt! Saare velkomment er mig hvert Brev fra mine Venner, men naar de ingen Lyst have til at tale med mig, kan jeg jo ikke engang ønske Samtale, kold og ubetydelig maatte den blive, og en saadan er altid pinlig, mest mellem Venner.

Nu Farvel, kære Molbech! hils vores gode Dons flittelig. Din syge Broder saae jeg til i Efteraaret, stakkels Fyr, det er visselig en haard Skole han er kommet i, Gud styre Alting til det Bedste! Naar han kunde komme paa Landet til en gudfrygtig, kærlig, men tillige fast og sindig Mand, var det udentvivl saare godt for ham, men det er ingen Sag at give et saadant Raad.

Nu, Herren være med dig! skriv snart, om du vil, og vær vis paa, at du har en

trofast Ven

Grundtvig.

36.

Fra Molbech.

Frederiksværk. 26. Decbr. 1812.

Kiære Grundtvig!

Jeg modtog for ikke længe siden et Brev fra Dig — det første efter en meget lang Afbrydelse af vort skriftlige og mundtlige Samkvem. Du kan vist ikke, naar du lader dit Hierte raade, tvivle om, at det glædede mig, efter saa langt et Savn, at see Brev fra Dig — ligesom det heller ikke, hvorom flere Udtryk i Dit Brev vidne, kunde være Dig uventet, at en Deel af hvad Du skrev ikke kunde møde Gienklang i min Siæl.

Saa er det. Men jeg forsikkrer Dig med fuld Oprigtighed, at dette ikke havde mindste Indflydelse paa den hiertelige Glæde, hvormed jeg læste Dit Brev og saae de umiskiendeligste Spor af Dit oprigtige Venskab for mig. Du mener det vel med mig, og sikkerlig med alle Mennesker; endskiøndt den Maade, hvorpaa Du yttrer din Velvillie, stundom er lidt haard og forkeert. Ogsaa for mig er det en Trang at elske alle Mennesker; jeg kiender ikke til Had, og alt for vel føler jeg, at saa ofte Bitterhed og Harme mod Individuer for en Tid har været herskende hos mig, er jeg gaaet ud af min Natur. Det er naturligt, at jeg derfor hverken kan elske Alle lige inderligt, eller agte Alle lige høit; men skiøndt jeg tilstaaer, at jeg agter endeel Mennesker temmelig ringe, foragter jeg dog Ingen. — Dette kommer jeg nu temmelig uventet til at sige Dig, thi hvad jeg egentlig vilde sige Dig, er at hos mig har Hiertets Tilbøielighed Intet at giøre med Fornuftens Overbeviisninger. Om den, jeg føler Venskab eller Kiærlighed for, har en religiøs, philosophisk eller æsthetisk Tro, som er aldeles modsat min egen, — hvad kommer dette mit Hierte ved? — Det er jo ikke Speculations-

evnen, Forstanden, Vittigheden eller nogen enkelt Siæleevne, som jeg elsker hos Mennesket, men dets hele Væsen. Jeg kunde, hvad nu f. Ex. Dig angaaer, aldeles forkaste Din Overbeviisning og Din Lære; jeg kunde mundtlig og skriftlig yttre for Dig, hvor forskiellige mine Synsmaader ere fra Dine — jeg kunde maaskee endog, som Du selv holder for muligt, faae det Indfald at skrive offentligt mod Dine offentlige Yttringer (dog neppe uden i historiske Materier) — men med alt dette kunde jeg ikke ophøre at være Din Ven. Mit Hierte har aldrig noget Øieblik vendt sig fra Dig, og det vilde bedrøve mig, om dette nogensinde skulde skee. Det vil vist meget beroe paa Dig, om vi i Fremtiden skulle blive Venner, saaledes som vi hidtil have været det. Jeg skal i det mindste alvorligen stræbe efter, aldrig at giøre noget forsætligt Skridt, hvorom jeg var vidende, at det kunde krænke Din Person; og den Agtelse, jeg har for Dig, kan aldrig tabe sig, saa længe jeg seer Dig vandre frem med Reenhed og ædel Iver for det Gode, om end Din Vei ikke engang løber jævnsides med min. — Kan Du derimod ikke være min Ven, fordi jeg har og uden Tilbageholdenhed yttrer Meninger, som ikke ere Dine, og fordi jeg helst gaaer min egen Vei giennem Livet — da er Skylden vist ikke paa min Side.

Jeg billiger ikke den Maade, hvorpaa Oehlenschlæger har yttret og yttrer sin Misnøie med Dine Skrifter og Overbeviisninger; thi han har overført denne paa Din Person, hvortil han vist er meget ubeføiet. Jeg har sagt ham, i hvormange Dele jeg er enig med ham i de Punkter, hvori han betragter Livet paa en anden Maade end Du; men tillige, at jeg aldrig bliver enig med ham deri, at han anseer Dig for forfængelig og tragtende efter Ry og Navnkundighed og jordisk Hæder og deslige. (At Nogen, som ikke nøie kiender Dig, ved et og andet i den Tone, hvori Du i senere Tider har udtalt Dine Overbeviisninger, kunde faae Anledning til at miskiende Dig vil jeg dermed ikke negte, saalidt som jeg dølger, at meget i Din Skrivemaade synes

mig at forraade vel megen Selvtilfredshed, for ikke at bruge Udtrykket geistlig Stolthed. Men jeg siger Dig dette med den venlige Forsikkring, at det vilde glæde mig langt mere, om jeg deri havde Uret, end om jeg har Ret.) Hvorledes det ellers er gaaet til, at Oehlenschlæger er bleven Dig saa gram, begriber jeg ikke ret. Jeg kiender ham slet ikke noie nok, for at kunne bedømme ham, men jeg har virkelig fundet mange Spor til godmodig Hierteligbed hos ham, som jeg ikke kan troe, er forstilt.

Hvad nu egentlig Besvarelsen af Dit Brev angaaer, saa bliver deraf vel i Dag Intet, allerhelst siden der til at besvare et Brev paa 5 halve Ark som oftest i det mindste kan behøves 5 hele. Allerede er vel mit Brev mere end langt nok. Jeg har foresat mig i Fremtiden at giøre mine Breve (ikke blot til Dig) saa korte, som det vel er muligt. Lange Breve tænker jeg altid paa med et Slags Ulyst — og saa er det dog bedre, at skrive kort end, at skrive Intet.

Vil Du have et Par Ord til Svar paa de mange Blade? — saa kan jeg dog nok endnu nogle Minutter lade Pennen løbe. — Om min Synsmaade for Livet, da vi først lærte at kiende hinanden, ikke behagede Dig, saa maa den nu end langt mindre behage Dig; thi den er friere, lysere og gladere end før, og det synes, som den nødvendig skulde være mørk for at behage Dig. Jeg leer lidt mere af Verden og Menneskene end før, fordi jeg kiender dem lidt noiere — men jeg har derfor ikke tabt min Alvor; og den Tro, at Livet egentlig bestaaer af en Blanding af Alvor og Skiemt, har jeg alle mine Dage havt. I Grunden er jeg den samme, jeg altid har været, kun at min Helbred og mit Humeur ere blevne noget bedre, at min Aand er bleven friere, og at min Selvstændighed mere har udviklet sig. Naar Du tillægger mig, at betragte Livet som en Leg, Enhver kunde drive efter eget Tykke, da tager du Feil; thi jeg maatte være meget svagsynet for ikke at see, at en saadan Leg ikke vilde kunne leges ret længe; men om Du troer,

at jeg anseer Harmonie imellem det udvortes og indvortes, det sandselige og aandelige Liv, for det skiønneste og bedste Vilkaar for os paa Jorden og den heldigste Betingelse for vor Fremstræben mod et Maal, som er sat os *over* Jorden: da tager Du ikke Feil. Her er nu ikke Sted, at tale om min Tro og mine Overbeviisninger. Det maa være Dig nok at vide, at jeg ved dem er tilfreds. Du maa imidlertid kiende mig nok for at vide, at en vis urolig Stræben efter at virke og bruge de Kræfter, jeg har, behersker mig. Det hører Fremtiden til at aabenbare, hvorhen denne, styret af en høiere Magt, vil lede min Virksomhed. Jeg er i den Henseende temmelig rolig; thi jeg synes at ane en bedre Udvikling af mit Liv, end jeg i mange Aar haabede. Skuffes jeg heri — kan jeg dog aldrig tabe min Tro paa Gud eller min Overbeviisning om Livets Værd, som jeg engang, selv i den *mørkeste* Periode af mit Liv, har udtalt.

Nok for i Dag. Om mine Arbeider kun saameget, at jeg egentlig er i Sverrige endnu, det vil sige, læser for det meste idel Svensk, og *tænker* paa at skrive noget af en Reisebeskrivelse, om jeg faaer Tid og Rolighed dertil.

Min stakkels Broder, for hvis Skyld jeg dog aldrig kan være fuldkommen glad, er endnu i samme Tilstand. Jeg er enig med Dig i, at det vilde være gavnligt for ham at komme i et saadant Huus, som Du betegner; men hvor finder man et saadant, som vilde modtage ham? Jeg skal tilskrive Dig mere om ham en anden Gang. Du skal oftere faae Breve fra mig, om Du vil have dem, og om Du vil finde Dig i, at de blive korte og skrevne som min Stemning og som jeg selv er — snart alvorlige og snart lystige, men altid oprigtige og uden Skiul; thi saaledes vil Du finde, at jeg stedse viser mig mod Dig og enhver af mine Venner.

Lev vel og tænk med Kiærlighed paa din hengivne

C. Molbech.

37.

Fra Molbech.

Kiøbenhavn 26. Jan. 1813.

Kiære Grundtvig!

Jeg maatte gaae ud af min egen Charakteer, jeg maatte vise mig falsk og tilbageholden, om jeg ikke med den Aabenhiertighed, jeg altid har viist imod Dig, sagde Dig: at jeg efter at have giennemlæst Din Verdenskrønike neppe bliver Din Ven, saaledes som jeg hidtil har været det. Jeg skal i Korthed forklare Dig dette; thi jeg vil ikke indlade mig i vidtløftigt Skriveri om en Sag, som intet andet Resultat vil give, end hvad jeg forud veed, og som desuden er mig intet mindre end behagelig.

Om Du, saaledes som jeg, var i Stand til, i Hiertets Forhold at sætte de videnskabelige til Side, vilde i vort Venskab ingen Forandring skee — men dertil kiender jeg Dig for vel. Jeg for min Deel kan fra den Side Intet have imod Dig. Jeg har kiendt Dig fra en agtværdig og i nogle Dele elskværdig Side, og Du har vundet mit Venskab. At Du har skrevet en theologisk Polemik, som Du kalder Verdens Krønike, kunde, uagtet Du derved har tabt Noget i min Agtelse, endnu ikke svække mit Venskab for Dig, og jeg skulde i vore personlige Forhold endnu meget vel kunne glemme dette. Men at jeg naturligviis ved flere Leiligheder, hvor det ikke kommer an paa Hiertets Følelser, men paa Fornuftens Overbeviisninger, maa komme i Opposition til Dig, og yttre denne ligesaa frit, som jeg er vant til, dette veed jeg, Du ikke vil taale, og dette vil bringe et mig ukiært, men uundgaaeligt Brud i vort Venskab. At vi ville staae ligesaa ærligt og aabent imod, som ved Siden af hinanden, tvivler jeg ikke paa; og saa ofte vi kunne mødes, og en Stund vandre sammen, som gamle Venner,

vil dette glæde mig inderligt. Vi have jo dog endnu de gamle Foreningspunkter: Gud, Natur, Fædreland, Dyd og Skiønhed — og disse kunne vel endnu mangen Gang føre os sammen.

Om Din Bog kun disse faa Ord. At Du i den har udført en egen Idee, kan jeg Intet have imod. Du maatte vel dertil have samme Ret, som enhver Anden, der har nogen Idee. At Du mange Steder har talt med Diærvhed og Frimodighed, ligesaa lidt; thi jeg agter høit disse Egenskaber. Men hverken Din Consequents eller Din Diærvhed forblinder mig. For Videnskabens Domstol vil Din Bog ikke bestaae. Partiskhed i Historien fælder Dig, og at appellere til Bibelen nytter Dig ikke; thi den rene Historie har Intet med Theologien at giøre. Selv skal den udvikle Forsynets Gang; og Verdens Krønike skal ikke skrives fra en positiv Religions Standpunkt. Før og efter Christus var Gud, Menneske og Natur.

Men jeg vil ikke berøre Din Bog fra dens svageste Side, den, som den giver blot for den historiske Kritik. Den, som skulde være dens stærkeste, at den vil være en Udvikling af Christendommen, er imidlertid svag nok for det seende Øie. Er den Aand, som raader hos Dig, eller i Din Historie og flere af Dine seneste Skrifter, Christendom, da er det dog ikke den Kiærlighedens Aand, Jesu Lære aabenbarer. Du har villet og vil dømme den hele Verden, og Du synes derved mere og mere at tabe Kiærligheden og at glemme, at det er ene ved den, vi kunne nærme os Gud. Det Standpunkt, hvorpaa Du har sat Dig, ikke som Historiens Fortæller, men som dens Dommer, maatte nødvendig føre Dig til Hovmod; at denne ved flere Leiligheder (f. Ex. hvor Du vil bedømme Kant og Schelling) stiller Dig blot for Latter, giør mig saare ondt. Vogt Dig, at ikke Tro paa en større Kraft hos Dig selv, end Du har, leder Dig til endnu større Vildfarelse, Daarlighed og Uretfærdighed.

Det, som falder mig tungest at sige Dig, er at jeg

finder Din Diærvhed ikke eens mod Alle. Du har uden Skaansel krænket Mange i Fædrelandet — men Du er taus om de Mægtige, og det der, hvor Du nødvendig har maattet giøre Vold paa Dig selv, for ikke at tale. Maa ikke enhver troe, at om de, som Du med saa megen, jeg maatte næsten sige fremtvunget Haardhed har angrebet, ogsaa havde havt verdslig Magt, da havde de været i Fred for Dig? — Fra Dit Standpunkt, hvor Du vil være hævet over den hele Verden, maatte Du enten sige Alt eller Intet. Man siger om Dig, at Du gierne vilde være en Martyr for Christendommen — men en halv Martyr er ingen.

Jeg har nu sagt, hvad jeg maatte sige Dig, en ringe Deel af hvad jeg kunde. Jeg ønsker Dig den Rolighed, hvormed jeg har skrevet det, og os begge Fred og Kiærlighed i Hiertet og den Høiestes Naade og Beskiermelse.

C. Molbech.

Din Faders Død, og at han saa kort før sit Endeligt tænkte paa mig, som jeg troede, han længe havde glemt, har rørt mig meget. Jeg havde megen Ærefrygt for den hæderværdige Olding, og jeg veed Intet bedre at ønske Dig, end at Du maa ligne ham.

38.

Fra Grundtvig.

[Efter et Udkast.]

Udbye 9de Febr. 1813.

Kære Molbech!

Første Gang i mer end 4 Aar vare vi da hartad 14 Dage i een Bye uden at tale med hinanden, dog vor Hensigt var det ikke; Tak fordi du var hos mig, jeg vilde ogsaa været til dig, men den sidste Dag da jeg tænkte det kunde skeet, fik jeg dit Brev ind, og uagtet jeg ingenlunde

derved ophidsedes, som Dons kan vidne, syntes mig dog ikke, jeg strax kunde tale med dig. Jeg havde tænkt slet ikke at svare dig, og det synes dit Brev at ønske, men ved nøiere Overlæg besluttede jeg anderledes. Du bør taale at jeg taler med samme Aabenhjertighed som du har talt og jeg er vis paa at mit Hjerte banker kærligere over Brevet end dit. Du forudsiger et Venskabsbrud over min Krønike, jeg har, som du veed, forestillet mig det samme, men med den Forskel at jeg tænkte derpaa med Vemod, du taler derimod om det som en ligegyldig Ting, ja, i de Øieblikke du skrev var du ingenlunde venlig sindet imod mig.

Du siger selv at min Bog har skilt mig ved en Deel af din Agtelse og Udsagnet gjordes ei behov, thi hele dit Brev bevidner det, du behandler mig som en i Alder, Evner og Indsigter langt overlegen Mand kunde behandle en letsindig, dumdristig Dreng, han engang havde baaret nogen Godhed for. Troer du virkelig at den Tone klæder dig godt, troer du virkelig at du kan overse mig i Aand? Jeg maa tilraabe dig med dine egne Ord: tag dig i Agt at du ikke mener der er Meer i dig end der er!

Nei, kære Molbech, saae jeg blot paa Kraften, da vilde din Opposition være mig saare ligegyldig, men det bekymrer mig at vort Venskab brydes og endnu meer at du vil træde i Kamp med Sandheden. Dog jeg kan ikke forhindre dig, Laurbær vinder du neppe og endnu mindre Hans Velbehag, hvis Ord du vil antaste. Du spørger hvad Theologi har med Historie at gøre, det er som du spurgte hvad Gud har med Verden at gøre. Dog du mener vel Bibelen; at imidlertid denne Bog, hvorfra den saa er kommet, har saare meget med Historien at gøre, vil du dog aldrig kunne nægte, da den har bestemt Historiens Gang i 1800 Aar, og forudsat den er Guds Ord, maa den vel have samme Ret til at bedømme Menneskene med deres Idræt i det Hele som den har det i det Enkelte. Du kalder min Krønike en theologisk Polemik, og det skal den bogstavelig være, en Lære om Guddommens Aabenbarelse i Tiden, som feider paa enhver

der ikke vil oplade Øiet til at se hvad der er saa klarlig tilsyne.

Du mener at jeg har skaanet de mægtige af Frygt; jeg kunde faae isinde at bede dig sige først fjerdeparten saameget som jeg, af hvad der med Rimelighed kunde have ubehagelige Følger, og da først snakke med om hele og halve Martyrer. Hvilken mægtig Mand har jeg tilbageholdt min Mening om, undtagen Napoleon? Troer du jeg frygter ham? Lad ham antaste Religjonen og da vil vi faae det at se; al Sandhed skal ikke siges; ære og taale skal hver Kristen dem som ere satte i Høiheden, saa længe de ikke vise sig som Guds Fiender, og det har Napoleon ikke. Du kan ikke nævne mig en eneste levende Mand som jeg har dømt uden han har feidet paa Kristendommen; skulde jeg da blot for at prale med min Dristighed affige en Dom over Frankernes Keiser, der endnu vilde kun være en ubeviislig Mening, derved besmitte det Guds Kald jeg har til ene at føre hans Strid, og maaske ovenikøbet foraarsage mit Fædreneland Ubehageligheder? Nei, jeg har sagt Nok og agter at sige Meer som gerne kan koste mig det Kæreste jeg har paa Jorden, men du har Ret, kun for Kristendommen, ei for mine egne omtvistelige Meninger vil jeg vove Noget.

Du mener at det er Hovmod der plager mig, at min Kærlighed i den sidste Tid er udbrændt og at min Hovmod endog gør mig latterlig f. Ex. naar jeg vil bedømme Kant og Schelling. Gud ske Lov at de to første Ting ere usande og det Værste af den tredie med, thi at jeg ved meget mere end de nævnte Domme udsætter mig for Latter, det veed jeg og bryder mig ikke saa synderlig om, thi den Skæbne har jeg tilfælles med Herrens Apostle og alle hans sande Tjenere. — Om Hovmoden har du fortalt og af denne Sygdom tro vist mange jeg er slemt besat. Nu vel, reen vil jeg ikke gøre mig, men vist er det at jeg aldrig har havt mindre siden de første Barnedage end netop nu. Kære, spørg dog dig selv redelig om det er Hovmod at underkaste hver sin Tanke Bibelens Dom og uagtet Latter og Foragt

er vis dog røgte dens Ærende, betænk dog alvorlig om der ei er en himmelvid Forskel paa, at fremsætte, hvad Man troer er Guds Ord, som upaatvivleligt og at fremsætte sine egne Meninger saaledes, eftertænk dog, om du vilde kalde den hovmodig, der aldrig selv vilde have nogen egen Mening men bestandig spurgte dig til Raads og tilstod at han ene paa din Autoritet troede og talte? .Eller mener du kanske jeg bruger Bibelen som et Skalkeskjul for at vinde Myndighed for mine egne Meninger? Det vilde i vor Tid kun være Beviis paa en mageløs Dumhed, da det jo netop vækker Fordom mod en Tings Sandhed naar Man siger at den er sand fordi den staar i Bibelen; dog den visseste Prøve er at se efter om det ikke staar i Bibelen som jeg siger og hvo som ei vil det, bør tie herom.

Havde du imidlertid Ret i at Kærlighedens Aand ikke hviler over mig og min Skrift, da var det beviist at hvordan det end hængte sammen med Hjernen var Hjertet dog ikke kristnet, men fortjener jeg denne Beskyldning? Skulde det være muligt at du ikke havde sporet Kærlighedens Aand i mine senere Arbeider f. Ex. i Saga og i Frigge, eller skulde jeg under min Krønikes Udarbeidelse afbrudt Samfundet? Molbech, Molbech! at Andre dømme mig saa bagvendt det taaler jeg, thi de kende mig ikke personlig, at du dømmer saa, det maa jeg ogsaa taale, men det falder mig tungere, thi jeg havde Ret til at fordre mig bedre kendt af dig. Mener du virkelig at det har været mig kært at laste Saamange, hvis Uvenskab jeg nødig vilde have, troer du ikke der boer Kærlighed til Næsten i mit Hjerte, fordi jeg taler haarde Ord til dem der selv gaa paa en fordærvelig Vei og lede Andre paa den samme, eller maa ikke Kærlighed til Gud og Sandhed, ja Kærlighed til de Forblindedes udødelige Aand tvinge mig til at synes haard? Du synes selv at min Haardhed stundom er fremtvunget, skulde dette ikke have ledt dig til Eftertanke om, hvad der vel havde tvunget mig, da ingen timelig Fordel var derved at vinde men vel at tabe.

At man med Føie kan udle min Dom over Kant og

Schelling troer jeg ikke, thi jeg har jo sagt efter hvilken Bog jeg fremstillede Kant; at jeg har forstaaet Bogen skal jeg vel kunne bevise, Schelling er jeg slet ikke bange for at have forurettet.

Meget Mere kunde jeg have at sige, men allerede dette vil Du vist kalde vidtløftigt Skriveri, og jeg vil derfor standse.

Nu et Par Ord om vort Forhold; du mener at jeg ikke som du kan adskille Hjertet fra videnskabelige Meninger; havde jeg ikke kunnet det, vare vi jo aldrig blevne Venner, men vil du dermed sige at jeg ikke anseer det for ligegyldigt og Hjertet uvedkommende hvad et Menneske troer om Gud, Hans Søn og Hans Ord, da har du fuldelig Ret. At jeg elsker en Kristen langt høiere end en Ukristen er ligefrem, at jeg hader alt det som ophøier sig mod Gud og Hans hellige Ord er ogsaa vist, men saalænge et Menneske aander er han ikke bortkastet fra Gud og altsaa min Broder, og i alle personlige Forhold skal han med Guds Hjelp i mig finde en mild og kærlig Broder. Det kan du da vist ikke tvivle om, at ihvad du end skriver imod mig, kan vi mødes fredelig og venlig, men vist er det alligevel at fra det Øieblik du taler et Ord imod Bibel og Kristendom, kan vi ikke omgaas som fortrolige Venner; og det Du, som er et Intet, naar det ikke er Agtelses og fortroligt Venskabs Kendemærke, bortfalder da af sig selv. Vi staa da over for hinanden som to Mennesker, der veed de skal elske hinanden som sig selv og i al Fald ere forbundne til at benytte det gensidige Bekendtskab til at lade hinanden vederfares Ret.

Du er da den første af mine Venner jeg maa sige Farvel og det for Guds Ords Skyld, gid du ogsaa maa være den sidste! Dog nei, gid det aldrig maa komme saavidt imellem os! Gid Du maatte indse, at jeg ikke er blevet din Agtelse og dit Venskab mindre værd, siden jeg lærte at agte Alt for Skin og Skal mod Kristi Kundskabs Ypperlighed! gid du maatte indse, hvor ilde det fornemme Væsen, du i den sidste Tid har paataget, klæder dig og hvert Menneske, og gid du fremfor alt maatte ydmyge dig

for Herren, føle den menneskelige Aands Afmagt og Trang til Guds Oplysning, gid du maatte grue for det svælgende Dyb som oplader sig under din Fod og gribe efter den Stav, som ene kan holde og støtte naar vi skal vandre gennem Dødens Skyggedal! Da skal vore Hjerter sammenflyde i helligt, uopløseligt Venskab, og vi skulle kun paa Gravens Rand sige hinanden Farvel for snart at samles i Faderens Hus, hvor der evindelig er godt at være.

Kære Ven! ihvad du gør, da betænk dig vel, lad ikke Lidenskab drive dig, men overvei rolig, hvad du med Vished og en god Samvittighed kan udsige, og dernæst hvordan det sømmer sig at tale, jeg vil ikke sige til en Ven, men til en Mand, der i det Hele dog vel kan gøre Fordring paa din Agtelse og paa Plads ved din Side i Kundskab og Forstand. Altid skal du finde mig den Samme i Fred og i Feide, thi jeg strider ikke for mig selv men for Gud, og at vinde min Modstander er den Seier jeg ene maa attraa. — Kom de forbigangne Dage ihu, betænk om Du nogensinde har i Livet fundet mig roligere og venligere stemt, spørg vores fælles Ven Dons, som Du veed er sanddru, om min Hovmod er tiltaget og Kærligheden aftaget, og vær i alle Maader Gud befalet af

Din trofaste Ven

Grundtvig.

39.

Fra Grundtvig.

Til min Ven Christian Molbech. (I Anledning af Kjøbenhavns Skilderie Nr. 18).

[Kbhvns. Skild. Nr. 29, for 10. April 1813.]

Jeg har skrevet et kort Begreb af Verdens Krønike, som du kalder en historisk Polemik eller en polemisk Historie.

Imod Navnet har jeg intet, thi paa en Tid da man stræber at indbilde Folk, at Gud er udelukt baade af Tiden og Rummet, maa en sand Historie være polemisk (krigerisk), saavist som der er en Gud til, uden hvis Villie end ikke en Spurv falder til Jorden; og kan min Bog gælde for en nogenlunde god Polemik, da skal det glæde mig ganske anderledes, end om den lovedes som det ypperste Konstværk, Tiden kunde have sin Dienslyst af at stirre paa, glat som Silke for Haanden, blødt som Edderdun for en overdaadig Aand at strække sig paa. Hvad jeg har imod, er kun: at du kalder Bogen saa i Modsætning til et egenlig historisk Værk; thi før du heri kan forlange at staae til Troende, maa du bevise, at det er Historiens Egenskab ikke at vidne om Gud, ikke at føre Krig mod dem, som vil gøre alt til en vild Tummel af Hændelse og Lidenskab, eller til en Blindebuksleg, hvori Gud skal fange sig selv, kort, mod Tilfældets og Skæbnens Afgudsdyrkere. Men du indrømmer jo, at Guds Fingerspor ere synligen tilstede i Historien, men at de sees bedst, naar man ikke peger paa dem; saaledes maatte den tørreste Aarbog være det klareste Speil. Man maatte antage, at alle Mennesker vare lige klarøiede i samme Afstand, at Historie kun skulde skrives for dem, der selv havde ransaget og forstaaet den. Dette er kun Vink; til egenlig Drøftning af Saadant passer dette Blad sig ikke, men Sagen er klar.

At du giør Nar ad mig, som om jeg tillagde mig den Forudvidenhed, at ingen Nulevende kan give os en sømmelig Danmarks Krønike, fordi jeg ved Talen om Suhm siger, at Danmark ingen saadan har fostret, er Ordkløveri, og kan min Mening være tvivlsom?

Men at du siger, jeg anseer en sandfærdig Fortælling om det Forbigangne for en ringe Ting, det er en slem Usandhed af dig, som jeg ikke vil opfordre dig til at bevise, thi det kan du ikke og vil vist ikke heller prøve paa, men til at genkalde, som Noget, der er sagt i en besynderlig Overilelse. Du henviser til min Bog Pag. 322, men just

den vidner imod dig ogsaa paa dette Sted, det vil du selv see, naar du rolig læser Ordene i Sammenhæng, thi de lyde jo saa: „de (somme og ikke saa faa Folk) mene, at en god Krønike er en nogenlunde sandfærdig Fortælling om det Forbigangne, udsmykket med platte Anmærkninger og høitravende Ord; at ville spore den Usynliges Finger i Tidernes Gang, det hedder Sværmerie paa deres Tungemaal og er et vist Mærke paa forrykte Hjerner; ligefrem, enfoldig Tale hedder Barnesnak, som Man, i Betragtning af de uoplyste Tider, kan tilgive Herodot, Snorro og de Hellige Skribentere, men Ingen nuomtide." Jeg synes rigtig, at knap en Fjende, end sige en Ven kunde faa opdage mindste Spor til Ringeagt for den sandfærdige Fortælling, eller Grund til den Formodning, at jeg kanske ansaa de platte Anmærkninger og høitravende Ord for Sandhedens uadskillelige Følgesvende. Men, sæt at mine Ord vare ligesaa tvivlsomme som de ere tydelige, da kunde jo ikke de, men ene min Fortælling selv være et gyldigt Beviis for, hvorvidt jeg ringeagtede Sandfærdighed eller ikke, thi har jeg fortalt sanddru, hvad vilde det da sige, om jeg etsteds havde forskrevet mig; og er min Fortælling løgnagtig, hvad kunde det da hjelpe, om jeg nok saa smukt havde lovet Sandfærdighed?

Men, kære Molbech! hvad kunde da forbittre dig saa saare, at du glemte at læse ret, ja at du glemte, at du i mere end 4 Aar har kendt mig som et paa menneskelig Viis sandfærdigt Menneske, eller kender du mig for en Løgnens Ven? Det maatte rigtig Folk, som ei vidste mere om mig, end at du var min Ven, let falde paa. Jeg veed, hvad der har forbittret dig saa saare, og det smerter mig mere end hele Resten; men saalænge du tier, vil jeg ogsaa tie, og det vilde bedrøve mig, om du nøder mig til for alle disse fremmede, tildeels ukærlige Ansigter at sige dig, hvad min Bogs Brøde er i dine Øine.

Molbech! lad ikke det Nærværende skygge over det Forbigangne og vend ikke det Tilkommende Ryggen! Vi

fødtes, vi færdes, vi fløtte, da spørges ei, om vi sankede Haandklap og blæste glimrende Bobler, men om vi tænkte og talte og vandrede som for den alvidende Guds Aasyn. Han er Herren, vi ere Stov, kun levende naar hans Aand opfylder os. Han er Hellig, vi ere Syndere, og Hans Barmhjertighed det eneste Anker, som kan holde i den store Storm; give Gud, at disse Sandheder maa staa os dybt og læselig præntede i Hjertet, at vi stirre paa dem med stadigt Øie! Da siger det ikke stort, om det lod som vi adskiltes vidt fra hverandre, snart skulle Hjerterne længes og lede og mødes, men i al Fald forenes, naar Verden og dens Begæring forgaaer, naar kun Tro, Haab og Kærlighed blive ved! Det er første og gid det vorde sidste Gang jeg greb Pennen for at skrive dig saaledes til; men jeg beder dig, ror ikke ved min Bogs Hjerte! thi da maa det paa min Skrift lade, som jeg var din Fjende, endog du vist ikke i Verden skal finde en Ven mere trofast end med Guds Hjelp

din stadige Ven

N. F. S. Grundtvig.

40.

Fra Molbech.

Til Hr. N. F. S. Grundtvig, Capellan i Udby, i Anledning af hans Verdenskronike og Kiøbenhavns Skilderie Nr. 29 fra Christian Molbech. Kbh. trykt hos Andreas Seidelin 1813. (35 Sider).

[Uddrag.]

Efter en almindelig Udtalelse om sit tidligere og nuværende Forhold til Grundtvig og en Opfordring til mah

om at vogte sig for „overdreven Selvtillid" og for „den usalige Indbildning, at han er berettiget til at fordømme enhver, som ikke deler Tro og Overbeviisning med ham", fortsætter Molbech saaledes: „Mod Eensidighed vil jeg ikke advare Dig, da Du, paa dit nuværende Standpunkt, umulig kan undgaae den; men dog vil jeg raade Dig, saalænge Du ikke reent ud negter den menneskelige Fornuft sit guddommelige Udspring, og Videnskaberne deres Værd for Menneskets Forædling, at beflitte Dig paa et grundigen og mere udbredt Studium, naar Du tager Dig for at skrive videnskabeligt, at aflægge Ringeagt for Lærdom, Philosophie og Konst, og at vise mere Retfærdighed mod de Mænd, der i disse Dele have udmærket sig. Endelig vil jeg ikke blot raade Dig, men i den Religions Navn, Du prædiker, paaminde Dig om: at Du vogter Dig for, at ikke et haardt og menneskefiendsk Sind skal tage Overhaand hos Dig; at Du ikke lader Kiærlighed uddøe i Dit Hierte, og ved Din Bitterhed, Din Ringeagt for Mennesket, Din Haan mod Alt i Tidsalderen, leder Hierterne bort fra den Religion, hvis Støtte Du vil være, i Stedet for ved Mildhed, Ydmyghed og venlig Sagtmodighed at lede dem til Gud og Christus" (S. 6—7).

For at forebygge „ukiærlige Vink, krænkende Mistolkning og uretfærdig Beskyldning" (hvorved sigtes til G.s forst tilslørede, siden i „Krønikens Gienmæle" aabent udtalte Formening, at M. ikke var nogen sand troende Kristen), giver M. den høitidelige Forsikkring, at hans Tro og Overbeviisninger ere saaledes, at han tør vedkjende sig dem for Gud og Verden, og at han, langt fra at harmes over den grundtvigske Lære, betragter den med fuldkommen Sindsro, idet han bevarer en „glad Fortrøstning til det evige Væsen og en ubesmittet Ærefrygt for Religionens Helligdomme." Han forsvarer sig fremdeles imod G.s Beskyldning for Ordkløveri, men indrømmer, at han kan have misforstaaet enkelte Steder paa Grund af Udtrykkets Uklarhed, ligesom han erkjender, at det havde været rigtigere

at udtale sig om Bogen i Almindelighed end om nogle enkelte, losrevne Steder deri. Herpaa følger da en saadan Udtalelse, hvis Hovedsum er, at M. anseer den grundtvigske Verdenskronike „som god i sin Hensigt, men som mislykket i sin Udførelse“. Dette begrundes nu i det Følgende, hvoraf vi maa nøies med at anføre enkelte Hovedsteder.

„Din Beskuelse af Christendommen vil jeg ingenlunde dadle . . . men Maaden, hvorpaa Du har bragt den ind i Verdens Historie kan jeg, efter mit Begreb om dennes Væsen, ikke andet end finde urigtig, for saa vidt som Du ikke blot har villet udvikle en egen Hypothese eller Idee, men som Du har villet fortælle Universalhistorien. Dette maa skee, ikke fra nogen positiv Religionslæres Standpunkt, men fra den høieste, som for Historien gives: Religionens, eller det Guddommeliges Aabenbaring i alle Tider og i Menneskeslægtens hele Udvikling. Saaledes er det at forstaae, at Historieskriveren ingen Religion skal have . . . . Christendommen, som den høieste og guddommeligste af alle Religionslærer, Tiden har seet, kan han dog ikke betragte anderledes end som et Factum, saafremt han vil give en reen Fortælling; thi anden historisk Fortælling end den, som er en Fremstilling af Facta, lader sig ikke tænke. En Historie, grundet paa individuel Tro, er ligesaa umulig, som en positiv Religion, grundet paa den blotte Forstand. Eet er derfor at skrive en Universalhistorie, et Andet at giøre den til en christelig Philosophie over Historien. Dette maa vel egentlig kaldes Din Hensigt; men derved har Du ogsaa tilintetgiort Fortællingens Reenhed i Dit Arbeide. Du har endog berøvet Dit Arbeide en væsentlig Fortieneste, idet Du med en stedse polemisk Aand har skildret Christendommen som en uafbrudt Kamp, og derover langt mindre end Du burde, har viist den som seirende, eller i dens for Menneskeslægten velgiørende og forædlende Virkninger, om hvilke hele Historien vidner. Derfor synes Christendommen i Din Historie, som i Din Poesie, mere i en mørk, truende

og afskrækkende Stikkelse, end i den milde Guddomsklarhed, hvormed den i atten Aarhundreder har udbredt Lys og Velsignelse over Jorden.“ (S. 11—12) . . . . . „At Historie og Polemik ere heterogene Ting, synes det som Du ikke vil vide af, da Du mener, „„at en sand Historie nødvendig maa være polemisk (krigerisk) i denne Tid, da man stræber at indbilde Folk, at Gud er udelukt baade af Tiden og Rummet.““ Men for det første er det vist heller ikke Din Mening, at man skal indelukke Gud i Tiden og Rummet, eller lade det Endelige indeslutte det Evige. At Gud i Tiden har aabenbaret sig, dette er netop hvad Historien skal vise; men dette giør den ikke med Kiv og Trætte eller ved at føre Krig, men ved roligen at fremstille Tidernes Billede, som disse have gienstraalet det . . . . At den tørreste Aarbog er det klareste Speil, har jeg aldrig sagt; men vel siger jeg: at den sandfærdigste, reneste Historie er Tidernes klareste Speil — og jeg gad vide, hvorledes Du vil modbevise det. At det, Du kalder Guds Fingerspor, Herder „die Nemesis der Geschichte“ og jeg Aabenbaringen af en høiere Magts Styrelse, sees bedst naar man ikke peger derpaa, har jeg sagt, fordi dette, som er hvad Herder kalder Historiens hellige Hemmelighed, ligesom er en usynlig Aand, der gaaer igiennem Historien og aabenbarer sig, som Siælen aabenbarer sig i Legemets Virkninger. At pege paa denne, er heelt overflødigt, naar man kun lader den selv raade, eller troligen, saa nøie som muligt følger dens Gang igiennem Tider og Begivenheder, og fortæller disse saa sandfærdigt ɔ: saa nøiagtigt, saa klart og saa roligt, som man formaaer“ . . . .

„Hvad nu Christendom i Historien angaaer, hvis store og underfulde Virkninger jeg ikke er blind for, saa maa dens Idee dog nødvendig være høiere end Lutherdommens, der kun er en enkelt Side af Christendommen . . . . Men nu har Du egentlig mindre som Christen end som Lutheraner betragtet og skildret Historiens Phænomener, og Du vil, at man skal ansee denne Synsmaade for den ene rigtige

. . . . Hvorlidt Du er retfærdig og upartisk mod Catholiker, som mod andre Christne, der ikke ere Lutheranere, saa vil Du dog ikke kunne negte dem den samme Ret, som Du tilstager Dig selv: at fremstille Christendommen i Historien efter deres Religionsmeninger, og saaledes har Din Methode banet Vei til, at vi herefter i det Mindste maae erkiende ligesaa mange forskiellige Behandlinger af Historien, som der gives christelige Religionspartier, i Stedet for den ene, som udspringer af Historien selv." . . . . I Forbindelse hermed dadler M. nu fremdeles Grundtvig som Historieskriver for Mangel paa den Klarhed og Rolighed, som er en absolut Betingelse for Sandheds Talsmand og Tolk, og et Stempel, som er paatrykt alle Tiders historiske Mesterværker. „En lidenskabelig Heftighed sætter Din Aand i Bevægelse, og denne har drevet Dig til næsten overalt, men dog fornemmelig fra Reformationen at fornegte Historiens fortællende Natur og giøre den til et Stridsskrift" (S. 14—19).

Efter disse mere almindelige Indvendinger gaaer M. derpaa over til at omhandle den Partiskhed i de enkelte Domme, som han mener er en Følge af G.s lidenskabelige Eensidighed. „Jeg vil berøre den Feil, hvori Du, henrevet af en overdreven Tillid til Dig selv og af en Iver, hvis Kilde kan være god, men hvis Yttring ikke et det, har giort Dig skyldig i Din Krønike. Dette er Din Uretfærdighed og Ukiærlighed mod mangfoldige store og fortiente Mænd, som Du har villet bedømme; det er denne, som allerførst og allermest vakte min Uvillie mod Din Bog, som fordunkler saameget af det Gode, den indeholder, og hvorfor Du visselig fortiener en streng og alvorlig Revselse . . . . Jeg skal ikke opregne det hele Tal af Mænd, som jeg føler og troer, Du i større eller mindre Grad har giort Uret; men jeg skal nævne et Par Udlændinge og et Par Danske, som ere blandt dem, over hvilke Din Dadel vakte min høieste Uvillie: hine Schelling og Johannes Müller, disse Bastholm og Rahbek." — Disse fire Forfattere,

samt i Forbigaaende tillige Schleiermacher og Griffenfeldt, tager M. derpaa i Slutningen af sit Skrift i Forsvar mod G.s Yttringer om dem, hvis formentlige Eensidighed og Skjævhed han i Korthed paaviser og drager skarpt tilfelts imod. Navnlig om Johannes Müller, „en af den nyere Tids største Historieskrivere eller maaskee den største," tager han varmt til Orde og bebreider G., at han ikke har omtalt ham med sømmelig Ærbødighed, men brugt letsindig henkastede Ord om hans „tabte Christendom, om hans historiske Halvhed, om hans Fædrelandshistories Kiedsommelighed og smaavorne Vidtløftighed," i Stedet for at tale med Ærefrygt om en Mester, han selv (G.) aldrig naaer, og i det Mindste lære at kiende ham heel, inden han kaldte ham halv. — Efter endnu tilsidst at have anerkiendt Grundtvigs gode Hensigt, hans Begeistring for Religionen, personlige Redelighed og Sandhedskjærlighed, slutter M. med følgende Ord: „Jeg anseer det for Misbrug af et helligt Navn i dette Øieblik at kalde mig Din Ven; Din Uven er jeg ikke og ønsker inderligen aldrig at blive det."

41.

Fra Molbech.

Kiøbenhavn. 27. Mai. 1813.

Det giorde mig virkelig ondt, kiære Grundtvig! at jeg ikke kom til at sige Dig et ordentligt Farvel i Kiøbenhavn, da jeg havde ønsket med et Par Ord at sige Dig, hvad jeg haaber Du troer, at jeg ikke har noget uvenligt Sindelag imod Dig, fordi jeg er bleven indviklet i en Strid med Dig, som jeg ønsker, aldrig maa blive meer end videnskabelig. Er det end saa, at en fuldkommen inderlig Harmonie ei har fundet eller kan finde Sted imellem os, saa ere vi dog i mange Dele ikke saa uenige, som det kunde lade; og har Du end i Meget forandret Dig siden den Tid, da vi

som Venner levede sammen, saa har Du dog ikke saaledes kunnet forvandle Dit Væsen, at jeg kunde ophøre at agte Dig eller holde af Dig. Jeg har skrevet imod Forfatteren af Verdens Krønike, ikke imod den Mand, som en Gang var mit Hierte kiær, og som aldrig kan ophøre at blive det. Maatte denne og enhver Strid imellem os aldrig kunne blive mere, end en Strid om offentlige Yttringer! — Jeg vil ikke negte, at Du har krænket mig bittert ved det første Brev, Du skrev imod mig — men Du kunde maaskee have nogen Anledning dertil, og at Du ikke lod dette Brev blive offentligt, viste mig klart nok, at Du dog ikke havde ophørt at være min Ven, ligesom jeg ogsaa fandt dette bestyrket ved Din Adfærd, da vi nu samledes. Skiøndt vi nu formodentlig fremdeles ville komme til at gaae hver sin Vei i Livet, saa haaber jeg, vi i det mindste aldrig med uvenligt Sindelag skulle mødes, og veed, at vi begge altid med aaben Redelighed ville staae endog imod hinanden. Men jeg ønsker derhos inderligen, aldrig oftere at blive fristet til at skrive imod Dig — om jeg endog for at bevirke dette, skulde behøve at giøre mig det til Lov: ikke at læse, hvad Du herefter skriver. Begge kunde vi feile, og ville vist ofte feile — Gud give os Kraft til ikke at feile med Vidende!

Jeg ønsker af mit fulde Hierte, at Du maa blive ret lykkelig, og med Dig den fromme Pige, som Kiærlighed har givet Dig! Saa ønsker jeg og, at vi engang i bedre Tider og med roligere Hierter maatte samles — og at jeg ikke, inden dette skeer, skal græde paa mit Fædrelands Ruiner. Denne Tanke er mig den smerteligste af alle — men dog siger jeg ogsaa her: Guds Villie skee!

Et oprigtigt og hierteligt Farvel!

fra Din Ven

C. Molbech.

42.

Fra Grundtvig.

Udbye d. 16de Juni 1813.

Kiære Molbech!

Jeg behøver ikke at sige dig, hvor inderlig jeg glædedes ved dit Farvel fra Kiøbenhavn, thi havde du ei vidst, det saa vilde være, da kunde du ikke skrevet saaledes. Det er det hjerteligste Brev jeg i lang Tid modtog fra dig, og et saadant kunde aldrig være mig dyrebarere end paa en Tid, da vi ere indviklede i en alvorlig, offenlig Strid, og da det bedrøvede mig ved sidste Møde ei at have hørt et eneste ret venligt Ord af dig.

Der jeg drog til Khvn. havde jeg isinde, om Gud vilde føie det saa, at tale et Par venlige og rolige Ord med dig om vor Strid, men det var mig umuligt, og den eneste Samtale vi førte i Eenrum var mig derfor ret pinlig, som det maa være at tale med en Ven som en Fremmed. Jeg følte det, at vi kunde ikke omgaaes som Venner, uden at vor første eenlige Samtale maatte være om vor offenlige Strid, og dog havde jeg ikke Mod til at begynde en saadan. Dog, Gud være lovet! som føiede det saa, at jeg kunde med et venligt Ord, som udbrød af mit Hjertes Inderste, lade dig forstaae mit Sindelag, som føiede det saa, at du selv begyndte vor afbrudte skriftlige Samtale, som og vil føie det saa, at du rolig hører, hvad jeg nu rolig vil tale [til] dig. Du har sagt mig at lange Breve ere dig imod, det er heller [ei] mit Forsæt at skrive langt, men jeg maa sige, hvad jeg føler at være ret, uden Hensyn paa andet, og du baade bør og, som jeg haaber, vil høre mig ud.

Du siger i dit Brev, at du ei har skrevet imod mig, men kun mod min Bogs Forfatter, men jeg maa sige dig, det er ikke sandt; thi du har dømt om min hele offenlige

Adfærd, du har dømt mit Hjerte, du har behandlet mig som en Skolepog, som et Menneske du vidt oversaa i Forstand og Kundskab, du har bebreidet mig Hovmod og Sygelighed og Lyst til at dadle, du har sagt at mine Ord kundgjorde Kiærlighedens Forliis, du har drevet Spot med mig. Seer du, dette er de haardeste Angreb du kunde giøre paa din Vens Personlighed, paa hans Inderste, Helligste. Jeg siger dette, ikke fordi jeg vil bebreide dig det, thi det er af mig aldeles tilgivet i Kiærlighed, men fordi det er dig selv saare vigtigt, at du erkiender det, at du indseer, hvorledes du lod dig henrive til at sige Ting, der ere aldeles usande, Ting, som du ikke engang i rolige Øieblikke kunde ansee for Sandhed.

Kun om to Ting af disse vil jeg kortelig tale, om min Sygelighed og Kiærlighedens Forliis, som du mener er den dels beklagelige, dels harmelige Forvandling, der er foregaaet med mit Væsen.

Molbech! du har seet mig syg, saare syg paa Sjælen, men du veed ogsaa, at denne Sygdom var ikke andet end en inderlig, smertelig Bekymring over mine egne Feil, over det, som for deres Skyld maa forestaa Sjælen i den Længde uden Ende, den grændseløse Dag, som vi kalde Evighed. Skulde en saadan Sygdom avle Hovmod og uddrive Kiærlighed, da maatte det ske ved den grueligste Forhærdelse, ved med tilknugede Øine igien at styrte sig i Lasternes Svælg, men at jeg ikke har giort det, veed du; og hvis ikke, da maa en saadan Sygdom netop virke hjertelig Overbærelse med Næsten, inderlig Kiærlighed til den himmelske, naaderige Fader, og til alle Hans Børn, til alt det som er født af Ham. Nu vil jeg spørge dig paa Samvittighed, troer du, at jeg for 3 Aar siden kunde og vilde taalt en Modsigelse som den, jeg nu har hørt af dig, uden at svare med Bitterhed og Spot, troer du, at jeg da, efterat have læst dit bitre offenlige Brev, kunde traadt til dig rørt og venlig og rakt dig kiærlig Haand? Troer du det ikke, og du kan ikke tro det, saa er jeg jo nu mindre hovmodig,

mere mild og kiærlig, end jeg nogensinde har været, og du maa da fare storligen vild, naar du mener, at jeg kan lade mig forblinde af Had og Vrede, naar jeg taler om de Hensovne og Levende, som aldrig fortørnede mig.

Hvad er det nu for en Sygelighed jeg har? Det er jo dog kun den, at jeg daglig bekymres for min Sjæls evige Vel, at jeg erkiender min egen Afmagt og slaaer al min Lid til Gud, Hans Ord og Hans Kraft. Men kiære Molbech! saa besind dig dog, er det ikke en Sygelighed som alle burde have, dersom det er sandt, at der er en Gud og en Evighed til, dersom det er sandt, at vi hvert Øieblik staa Fare for at fare vild og feile endog uvitterlig? Men ere der da andre Spor af Sygelighed hos mig? er min Tankegang mindre lys, min Tale og mit Tungemaal mindre kraftige, mit Sind mindre stemt til jevn og glad Munterhed? Det skal Ingen kunne sige med Sandhed, og jeg veed at jeg aldrig har tænkt saa lyst, talt saa kraftig, nydt saa blid og rolig en Tilværelse, som siden jeg mistede de store Tanker om min egen Kraft og Forstand. Vel veed jeg, du nødig vil indrømme dette, og indseer godt, hvorfor du maa krympe dig derved, men vil du rolig eftertænke Sagen, skal du se, den har sin Rigtighed, se at det bliver en evig Sandhed, hvad Apostelen vidner: naar jeg er skrøbelig, da er jeg kraftig, thi Guds Kraft fuldkommes i Skrøbelighed.

Dette være nok herom! Hvad jeg maatte sige om din Anklage for Uretfærdighed mod enkelte Mænd og en vrang Beskuelse af Historien i det Hele, det har jeg sagt dig alvorlig og frimodig i nogle Blade, som maaske alt ere færdige fra Trykken, jeg har sagt det uden al Vrede og Bitterhed, og aldeles forbigaaet det Personlige, jeg har beviist, at en Christen maa beskue og dømme Mænd og Tider som jeg har dømt, i det mindste der hvor du paaanker Dommen, jeg har med Schellings egne Ord beviist, at han fører den Lærdom, jeg har tillagt ham, jeg har for Fornuftens Domstol ført det strængeste Bevis for Natur-

filosofiens og al Pantheismes affindige Daarlighed. Give Gud, du maa læse Alt med saa roligt og sandhedskiærligt et Sind som det er skrevet, da skal al saadan Tvist baade offenlig og privat snart ophøre mellem os! Vel lader det, som om du vilde foresætte dig ei at læse, hvad jeg skriver, men dels lader det Forsæt sig vel ikke udføre, og hjalp desuden ikke til at opholde eller størke vort Venskab.

Nei, min Ven! der er et dueligere Raad, som Fædrene have overanvordet os, og som alle vi, der troe paa en Gud, maa føle os forpligtede til at følge, vi skal ved Alt hvad vi tænke, tale og giøre, have Sindet opløftet til Gud og bede Ham ledsage os til Sandhed. Giør du det, og da skal du vel fornemme, om min Lærdom er af Gud eller jeg taler af mig selv, giør du det, og naar du da alligevel føler dig kaldet til paa Sandhedens Vegne at skrive imod mig, da giør ogsaa det i Guds Navn, men giør det med Rolighed og uden Bitterhed og see vel efter, hvad jeg virkelig har sagt og om det ikke forholder sig saa udi Sandhed.

Du taler om en blot videnskalig Strid, men den kan mellem Mennesker, der tro paa Gud, kun finde Sted om enkelte Facta og Fænomener og om Logiken; saasnart Talen er om et Factums Bedømmelse i Sandhed, om Synsmaaden for Menneskelivet i den forbigangne og nærværende Tid, da maa Striden blive religjøs, thi er der en Gud, da maa al Sandhed udledes af Verdens Forhold til Ham, og da Menneskets evige Skiebne beroer paa Hjertets Tro angaaende dette Forhold, maa enhver alvorlig Strid herom ligesaavel være en Strid mellem Hjerterne som Hovederne, ja ret egenlig mellem hine; thi al Tale, hvori Hjertet ikke har Deel, er enten vitterlig Skrømt eller et tomt Mundsveir. At en Christen imidlertid, men ogsaa kun en Christen, baade kan og vil elske Mennesket, skiøndt han hader dets Vildfarelser og endnu mere dets Kiærlighed til dem, ja at jo mere han elsker Mennesket, des stærkere

maa han have Vildfarelsen som vil fordærve ham, det har jeg offenlig udviklet og det er i sig selv aldeles klart.

Her, min Ven, seer du, hvad jeg havde at sige dig; venlig og rolig har jeg talt som for Guds Aasyn og gid det ikke fortørne dig. Om vi nogensinde skal vandre og tale fortrolig med hinanden, det beroer paa, om du kommer mig nærmere i Tro, saa du forstaaer mig, eller mærker, at din Tankegang modsiger dit Hjertes helligste Følelser og forandrer den. Det er Guds gode Villie at saa skal skee, og med Haab til Ham seer jeg glad den Dag imøde, da vi i Sandheds Erkiendelses Enighed skal favne hinanden. Altid skal du, med Guds Hjelp, finde en Ven i mig, som kun forandres ved at voxe i Kiærlighed, og saaledes skal du see mig under alle Omskiftelser baade her og hisset; men af Guds Ords Sandhed kan jeg ikke bortgive et Haarsbred, thi et Haarsbred giør Sandhed til Løgn. Lev nu vel i Herrens Navn, skriv mig til om du vil og tænk kiærlig paa din Ven

Grundtvig.

43.

Fra Grundtvig.

[Krønikens Gienmæle, ved N. F. S. Grundtvig, Præst. Kjøbenhavn 1813.]

Fortale
(til C. Molbech).

Tvivlraadig har jeg rigtig været om, hvorvidt og hvorledes jeg skulde tale offenlig til Dig. Jeg vil ikke tale om de Øieblikke jeg har været vred paa Dig; thi hvad jeg i dem havde Lyst til, det kan Du vide, jeg nævner dem kun, for at Du ei skal mene, jeg vil giøre mig til Helgen; men min egenlige Tvivlraadighed er kommet deraf, at jeg inder-

lig gierne vilde, Du skulde erkiende den Uret, Du har gjort min Bog og mig. Om jeg nu vælger det bedste Middel til at befordre denne Erkiendelse, kan jeg ei saa lige vide, men at jeg, ved at tie om alt Personligt og tale venlig til Dig, ikke forhindrer den, det er jo dog vist. Kun een Ting, som hverken vedkom Menigheden eller Krøniken, har Du nødt mig til at berøre, ved at omtale den saa løselig, at den kaster en falsk Skygge paa min Adfærd. At jeg havde skrevet et Brev til Dig, som siden ombyttedes med det som er trykt, vedkom Ingen uden os, men Du har fortalt Menigheden det med Tillæg, at det var fiendsk og haardt. Nu maa jeg da fortælle, at jeg sendte dette Brev til vor fælleds Ven med udtrykkelig Anmodning om at lade Dig læse det, og erklære paa mine Vegne, at naar Du vilde gienkalde Beskyldningen i Skilderiet, skulde det ikke trykkes. Jeg tilføiede end, at hvis Brevet maatte trykkes, var det to af vore Venner tilladt at udslette hvert haardt Ord, som, Meningen uskadt, kunde udelades. Enten har denne min Adfærd ei været Dig fuldelig bekiendt, eller Du har ikke ret betænkt den, thi ellers vilde Du vist ikke tale om Fiendskab. Jeg troer, at denne Adfærd er Borgen for, at jeg meget vel kunde være det Brev bekiendt, og at jeg forandrede det, havde ene sin Grund deri, at ved Ihukommelsen af de forrige Dage, ved Frygten for at forbittre Dig mere end nødvendigt, overfaldt mig en dyb Veemod, alt Personligt forsvandt, og jeg besluttede at tale saa kort og venlig som Sagen tillod. At nu det andet Brev blev i Hovedsagen ligesaa haardt som det første, kom deraf, at jeg for Venskab ei maatte glemme Gud og Sandheden; at det, tvertimod min Viis, blev etsteds dunkelt, var forbi jeg gierne vilde dølge, hvad jeg dog maatte sige. Sligt duer ikke, og nu maa jeg da, som i mit første Brev, sige det reent ud. Hvad der egentlig har vakt din Harme over Bogen er, at du ikke troer paa Christus, som Guds eenbaarne Søn, Kongernes Konge og Herrernes Herre, at Du

ikke troer Apostlenes og Profeternes Tale som guddommelig, usvigelig Sandhed, og derfor ikke kan lide, at jeg har opkaldt Tiderne til at vidne om, hvorledes Gud har beseglet sin Søn og sit Ord. At Du i den Tid, vi omgikkes, ei havde hin christne Tro, vil Du vist indrømme, thi deraf udsprang netop den Ulighed i vor Synsmaade, som Du selv i Dit Brev omtaler, og som maatte giøre den inderlige Fortrolighed umulig; at Du ei heller havde den, da Du skrev dit Brev, er aabenbart baade af det Hele og det Enkelte; men at Du ei reent ud siger det, er mig kiært, thi det beviser, at Du ei har forloret din Ærbødighed for den. Du vil da indbilde Dig selv, at Du ikke er i Strid med Christendommen, men med dens Misbrug og Mistolkning, og paa det Stade indseer jeg meget vel, at Du maa giøre mig stor Uret og være bitter. Jeg kan svare rolig, fordi jeg veed jeg har Ret; jeg kan svare venlig, fordi jeg har det visse Haab, at naar Du indseer, Man enten maa bortkaste al Ærbødighed for Christus, eller tilstaae, at Mænd og Tider maa af en Christen dømmes efter Hans Ord, da vil Du ikke tiere hvæsse Pen mod den christelige Behandling af Historien, da vil Du ikke forlange, at en Christen skal bøie Knæ for Afguderne, som han jo ikke maa, eller at han under nogen Sysſel skal glemme sin Tro, hvilket, naar det skeer med Bevidsthed, er det samme som at opgive den.

Dette var egenlig Svar nok paa dit Brev, thi hvormeget Du end laster min Krønike, har Du dog ikke beviist, at Noget deri er usandt; men da jeg veed, at adskillige af dine Paastande ogsaa ere andres Meninger, griber jeg gierne denne Leilighed til at bevise, at jeg ikke har skrevet ubetænksom, men havt Grunde, ved hvilke jeg ikke kan skamme mig, uden at skamme mig ved Menneskens Søn og Hans Ord. Dine Meninger, som stride mod Christi og Historiens Sandhed, vil Du finde ligesaa strængt bedømte og giendrevne, som Dit Hierte og Din Tale om min Per-

sonlighed dømmes af mig kiærlig og venlig; men det er nødvendigt, thi her staaer jeg for Dig som Broder og Ven, hist staaer jeg mod Din Skrift som Guds Ords Tiener; her er det mig ei allene tilladt at være venlig og læmpelig, men min Tro byder det, og Gud ske Lov! mit Hierte har Lyst dertil; hist derimod var det Brøde, Synd mod Gud og hans Ord, mod Dig og alle dem, der vil annamme Sandhedskiærlighed, at læmpe, fortie og skaane.

Jeg vil prøve venlig at overtyde Dig herom. Du tilstaaer, at dit Brev er skrevet uvenlig og i Vrede, men paastaaer, det er ret, fordi jeg har været uretfærdig, fordi Venskab maa tie, naar det giælder Sandhed. Sæt nu, at Johannes Myller [Müller] havde levet for 1800 Aar siden, og at mange Boglærde havde under Tidens Løb haanet ham og hans Krønike, eller fordreiet hans Ord, gjort ham til Løgner i de Ting han fortalte som Øievidne, uden nogensinde selv at have været i Schveits, uden at kunne anføre noget troværdigt Vidnesbyrd: vilde Du ikke da harmes, vilde Du ikke da kalde det Ret at tale uvenlig og i Vrede om de Mænd og fornemmelig om denne deres Idræt? Men nu levede Jesus for 1800 Aar siden, nu er han dog langt fuldkomnere end Johannes, nu er Bibelen jo dog en langt kosteligere Bog end Krøniken om Schveits, nu er Himlen dog et langt mere forborgent Land end dette; maa da ikke hver som elsker Jesus og Bibelen tale uvenlig om deres Fiender, om hver Mening, som vil beskiæmme dem? Men troer jeg nu paa Jesus, veed jeg vist, at Bibelen er en hellig Ledsagerinde til Guds Velbehag, Hiertets Fred og evindelige Salighed: maa jeg da ikke, selv af Kiærlighed til Næsten, vredes saare paa alle deres Fiender og Foragtere, som jo vare deres egne Sjæles og det menneskelige Kiøns Fiender? maa jeg ikke strængt revse hver Mening, som sætter sig imod den hellige, saliggiørende Sandhed?

Endelig kun Dette: det er ærligt af Dig at Du ikke vil hede min Ven, naar Du ikke er det, men det er ogsaa

ærligt af mig at kalde mig Din, naar jeg er det, og det er jeg, udentvivl nu mere end nogensinde.

N. F. S. Grundtvig.

[Udby, i Juni 1813.]

Efter den ovenstaaende, direkte Henvendelse til M. følger et kortfattet Forsvar for Verdenskrøniken i det Hele og det Synspunkt, hvorfra Begivenhederne ere opfattede og skildrede. „Skal en Christen skrive Historie, da maa han skrive den bibelsk, kalde al Lærdom, som strider mod Bibelen, ligefrem uden videre Beviis Løgn og Vildfarelse, lade Bibelen dømme Mænd og Tider, thi ene den har Ret dertil, den er Christi Statholder paa Jorden." — „Kun en Historie, hvis Forfatter kan glemme alt det Nærværende og leve med Gud og de Fromme i de henfarne Tider, kun den kan vorde hvad den bør, og Mønstret have vi i Bibelen." — Dette gjælder dog kun med en vis Indskrænkning og om Tiden før Luther; thi „hvo der i den lutherske Menighed, som den nu seer ud, kan skrive om det lutherske Tidsrum og tænke paa at male til Øienslyst, ja endog til behagelig Betragtning, han er ikke Christen. Nei, et Billede af Kampen, af Seiren, først Sandhedens og saa Løgnens, det maa han male og ønske at kunne indgyde hver Beskuer den Sorg og Nidkiærhed, der græmmer og opfylder ham selv . . . Os hører det til at kiæmpe, naar vi da ere indgangne i Hvilen, lad da vore Børn eller Børnebørn forlystes ved at male under Aandens Hvile et kvægende Billede af de henfarne Dage." — I flere, af hinanden uafhængige Afsnit forklarer og forsvarer G. derpaa sine Domme: Om Johannes Myller [ɔ: Müller], Schelling, Steffens og Bastholm, samt udtaler sig om de Rettelser og Anmærkninger til Krøniken, i hvilke han bl. a. havde modificeret sin Dom om Griffenfeldt og Rahbeck.

44.

Fra Molbech.

Erklæring til den læsende Almenhed.

[Nyeste Skilderie af Kjøbenhavn. Nr. 59. Den 24. Julii 1813.]

Hr. N. F. S. Grundtvig har udgivet et Skrift, kaldet Krønikens Gienmæle, der skal være et Forsvar for hans saakaldte Verdens Krønike imod min almindelige Dom over denne Bog og over nogle af dens uretfærdige Angreb paa store og fortiente Mænd, hvilken Dom jeg var bleven foranlediget til at yttre i nogle løse Blade[1]). At disse skulde være mine sidste Ord om og imod bemeldte Forfatter, har jeg der givet tilkiende. Heller ikke indseer jeg, at Krønikens Gienmæle, som jeg ønsker Forfatteren, at Andre maa finde mindre kiedsommelig og mere overbevisende, end jeg har fundet den, fordrer, at jeg derpaa skulde anvende noget af den Tid, jeg har Pligt og Kald til at bruge paa en nyttigere og behageligere Maade. Hvad vilde det desuden baade mig, at gaae i Strid mod Grundtvig? Han veed jo, at han har Ret (Krønikens Gienmæle S. 5), og hvad kan være mere utvivlsomt, end hvad vi vide af os selv, uden at Nogen har lært os det? — Klenodiet, som Menneskene i Aartusender have søgt, har han fundet. Sandhed er, at mene og troe som Grundtvig. Der gives ingen Religion, ingen Philosophie, ingen Historie, uden hans — thi: alle tre indeholdes i Bibelen; Alt hvad som strider imod denne, er ligefrem, uden videre Beviis, Løgn og Vildfarelse (Kr. G. S. 18); Ingen kan læse eller forstaae Bibelen, uden Grundtvig. Slutningen heraf

[1]) Til Hr. N. F. S. Grundtvig, i Anledn. af hans Verdenskrønike og Kiøbenhavns Skilderi Nr. 29—35. S. 8. hos Bogt. A. Seidelin.

er saa let, at man virkelig maa forundre sig over, at der gives fornuftige Mænd, der ikke kunne indsee den. Men det kommer af den megen Oplysning. Man skulde blot lukke sine egne Øine og see med Grundtvigs; hvorvidt vilde ikke denne Blindhed føre os! hvor sødt og trygt kunde vi ikke sove i Mørket!

Men om jeg end var forhærdet nok til at troe, at jeg kunde have Ret til at være af anden Mening end Grundtvig, og yttre denne, hvor jeg fandt det fornødent: hvor vilde jeg dog være ilde faren i Strid med den, der er saa vel øvet i Slyngekast og har fundet den Steen, hvormed han kan ramme enhver Modstander lige i Tindingen (S. 36); og om han end for Venskabs Skyld ikke vilde være saa slem imod mig, strax at slaae mig reent ihiel, som han har gjort ved Schelling: saa maatte jeg dog vente, at min Skiebne ikke blev meget blidere end hans, siden jeg virkelig endnu tør vove at troe, at Schellings Philosophie ikke er saa gudsbespottelig, fordømmelig og løgnagtig, som Grundtvig vil, den skal være. — Men skiøndt jeg maa bekiende, at min Frygt for Grundtvig desuagtet ikke er stor nok til at afholde mig fra at modsige ham: vilde det dog være meget ukiærligt af mig, længere at fortsætte min Strid med ham, der i tre personlig fiendske Tiltaler har viist mig sit kiærlige Venskab og forsikkrer mig om, „at han udentvivl nu mere end nogensinde er min Ven" (S. 7). Dette fortiener dog vel en taalmodig Modtagelse, en venlig, sagtmodig Giengiæld? — Denne skal jeg give ved den Forsikkring: at jeg nu mindre end nogensinde er hans Ven; og herefter maa nu følge min Erklæring i Anledning af det eneste Sted i Krønikens Gienmæle, jeg troer mig skyldig at besvare.

I den til mig stilede Fortale behager Hr. Grundtvig saaledes at udsige, hvad han før gierne vilde dølge, men nu, da hans Venskab er steget saa høit, ikke længere kan negte sig den Glæde at sige reent ud: „Hvad der egentlig har vakt din Harme over Bogen (ɔ: Verdens

Krønike) er, at du ikke troer paa Christus, som Guds eenbaarne Søn, Kongernes Konge og Herrernes Herre, at du ikke troer Apostlernes og Profeternes Tale som guddommelig, og derfor ikke kan lide, at jeg har opkaldt Tiderne til at vidne om, hvorledes Gud har beseglet sin Søn og sit Ord (S. 4). — Ikke for dem, som af nøiere personligt Kiendskab, men for dem af den læsende Almenhed, som blot af Navn kiende mig, erklærer jeg herved offentlig denne Hr. Grundtvigs Forsikkring for grov Usandhed. Ikke, at han paa sin Viis har søgt at ophøie Christendommen, som jeg i mit Svar paa Grundtvigs Brev Nr. 12 har erkiendt for den høieste og guddommeligste Religionslære, Tiden har seet — har vakt min Harme; men at hiin saakaldte Verdens Krønike, med alle sine Mangler og Feil, med sin slet udførte Plan og sin ufuldkomne Form, forkyndte sig med uhørt Stolthed som Verdens og Tidernes Dommer, under hvis Fødder Tidsalderne skulde bøie sig, og deres største Mænd lægge Hovederne ned, for at trædes paa. Dog har jeg sagt: „at jeg erkiendte dens Hensigt for at være god;" og jeg kan her endnu gientage: at om noget kunde undskylde Forfatterens Feil, maatte det være hans Begeistring for Religionen; skiøndt den yttrer sig under en Form, hvorved han skader den Sag, han troer at gavne. Men naar han i fanatisk Blindhed hartad gaaer videre end Inquisitions-Tribunalernes blodtørstige Tyranner — naar han vil dømme min Tro efter sine Indfald og Indbildninger, og derpaa grunder den oprørende Beskyldning, han længe har ruget over, og endelig ikke mere har kunnet tilbageholde: at jeg hadede hans Bog som Fiende af Christendommen — da være det langt fra mig, at jeg ved Taushed skulde give ham et Middel til at besmykke en Anklage, hvis Moralitet jeg vil overlade retfærdige Christne og Uchristne at bedømme. At den har forbittret mig, behøver jeg ikke at sige. Dog vil jeg ikke have den tilskrevet anden Kilde, end blind Iver, da jeg

veed, at den, som med Vold træder Fornuften under Fødderne, ofte maa ledes paa Afveie, hvorhen Hiertet ikke vilde føre ham.

Rolig kan jeg ogsaa overlade enhver fornuftig Læser af mit Svar til Grundtvig at bedømme, om jeg deri har givet ham Grund til at beskylde mig for et ondt Sindelag mod Christendommen og for at være i Strid med dens Lære. Jeg har villet giøre ham opmærksom paa Forskiellen imellem Kiendsgierninger og Troens Mysterier, paa historisk Fortælling og Religionsphilosophie, men da han ikke er i Stand til at fatte denne, og er forbittret over, at jeg tør mene og sige, at han ikke skriver Historie, som han burde: troer han i sin Iver at kunne knuse mig, ved at fremstille mig for Almenheden som en imod Christendommen fiendsk Kiætter. Han vil ikke blot grunde sin Beskyldning paa mit trykte Svar, men endog paa forrige Tiders Omgang med mig — dette, uagtet han ret godt vil mindes, at jeg aldrig nogensinde i mit Liv har havt en fortrolig Samtale med ham hverken om Troens eller Hiertets Anliggender, eller nogensinde aabnet mit Indre heelt for ham. At han, saalænge han har kiendt mig, stedse har seet mig yttre levende Følelse og dyb Ærefrygt for Religionens Helligdomme, og inderlig Modbydelighed og Ringeagt for al tom og letsindig Gudløshed, ligesom erklæret Afsky for Alt hvad der kunde nærme sig til Religionsforagt — dette vil han ei kunne negte, uden at giøre sig skyldig i en Usandfærdighed, som jeg ikke tiltroer ham.

Mod Grundtvig behøver jeg ikke et Ord videre til Forsvar eller Gienmæle. Eftertiden skal engang kiende mig; og rolig haaber jeg at staae for dens Dom, som jeg kan staae for mine Samtidiges og Medborgeres. Jeg ledes desuden høiligen ved længere at fortfare med en mig yderst forhadt og fra min Side overflødig Strid. Med Forfatteren af Krøniken og dens Gienmæle har jeg intet videre at skifte, og om Bogen behøver jeg intet at sige, efter den videnskabelige Bedømmelse, man kan læse i vor Litteratur-

tidende. At tage de fortiente Mænd i Forsvar, som Grundtvig har forurettet, var det eneste, hvortil jeg fremdeles kunde føle mig opfordret; men ved koldere Overveielse maa jeg vel finde det overflødigt at forsvare dem, der mindst kunne trænge til mit Forsvar, og hvis Navn og Daad og Værker ville leve, naar Grundtvigs Krønike længst er glemt. At udvikle mere udførligen min Beskuelse af Historien (som jeg sandeligen er saare langt fra at ville paanøde Nogen som den ufeilbarlig rette), kan skee i Fremtiden uden al Polemik. Jeg kan derfor fra denne ubehagelige Strid vende [tilbage] til min fredelige Ro og mine stille Sysler, i hvis Kreds jeg er lykkelig nok til at styrkes af det sande, ædle Venskabs herlige Livsnæring, og forbeholder mig kun, om jeg dertil faaer bedre Tid og nærmere Kald end i nærværende Øieblik, og ingen mere duelig Haand forekommer mig, at give mine Landsmænd en renere og mere upartisk Fremstilling af den Schellingske Lære, end den, Krøniken og dens Gienmæle stræber at giøre gieldende hos os; ligesom ogsaa at reise den store, ædle Müller et Minde, saa godt mine Evner ville række. At han, som Grundtvig udtrykker sig, var en Kæmpe, er et af de sandeste Ord, Krøniken har gienmælet, og at dens Maal imod Müllers er Dvergemaal, er ogsaa ganske rigtig anmærket. Da det nu ikke altid er saa nemt at male med Ord, eller saa afgiort, at Grundtvig er en af Gud beskikket Skiald (S. 28), saa skal jeg for min Del Intet have imod, om han lader det berve ved at siunge om Müller. Nu lade vi hannem sove i Fred.

Christian Molbech.

45.

Fra Grundtvig.

Farvel til C. Molbech.

[Kbhvns. Skilderie Nr. 62. 3die Aug. 1813. Aftrykt i Kvædlinger 1815. S. 390.]

Saa er det vist, saa har du dig udvundet
Af Vennelykken, som os sammenbandt!
Saa est du flygtet fra mig over Sundet,
Hvor Danmarks Søn saa ofte Døden fandt!
Hvor danske Mo forlorede sin Svend,
Der ogsaa jeg forlorede en Ven.
Ei meer at skifte vil med mig du have;
Ei heller da den sidste Sjælegave,
Ei heller da det venlige Farvel?

O! vissélig det gik mig nær til Hjerte,
O! vissélig jeg følte bitter Smerte;
O! vissélig er det heel tung en Lod,
Naar Fjender fnyse, og naar Farer true,
I Fjenders Ledtog da sin Ven at skue,
At saares dybt i Hjerte af hans Braad!
Dog, Molbech! ei for dig igen at saare
Jeg Harpen greb i stille Aftenstund,
Nei, jeg den greb, for med en Veemodstaare
At byde dig: Far vel! af Hjertensgrund.

Som da jeg i vor første Vennesommer
Dig bad indgaae til Soroes Altergrav
Og skue der de favre, hvide Blommer,
Der huldt sig slynge om den brudte Stav;
Dig bad at agte, hvad dit Hjerte ahner,
Og fængsles ei af Tidens Tulipaner,
Saa rolig og saa venlig staaer jeg end,
Bag sjette Vaar i vores Vintersommer,
Og svarer dig paa bittre Ord: min Ven!
Gak ind og sku de favre, hvide Blommer!

Betænk i Fred ved Sorøes Altergrav,
At brydes skal og vores Vandringsstav!
Naar da vi ligge under Muldet stille,
Naar Graven synker, og naar Orme pille,
Da skal vi der, hvor klare Lys er inde,
See, hvem der saae og hvem der gik i Blinde!
Men troe vi Ham, Hvem alle Christne dyrke,
Vi veed, at hvo sig støder, gaaer i Mørke,
Hvo Lyset følger, han sig støder ei.

Og nu, Far vel! far, som jeg selv vil fare;
Ak! glat er Stien, som saa vis du troer;
Gid Himlens Lys maa dine Trin bevare!
Gid ei du fængsles i de vilde Spor!
Gid onde Urter ei din Aand forgifte!
Og naar engang du ikke meer saa stolt
Mit Venskab vrager og bortkaster koldt,
Et Hjerte haver jeg med dig at skifte.

Anm. I Kvædlinger (1815) føier Gr. til det gjenoptrykte Digt følgende Tillæg. „Een Ting var jeg dog nær ved at haabe, da jeg skrev disse Linier . . . til Svar paa de bittre Ord i Skilderiet Nr. 59, og det var mit Haab, at Molbech i det mindste skulde ved dem følt sig forvisset om, at jeg kom ham venlig ihu, og at jeg ikke havde det hadefulde Hjerte, han tiltroede mig, og at han gjorde mig stor Uret ved at tiltale mig i den bittre, foragtelige Tone. Ogsaa dette Haab glippede, som saamange, der bygges paa saa forunderlig og foranderlig en Ting som det menneskelige Hjerte; men aldrig skal jeg angre at have sagt den af mig ufortørnede, af Verden [Vreden?] forførte Ven et saadant Farvel, thi jeg veed, hvad Enhver kan see, jeg kunde ei have talt saa, dersom Kjærligheden ei først ved Guds Hjelp havde seiret over Verden [Vreden?], og een saadan Seier er mere værd end ti over udvortes Modstandere, hvis Angreb kun havde lidt at betyde, naar ikke Synden i os gjorde Forbund med dem. Imidlertid kan min Glæde over dette Farvel ej være fuld, førend, hvad Gud give! min forrige Ven, hvis ædlere Deel jeg aldrig har miskjendt, atter rækker mig Haand."

46.

Fra Molbech.

Til
Forfatteren af Krønikens Gienmæle.

Hvad vil Du, som med selsom dobbelt Stemme
Endnu som Ven vil byde mig Farvel?
Mon Du vil lade mig og Andre glemme
Hvad altid jeg vil mindes alt for vel?
Mon Hiertet taler, hvor Du Læben rører
Til Lyd af fagre, vennehulde Ord?
Mon virkelig i Sindet fast Du troer,
At ikkun dem jeg i Din Tale hører?
Hvad heller vil Du, som Du har begyndt,
For kun om alting aabenlydt at tale,
Mig og mit Venskabs Tab for Folket male,
At det maa troes, hvad sidst Du har forkyndt?

Om virkelig det gik Dig nær til Hierte,
At ei Du meer kan kalde Dig min Ven,
Om Du har følt den nævnte bittre Smerte
Idet en Blomst Du mat lod visne hen,
Som engang spired kraftig frem i Vaaren,
Som voxte under Smil og Veemodstaaren,
Men bar dog aldrig Hiertets modne Frugt,
Som Du vel ganske artig fandt at eie,
Men aldrig ændsed, kiærlig ømt at pleie,
Fordi den dufted med sin egen Lugt:
Hvi gød Du Gift i Vandet paa dens Rod,
At snart dens Liv fortæret maatte svinde?
Hvi troede Du Dig stedse alt for god,
Til den paa Hiertes milde Vei at vinde? —
Og naar jeg traadte aaben for Dig hen,
Som den, der hylded ei den stolte Lære:
At hvo ei troer hvert Strøg af Grundtvigs Pen,
Maa derved blot en gudløs Kiætter være;
Hvi holder Du Dig ei til hvad jeg skrev,
Men hist, som her, med vrange Ord mig sigter,
Som den, der Gud og Fædrelandet svigter,
Fordi Din Ven jeg længere ei blev?

Hvor har Du med ukiærlig Kløgt udfundet,
At jeg i Danmark ikke længer er?
Men, tænk engang! er flygtet over Sundet,
Imens Du havde det saa travelt her
Med Kroniken for Lyset frem at bringe,
Og dog med al Din Kraft ei kunde tvinge
Os til at finde mesterlig Din Bog.
Og siden ogsaa jeg er af de Blinde,
Som ei den skiulte Storhed ret kan finde,
Saa hedder det, jeg, ikke rigtig klog
Med Grundtvigs Venskab og har tabt alt Andet,
Som helligt er mig i mit Fædreland,
Og aldrig meer paa denne Side Vandet
En ærlig Mø i Øiet skue kan,
Fordi ei blot jeg Kroniken at svige
Med uhørt Dristighed mig understod:
Men vovede endog med Frækheds Mod
At glemme falsk mit Danmark i dets Pige.

Nei, viid, min fordums Ven! hvor Du end drømmer
Mig flyttet hen fra Danmarks Moderstrand,
Jeg er endnu blot der, hvor det sig sømmer,
Og evig kun midt i mit Fædreland.
Det følger mig, hvor jeg paa Jord end vandrer,
Og var det end, hvor Død dets Kald mig bød.
Ei med mit Ophold jeg min Tro forandrer:
At Dansk jeg døe bør, som jeg Dansk blev fød.
Ei Svig og Falskhed plette skal mit Minde;
Hvad Æren bød, jeg glemte ingentid,
Og ingen Danmarks Mø vil nogensinde,
Som Du, bebreide mig en troløs Id.
Ja, som endnu det Evige jeg aner
I Livets hele underfulde Kreds:
Saa frygt kun ei, at Tidens Tulipaner
Skal fængsle mig her eller nogensteds.
Til værdlos Glimmers falske Farveglands
Jeg aldrig rakte hen min Hyldings Krands;
Men heller ingen busket Bonderose
Med grove Form saa let indtager mig,
Og der, hvor Valmuer saa døsigt ose,
Min Aand ei elsker at forvilde sig.
Om Sorøes Altergrav mig ei at minde
Behøver Du, end er jeg tidt derinde.

End er ei barnlig Fromhed slukket ud,
End løfter sig mit Sind til Alles Gud.
End er jeg ei i Sorgens mørke Nat
Af hellig Trøst, af Tro og Haab forladt;
Og naar jeg mødig lægger brudte Stav,
Jeg veed, ei Aanden dækker Muld og Grav.
Og rinder kun een Taare ved mit Lig
Fra Hiertet, som jeg elsked uden Svig,
Ei skal jeg eensom og forladt da møde
Mit nye Livs gienfødte Morgenrøde.

Og nu Farvel! — om stolt og kold Du kalder
Den, som Du lige slet har kiendt og dømt,
Da viid, at heller end af Dig berømt,
Jeg for Din Dom med Müller, Basthol m falder.
Viid, at som ingen Mø i mig har tabt sin Svend,
Har Du ei tabt, men selv fraskrevet Dig Din Ven.
Ei til at skienke bort mit Hierte snar —
Hvo engang fik det heelt, det evig har.
Naar Du har mistet, hvad Du selv har vraget,
Let bør Du savne, hvad Du let forsaged.

Christian Molbech.

Den 5te August 1813.

47.

Fra Molbech.

Kiøbenhavn d. 25. Marts 1826.

Det har længe (nemlig et Par Maaneder; thi længere har jeg dog ei havt disse Aftryk) været mit Forsæt, selv at bringe Dem det medfølgende Glossarium til Riimkrøniken, i Mangel af Bogen, hvoraf jeg ikke har noget Exemplar til min Raadighed, og som jeg formoder, De alt besidder. Det vilde giøre mig ondt, om det ikke var saa; thi det har været mig særdeles kiært af et Digt i Aftenbladet at erfare, at det synes, som De er tilfreds med Udgaven af denne gamle Bog, som vi begge, uafhængig af

hinanden, og hver paa sin Maade, ere komne til at ynde. Da jeg nu virkelig hindres fra at udføre bemeldte Forsæt, efterdi en ubehagelig Knæskade i 3 Uger har giort mig til en Stuefange, beder jeg Dem tillade mig at sende Dem dette Appendix til Riimkrøniken, der blot er at betragte som en lille literarisk Sieldenhed.

Jeg har mangengang erindret mig den behagelige Samtale, jeg forrige Sommer havde med Dem paa Bibliotheket, og ikke glemt den venlige Maade, hvorpaa De indledede den. Jeg har ofte tænkt mig: hvorfor skulde ei et nyt, literarisk og venskabeligt Forhold kunne oprinde imellem to Mænd, der i en yngre Alder vare Venner, skiøndt 13, tildeels uvenlige Aar adskilte dem? — Det er sandt, en maaskee endnu større Kløft, end disse Aar, skiller dem ad — en Kløft af Meningsforskiel, af forskiellige Anskuelser af mangfoldige, og det ret vigtige Ting i Livet. Men Meninger og Tro ere dog ikke Alt hos Mennesket — thi vare de det, maatte Isoleringen være langt større i Verden, siden dog neppe to tænkende, og altsaa menende Mennesker, tænke fuldkommen eens. Og betyde hos saadanne Mennesker vist nok Meninger meget, saa ere vi dog vel ei heller i eet og Alt saa rene Antipoder, at aldeles intet Foreningspunkt imellem os er tænkeligt. Jeg troer saaledes, at vi begge, hver paa sin Viis holde af vort Fædreland, af det danske Sprog og dansk Literatur — foruden andet mere, som kan have fælles Interesse for os. Er dette saa, seer jeg ingen Grund til at antage, at vi skulde være evig divergerende Linier, eller at der slet ingen Gienstand var, hvori vor Stræben og Virken stødte sammen; og at De mener det samme, derfor har jeg troet at finde Beviis i Deres venskabelige Yttringer til mig i Fior.

Hvad mig angaaer, der lever mest for det Nærværende og Fremtiden — saaledes nemlig, at jeg helst betragter alt Forbiganget fra en blot historisk Side — da kunde det ikke falde mig ind med nogen Tanke at ville Dem ondt, fordi jeg for mange Aar siden maaskee var Dem fiendtlig sindet;

tvertimod vil jeg altid ønske, det maa gaae Dem vel, og bedre end det — efter min individuelle Mening — forekommer mig at maatte gaae den, der altid lever som i Harnisk og paa Feltfod.

Det samme troer jeg nu ogsaa om Dem med Hensyn paa mig, men nu er det vist nok, at to Mennesker kunne være i det Tilfælde, at de slet ikke tænke paa at giøre hinanden ondt, endog have en personlig god Villie til hinanden, og dog ei ere skikkede til nærmere Samqvem og Forbindelse. Maaskee er dette end mere Tilfældet med dem, som engang stode i et nært og fortroligt Forhold, der syntes at blive voldsomt og aldeles sønderrevet; om de endog efter en lang Række Aar fandt, at der ikke syntes at være nogen Grund, hvorfor de ei skulde kunne bevare og oplive, hvad der endnu af hiint Forhold var tilbage — uden at det derved er sagt, hvor nær en saadan Oplivelse kunde føre dem. Herom maa jeg ogsaa, i Følge min nærværende Beskuelse af Livet, være ubekymret; men det var mig derfor ikke mindre kiært at blive forvisset om, at De, selv paa Deres nuværende Standpunkt, er fredelig og venlig sindet mod mig, hvilket maatte glæde mig, baade fordi jeg i sig selv ikke godt kan finde mig i Fiendskab med dem, jeg engang har staaet paa en venskabelig Fod med, og fordi jeg fra flere Sider har megen Agtelse for Dem — ogsaa fra den, at jeg anseer og altid har anseet Dem for en sand Bekiender og Lærer af den Tro og de Grundsætninger, som De vedkiender Dem — disse maa nu for Resten være mine saa meget modsatte, som de ville. Een Last har altid været mig i høieste Grad forhadt, og een Svaghed meget modbydelig; den første Hykleri, den anden Forfængelighed. — Jeg vil imidlertid være tilfreds, naar jeg i min Grav kan frikiendes reent for den første; thi ganske at slippe for den sidste, falder vel ikke i nogen Dødeligs Lod. — Hykleri vilde det være, om jeg sagde Dem, at jeg deelte Deres Anskuelser af mange Ting, eller at jeg troede, der nogen Tid kunde blive en betydelig Enighed imellem os i Meninger eller Overbeviisninger; men

jeg er derfor dog ei saa forfængelig, at jeg vilde paastaae at være den, i hvis Lod altid det Rette var faldet. Lad enhver søge det paa sin Vei og med sine Kræfter; saaledes vil Gud det, som gav Aanden Kraft, og Villien dens Frihed. — Derfor Strid, saameget man har Lyst (dog med lige Vaaben, og helst saaledes, at de Uoplyste ikke forvirres, og de Svage ikke forarges) men kun ingen Aands- eller Meningstvang. Jeg er langt fra, her at ville indlade mig paa Deres Meninger eller modsætte dem nogen af mine. Særdeles, hvad Deres theologiske Lærdomme og Yttringer angaae, da kiender jeg i mange Aar kun lidt til dem, og de vedrøre mig ikke. Anderledes er det med Deres Virken som dansk Forfatter betragtet ɔ: som Digter og Stilist; og i dette Tilfælde har jeg vist nok en decideret Mening. At De misbilliger denne, vil jeg slet ikke undres over, men tillader mig at tvivle om, at Mange, hvis Stemme kan høres, med mere Upartiskhed end jeg, ville lade Deres Værd som dansk Forfatter vederfares sin fulde Ret.

Deres nyeste haarde Strid vil jeg kun berøre for at sige: 1) At jeg ikke kiender en Tøddel til den, uden netop Deres eget Stridsskrift, som jeg læste i dets Nyhed, og hvorom jeg erindrer, at jeg syntes godt om Stilen i Fortalen, men slet ikke billigede Fremgangsmaaden, som (uden Hensyn til, paa hvis Side Retten er) forekom mig i det mindste uheldig valgt. 2) At jeg personligen ret godt lider Professor Clausen, og gierne og med Interesse undertiden taler med ham. Dette nemlig siger jeg, forbi jeg ogsaa med ham engang har havt en skarp og bitter Strid, og tilføier: at jeg med ikke mindre Interesse vil kunne tale med Dem om mange Ting, uden at tænke paa gamle Stridigheder, i den Forudsætning, at De vil kunne finde Dem i mange ret grundfaste Kiætterier hos mig.

I øvrigt og til Slutning maa jeg meget bede Dem, at tage til Takke med dette Brev som det falder; thi jeg har for længe siden saa godt som reent aflagt at skrive

Breve; og har tabt saavel Lyst som Øvelse til paa den Maade at forklare mig, saaledes at jeg selv kan være tilfreds dermed; hvortil endnu kommer min nærværende sygelige Tilstand.

Dog har jeg endnu at forklare for Dem, hvorfor min personlige Tiltale i dette Brev ikke er, som den i forrige Tider pleiede at være imellem os, og som De, om jeg ikke feiler, ved vor Samtale i Fior meente, at den burde være. Forklaringen ligger egentlig tilstrækkeligen i det forandrede Udtryk selv. Dette forekom mig naturligst, og derfor brugte jeg det. Uden Tvivl maa De selv finde, at vi personligen staae hinanden for fiernt, og jeg kan vel sige, endnu kiende hinanden for lidt, til at kunne bruge en fortroligere Tiltale anderledes, end som en blot vedtagen Form, hvorved den for mig ikke allene bliver uden al Værd og Betydning, men endog, synes mig, misbrugt. Jeg har desuden endog Beviis nok i mine egne personlige Forhold, at denne Form er en ganske uvæsentlig Betingelse for sandt, varmt og prøvet Venskab.

Det vilde være mig kiært, om jeg kunde vide, at De læste dette Brev med den Fornøielse, hvormed man seer en gammel Bekiendt, man længe ikke har havt for Øie, og det vil være mig imod, om dets Indhold var Dem ubehageligt. Men det er skrevet med ligefrem Sandhed; og jeg tvivler om, at jeg, ved nok saa tidt at læse det igiennem, vilde forandre noget væsentligt deri. — Saaledes tilføier jeg blot, at jeg haaber den Dag kan komme, da jeg ogsaa mundtlig kan forsikkre Dem, at De stedse med personlig Agtelse erindres

af en uforstilt gammel Ven

C. Molbech.

48.

Fra Grundtvig.

Christianshavn 28. Marts 1826.

Upaatvivlelig vilde jeg med megen Fornøielse kunne læse en Dansk Rimkrønike, fordi der taldes om Kongerne ikke i første men i tredie Person, men vores gamle Rimkrønike vilde blive mig meget fremmed, naar det jeg blev til han, uagtet jeg ikke kan sige, det gjorde nogen væsenlig Forandring. Saaledes ogsaa med De og Du i venskabelige Forhold; jeg er omtrent lige vant til begge Former, og er paa ingen Maade i det Hele Dusbrødrene nærmere end Devennerne, saa til en ny Molbech kunde jeg meget godt baade sige De, og, alt imellem, Hr. Professor, uden at det gjorde Forholdet eller Ordskiftet om hvad vi kunde og vilde omtale, enten stivt eller tvungent, og det faldt vel desuden af sig selv, da det i vor Alder, efter mine Tanker, uden ganske besynderlige Omstændigheder, er latterligt at sammendutte sig; men den gamle Molbech kan jeg ikke uden Tvang sige De til, og mig synes, det er naturligt, da jo altid Mænd, der i Ungdommen duttede hinanden, naar de efter lang Skilsmisse atter mødes, stedse, naar de ikke skamme sig ved det tidligere Bekiendtskab, som af sig selv lade Du'et høre, uden at de derved kan eller vil forbinde sig til at give det en fortroeligere Tone (og er ikke her Tonen Alt) end deres Stemning tilsiger. Nu erkiende vi jo begge, at er der noget i vort indbyrdes Forhold, vi skamme os ved, eller, hvad her er det Samme, ønske glemt, da er det ingenlunde vort tidligere naturlige Bekiendtskab, men netop vor senere spændte Stilling, hvis Ihukommelse mig synes det fremmedklingende De mellem gamle Bekiendte, som har sagt Du, bestandig om ikke opfrisker, saa dog spiller paa. Imidlertid, ny eller gammel,

en Molbech vil jeg gierne have til Ven, og falder det ham naturligst at sige De til den gamle Grundtvig, da tænker jeg Tvangen paa min Side dog ei bliver større, end at jeg maaskee imellem tier med et Ord, hvorom der kunde tvistes, enten det var aabenhjertigt eller aabenmundet; og naar jeg da i dette Brev skriver Du, som falder mig naturligst, da er Fortsættelsen langt fra at være min Betingelse for videre venlig Samtale, men kun et Forord skal det være, som siger, det er ikke paa Trætte, om jeg engang imellem, som let kan skee, i Talens Løb tager feil og siger Du, og lader Feilen løbe uden at rette den. Derfor, læs kun e, hvor jeg skriver u, som i min Skrift ei er vanskeligt, om Du saa vil; det giør intet til Sagen, thi jeg siger dog i Grunden altid Du til en gammel Bekiendt, om jeg end fører De i Munden, det vil sige: jeg forudsætter, at han kiender mig fra reen naturlige, ukonstlede Dage, og vil ligesaalidt nu som da lægge alle mine Ord paa Vægtskaalen, men sige Snak til hvad der støder ham, og dermed lade den Fugl flyve. Paa anden Maade, troer jeg, kan gamle Kyndinger aldrig tale frit og levende sammen, og saaledes troer jeg dog, vi baade kan og bør tale sammen om mange Ting, og da især om det, der egenlig altid var vor Brændpunkt: Dansk Historie, Sprog og Literatur. Vor religiøse, tildeels ogsaa poetiske og videnskabelige Forskiellighed er vi, fra vor første Bekiendtskabs Dag af, vante til ikke at ignorere, ikke at ansee for ubetydelig, men for taalelig, saa vi, uden med Tvang at undgaae didhørende Yttringer, fandt det urimeligt at afbryde god Forstaaelse for at føre en Tvist, der førde til Intet uden til Uvenskab; og seer jeg ret, da kan og vil det Samme fremdeles være Tilfældet med os nu, skiøndt vi vel begge nu i den Henseende er langt mere deciderede, thi det bør jo kun minde os om, at enhver Tvist derom vilde nu være dobbelt urimelig. Af dit Brev skiønner jeg ogsaa, det er din Mening, og, naar jeg da herom udlader mig lidt nøiere, er det kun fordi gamle Bekiendte, naar de atter mødes, bør sige hinanden i Korthed, hvilke Omskiftelser der

under Skilsmissen har fundet Sted med dem, da de ellers mangengang ufrivillig vil misforstaae hinanden.

Vor Skilsmisse er da, efter min Regning, snarere femten end tretten Aar gammel, thi enkelte flygtige Besøg med Goddag og Farvel skal aldrig regnes mellem gamle Venner. Sagen var, at jeg med Liv og Sjæl gik i Kloster, i Augustiner-Klosteret, hvor gamle Morten Luther er Prior, og agtede der at tilbringe alle mine Dage, uden dog dertil at binde mig med noget Løfte, da Luther ogsaa var min Mand, fordi han i sit Kloster afskaffede alle de urimelige Munke-Løfter, der ei er mindre tvungne, fordi de kaldes frivillige, og aldeles overflødige, saalænge man har Lyst til at holde dem. Det Munke-Liv kunde Du slet ikke lide, og dog var det mig meget for helligt og, efter min Beskaffenhed, nødvendigt til, at jeg enten for din eller for noget Menneskes Skyld kunde opgive eller lade som jeg opgav det. Dermed var det ude imellem os, thi alt det Følgende fulgde med Nødvendighed heraf, naar jeg var Munk og Du Kloster-Fiende for Alvor, og saa var det: jeg vilde, som en lutherſk Munk, ei med Haandens men dog med Mundens Vaaben tvinge Verden til ei blot at synes men at være christelig, og Du fandt, at jeg derved gjorde Vold paa alle Former, som jeg ogsaa virkelig gjorde, saa vor fiendtlige Stilling var uundgaaelig, skiøndt til al Lykke vor indbyrdes Agtelse for hinandens Ærlighed, og vore Løbe-Baners Afstand gjorde en egenlig Krig umuelig. Nu er jeg vel, om Du saa vil, Munk endnu; thi med min gamle Prior vil jeg baade leve og døe; men om vi end i dette Stykke skulde være lidt uenige, saa har jeg dog alt i flere Aar fundet, at Kloster-Livet er slet ingen Betingelse for det christelige Liv, og at det i alt Fald er en blot Misforstand, naar man, med Had til Hyklerie, og til alt blot Tilsyneladende, vil, om end kun med Grunde aftvinge Folk en Troes-Bekiendelse, og, om end med Aands-Kraft, paatvinge noget i sig selv Eiendommeligt en christelig Form, da man derved i det Høieste kun skaber et halv christeligt Chaos. —

Maaskee vil Du synes, at min nærværende Strid med Theologerne ei ret vil rime sig med denne Betragtning; men uden at ville aftvinge Dig Bifald, maa jeg dog sige, at den hos mig hænger paa det Allernøieste sammen dermed; thi hele min nærværende Strid, der for mig paa ingen muelig Maade er en Æres men en reen Samvittigheds-Sag, dreier sig om den simple Paastand, at man i Kirken endnu langt mindre end i Skolen maa stræbe at give en uchristelig Materie en christelig Form, da det her er med Menighedens Tro og Haab, man leger, og saasnart Theologerne kun vil kalde hver Ting med sit rette Navn, kalde Christendom hvad der historisk beviislig er de Christnes Tro og Modsat hvad der er tvertimod, da føler jeg som Christen, end sige da som Riimsmed og Boglærd, ei fjerneste Kald til at tvistes med Folk, som, hvad enten jeg forstaaer dem eller ikke, bestemt ikke forstaae mig. Hvor haardnakket man nu vil være i at paastaae om det aabenbar uchristelige, at det er christeligt, og hvorlænge det skal vare, før Uredeligheden eller Latterligheden heraf bliver Alle indlysende, kan jeg umuelig vide, men dog har jeg det rimelige Haab, at en saa unaturlig Stilling ei kan vare ret længe, og at det literære Liv paa Feltfod, hvoraf jeg længe har været kied, og som jeg kun tvunget af min Samvittighed har fornyet, snart skal være endt, og give mig Frist til, hvad der er mit Hjertes Lyst, og, i al den Tid jeg kan afvinde Striden, alt længe min ivrige Syssel: poetisk og historisk, saa godt jeg kan, at opklare saavel det christelige, som det danske Folke-Liv i de forrige Tider, uden med mindste Tvang at ville sammenblande deres Træk, eller lade dem skiære hinanden, uden hvor de historisk mødes.

Under denne afgjorte Retning og indvortes Affondring af hvad der ikke hænger naturlig eller dog historisk sammen, maa det naturligviis ret være mig en stor Fornøielse venlig at møde en gammel Bekiendt, med hvem jeg, i denne Egn, har saameget tilfælles, og med hvem jeg herom igien maa stemme omtrent som før jeg gik i Kloster, ja vel snarere

enes enten om Krøniken eller om Maaden at behandle vore afvigende Meninger paa.

Vidner hele Brevet ikke om, at jeg med inderlig Glæde har modtaget dit Brev og ret meget ønsker, at vore venlige Samtaler maa begynde snart og endes seent, endes først, naar vore Munde skal give Andres Plads, da vilde jeg forgiæves til Slutning forsikkre det; men da var vi heller slet ikke meer de Gamle, og dog beviser vort fælles Ønske, saavidt det lader sig giøre, at fornye de gamle Dage, at vi, Gud skee Lov! er det, og mødes, efter forskiellige Udenlands-Reiser, gladelig i Fædernelandet, med det inderlige Ønske, at være det i Forening gavnligere, end vi adskildte, end sige da stridende, kan, og dertil lægge Gud sin Velsignelse! Venne-Haand, med De eller Du, som Du vil, fra

den gamle Grundtvig.

NB. Da Krønikens otte og tyve Riim-Balke i Slutningen kun nævnes, maa jeg anmærke, at Skiftestederne findes S. 63. 71. 75. 78. 95. 96. 105. 105. 106. 9. 10. 32. 38. 41. 42. 45. 46. 51. 55. 67. 69. 87. 93. 99. 213. 16. 222. — Vale nobisque fave!

49.

Fra Molbech.

Kiøbenhavn 31. Marts 1826.

Jeg iler med at besvare Deres Brev og Sending, som begge have været mig kiære og interessante. Om jeg giør det kort, afbrudt og ufuldstændigt, da lad Aarsager undskylde det, som jeg ikke vil gientage for Dem, men kun tilføie den: at jeg ikke blot, som jeg har sagt, har megen Ulyst til at skrive Breve, men en endnu langt større til, det være skriftlig eller mundtlig, at tale om mig selv, eller berøre mine personlige Forhold. Laae denne Ulyst ikke

desuden i min Natur: saa har jeg kun havt altfor ubehagelige Erfaringer af det, som Brev-Snaksomhed kan føre til. Jeg frygter ingen saadanne Folger hos Dem; men jeg har engang faaet hiin Ulyst, og veed alt for vel, at naar jeg først begynder at skrive, siger jeg langt meer end jeg vilde, og — litera scripta manet.

Med faa Linier vil jeg derfor afgiøre den største Deel af Deres Brev, som jeg imidlertid kan sige med Sandhed, jeg har læst med Fornøielse, og med en Erkiendelse af den Reenhed, og den, baade hiertelige og kraftige Følelse, som taler deri, hvilken jeg er langt fra at ville tilbageholde. Aabent og redeligt — ja jeg maa tilføie, med forstandig Rolighed og dog varmt og hierteligt — har De tiltalt mig. Lige oprigtige og ærlige skal De i det mindste finde mine Yttringer her; ligesom jeg overhovedet vel forbeholder mig at tie; men aldrig kan tale andet, end hvad der kommer fra min Siæl, min Tanke eller min Mening. — Mig forekommer, jeg tilstaaer det, vort nærværende Forhold i høi Grad forskielligt fra det tidligere for 13 — om De vil 15, eller endog 18 Aar siden. Med den Agtelse, med det velvillige og venskabelige Sind for Dem, som det vil glæde mig at kunne opdyrke til sandt Gavn for os begge — maaskee endog for Flere — er dog ingen Fortrolighed til Dem forenet. Jeg siger dette ganske ligefrem; thi hvorledes skulde vi, uden denne Ligefremhed, kunne nærmes? — Jeg betragter vort Venskab som en Bygning, vi dengang opførte, ret vakker og anseelig i sit Udvortes, men hastig ført i Veiret, uden tilstrækkelig Undersøgelse af Materialierne, og disse hverken faste nok, eller anbragte med behørig Omhu, o. s. v. Kort, ved et uhelbigt Tilfælde, eller hvad man vil kalde det, kommer der Ild i Bygningen, som Storm fra meer end een Kant puster op; og Bygningen brænder af til Grunden; ei engang Muren kunde holde. Dog Grunden var tilbage, og var ærlig lagt, skiøndt vel Grundstenene paa hver Side vare af noget forskielligt Slags — og denne Grund er det, som en modnere og roligere

Eftertanke efterhaanden har renset fra det faldne Gruus, og hvorpaa nu en ny Bygning skal opføres. En saadan Grund betyder naturligviis meget; men hvorledes dog den nye Bygning kan blive, veed virkelig ikke Nogen af os ret. Ligemeget ogsaa, om den ikke bliver saa meget i Øine faldende, som den forrige; ja skulde den endog — som hist og her i vor Stad — kun blive paa een Etage i Stedet for flere, som den gamle havde, saa er den saa meget mindre udsat for Fald; og vi kunne have nok af en god, luun Vinterstue til stundom at samles i, under Livets sig nærmende Efteraar. Dette (om jeg alt skal regne mig at være indtraadt deri) har hidtil — ligesom tidt vor September — givet mig mange smukke og klare Dage; og dem (som jeg nu just paa en Maade maa føle afbrudte) har jeg ogsaa Lyst til at conservere, saa længe det kan skee. — Jeg gaaer saaledes roligere og koldere, og jeg maa tilføie, rigere paa Erfaring, til hvert nyt Foretagende; jeg søger at bringe mere og mere Hold og Fasthed i mit nærværende handlende og virkende Liv; og tænker lidet paa det, som er tilbagelagt. Følelsen, der har giort mig Fortræd nok i Livet, maa finde sig i mere og mere at ledes derhen, hvor den kan virke, noget meer, end øieblikkelige Opbruusninger; i Virksomhed føler jeg nu mit sande, jeg kan næsten sige mit eneste Liv; og en indvortes Rolighed, der ogsaa har en ei ubetydelig Styrke til ikke at afficeres ved udvortes Indvirkninger — med andre Ord, et ulige fastere og tildeels muntrere Sind, end jeg havde, da De kiendte mig, har rigelig opveiet min Ungdoms mere phantasierige Liv.

Dette maa være nok, og alt mere end nok om mig selv; og maa det gielde baade for i Dag og for Eftertiden. De vil maaskee finde, jeg skriver koldt og ikke hierteligt nok; men De vil dog vist hellere dette, end at jeg skrev noget, som jeg maatte laane uden for mig selv. Jeg ærer den muligen varmere Følelse, der ei har ladet saa mange Aars Storme og Kulde forjage min Erindring hos Dem. Finder De den ei giengieldt — saa tilgiv, at De nu i mig møder

en koldere, men sandelig ikke mindre ærlig Ven. — Endelig til Sagen — thi dette er Deres Afhandling, Riimkrøniken vedkommende, som De med saa særdeles venskabelige Yttringer, i Henseende til min Dom over dens Udtryk og Tone, har havt den Godhed at tilsende mig. Jeg vil tilstaae Dem, kun flygtigt og vel ikke en Gang heelt at have giennemlæst den — hvilket De ene maa tilskrive mine Øine, som, oprigtig talt, hellere læse Haandskrifter fra det 13de og 14de Aarhundrede, end Deres. Øinene nemlig beraabte sig paa, at de haabede snart i langt større Mag at kunne læse Deres Afhandling, trykt med gode Skrifter; og jeg fandt, de af den Grund vel burde skaanes noget. Jeg har imidlertid, som sagt, dog læst en god Deel af denne Afhandling, og det baade med Interesse og tidt med Morskab. De har skrevet i særdeles god, næsten alt for god Lune — og langt fra mig er det Ønske, at De vilde undertrykke det mindste Udtryk, der vedkommer en Mening, om den endog stred nok saa meget mod nogen af mine. Men turde jeg benytte Deres virkelig udmærket liberale Tilbud — jeg veed nok, hvad det hos en Forfatter har at sige — saa vilde jeg tillade mig at foreslaae Dem at forkorte Afhandlingen noget — fornemmelig med Hensyn paa Læserne i Aftenbladet, hvor den, Begyndelsen iberegnet og med de nødvendige Indskrænkninger i Rummet ved andre Artikler, maaskee vil komme til at gaae igiennem 5—6 Nummere. Ogsaa tilstaaer jeg, at finde Tonen vel spøgende, og Spøgen noget for vidtløftig, i en literarisk-kritisk Materie; uagtet en Deel af samme Spøg har moret mig. Undskyld disse mine Yttringer, og tag dem, som de meddeles, i den bedste Mening, og ene med Hensyn paa Afhandlingens Forfatter, og paa Læserne, den er bestemt for.

Paa Indholdet selv kan jeg her aldeles ikke indlade mig, og indskrænker mig til den almindelige Bemærkning, at jeg finder Deres Hypothese og dens Udførelse alt for konstig; men vistnok fortiene Deres omhyggelige kritiske Data og Angivelser en nøiagtig Undersøgelse, som jeg

imidlertid knap bliver Manden til at foretage. Jeg maa dog endnu erindre, at De slet ikke synes at omtale Dedicationen, som man ei alene maa tillægge Forfatteren af Rimene om Chr. I.; men som udtrykkelig angiver een Forfatter til Bogen. Om denne Dedication mener jeg, at den snart kan regnes med til det bedste i Bogen, og at den vidner om at Forfatteren, naar han var oplagt, kunde skrive langt heldigere, end han vistnok rimede om den samme Konge, han dediceerede sin Riimkrønike til — maaskee ogsaa mange Aar efter, at han i en yngre Alder og med friskere Rimegaver begyndte paa at benytte Saxo — eller Thomas Gheysmer; thi maaskee (og dette burde jeg vel, med adskilligt andet, ei have forsømt at bringe paa det Rene) er den sidste dog egentlig Riimkrønikens Hovedkilde? — Deres Yttringer om det danske Sprog og dets Forhold til det Islandske ere mig naturligviis særdeles mærkværdige og interessante; uagtet jeg dog — skiønbt vist ei af Islandomanie — ikke ret kan dele Deres Mening. Eet har Sproget vel eengang været i den største Deel af Skandinavien, men naar? — dette er Knuden. At løse den ved med nogle Linier at snakke om Jydske Lov og Runestenene, er unegtelig alt for mageligt og fornemt af en Professor — ikke blot i den nordiske, men indiske Literatur. Deres fra Jyderne hentede Indvending kan jeg kun for saa vidt lade gielde, som Jylland kiendeligen fra ældgammel Tid maa have havt en fra den Siællandske (eller den egentlig Danske) vistnok betydelig, endog grammaticalsk forskiellig Dialect, hvori den præpositive Artikel alt for klart viser hen til en Saxisk Indflydelse; og reent ubegribeligt er det dog, at Rask ingensteds med en Tøddel tager Hensyn paa de jydske Mundarter og deres Grammatik. — Hvorledes skulle vi vel overhovedet nogensinde faae en fuldstændig og kritisk dansk Grammatik, uden et udtømmende Studium af Almuesproget i alle Provindsers Dialecter? — der sikkert ogsaa for Grammatikeren maae give et rigt Udbytte, som de give det for Lexikographen eller Ordsamleren. — I øvrigt er

det dog egentlig ikke mere forunderligt, at vore Forfædre kunne have talt Islandsk, end at Englænderpes Forfædre endnu i det 11te Aarhundrede talte Angelsaxisk, som jo de engelske Bønder heller ikke nu tale; men vel have de, ligesom vore, i deres Dialecter en Mængde Afvigelser og en heel Deel Ord, der hverken findes i det Angelsaxiske (som vi kiende det af Skrifter) eller i det nuværende engelske Skriftsprog. Men hvorfra kommer den stærke og hurtige Overgang i vort nyere Sprog? (man sætte den nu i det 12te, 13de eller 14de Aarhundrede — og i det mindste i det 13de var den der vel alt.) Dette skulde Rask lære os lidt om, før han mønstrer vort nyere Tungemaal, hvilket synes for ham ene og allene at være til som en grammaticalsk og orthographisk Læreklud.

Om min Text af H. Harpestreng har De en urigtig Forestilling. Den er ikke blot langt rigere end den i Danske Magazin (ei at tale om Steenbogen, der er ganske ny) men vel henved 150 Aar ældre; med alt det — naar man tager Orthographien og en Deel uddøde Ord fra — temmelig jævnt, forstaaeligt Dansk; vistnok noget yngre i Sprogcharakteren end den Jydske Lov. Men vare ikke vore gamle Love, som jeg i min Indledning har yttret, for en stor Deel kun opskrevne, langt ældre Levninger af mundtlig bevarede Vedtægter? — Af P. Laale har jeg for længe siden forberedet en Udgave, og ligesaa benyttet Chr. Pedersens Vocabularium. Jeg haaber, mine Samlinger til et dansk Glossarium skulle engang i Tiden interessere Dem, ligesom Dialect-Lexikonet, naar begge disse Arbeider engang kunne vise sig i Prøve. De ville i det mindste lægge en dansk Sprogskat for Dagen, som Islænderne tænke lidet paa. — I øvrigt betragter jeg alt dette, deels som Pligt, deels som fornøieligt Morskab. Min Hu staaer nu egentlig til Arbeider af en ganske [anden] Art, som jeg dog maaskee aldrig engang naaer til at begynde paa. — Den i Deres Afh. omtalte danske prosaiske Krønike (som i øvrigt er betydeligt yngre selv end min (ɔ: den Kongelige) Codex af

H. Harpestreng) trykkes i Danske Mag. V. 3 Hefte; hvor den vistnok vil staae som et saare maadeligt Specimen af dansk historisk Stil — som Nyerup mener den kan repræsentere — i Middelalderen.

At det vilde være mig interessant og behageligt, mundtligt og udførligere at afhandle adskilligt af alt dette med en Mand, over hvis vedvarende levende Deeltagelse for vort nationale Palladium, Modersmaalet, jeg høiligen glæder mig — behøver jeg neppe at tilføie; men snarere, at det desværre endnu seer langvarigt ud, før jeg kan vente at blive ret gangfor, i Fald jeg nogen Tid bliver saa rask og sikker til Fods, som jeg har været. Skulde De forinden faae Lyst til at besøge mig, være De mig venligen velkommen. I Haab om, at De undskylder hos mig, at jeg efter 4 Ugers Stueliv ikke altid er ret oplagt til Samtale, maa jeg lægge til, at jeg pleier at være det bedst Kl. 1 om Middagen og Kl. 7 om Aftenen — paa hvilken Tid De vil finde mig hos min Kone. I øvrigt vil De maaskee endnu en Tid lang hele Dagen kunne træffe

Deres oprigtige Ven

C. Molbech.

Jeg hørte i Formiddags, at Begyndelsen af Deres Afh. kan ventes i Morgen i Aftenbladet, og fornøier mig til at læse den. — Jeg maa tilføie et Ord om, at De synes i at omtale Riimkronikens Text ikke nok at tage Hensyn til, hvad den kan have lidt i Trykkeriet, og dette er vist meer end man troer og veed. I det mindste, dersom det lod sig antage (som jeg rigtignok er langt fra at antage, imod hvad der er aabenbart) at Udg. af 1495 havde været saameget slettere end den ældre, som den af 1508 er slettere end hiin: saa vilde vist mange Afvigelser og Uovereensstemmelser i Texten gaae fra Forfatterens over paa Gotfrid af Ghemens Regning. Mere herom en anden Gang. — Jeg læser nu atter hvad De skriver (Nr. 9. 10. 11.)

om Umuligheden af at een Forf. kan have skrevet Riimkrøn. og Umuligheden af, at De kunde tale et Ord om Konst og Stiil med den, der havde denne Mening. Dette er Skade; thi jeg har virkelig denne Mening, og tvivler i det mindste stærkt om, at jeg kommer til at opgive den. — For mig er Riimkr. som den vittige og kløgtige Klosterbroders Værk, intet Vidunder, naar jeg læser vore Folkeviser, som han sikkert har været vel bevandret i, [og] naar jeg antager, at han har skrevet til forskiellige Tider, eller dog med forskiellig Indvirkning. Hvad er naturligere, end at han falder i Krønikestilen, jo nyere Tiden bliver? — At en Munk, som Forf. af Riimkrøniken, kunde leve omtrent samtidig med Hr. Michael i Odense, er heller ikke saa forunderligt. I øvrigt tilstaaer jeg ganske upatriotisk, at det bedste i Riimkr. vil jeg aldrig ligne med Das Niebelungen Lied. — Ogsaa meget af det sidste i Krøniken, som De nedsætter saa dybt, finder jeg paa sin Viis ret godt, f. Ex. Christoffer II. og Vald. III. — NB. 7, 4 har jeg sat et NB. Dette betyder, at i det mindste hverken moxæn eller hwilkælund ere „splinternye Ord", da begge findes brugte 100, maaskee 150 Aar inden der kan engang være tænkt paa Broder Niels; nemlig i det 500 Aars gamle Haandskrift af Henrik Harpestreng, der selv døde 1244.

50.

Fra Molbech.

Kiøbenhavn den 22. April 1826.

Dersom noget af mit sidste Brevs Indhold (som jeg undertiden ikke er utilbøielig til at troe) skulde have været Dem ukiært at læse: saa vilde dette være mig et Beviis mere paa, hvad jeg tiere har erfaret, at man undertiden bedre taler end skriver sig til Rette; undertiden rigtignok

omvendt. Jeg er dog imidlertid overbeviist om, at hvis endog Noget i bemeldte Brev ei havde været efter Deres Sind, vil De ikke regne mig det til nogen Feil, at jeg skrev, som jeg tænkte. — Helst vil jeg nu vistnok for det første afbryde denne skriftlige Meddelelse; men derfor dog ugierne savne den mundtlige, da jeg har adskilligt, som jeg ønskede at tale med Dem om — foruden Riimkroniken, som allene kan give Stof til en Samtale.

Dertil hører saaledes ogsaa en Idee, jeg har havt tilfælles med Dem, og som ved at see Dem omtale den paa Prent, blev end mere levende hos mig; nemlig Udgivelsen af det gammeldanske Bibel-Haandskrift, hvormed jeg alt forhen har beskiæftiget mig meget, til denne Jubelfest, eller rettere i Anledning af samme. Jeg har alt været endeel sysselsat med denne Idee, og tænkte mig, hvorledes man bedst maatte forsøge paa at faae den udført; men deels er jeg dog ikke ganske enig med mig selv, om det hele vidtløftige Opus kan fortiene det langvarige og møisommelige Arbeide, derpaa maatte anvendes; deels er vel ogsaa Udsigterne til at faae Subskription paa et saa vidtløftigt Værk kun svage. Om den førstnævnte Sag er det saa meget naturligere, at jeg kan ønske at høre Deres Mening: som det fornøiede mig især at see af det første Numer i Aftenbladet, hvori Deres Afhandling om Riimkrøniken begyndte, at De ogsaa havde tænkt paa den gamle Bibel-Codex.

Med min Knæskade har det i nogen Tid begyndt langsomt at bedres, saaledes, at jeg nogle Gange har været ude og giør mig Haab om, at jeg en Dag i næste Uge vil være i Stand til at kunne besøge mine Venner paa Christianshavn. Naar dette en Eftermiddag skeer, vilde jeg sende et Bud til Dem for at høre, om De var hiemme; og De vilde da — om De intet har derimod — erholde det før anmeldte og længe bebudede Besøg af

Deres oprigtige Ven

C. Molbech.

51.

Fra Molbech.

Onsdag. 7. Marts. [1827]

Dersom De siden vi taltes ved skulde have erindret og optegnet nogle af de omtalte danske imperativiske Sammensætninger, vilde De forbinde mig ved at meddele mig samme inden Løverdag, da jeg dog engang maa besvare Hr. Grimm's to Breve. Jeg eftersaae forleden en dansk Orddannelseslære af Raskianeren Petersen; men fandt aldeles intet om dette Slags Ord.

De af saadanne, jeg deels har erindret, deels sidst med Dem blev opmærksom paa, og [har] optegnet ere: Hug-af, Riv-ihjel, Ryk-ind, Slik-mund, et Spil-op, Spring-om, Staa-bi, Stød-af, Tag-feil-af (som nok er sieldent) Tør-af, Væk-op. — Herhid høre og, skiøndt ikke egentlige substantive Former, at lege tag-fat og at spille Skrab-Næse.

Af Nom. Propr. har jeg erindret: Spring-forbi, Skuk-efter og Snap-op (et lille Huus ved Frederiksberg.

Hvad De videre skulde kunne bidrage til dette lille Specimen, vilde været meget kiærkomment for

Deres hengivne Ven

C. Molbech.

Den længe ventede Conybeare er endnu ei ankommen; men kan ventes med første Skibsleilighed fra Kiel.

[Paa Bagsiden af Brevet har Grundtvig optegnet følgende Sammensætninger:]

Tryk-sexten. Fyg-om-By. Stam-i-Hak. Tak-for-sidst. Drys-for-nøs [?]. Kiør-i-Hop. Slik-om-Bredde. Slæb-Hæl. Riv-af. Ryk-ud. Skrab-sammen. Skriv-sammen. Slug-

Hals. Sving-om. Vink-op. Kiør-ind. Kig-Hul. Spring-fire. Brum-Basse. Skrig-Hals. Skrup-Høvl. Snap-Hane. Snus-Hane. Snig-Vei. Kip-hat.

52.

Fra Grundtvig.

London 11. Jun. 1829.

Kiære Ven!

Vel har jeg nu snart været en heel Maaned i London, men saa ubehjelpelig, som jeg er, og saa langsomt, det her gaaer med Introductioner og Begyndelser, vil det neppe undre Dem, at jeg endnu ikke ret veed, hvordan jeg her er vendt, men snarere, at jeg alligevel skriver. Dette skeer da ogsaa kun for at giøre Dem nogle Spørgsmaal om Bøger til Bibliotheket, men skrive kan jeg dog ikke, uden ret inderlig at takke Dem for Anbefalingen til Mr. Miller, thi han er den Eneste, som egenlig har taget sig noget af mig, og han gjorde det strax, med en Ligefremhed og Hjertelighed, jeg vel maatte skiønne paa, saa hans Skyld er det ingenlunde, at Introductionen til Mr. Ellis gik i Langdrag, da den maatte ske paa anden Haand. Da nu Museet er lukket hele Pindse-Ugen, har jeg kun een Uge benyttet det, og den gik med til en Collation af min Text af Bjovulfs Drape med Originalen, men jeg fandt al muelig Forekommenhed, og i Mr. Ellis en høist forbindtlig Mand. Skade at hverken Museet eller private Bibliotheker laaner Bøger ud, thi der var Endeel jeg endelig maatte læse, og Tiden i Museet vilde jeg ene helliget Manuskripterne, især da jeg fra alle Sider hører, at det Engelske Publicum er aldeles ufølsomt for de gamle Skatte, saa der ikke engang lader sig Saameget udgive i England som i Danmark. Hermed skeer da en passende Overgang til hvad jeg egenlig skulde sige. Hos Mr. Dowding har jeg været, men enten er

hans Bod det eneste Sted i London, hvor jeg ei kan giøre mig forstaaelig, eller hans Tjenerskab (mig synes lutter Jøder) skal tiltales paa en egen Maade, for at faaes i Tale, thi no, no var omtrent alt det Svar jeg fik paa mine gientagne Spørgsmaal. Derimod fandt jeg hos en Mr. Provett i Pall Mall begge de optegnede Bøger af Ellis, og det til 12 sh. hver, og sammesteds kiøbte jeg Optrykket af Fabyans Chronicles med Fortale og Register af H. Ellis (stor Kvart 725 p.) for 1 L. 4 sh., som er til Bibliothekets Tjeneste, naar de kan følges ad. Dem af Ritson har jeg endnu ikke kunnet opspørge, men haaber dog snart at finde dem, og nu vil jeg spørge, 1) om jeg til billig Priis ogsaa maa kiøbe andre Bøger af Ritson i samme Materie, 2) om Bibl. vil have Dodsley's Old Plays, New Edition (1825 eller 26) 12 Vol. 8 (publiceret til 5 L. 8 sh.) for 3 L. 10 sh. 3) Om, hvis jeg hos en Antiqvar træffer en af Udgaverne af Pierce Plowmans Vision, af Chaucer, (Biblioth. har kun Canterbury tales, mener jeg) eller andet Saadant til taalelig Priis, jeg da maa kiøbe det? Mig synes, at den Nytte maatte mit Ophold her i det Mindste være til, at der blev et lille Hul stoppet i vor engelske Literatur, og jeg veed, Ingen ønsker det ivrigere end De. — Maaske kunde det tillades mig at kiøbe til Beløbet af de 20—25 Pund, Deichmann har givet mig Credit paa hos Black, da jeg gierne indgaaer den Betingelse, at er Bibliotheket ikke tilfreds med mit Kiøbmandsskab, vil jeg beholde Vahrerne selv, at sige under Eet! De veed vel allerede, at det er tilstaaet Bibliotheket at faae hvad der er udgivet af Committeen for public Records, hvad vel især er vigtigt for Følgernes Skyld, da det nu dog nok bliver Alvor med Udgivelsen af Scriptores Rer. Britannic. hvoraf den Angelsaxiske Deel er faldet i de bedste Hænder muligt, i Mr. Prices, vel den Eneste her, som egenlig forstaaer Sproget. —

Tag nu til Takke for Bibliothekets Skyld, med denne tarvelige Kost fra London; seer De oftere min Klo herfra,

haaber jeg, den skal staae under mærkeligere Ting. Deres Kone tillader nok at jeg sender min ærbødige Hilsen, og paa Bibliotheket, hvor jeg i den sidste Tid gjorde lidt Uleilighed, beder jeg Dem takke først Dem selv og dernæst alle!

Deres Ven

N. F. S. Grundtvig.

P. S. Lord Spencer er ikke i Byen, og man siger, at Alderen tager stærkt paa ham. Brev og Bøger ere imidlertid afleverede i hans Pallads, hvor jeg venter nærmere Oplysning, naar jeg engang kan træffe hans Bibliothekar Mr. Appleyard — vale!

53.

Fra Grundtvig.

[Modtaget d. 2. Jul. 1829.]

Hoistærede Ven!

Loven er ærlig men Holden besværlig, siger Ordsproget, og det maa vel rinde mig i Hug, da jeg griber Pennen, uden dog egenlig at have saadant modent Ærende, som De maatte formode. Imidlertid syndes mig dog jeg burde skrive, thi Sagen er den, at det Brittiske Museum har kun Stumper af Scriptores Rerum Danicarum og af Folio-Udgaven af Snorro, og ønskede gierne et fuldstændigt Expl. skiænket, hvad ei var meer end billigt, da det kongl. Bibliothek i Kiøbenhavn nu faaer hvad her udgives paa offenlig Bekostning. Jeg har derfor vovet at forsikkre, det ei vilde finde mindste Vanskelighed, og beder nu Dem tale med Malling om det, saa Expl. kunde tilstilles det Engelske Gesandtskab, og ligesom udvexles mod de public records, som her gaae til Kiøbenhavn giennem Moltke. Vilde Geh.

Malling tillige forestille Kongen, at et Expl. af de Norske Love, som jo ogsaa er paa Majestætens Forlag, lagdes til, vilde det være velkomment, og mig synes, det var en sand Vinding for vor Literatur, at saadanne Værker fandtes her, hvor man vel har al Respect for vor literaire Virksomhed, men kiender den dog mest af dunkle Rygter. Vilde den Magnæanske Commissjon i det mindste sende et complet Expl. af Edda, kunde det ogsaa behøves, thi her er kun den 1ste Deel. Dog, om De vil tale derom, beroer to Gange paa Dem selv. — Lord Spencer lod mig tilskrive ved hans Bibliothekar, at han havde anbefalet mig til Madden, og da jeg forleden Dag kom ind til ham, var han just i Færd med, efter Lordens Ønske, at oversætte Annoncen af Havelok i Deres Tidsskrift. Jeg havde da den Fornøielse at supplere nogle Mangler i Wolfs Lexicon, som var hans eneste Hjelper, og det fornøiede mig særdeles, at det kun var nogle faa Steder han trængte til min Bistand, thi det spaaer os en Dansk Læser i ham, og det en dygtig. Jeg har derfor givet ham det sidste Expl. jeg havde med af Bjovulvs Drape, hvorover han blev anderledes glad end jeg havde ventet, og sendte mig samme Dag Glossaret til Havelok (thi kun af det har han selv faaet mere end eet Expl.) og et Par Afhandlinger til Archæologien.

Ved hans gode Bistand haaber jeg ogsaa mine Undersøgelser i Museet skal gaa bedre og raskere fra Haanden, skiøndt jeg ikke har det mindste at klage, da jeg baade i 5 Minuter har faaet hvilket Mskt. jeg forlangde, og fundet dem i det Hele saa læselige næsten som en god Pælæotyp. At jeg begynder at forsone mig med London, efterhaanden som jeg begynder at blive lidt bekiendt med Folkene saavelsom med Gaderne, vil De selv have sluttet Dem til, og at jeg ikke har taget mig Tid til at beskue det store Heste-Væddeløb ved Vindsor, som i forrige Uge fængslede hele Londons Opmærksomhed, og hvortil man har betalt enkelte Vogne med 25 L. vil neppe undre Dem, skiøndt jeg ikke nægter, det kunde være snurrigt nok at have seet det. At

den katholske Qvestion var glemt her, saasnart den var afgjort, forundrer Londonerne selv, men Tingen er, at den making money, som her aldrig glemmes, taaler ei længer end høist nødvendig, at Tankerne have andenstedshjemme.

Naar De vil have den Uleilighed at skrive et Par Linier til Eremiten i London, besørger min Kone dem, og jeg vil haabe, jeg dog engang kan give ordenlig Giengiæld — vale nobisqve fäve!

venligst

N. F. S. Grundtvig.

54.

Fra Molbech.

Kiøbenhavn 11. Jul. 1829.

Kiære gode Ven!

Neppe behøver jeg vel at sige Dem, hvormeget Deres Breve fra the great Metropolis have fornøiet og interesseret mig; snarere kunde det behøves, at jeg bad Dem undskylde den sildige Giengiældelse af Deres saa venskabelige Erindring. Men hvad gavner det at spilde det knappe Rum og den endnu knappere Tid paa disse Undskyldninger? De veed, Villien har ikke manglet mig; men Evnen har været saa meget ringere, som jeg i 2—3 Uger har befundet mig høist maadeligt. Som en Følge vel tildeels af den stærke Hede og af for megen Sidden, er min Fordøielse bleven yderst svækket. Jeg plages af hypochondre Trykninger og en høi Grad af nerveus Irritabilitet; vil derfor ogsaa, da jeg kun lidet kan arbeide, paa Mandag giøre en ny Udflugt til Jylland. — Gid jeg kunde giøre en langt større og besøge, enten Dem i London, eller Ebert i Dresden! Begge Dele vilde være mig yderst behagelige; det første dog maaskee

endnu interessantere. Jeg giør, som De veed, meget af Englænderne, og Deres Bemærkning, at det der til Lands fornemmelig gaaer ud paa to make money, kan ikke forstaaes efter Bogstaven; ei engang i London, hvor man dog, som i alle unaturlig store Stæder, forceres til at tænke mere derpaa, end man selv ønskede, fordi Fornødenhederne ere flere, dyrere og ofte vanskeligere at skaffe tilveie, formedelst den store Concurrence i enhver Levevei. Men ogsaa i det Hele behøver et saa colossalt, saa byrdebelæsset Statslegeme og Statssamfund, som det engelske, en høi Grad af Virksomhed i alle industrielle og producerende Kræfter, for at kunne bestaae. — At den catholske Emancipation, der i det mindste forekommer [mig] at være en af de største og mærkværdigste Begivenheder i den engelske Historie i 150 Aar, saa let kunde glemmes, er mærkværdigt nok. Dog vil den formodentlig vel igien paa en eller anden Maade komme under Omtale. Det er en Sag, der interesserer mig i høi Grad; men desværre har jeg hverken Tid eller Bøger nok, til ret grundig at studere den og Irlands sande Forfatning.

Fra Etatsraad Verlauff har jeg mange Hilsener til Dem. Han beder Dem frem for Alt at medvirke til, om De nogentid kommer til Gr. Moltke og kan give Dem af med denne Sag, at han virkelig skaffer os vore Bøger fra the Commission of Records, naar de afleverer til os, og ikke beholder dem hele eller halve Aar, eller reent forsømmer at affende dem; i al Fald maaskee lader Kassen staae til Efteraaret eller Vinteren — en Tid da vi slet ikke skiøtte om, at den skal betroes Sø og salten Vand. — Med Hensyn til den ringe Giengiæld, vi kan giøre, da ønskede vi fornemmelig at vide: om Commissionen har nogle og hvilke Dele af Scr. Rer. Danicarum paa **Skrivpapir** (neml. smaat Median): thi hvis de første 2 eller 3 Dele havdes, kunde vi supplere samme; derimod eie vi ikke et eneste complet Ex. paa Skrivpapir, og jeg troer ikke meer end 6—8 compl. Exemplarer paa Trykpapir med alle Kob-

dere. — Af disse er naturligviis eet til Commissionens Tjeneste; ligeledes vil Folio-Udgaven af Snorre Sturlesen blive offereret tilligemed hvad der ellers kan faaes (især uden Penge — De kiender Grundene) af islandske Sagaer, gamle Love og deslige. Edda, veed De, er ikke den Magn. Commissions, men Deichmanns Forlag. Den 1ste Deel er ei engang for Penge meer at faae. — Imidlertid maa De ei vente noget hastigt Udfald af alt dette Her hyldes, ikke blot cunctando restituere, men endog perficere rem. I Henseende til Indkiøbet af de engelske Bøger, da er jeg for det første meget glad ved dem af Ellis, De har faaet, og haaber, De endelig skaffer den den Gang manglende Samling af Ritson, ved hvilke Acquisitioner vor Samling af gl. engelsk Poesie vil blive temmelig eller nogenlunde complet. Med Fabians Chronicle, ed. by Ellis ere vi (ɔ: jeg) særdeles fornøiede. Bøger af Ritson i samme Materie og til billig Priis (De har vel faaet Dem en eller flere ret rige Second Hand Catalogues at rette Dem efter?) kan De uden Betænkning kiøbe til os, ligesom Pierce Plowmanns Visions. Derimod have vi alt den nye Udgave af Dodsleys Old plays. Bedst var det, at De efterhaanden opgav os, hvad De saaledes kan faae, og til hvad Priis; skal da strax faae Resolution. Breve kunde De have den Godhed at adressere til mig med Paaskrift (for det Kongel. Bibliothek), og hvad disse koste Dem i Porto, skal naturligviis blive godtgiort. De kiøbte Bøger bedes efterhaanden, indpakkede i Papir, afleverede til Deichmanns Boghandler med Adresse til Bibl. og Deichmann, og [De kan] lade dem betale af dennes Boghandler i Følge den meddeelte Credit. — Jeg glæder mig høiligen over Mr. Maddens Progresser i Dansk. Behag at hilse ham og at sige ham, at saasnart en Leilighed gives, skal jeg sende ham min Udgave af Henrik Harpestreng og Glossariet til Riimkrøniken. Saa snart De hører noget paalideligt angaaende Affendelsen af vore Records, haaber jeg, De er saa god at meddele os det. —

Tilgiv, at jeg giør Dem et lexikalsk Spørgsmaal: De har nogensteds i et Digt, i Følge et Exerpt af mig, brugt rødne, og uden Tvivl som v. a. (rigtigere end P. E. Müller, der anfører det som v. neutr., da vi i denne Form have rødme, og hiint i ethvert Tilfælde er høist sjeldent). Hos Dem skal forekomme: „rødned de hvide Lagen" eller noget sligt, men hvor? — Endnu maa De undskylde, at jeg beder Dem, om muligt, kiøbe os (om end til Boglagepriis) 1ste Vol. af the History of England (in letters) by Charlotte Smith, London, printed for Richard Philips. 6. Bridge-Street, Blacfriars, 1806. (Prisen for alle 3 Dele var 15 sh. bound). Mit dødelige Had til Defecter i et Bibliothek bringer mig til at bede Dem herom. —

Min Kone glæder sig over, at det gaaer Dem vel i London, og hilser Dem mange Gange. Jeg beder paa det allervenskabeligste at hilse Hr. Miller. Fra Lord Spencer har jeg modtaget et yderst artigt Brev, hvori De ogsaa omtales.

Glem endelig ikke at giøre Dem brav Bevægelse i London, til Porter, Roastbeef og Stillesidden. — Gid det gaae Dem saa vel, som det ønskes af

Deres oprigtige Ven

C. Molbech.

55.

Fra Grundtvig.

London 18. Aug. 1829.

Kiære Ven!

Mange Tak for Deres venskabelige Brev, som er af de Vahre, i det mindste Danske Folk i London maa skiønne paa; thi, med meget faa Undtagelser lyder det engelske:

I am very glad to see you, I shall be happy if etc. etc. i mine Øren, som deres: it is a very nice eller a very wet day today. Et stort Uheld maa jeg vel i denne Henseende kalde det, at John Miller alt i forrige Maaned er reist til Paris og Nizza, hvorfra han maaskee ei kommer tilbage, mens jeg er her; thi vel var ogsaa han umaadelig busied og havde som Advokat anderledes Ret til at være det, end Mange her; men han betragter dog den Londonske Stundesløshed som en Feil, man skal bekæmpe, og, med eet Ord, han har Hjerte baade for Mennesker og for andre Sysler end money-making, og det er hvad jeg udenfor hans stonebuildings ei tør sige, jeg endnu har mødt i London.

Dog, med Jeremiader vilde jeg ikke underholde Dem, det er hvad man har Nok af alleveqne, og egenlig vilde jeg kun, næst venlig Hilsen, sige et Par Ord om Bøgerne til Bibliotheket. Sexten Stykker har jeg for henved fjorten Dage siden leveret til Black etc., som maaskee er i Kbhn. før dette, og jeg tænker ikke, De vil være misfornøiet med nogen af dem, uden maaskee med Oversættelsen af Sæmunds Edda, som jeg har kiøbt ganske paa min egen Haand (til 6 sh.) og som der vel ikke er synderlig rart ved; men mig syndes dog det var en Raritet, der ei burde savnes paa det store Danske Bibliothek, og det er a fine copy, som De vil see. Jeg har siden kiøbt The Caledonian Muse af Ritson, og Hasslewood's sjeldne Udsigt over denne i sit Slags eneste Engelskmands Levnet og Skrifter, samt et reent Ex. af Pinkerton's Scottish Ballads, very neat bound. Denne har jeg da ogsaa paa min Samvittighed, men der er her ingen anden Maade, thi man finder et Ex. i Dag, det er maaskee borte i Morgen, den Bogh. har ikke fleer, og nu kan man begynde forfra igien. Jeg er nu paa Spor efter et reprint baade af Pierce Plowmann's Vision og hans creed, og, hvad er mere, reprintet af the mirrour for magistrates. De mindes maaskee, at dette Sidste (3 Vol. 4) er publiceret til 12 Pd., og kan jeg faae et godt Ex. for 3 Pd., da kiøber og sender jeg det;

thi et saadant standard-work bør findes i Danmark, enten det saa skal være paa Hs. Majestæts Bibliothek eller paa min forrøgede Hylde Hermed agter jeg da ogsaa at slutte mit Kiøbmandsskab for denne Sinde; thi vel fristede mig forleden reprintet af Hall's Cronicle som burde følge Fabyan's, men den var alt solgt, da jeg kom, og Reprintet af den engelske Froissard, som jeg ogsaa har fundet, er som en Oversættelse for dyr til at friste mig. — Selv kiøbte jeg forleden et Ex. af Barbour's Bruce by Pinkerton, uncut, for 10 sh. — saaledes er det at komme selv.

Hvordan det gaaer i Museet, kunde De vel have Lyst til at vide, naar derom var Noget at melde, og mellem de 50 Codices jeg har havt Fingre paa, er der jo adskillige, der nok kunde være i det Mindste en bedre Beskrivelse værd, end de har i Catalogerne, men jeg vil dog her indskrænke mig til den Anmærkning, at af Splinternyt har jeg kun fundet en lille Samling af Angelsachsiske Sentencer med indstrøede Ordsprog, men som jeg rigtig nok i al dens Lidenhed skatter høit, som den eneste Levning jeg kiender af Angelsachsisk Philosophering (sit venia verbo) paa fri Haand, og at den har været skattet, skiønnes deraf, at den findes i to Former: en ældre og nyere; kun Skade, at den i sin ældste Form er ufuldstændig og paa sine Steder ulæselig. Stor Skade er det, at man slet ikke tænker paa at udgive Layamon's Rimkrønike som viser Sprogets Overgang i Bøgerne fra A S til N E og er ingenlunde en ordret Oversættelse, men en fri, livlig Bearbeidelse af Waces Brut, eller vel mere af deres fælles Kilde.

---

20. Aug.

Nei, jeg skal ikke friste Bibliotheket med det dyre Reprint af the mirrour, thi i Gaar stødte jeg paa et Exp. af Udgaven 1610, som vel ikke var godt nok til Bibliotheket, men dog til mig, og, skiøndt det i hele sin

ringe Skikkelse egenlig var mig for dyrt (only, som det lyder, for one L.) kiøbde jeg det dog, for at kunne rolig oppebie Bibliothekets Bestemmelse om Reprintet, som, naar man kan træffe det usolgt, efter Cataloger, sædvanlig koster $2^{1}/_{2}$ Pd. — Jeg skal nu tage saa mange Cataloger med mig, som jeg kan faae Fingre paa (General C. over sec. hd. bks. vil her Ingen vide noget om); thi skiøndt man ingenlunde kan vente at finde efter dem, hvad daglig forandres, giver de dog en Udsigt og Maalestok, som kan være god til ad Aare. Sidst i næste Maaned agter jeg at gaae over Hamborg til Hjemmet, og skiøndt jeg da rimeligviis kun vil have udrettet lidt af hvad jeg havde ønsket og tildeels haabet, vil jeg trøste mig med at have gjort hvad jeg kunde, og med nogen Rimelighed at have banet Vei for en interessantere Reise ad Aare. — Siden Miller reiste, seer jeg næsten slet Ingen, uden de stumme Figurer i Museet, Stræderne og the eating house, dog har jeg nylig truffet een artig Boghandler, som gjorde sig en Fornøielse af at vise mig sine Rariteter og bad mig frit komme og betragte dem nøiere saa meget jeg vilde. Det er en Phoenix i London. — I den sidste Tid har jeg det ellers meget bedre end før, da jeg boer i Huus med en Landsmand, saa min Mund staaer ikke længer Fare for reent at groe sammen, og har desuden, ved hans Hjelp, fundet et Bord, som hører til Sjeldenhederne her, hvor der baade spises godt og til godt Kiøb. Vel boer jeg her halv som udenfor Byen, med en stor Græsgang og Hundreder af Kiør for Øinene, men jeg boer godt, sundt og frit og levende, og en Milsvei blæser man, som De veed, kun ad i London, naar man først kiender Veien, og det ikke regner for stærkt, hvad rigtig nok gaaer noget tit paa. — Jeg indskibede mig imidlertid gierne i Morgen. Gid nu Dette, og jeg selv med det Første maa træffe Dem og gode Kone raske og vel tilmode, som det inderlig ønskes af

Deres Ven
Grundtvig

P. S. Ordet r o d n e har jeg rigtig brugt i den angivne Betydning, og er det samlet med hvide Sagen, skulde jeg tro, det var i Maskeradeballet, men ellers er det nok i Optrinene af Kæmpelivet om Sværd og Offerstene.

56.

Fra Molbech.

Kiøbenhavn 29. Aug. 1829.

Kiære Grundtvig!

Jeg har fornøiet mig ved i Gaar at modtage Deres, mig i flere Henseender interesserende Brev af 18de d. M. — men ikke ved at erfare af samme, deels at De endnu stedse ikke er tilfreds med London og Indbyggerne, deels at De mener, ikke „at have udrettet, hvad De havde ønsket og tildeels haabet.“ Om det første kan jeg slet ikke dømme; thi uagtet jeg befandt mig ypperlig og vel tilfreds i London, saa var jeg der under ganske andre Forhold, end De, morede mig ved alt det Nye og Fremmede, her var at see og erfare, og boede hos en Ven og Landsmand, med hvem jeg daglig tilbragte nogle Timer, og som skaffede mig i det mindste et Par ret interessante Familiebekiendtskaber. Hvad jeg, ligesom De, fandt yderst vanskeligt og fortrædeligt, var at faae Folk i Tale og finde dem nogenlunde oplagte for Forretninger til at tale med en. Dette er iøvrigt vel omtrent Tilfældet i alle colossale Stæder, skiøndt Englænderne, der maaskee elske deres Komfort vel meget, muligen heri gaae videre endnu end Pariserne, hvis megen Støi og Bevægelighed og evige Snakken dog var mig langt mere imod, end Englændernes Taushed og Rolighed — der næsten har noget af det antike Væsen. Jeg fornøier mig imidlertid over, at De ogsaa har fundet en Landsmand og en behagelig Bolig; og hvad Veiens Længde angaaer, saa mener jeg, at netop intet er Dem tienligere, end netop denne og

Bevægelsen, som den udfordrer. — At Miller er reist til Italien har jeg seet af et Brev fra ham til Bølling. Det maa, efter Alt hvad De bekræfter om det, jeg selv kiender til ham, upaatvivlelig være en sielden Mand og en sielden Englænder. Jeg kommer derved til at tænke paa vor med Længsel ventede Gave fra the Commission of public Records. Vi have endnu intet [andet] hørt eller seet til denne, end — om jeg [ikke] feiler — af Millers ovenomtalte Brev — at den alt for endeel Uger, maaskee Maaneder siden, var afleveret eller paa Veie at afleveres til Gr. Moltke. Gid dog Kommissionen havde sendt den til Bogh. Black & Young, i Stedet for til denne Diplomatiker, saa havde vi formodentlig længe havt Kassen. Jeg beder Dem endnu engang ret indstændigt, kiære Ven! at De, saasnart det er Dem muligt, vil engang gaae til M. og erkyndige Dem om Bøgerne, samt, om muligt, faae ham til blot at sende Kassen til Blacks i Tavistock Street, og dernæst bede disse Herrer lade den afgaae — ligesom den rigtig modtagne Bogpakke — under Deichmanns Adresse og for hans Regning. Dette er den allersimpelste og sikkerste Maade at faae Bøgerne paa. — Giør os ogsaa endelig den Tieneste, til vor store Beroligelse, at tilmelde, enten mig eller Et. R. Werlauff, saa snart De har kunnet giøre noget afgiørende Skridt i den Henseende. De vil bevise os en sand og betydelig Tieneste, og vist selv være tilfreds med, at vi kunne komme i Besiddelse af disse Sager.

Med Alt hvad De har sendt os, er jeg, som De kan tænke, høiligen tilfreds; og jeg har ikke hørt Et. R: Werlauff yttre nogen Utilfredshed. — Cottles engelske Edda have vi uden Tvivl allerede, men dette er jo en stor Bagatell. Hvad De nu mere kan kiøbe os efter egen Skiønsomhed (dog vel ikke for meer end en 6—8 L. foruden det allerede anvendte) tvivler jeg ikke paa, vi ville blive ligesaa fornøiede med. — I Hens. til The Mirror of magistrates, da er min Mening, at dersom det Exempl. af den gl. Udg. De har kiøbt, er daarligt, eller den nye Udg. i 3 Quart-

bind er bedre og fuldstændigere, ved Collationer, Registere etc., burde Bibliotheket foretrække den sidste, især naar samme kan faaes for 2½ L. i Stedet for 12. Dette maa nu overlades til Deres egen Skiønsomhed; og i al Fald kunde jo Kjøbet maaskee beroe til næste Aar. Et defect, lappet eller forrevet Ex. af den gl. Udg. kan vi, som De Selv føler, ikke bruge, men et taaleligt i en ikke alt for „ringe Skikkelse“ (som De Selv udtrykker Dem) kunde jo vel gaae hen af slig en gammel Bog, som der imidlertid maa være en Deel ved, siden man har udgivet den i 3 Bd. til 12 L., og da Udg. af 1610 vel ikke er den ældste, vilde jeg vel i det Hele stemme for den nye, men mener ellers det var bedst dog først at see den gamle og tale mundtlig derom. Jeg har slet intet Begreb om, hvad det er for en Bog. — Halls Chronicle „containing the hist. of Engl. from Henry IV to Henry VIII“ 1 Vol. 4. 1809 staaer i Bohtes Catalog af 1822 til 1—11—6 (publ. at 3—3—0). Jeg synes rigtig nok, vi burde have den til Fabians Chronicle, der staaer hos Bohte til 1—16—0. Hele Samlingen (Hall, Holinshed, Grafton & Fabyan) staaer i Dowdings Cat. 1820 for 15 L. (13 Voll. 4to). Kunde vi saaledes efterhaanden faae Samlingen, var det godt. Det var den anden Fortsættelse af denne Dowdings „General Catalogue of new and second-hand Boocks“ (82. Newgate Street), jeg gierne ønskede. Vi have bemeldte 1ste Cat. af 1820, og den 3die Fortsættelse af 1827 eller 28. Hos denne samme Dowding er for ½ Aars Tid siden omtrent bl. andre Bøger anmeldt til Salg et Parti Ex. af Mistress Graham's to ogsaa for Historien vigtige Reisebeskrivelser i Syd-America (den ene til Buenos Ayres, den anden til Peru og Chile, begge i 4to) til overordentlig lav og nedsat Priis (jeg troer ikke meget over et L. for begge, men Annonce-Bladet har jeg nu ikke ved Haanden.) Disse ønskede jeg særdeles meget, De vilde skaffe os. — Har De slet intet hørt eller seet til Jamiesons Scottish Dictionary? (Vol. 1. 2). Var det ikke muligt at opstøve et Ex. af

dette umistelige Værk for en taalelig Priis — nemlig 5—6 L. — Jeg frygter, nei; Boghandlere i det mindste have angivet den gængse Priis til 10 L. (det Dobbelte af den oprindelige). Men hvo veed dog, om De ei kunde være ligesaa heldig her, som med The Bruce, hvor jeg ikke nok kan forundre mig over Deres Held; ligesom De overhovedet synes at kiøbe heldigt og billigt. Meget gierne ønskede jeg at faae en nøiagtig og fuldstændig Fortegnelse over alle i England udkomne Idiotica, eller Ordbøger over specielle Provindsers Sprog, om en saadan var at forskaffe. — Bøgerne selv maatte ikke kiøbes; thi vi have nok de allerfleste. Jeg skal næste Gang sende Fortegnelse over det, vi have.

Jeg kom hiem i en af de sidste Dage i Juli fra en Reise i Jylland, hvor jeg havde befundet mig fortræffeligt, men begyndte paa Dampskibet at lide af en umaadelig Hovedpine, som nødte mig, saasnart jeg kom hiem om Fredagen, at lægge mig til Sengs. Jeg fandt min gamle, ulykkelige Moder for Døden, og saae hende sidste Gang om Løverdagen. Søndag Eftermiddag døde hun efter en haard og smertefuld Kamp. Disse og de paafølgende sørgelige Scener og Sysler, og Omstændigheder, som fulgte hermed, angreb i høi Grad mit Nervesystem. Jeg beholdt efter hin Hovedpine, som længe, skiøndt svagere vedblev, en nervøs Svækkelse i Hovedet; i 14 Dage kunde jeg næsten Intet arbeide, og endnu gaaer det tildeels kun maadeligt med min Arbeidsomhed, skiøndt min øvrige Helbred, Fordøielse etc., der var kommet i største Uorden, begynder at bedres. — Jeg søger Nyerups Post som Præpositus domus Regiæ, men faaer formodentlig denne ligesaa lidt, som andre Ting, jeg har søgt. Her er en stor Mængde Ansøgende (bl. a. Prof. F. Møller selv, Sibbern, Clausen, Hohlenberg, Rask etc. etc.) og endnu er det ikke afgiort, om Facultetet eller Directionen kommer til denne Gang at indstille. Det hedder sig ogsaa, at Indkomsterne blive omtrent reducerede til Huus og Brænde; i dets Sted Nyerup havde desuden 600 Rdlr.

aarlig som Provst. Dr. Michelsen er bleven Prof. i Historien i Kiel i Dahlmanns Sted. Prof. Falck havde faaet det ærefulde Kald til Goettingen som Prof. juris i Eichhorns Sted, der for sin Sundhed træder tilbage; men afslog det, og blev — Etatsraad. Har De i England hørt noget til det svære Angreb paa Brøndsted i Hermes, for Plagiat af Villoisons Papirer? — og hvad hører De i London om den Russisk-Tyrkisk-Østerrigske Politik? — item hvad siger man om os og Sverrige?

Jeg maa ile med at slutte. Min Kone, som just er i Byen idag, lader Dem venligst hilse. Hendes Moder er bestandig meget svag og gaaer Opløsningen i Møde.

Lev saa vel som muligt, og kom tilbage med Sundhed og rigt Udbytte!

Deres hengivne Ven

C. Molbech.

Dr. Lindberg er i Gaar sat under Gen. Fiskalens Tiltale; men jeg har endnu ei kunnet erfare, hvorfor. Der siges for et Skrift mod Clausen, som ei er udkommet, hvilket forekommer mig besynderligt.

57.

Fra Grundtvig.

London 6te Julii 1830.

Kiære Ven!

Vel kan jeg ikke sige, at jeg endnu i Aar har udrettet eller oplevet Synderligt, værdt at tale om i denne capital of the Fairy-Queen, men dog forekomme Udsigterne mig at være saa meget bedre nu end forhum, at jeg ikke kan nægte mig den Fornøielse at underholde mig nogle Øieblikke med Dem om hvad jeg veed, De tager langt mere Deel i end de Fleste.

Layamons Rim-Krønike afskrives der nu paa for det Kongelige Bibliothek ved en udmærket dygtig Person, men, hvad der er det Bedste, saasnart Man saae, det var mit Alvor at lade den afskrive, begyndte man at skamme sig, og det er meget mueligt, at jeg kommer til at levere Afskriften i Trykkeriet, istedenfor at bringe den hjem, hvad høilig vilde glæde mig.

Jeg staaer nu færdig til at besøge Oxford og Exeter, men meget mueligt, at jeg ikke kommer til sidste Plads, skiøndt Erkebispen allerede har affendt et Recommendations-Brev for mig; thi det Brittiske Museums Trustees er saavidt vaagnede, at de har skrevet til Capitlet ved Cathedralen i Exeter om at faae den store Bog (som jeg vilde see) til London, og lade den afskrive. Sagen er endnu uafgjort, da the Dean (som er Mesteren) ei paa sin egen Haand turde tillade det, men vilde holde et Capitel-Møde i den Anledning. Naturligviis vil jeg nu, om mueligt, oppebie Udfaldet heraf, thi kommer Bogen til London, har jeg Løfte paa den, og jeg vil ikke udsætte mig for at komme til Exeter og finde Hylden tom.

I Bibliotheket ved Inner Temple har jeg havt en haard Nød at knække, før jeg kunde faae Øie og Fingre paa Mskt af Robert Mannings Krønike, som Hearne kun halvveis har udgivet, og som siden ikke har seet Dagens Lys. Jeg vil ikke trætte Dem med denne Ravnekrogs-Historie, før jeg kommer hjem, men kun tilføie, at jeg dog endelig vandt Seier, og fik Lov til at giøre hvad jeg vilde, saavidt Tiden, spildt paa Forhandlingerne, vilde tillade.

Jeg spiste i Gaar med nogle Radicals, som besluttede, om mueligt, at grunde et Selskab for Udgivelsen af Angel-Sachsiske Msktr, og saavel [efter] Erkebispens Udladelser (hos hvem jeg efter en lille Brevvexling ogsaa i Gaar havde Audiense) som efter Stemningen, hvor jeg kommer, tvivler jeg slet ikke om, at her kunde grundes et stort Selskab for Middelalderens Historie, naar man kun forstod at tage Tingen fra den rette Side. Sagen syndes iblandt Andet

meget at interessere den rige Sir Thomas Philipps, hvis Manuskript-Samling (som De vel kiender Noget til fra Haendels Register) bestaaer af henved 5000 Stykker, og i hvem jeg har fundet en særdeles livlig og forekommende Mand.

Hvad jeg havde skrevet om Sagen, har jeg her omarbeidet, men det ligger endnu under Miller's Revisjon, og hvorledes Man skal faae det paa Tryk er endnu et Spørgsmaal. Er der imidlertid Mulighed i, skal det komme ud i en Fart, thi jeg skiønner ikke rettere, end at Øieblikket er der som maa gribes.

Man har nu for Alvor isinde at ville udfylde lidt af Gabet i det Brittiske Museum med Nordisk Literatur, og jeg vilde i den Anledning bede Dem at virke, om De kan, til at Catalogerne over Thorlacius's og Münter's Bibliotheker kom hertil, mens jeg er her, da jeg har lovet at være behjelpelig efter Evne.

Fra Mr. Madden skal jeg hilse og takke Dem meget. Jeg har først i Dag seet ham; thi efterat have i Foraaret mistet sin Kone med Barnet i første Barsel-Seng, faldt han i en svar Sygdom, og var reist til Oxford, da jeg kom. — Jeg kunde neppe gienkiende den før saa anseelige, robuste Mand, men han hugede mig dog bedre end før. Han har i Oxford forberedet en Udgave af de ældste engelske Sange, hvoraf adskillige har været anseet for tabte.

Da vi dog aldrig ret glemmer os selv, om vi end lade saa, maae De til Slutning høre lidt om mit Befindende. Jeg lever i Aar i et boarding-house, som Bowring anbefalede mig, og, skiøndt Selskabet ei er udsøgt, befinder jeg mig dog vel ved ei at være udelukt fra det menneskelige Selskab. Da jeg nu ogsaa uden Huset seer langt flere Folk end ifjor og forstaaer dem lidt bedre, kan jeg ikke sige, jeg har kiedet mig, undtagen naar jeg tænkde paa, hvorlidet jeg syndes at udrette med al min Travlhed. Kan jeg imidlertid give Stød til et Selskabs Oprettelse for den Angelsachsiske (helst for hele Middelalderens) Literatur,

da skal jeg ikke klage over al den Kiedsommelighed jeg har udstaaet, og alle de Forventninger jeg baade ifjor og i Aar har fundet skuffede. — Bowring er, som literair Person, en reen Haandværksmand eller Speculant, og, udenfor Sphæren af Westminster Review, aldeles ubetydelig. Mr. Borrow kan meget bedre Dansk og er den, der maa slide i det Departement, men han er en af John Bulls mest ubehøvlede Sønner, som Man ei kan komme meget nær.

Seer De Etatsraad Clausewitz, da tak ham meget for hans Anbefalinger! Fra Miller, som har læst ivrig Dansk Historie hos Mallet, skal jeg naturligviis hilse meget!

Gid nu disse Linier maae finde Dem og Deres Frue, ærbødigst hilset, med Børnene raske og vel! Jeg veed De vil venlig mindes Deres

N. F. S. Grundtvig.

P. S. Ifald der er nogen Ting De ønskede udrettet, haaber jeg at være her igien i Midten af August og er da til Deres Tjeneste.

Venligst

Gg.

58.

Fra Grundtvig.

Exeter 25. Julii 1830.

Kiære Ven!

Uagtet det er kort siden jeg sendte Dem nogle Linier, og uagtet jeg aldrig har havt knappere Tid paa Tid i England end nu, skal De dog have et Brev fra Exeter, da jeg husker De ønskede det, og er vis paa, De ei vil fortryde Ønsket, da det i alle Maader er den Punkt i min engelske Reises krumme Linie, der snarest kunde kaste et interessant Brev af sig. — Om Reisen herned vil jeg ikke tale, thi De

kiender den Troldom, hvorved Man her ret magelig reiser over 30 danske Miil i mindre end 24 Timer, og Spiret i Salisbury skimtede jeg kun ved Midnats-Tide, og Stone-Hange skimtede jeg end ikke. — Jeg kom til Exeter i Tirsdags Eftermiddag, just som Klokkerne ringede og Alt strømmede til Dom-Kirken at synge Tedeum for den ny Biskop, der var ankommet nogle Timer før jeg, men, hvad De vil finde flaut, jeg gik ikke over i Kirken, skiøndt jeg steg af i Hotellet, 10 Skridt derfra. Deels var jeg lidt utilpas efter Reise og Nattevagt, og deels lidt vranten over, at jeg nu den Eftermiddag ei kunde komme til Nogen af Capitelet, som dog var dem jeg ene søgde her. — Jeg slap imidlertid langt om længe ud til Bowring, som er født og opholder sig her denne Maaned. Vel har han ogsaa her travelt nok, men dog ikke saa ulyksalig travelt som i London, og desuden er hans Fader en rar, venlig gammel Mand, og begge hans Søstre to muntre, naturlige Piger, som gierne vil høre slet Engelsk for at vide hvordan man lever og tænker i Danmark, saa her har jeg en god Tilflugt, enten Doctoren er synlig eller ikke. Herved er Opholdet i Exeter blevet i alle Maader saa behagelig en Episode, at jeg er nær ved at sætte den over hele Værket, thi mit Ærende her kunde ei lykkes fuldere end det efter al Rimelighed vil. Af Erkebispen i Canterbury var jeg anbefalet til Archdeacon Pott, der som Canon-Resident i disse Maaneder udgiør Hovedparten af Capitelet, og til ham havde jeg desuden Brev fra J. Miller, som er en gammel Ven af ham. Da jeg nu desuden var anbefalet til Biskoppen af Erkebispen, og af en Slump til the Chapter Clerk, som vicarierer for den Bibliothekar, Man fattes, blev allerede i Onsdags Leofriks Manuskript mig saaledes udleveret, at jeg fik Nøgel baade til Hylden, det laae paa, og til the Chapter Room, hvor Bøgerne staae, saa jeg i al Mag kan sidde hele Dagen i et deilig lyst Værelse, uden andet Selskab end Bøgernes, og giøre Alt, hvad jeg vil være bekiendt. Friheden synes mig virkelig saa overdreven, at naar Bowring besøger mig

og rager om i Allehaande, jeg ordenlig har et Öie paa hver Finger, da jeg veed Englænderne giør sig ingen Samvittighed over at stjæle literaire Sjeldenheder, og jeg ei for Alt vilde, at Exeterne skulde troe deres besynderlige Tillid til mig skuffet. I Gaar var der Capitel-Møde i Anledledning blandt Andet af det Brittiske Museums Forlangende, som jeg sidst meldte; deri blev jeg Bispen forestillet, og paa et hængende Haar var det blevet mig overdraget at bringe Manuskriptet til London; men skiøndt Man omsider, hvad jeg fandt ganske rimeligt, fandt lidt Betænkelighed derved, resolverede man dog, at det skulde overlades Museet til Laans, naar Samme, efter Tilbud, selv lod det afhente, og jeg er glad ved at kunne sige, jeg har bidraget Noget til dette lykkelige Udfald; thi Pott maatte giennemfægte Sagen, og han var, da jeg kom, selv lidt indtaget mod Forsendelsen. — Jeg kunde nu reise, og oppebie Manuskriptets Ankomst til London, men det vil jeg ikke, thi jeg finder mig saa vel i Exeter og har her Mskt saa ganske i mine Hænder, at jeg var en Nar, om jeg ikke holdt fast til jeg er færdig. Afskrive det Hele kan jeg vel ikke, men det Vigtigste vil jeg dog see at have i Sikkerhed, før jeg slipper. De veed formodentlig bedre end jeg, i hvilket Ry Devon-Shire staaer for sine deilige Situationer; men jeg vilde ret ønske De var paa Pletten, thi baade troer jeg, De vilde endnu fornøie Dem mere end jeg over den udmærket deilige amphiteatralske Egn, og jeg vilde fornøie mig mere. Mange Alderdoms-Levninger har man vel i Exeter vandalisk ødelagt, men en herlig Ruin af Rougemont Castle har dog en Gentleman frelst, og det er en egen Følelse herfra at skue ned i den brede, dybe Dal, hvor Saamange af vore Landsmænd fordum maatte bide i Græsset for Land-Vætten i Vest-Sex.

Den ny Biskop (Bethel) læste i Dag sin første Messe, ved hvilken Leilighed den Gang i Domkirken, hvor Tjenesten holdes, var propfuld, og da desuden saavel Chor som Orgel her høre til de bedste i Engeland, var det ret høitideligt.

Man havde ventet, han ogsaa vilde prædiket, men det vil han, siger man, først paa Søndag, som ogsaa er mig det Samme, da jeg ikke agter at reise i denne Uge, som udentvivl ogsaa vil vise mig Skue-Spillet af et Parlaments-Valg, hvor en Catholsk Lord træder frem som Candidat, og vil udentvivl foraarsage en heed Kamp. — Her er en god Institution med mange Bøger, hvortil jeg har Adgang; jeg indbydes ogsaa smukt hos mine Exeter Patroner, og kommer derfor mere ind i det engelske Liv her i 14 Dage, end vel i dobbelt saamange Maaneder i London.

Misund mig nu kun ikke formeget Exeter-Reisen. Hils Deres Frue venligst og tænk saa imellem paa

Deres Ven

N. F. S. Grundtvig.

59.

Fra Grundtvig.

[Efter Afskrift af et ufuldendt Udkast.]

London 27. Juni 1831.

Kiære Ven!

Der er saa meget Uformodenligt skeet med mig i Løbet af en Maaneds Tid, at mig synes, det er i det mindste et halvt Aar siden De kom op til mig med Foreign Review, og jeg veed neppe ret endnu at fatte mig paa Alt. Imidlertid, saameget mindes jeg, at jeg ret egenlig foer til London; thi om Torsdags Eftermiddag Kl. 4 gik jeg om Bord i Khvn. og Mandag Aften ved Midnat kastede vi Anker ved Toldboden i London. Her ventede mig en ny Overraskelse, som ikke var af de behageligste, thi Mr. Bowring fortalte mig, at der var udstedt en anden Subskriptionsplan (fra Mr. Thorpe, som har oversat Rasks angelsaksiske Grammatik) paa de samme Værker, som jeg havde

anmeldt, og at denne blev understøttet af the Antiquarian Society. Øiesynet lærte mig nu ogsaa snart, at paa denne Plan fandtes Navnene af næsten alle mine saakaldte literære Venner i London, der mest havde opmuntret mig til Foretagendet, hvad ikke lidet ærgrede mig, og da nu tillige Mr. Black var fraværende, stod jeg virkelig et Øieblik som tordenslagen. Imidlertid, frem eller tilbage var en Nødvendighed; skulde jeg til Cambridge, maatte det være nu, og Oplysning er altid god, derfor reiste jeg og har nu tilbragt 14 Dage i denne germaniserende Universitetsby, som for Resten er umaadelig styg, paa begge Sider af den Rendesteen, Floden Cam her er at ligne ved. Imidlertid er Kings College en pragtfuld Bygning i gotisk Stil, og det gamle Kapel med lutter malede Vinduer vistnok en stor Sjældenhed. En stor Sjældenhed her til Lands fandt jeg ogsaa i Værelserne hos John Heath, som har opholdt sig i Kbhvn. nogle Vintre, nemlig en Samling af danske og islandske Bøger, som man selv ved det Brittiske Museum seer op til med Beundring, uden Haab om at giøre den Rangen stridig. Saaledes talte i det mindste Mr. Madden derom, fra hvem jeg naturligviis skal hilse og takke meget for [det] tilsendte. Han udgiver i denne Tid et gammelt engelsk Digt (oversat af Fransk), som kaldes Varulven og er trykt med black letters ligesom den ny Udgave af Pierce Plowmann, ventelig for Roxburgh Clubben. Udgaven af Wiklefs Bibel er nu besluttet, da Universitetet i Oxford har paataget sig Omkostningerne, men det vil blive et seent Arbeide, da der skal trykkes to Texter, mellem hvilke man vakler, og Universitetets Kurator vil ikke tillade Trykningen at begyndes, før han har hele Værket i sit Værge.

Den blackske Udgave af Bibliotheca Anglosaxonica er nu ogsaa definitiv besluttet, da Black, hvem jeg ved min Hjemkomst fra Cambridge fandt arriveret, tænkte ligesom jeg, deels, at de Andres Plan aldrig vilde blive udført, og deels, at vi vilde hellere udsætte os for lidt Tab, han af Penge og jeg af Tid, end vige for saa uværdig en Rivalisering

som denne. Hvad man havde udspredt om det antikvariske Selskab var da ogsaa kun hvad man ønskede skulde blive sandt engang; det holder sig neutralt, forbi Sagen er de fleste Medlemmer aldeles fremmed og dem, der kjende lidt til den, meget ligegyldig. Min Prospektus skulde nu oplægges 3die Gang, og medens Mr. Black er stolt af at kunne til Subskribentlisten føie Navnene paa de lærde Biskopper i London og Salisbury og af den right honorable Th. Grenville, ønskede han dog at kunne gjøre den end mere respectable med Royal Libraries etc., og jeg har derfor tilskrevet Etatsraad Ørsted om, hvis V.[idenskabernes] S.[elskab] har Møder om Sommeren, da efter gode Løfte at anbefale Foretagendet. Skeer det, medens jeg er her (jeg bliver her vel et Par Maaneder), da vilde jeg bede Dem lade mig vide det, og med det samme, om vi ikke nok maa anføre the Large Royal Library, Copenhagen.

Hvor Værket skal trykkes er endnu tvivlsomt, men Black vil korrespondere med Mr. Deichmann derom. Vilde De ved Leilighed vise mig det Venskab at sige Sekr. Deichmann, at i det mindste Fabricius Tengnagel har erklæret sig villig til under slige Omstændigheder at anskaffe hvad engelske Typer det skulde være. (Ufuldendt).

60.

Fra Molbech.

Fredag 2. Sept. 1831.

Kiære Grundtvig!

Ikke lidet overrasket blev jeg ved i Aftes at høre af min Kone, at De allerede er kommen tilbage fra Deres 3die Opdagelsesreise til England — som jeg dog tænker ikke hos Dem, som hos Cook, bliver den sidste; siden den aldeles tilstrækkelige Grund, hvorfor Cook ikke seilede tiere omkring Jorden, hos Dem ikke finder Sted. Det giør mig ondt at

høre, at De i England ikke har befundet Dem vel; men saaledes er det gaaet mig og mange flere i Danmark; jeg har i Sommer været saa længe og saa alvorlig syg, som ikke tilforn i mit Liv. Jeg formoder, De har anstrenget Dem for meget, og siddende spiist for meget Beef, eller med en Inversion: for meget siddende spiist Beef; thi det sidste er vel det sandeste. Nu derimod tænker jeg, det vil blive bedre; og for at forvisses om, that you are not only at home, but very well at home — vilde jeg foreslaae min Ven at tage til Takke hos os i Morgen (Løverdag) Middag Kl. 2½ (hvilken Tid bedes observeret.) Det vil ikke allene fornøie mig meget, som stedse, at see Dem her hos os; men De vil endog giøre mig en særdeles Tieneste ved at komme; som nærmere mundtlig skal blive expliceret.

Jeg beklager, at De har fundet Deres Familie atter som Febricitanter, og ønsker god og hurtig Bedring, næst venlig Hilsen fra

Deres hengivne

Molbech.

61.

Fra Molbech.

Kiære Ven!

Da jeg seer, at De vil fordybe Dem i Hieroglypherne og Mumiegravene, som De vel ikke saa snart kommer op af igien, vilde jeg give mig den Frihed at underrette Dem om, at jeg om en 8—10 eller 12 Dage endelig til Udarbeidelse af en Forelæsning skulde bruge Champollion's Précis du Système hieroglyphique, tilligemed flere Bøger denne Sag vedkommende; hvorfor De vel er saa god til den Tid at overlade mig samme. Hos mig vil den blive afbenyttet omtrent i en Tid af en Uge.

Min Kone, som i nogen Tid har været paa Frede-

riksberg, er i Eftermiddag kommen ind til Byen. Jeg haaber saaledes, De snart en Aften besøger hende, og tillige

Deres hengivne Ven
C. Molbech.

Mandag 20. Aug. 32.

62.

Fra Molbech.

Onsdag Morgen [1833.]

Kiære Ven!

Da jeg ved en Revision og Omflytning af endeel af mine Bøger, finder, at jeg ogsaa har 4de Deel af V. Selskabets histor. og philos. Afh. in duplo, har jeg den Fornøielse herved at lade samme følge. — Tillige følger 2. Deel af mine Forelæsninger over den nyere danske Poesie, om hvilken jeg havde indbildt mig, at den for lang Tid siden var bragt Dem, og maa derfor bede om Undskyldning, forbi den kommer langt sildigere, end tilbørligt.

Ligeledes meget sildigt er jeg nylig under min Sygdom — hvis Følger jeg endnu bestandig, skiøndt i aftagende Grad fornemmer — kommen til at læse en heel Deel i Deres nye Mythologie. De vil let kunne tænke Dem, at meget i denne Bog forekommer mig besynderligt — men, uagtet dette er ikke mindre besynderligt, kan jeg ingenlunde dølge, at Bogen hyppigen morede mig meget at læse — og dette ved den Rigdom paa Vittighed og Egenhed, som jeg har fundet i samme.

Jeg haaber, ikke allene De, men endog Finn Magnussen, vil tillade mig dette. Til min ikke ringe Forundring stødte jeg endog paa et Sted om Theatret — men endnu mere forundret blev jeg ved at finde, at De i Deres Synsmaade for det nærværende Theater uden Tvivl omtrent er enig

i det Væsentlige med mig — efter 3 Aars Erfaring som Th. Directeur. — Herom, og om andre Ting, mere, og jeg haaber snart, mundtlig.

Med Hengivenhed

Deres

C. Molbech.

63.

Fra Grundtvig.

Fredag [Jun. 14. 1833.]

Kiære Ven!

Tusind Tak baade paa Danmarks og egne Vegne for „Den Danske Ordbog", som vil være til „drabelig Gavn!" Vel staaer jeg i denne Tid ret som en Lænke-Hund ved Pulten og ved Roms Historie, saa det er kun smaa Udflugter „Hønse-Flu", jeg kan giøre til det deilige Sprog-Danmark; men jeg kan naturligviis dog ikke bare mig for, alt som jeg staaer, naar der farer mig et sjeldent eller tvivlsomt Ord i Pennen eller giennem Hovedet, at gribe den ny Nød- og Hjelpe-Bog, og da tager gjerne det ene Ord det andet, paa en skikkelig Maade, til Correctur-Drengen banker, eller en anden af Studere-Kamrets Pin-agtigheder lærer mig, jeg tog feil, det var ganske andre Bøger, jeg skulde have for min Næse. — Dog, det faaer vel ogsaa Ende, og da glæder jeg mig ret til at læse ABC paa den Maneer, thi vel er Bogen smaastilet, men naar det blot falder mig ind, hvad Umagen ved at læse — end sige at recensere — saadan en Bog er imod Umagen med at samle, at skrive, at overveie og endelig at corrigere den, da skammer jeg mig ret for Alvor og holder Bogen i Tankerne en heel Lov-Tale, ja heel, altsaa uden alle Skaar, og de Danske Recensenter, der ikke vil giøre det

Samme, skulde have dygtig Smæk over Fingrene, thi et saadant Værk skal kun criticere sig selv i en Række af Udgaver „den ene bedre end den anden“, og i vor lexikalske Tid trænger Man, synes mig, stærkt til at mindes om, at saa ubetydelige og tit lumpne de alphabetiske Hverdags-Produkter er, saa ønskelige og uskatteerlige til grundig Videnskabeligheds Fremme er gode Registraturer af vore Ords og Kundskabers Mangfoldighed.

Da jeg ikke veed, naar vi kan sees og falde paa Tale om det, kunde jeg ikke bie længer med at sige Dem, hvor inderlig jeg glæder mig ved at see Værket færdigt og skiønner paa hvad De med megen Opofrelse har skiænket os og alle de følgende Slægter; thi vel troer jeg, De veed det forud, og jeg blotter mig kanskee ved at forudsætte, det er Dem kiært at høre mine Tanker derom; men det er det Samme, jeg er nu saa gammel Skribent, at jeg veed, hvad vi trænge til, især naar vi har fuldført et Arbeide, om hvis Fortjenstlighed de Fleste kun har en dunkel og mat Forestilling, og hvis utallige Vanskeligheder og tit dræbende Kiedsommelighed slet Ingen, uden Med-Arbeidere, har mindste Ahnelse af, og naar jeg derfor tør kalde Værkets Forfatter min Ven, vil jeg ærlig bidrage min Skiærv til at trøste ham over den snart nøgne og snart slet maskerede Ligegyldighed i Læse-Verdenen, der, om den end ikke kan pine Sjælen ud af Livet, dog lettelig piner Livet ud af Sjælen paa os!

Hilsen og Venskab
fra
Deres
N. F. S. Grundtvig.

64.

Fra Molbech.

Løverd. 29. Mart. 34.

Kiære Ven!

Det har været mig meget ukiært, at De to Gange, saa at sige forgieves — for mit Vedkommende i det mindste — har været saa god at ville besøge mig under og i Anledning af min Upasselighed. Jeg skulde for længe siden efter mit Ønske have giengieldt disse Besøg, hvis ikke vedvarende Svaghed endnu giorde mig langt mere ubevægelig end ellers. Jeg har vistnok været eengang paa Christianshavn — men een Gang i 4 Maaneder, hvor jeg, indtil for et Par Aar siden, gierne i det mindste kom een Gang om Ugen. Nu vilde jeg sige Dem, at det meget vilde fornøie min Kone og mig, om De paa Mandag Middag, nemlig henimod 3, vilde giøre os den Fornøielse at besøge os; og skulde De da virkelig kunne være sikker paa at finde mig hiemme.

Med venskabeligst Hilsen for Deres Kone, og i Forventning af det forønskte Svar; er jeg

Deres

meget hengivne Ven

C. Molbech.

65.

Fra Molbech.

Dersom De kunde beqvemme Dem til at gaae den lange Vei hid ind fra Christianshavn, for at drikke Thee

hos min Kone imorgen (Søndag) Aften Kl. 7½, og tilbringe et Par Timers Tid eller tre hos os, vilde det meget fornøie

Deres gamle Ven

C. Molbech.

Løverdag E. M. Kl. 2, d. 7de Oct. 1837.

66.

Fra Molbech.

Kiære Ven!

Tillad at jeg anbefaler indlagte Plan Deres Opmærksomhed, og udbeder mig videre Tilladelse til engang i Eftermiddag at høre Deres Mening og Betænkning om eet og andet i samme. At jeg allerede længe har tegnet Deres Navn iblandt de stiftende Medlemmer i den omhandlede Forening, behøver jeg neppe at bemærke. Et organiserende Møde vil med det allerførste blive holdt. Plura coram!

Deres hengivne Ven

C. Molbech.

Fastelavnsmandag. 11. Febr. 1839.

S. T. Hr. Pastor Grundtvig.

67.

Fra Molbech.

Kbh. 3. Aug. 1839.

Kiære Ven!

Jeg kommer idag til Dem med en Anmodning, der maaskee vil forekomme Dem noget besynderlig — eller i det

mindste uventet. Jeg vilde nemlig bede Dem meddele mig et og andet — især mindre bekiendte Hovedtræk af Deres egen Levnetshistorie, til Afbenyttelse ved en biographisk Skizze over Dem, som jeg nødvendigen behøver og maa udkaste for den 4de Del af min danske Anthologie, hvis Trykning netop i denne Tid er begyndt. Vel har jeg just i Gaar i XII Hefte af „Conversationslexikon der Gegenwart“ fundet en ganske nylig skreven Artikel over Dem, som ogsaa er temmelig fuldstændig i at opregne Deres Skrifter og angive Tiden for samme; men dog fattes adskilligt, jeg behøver, f. Ex. Tiden for deres Skolegang og Ophold i Jylland (det forekommer mig, at De der ogsaa var først paa Landet hos en Præst?), hvilke der var Deres Lærere, Aaret, da De tog theologisk Attestats; hvilke Aar De tilbragte paa Walkendorffs Collegium, og overhovedet, hvad der kunde være at bemærke om Deres Universitetsstudium og Universitetslærere; ligeledes, hvilke de Aar vare, som De tilbragte paa Egelykke, hvor De egenlig, saa vidt jeg mindes og veed, først begyndte Deres Studium af den gamle nord. Lit. og Poesie; og saaledes flere Omstændigheder af Vigtighed i Deres Levnet, der ei kunde forbigaaes, selv i en ingenlunde fuldstændig Skizze. Ogsaa vilde det overhovedet være ønskeligt, at Aarstal og Hoveddata angaves eller rectificeredes af Dem Selv.

Hensigten med det, jeg vil levere, er ved alle levende Digtere indskrænket til et saadant kort biographisk Udkast, der afholder sig fra al æsthetisk Kritik, men angiver det vigtigste af det man kalder Literatur, Udgaver, Henvisninger til Kritik og Polemik m. m. Hvorledes nu disse Udkast kommer til at falde ud, beroer tildeels paa de Materialier, som haves eller kunne erholdes. Jeg har saaledes f. Ex. i disse Dage vel fra Pastor St. Blicher faaet, efter min Anmodning, et lille biographisk Udkast; men dette indeholder saa at sige ikke et Ord om hans Ungdomsdannelse eller om hans academiske Studier, og til Oplysning om, hvorledes han først blev Digter, fra hvad Tid hans første

Arbeider ere o. d. — Med Dem er det en Vanskelighed, at De foruden lyrisk Digter er saameget andet; og Theologens Virksomhed, Feider m. m. hører ikke nærmest til den lyriske Anthologie. En anden stor Vanskelighed, som jeg føler, er virkelig den, at giøre et Udvalg blandt den overordentlige Mængde, og at her, hvor Ordenen bliver saa vidt muligt chronologisk, kommer til at fattes et eller andet lyrisk Digt fra en tidligere Tid, end 1808 — troer jeg mig overbeviist om. Jeg erindrer mig engang — maaskee for henved 30 Aar siden — at have modtaget af Dem et Par smukke Ungdomsdigte, uden Tvivl i en temmelig forskiellig Tone fra de tidligste trykte Digte. Men om jeg endog ikke mistvivlede reent om nu at finde samme, vilde de maaskee slet ikke passe til at trykkes; og det samme er maaskee Tilfældet med nogle Stykker, som (hvis jeg ikke feiler) findes af Dem fra en tidligere Tid (men uden Tvivl anonyme) i Kiøbenhavns Skilderi. — Jeg og Bibliotheket mangler vist ogsaa adskilligt, af hvad De i Samlinger har udgivet; f. Ex. en lille Nytaarsgave, (maaskee 1809?) en ganske lille Samling af Psalmer ved Reformationsfesten 1826 (hvoriblandt findes en af de smukkeste Psalmer, De vel har skrevet — en Pintsepsalme nemlig) — og en Samling (der omtales i bemeldte Conversationslexikon) under Titel „Nordiske Smaadigte", som jeg aldeles ikke kiender og meget beder Dem om at lade mig see.

Vil og kan De nu hielpe noget paa mig i ommeldte Øiemed (maaskee kunde det lettest skee ved at giennemlæse den omtalte Artikel i Convers. Lex. og tilføie nogle Addenda — den udgiør kun omtrent 3 Sider), da beder jeg Dem ret meget snart at underrette mig herom, og om Tiden, naar jeg kunde erholde bemeldte korte Noticer. — Korte behøve De kun at være; min Artikel i Anthologien bliver vel ikke over 6—8 smaa Sider. Men, hvad det værste er, den skulde egentlig skrives i største Fart. Af Bogen var allerede sat 2½ Ark — nemlig Ingemanns Bidrag — da det først kom mig i Tanker, at De i den chronologiske

Orden bør staae foran ham — og saaledes begynde Bogen. Nu staaer alt dette hen i Trykkeriet og venter paa ham, som virkelig kom nærmest efter Øhlenschlæger.

Kan De nu i dette Capitel hielpe lidt paa en gammel Ven, da vær saa god at underrette ham derom — eller ogsaa at sige ham, De ei kan befatte Dem dermed; thi som De seer, Tingen haster, og Arbeidsevnen er ringe hos Deres nu snart udslidte

Ven

C. Molbech.

Tillæg.

A.

Digte af Grundtvig.

1804—1807.

Til min Søster
Ulrike Eleonore
paa
Hendes Fødselsdag
d. 14. May 1804.

* *
*

Den Sol, der nylig steg,
Da hver en Stjerne veg,
Alt Taarnet hist forgylder.
Halvglemte Harpe! lyd
Og tolk den høye Fryd,
Mit hele Væsen fylder!

* *

O skøn, ja festlig skøn
For hver en Støvets Søn
Er Dagen, som genkalder
De Glæder, der forsvandt,
De Aar, der fordum randt
I Spøgens unge Alder.

* *

Du Dag, saa huld, saa kær,
Velkommen, signet vær!
Thi Dig det var, som vinkte
Min elskte Søster hid,
Da fordum klar og blid
Din Sol paa Himlen blinkte.

* *

O Søster! ene Du
Kan skue, hvad der nu
Sig for mit Øye hæver;
Ja ene Du, din Aand
Kan føle, hvi min Haand
I din saa ængstlig bæver.

* *

Mit Øye stirrer vid
Paa Barndommens Tid
Med vemodblandet Glæde,
Og Sjelen taber sig
I den saa underlig
Sambundne Tankens Kæde.

* *

Et lysfuldt Maleri
Sig gøgler Mig forbi
Af Fortids favre Dage,
Da Haand i Haand Vi gik
Med Uskyld i vort Blik,
De svunde ak! saa fage.

* *

Dog Klager tone ey
I Festens Timer; ney,

Vi i Naturens Arme
De første Glæder nød,
Og moderhuld den gød
I Os sin hele Varme.

*   *

Ey mer saa blid og mild
Den sender sine Smil,
Saa klar er ey dens Lue;
Men end dens høye Pragt,
Dens underfulde Magt
Tilbedende Vi skue.

*   *

I regelløse Spring
Vi hoppede omkring
Og intet mer begærte;
Nu ey Vi er vort Nok,
Og kolde Daarers Flok
Kun spotter med vort Hjerte.

*   *

Dog skulle Vi end ey
Paa Livets trange Vey
En Yngling, Pige møde,
Der kan og vil som Vi
I salig Harmoni
Af hellig Elskov gløde,

*   *

Vi Lasten dog vil flye
Og vemodsfulde tye
Hen til hinandens Hjerte;
Der Stræben efter Dyd
Med ren og himmelsk Fryd
Skal fylde vores Hjerte.

*   *

Ved Skebners Slag da ey
Vi bæve skulle, ey
Ved Uhelds Ahnen grue,
Thi Dyden skænker Trøst,
Den lig en Guddoms Røst
Opflammer Haabets Lue.

Din Broder Frederik.

Til min Broder ved Nytaaret 1805.

Løft imod Himlen det tindrende Øye!
Glædens Begeystring opfylde din Aand!
Han, som hist troner i lysfulde Høye,
jevned din Bane med signende Haand.

Hvad er vel Rigdom og glimrende Hæder?
Intet mod Kald til at udbrede Held,
fremlokke Tanken, fordærvede Sæder
bedre, og trøste de Sørgendes Sjel.

Kjerlighed — tryllende Punkt, hvori alle
Jorderigs skjønneste Glæder kun boe —
Skjænkedes Dig, hos din aandfulde Malle
Stedse dens Blomster nranede [?] groe.

Selv sig i yndige Poder at skue,
denne en Himmelbo værdige Fryd,
Som ikkun Elskovens brændende Lue
viger i Styrke, hin Spore til Dyd,

Nød Du i hele sin Fylde. Med Latter
Møder Dig Vittigheds hoppende Nor,
medens Forstandens betænksomme Datter
byder Dig lytte til vegede Ord.

Kjendt med Naturens tillokkende Ynder,
Samler Du dem ved Dig mulige Konst,
søgende ey som forvovneste Synder
Dem at forhøye ved Stivhed omsonst.

Mer end de fleste Palladsernes Store
eyer Du her i din landlige Kreds,
Deler din Tid i at nytte og more,
lever i Noysomheds Bolig tilfreds.

Nu, da med vanlige Vexel sig hæver
Atter et Aar op af Tidernes Skjød,
Vove da selv de forvovneste Læber
Ønske en[d]mer end Du nyder og nød?

Ney men din Broder, hvis gladeste Dage
runde ved Siden af Dig og din Viv,
ønsker, usvækket din Fryd Du maa smage
gjennem det hele tilstundende Liv.

Aldrig afbrækkes et Led af den Kjæde,
som er dit Hjerte saa hellig og kjær,
da end dit Øye skal tindre af Glæde,
naar Du som Olding er Gravhøyen nær.

Nik. Fred. Sev. Grundtvig.

Aftenen d. 31te Desember 1804
exaravit
simpliciter et sine allegoria.

Til Laura.

Med en Fiol.

Jeg vandred tankefuld i Vaar,
Og skued tre Fioler staa
Paa Dødes Urtegaard.
Saa saare skælvede de smaa

I Østens kolde Lande;
Tæt klynged' til hinandens Bryst,
De søgte Ly, de søgte Trøst
Og klaged' deres Vaande.

Jeg plukked' dem, sigende: I
Skal varmes ved glødende Læber,
Betegnende den Harmoni,
Hvorefter saa saare jeg stræber;
Thi blaa er den hellige Lue,
Som brænder paa Oldtidens Grav,
Ja blaa er og Himmelens Bue,
Hvis Hvælving mig Ahnelsen gav,
Og Lauras det straalende Øje
er blaat som det Dybe og Høje.

Jeg kyssed' de Spæde, og se!
Til een blev de duftende tre.
Saa Mindet om Tiden, der svandt,
Ja Ahnelsen selv af det Høje
Med Kærligheds Ild sig forbandt
I — Laura! — dit straalende Øje.

Bortkast da ej Blomsten jeg sender!
Mit Væsen afbilder jo den,
Og hilser Dig ømt fra en Ven,
Hvis Hjerte for Dig ikkun brænder.
Den falmed', og rødlige Skær
Forkynder, den hurtig vil visne;
Saa trofast et Vidne den bær
Om Hjertet, der snarlig vil isne.

[Til Laura, med en Rose.]

Trygt i Ly for kaade Vinde
I mit grønne Svøb jeg laae,
Da jeg Blomsternes Veninde,
Laura! Dig i Haven saae.
Til hver Blomst Du kærlig smiled,
Som i Pragt udfolded sig,
Forskende dit Øje hviled
Paa hver Knop, endog paa mig.

Dobbelt ked af trange Fængsel
Stræbte jeg at bryde frem,
Og jeg stundede med Længsel
Til din Barm, mit rette Hjem.
Ak, men Blomsternes Veninde
Kom ej mere til Os Smaa;
Du var ført af kaade Vinde
Fra Os over Havets Blaa.

Stirrende mod Havets Flade,
Klagende min Stemme lød:
Hvi fik jeg de fagre Blade?
Hvorfor er min Duft saa sød?
Hun, min Dronning, seer mig ikke,
Sender mig ej hulde Blikke,
Og i følesløse Luft
Taber sig min søde Duft.

Se, da kom en Røst saa fage:
Rose, jeg har hørt din Klage,
Den sig blanded med mit Suk.
Ved min Haand Du Vej skal finde
Hen til din og min Gudinde,
Tolk da hende fælles Savn!

Tankefuld min Frelser plukked
Mig med let og varsom Haand:
Lykkelige Du! han sukked,
Løste ere dine Baand.

Dækket var min Fortids Vaande
Af mit Haabs den høje Fryd,
Duftende opsteg min Aande,
Takked ham med sagte Lyd.

Men den Falske! Han bedrøved
Mig i Glædens første Stund,
Thi et Kys han voldsom røved
Paa min røde Jomfrumund.

Visnende og bange stræber
Jeg nu op mod dine Læber,
Beder højt med Smertens Røst:
Straf min Røver for hans Brøde,
Men lad ej mig Arme bøde,
Skænk mig Døden ved dit Bryst!

Afskeden.

Til Laura.

[Brudstykke.]

Atter jeg griber de sittrende Strænge,
Griber dem atter med bævende Haand,
Thi gennem dem skal min Vaande sig trænge,
Tonerne skrække ved ahnede Klang.

Nys jeg gik paa nøgen Ager,
Blottet for sit Bølgeguld;
Kun den tørre Stub fremrager
Over sorte, kolde Muld.
Spæde Græs sig vilde smuge
Op at dække nøgen Stub,
Men jeg skued Kvæget sluge
Graadig nys fremkomne Straa.

Jeg ofrede Naturens Strid en Taare
Og gyste ved den haarde Lov,
At Liv maa suge Saft af Dødens Aare,
For selv ved Død at skabe Liv.

Hist paa Træet falmer Løvet,
Vinden suser og bedrøvet
Flygter Fuglen fra sit Hjem;
Ja, den store Fugl fra Syden,
Sommeren, den flygter med,
Jeg i Luften hører Lyden
Af dens snelle, lette Fjed.
Bag den høres høje Brag
Af de tunge Vingeslag,
Hvormed Nordenvind forfølger
Fuglen, som den skarpe Køl
Iler efter lette Bølger.

Striden ofrer Jeg en Taare,
Gysende ved haarde Lov,
Liv maa suge Dødens Aare,
For ved Død at skabe Liv;
Men ej skulde flere rinde,
Naar Jeg maatte skue Dig,
Overjordiske Veninde!
Straale ved Naturens Lig.

Misted Jeg end Solens Varme,
Lued dog dit Øjes Ild,
Knustes Alt i Stormens Arme,
Blev din Stemme lige mild,
Bredte Vinter mørke Vinge
Over Himmel, Hav og Jord,
Skulde dog min Lovsang klinge
Ved din Fod i evig Vaar.
Men ak, Laura! Ogsaa Du
Flygter grusom og mit Øje
Skal kun skue Vintrens Gru
Ruge over mørke Høje.
Naar den sidste Blomst henvisner,
Blomstrer Du, men ej for Mig;
Taaren døer og Blodet isner,
Vildt mit Øje søger Dig,
Dig, hvis søde Rosenduft,
Dig, hvis Aandes Sefyrluft
Gav mig Svage Liv i Døden.
Naar ej mer sig Fugle svinge
Op i Sky med høje Kvad,
Sødt skal dine Toner klinge,
Men ak, hist i fjerne Stad.
Længselsfuldt mit aabne Øre
Vender sig mod fjerne Ø,
Ak, det mægter kun at høre
Bølgens Brag i hule Sø.

Dog, forvoven er min Klage;
Hvo tør trodse Skebnen fræk?
Hvo tør stride med en Drage,
Der er høje Guders Skræk?
Kun en Bøn Jeg har tilbage,
Hør den og bønhør mig Svage.

Sommeren, din hulde Søster,
Flygter, men i Flugten trøster
Hun Os med et ømt Farvel.
Fulgt af træge Nordenvind,
Vender Hun sig mangenstund
Kysser med sin Straalemund
Graaden af vor blege Kind:
Laura! vil Du hende ligne,
Evig skal Jeg Dig velsigne.

Synet.

Ene jeg i Midnatstimen sad,
Mellem gamle Nordens Skygger Ene,
Stirrende paa Eddas dunkle Kvad
Og paa Brynhilds rode Bautastene.
Stjernelysets matte Skin
Svandt, som slukt af Stormens Aande,
Og for mig var Stormes Hvin,
Genlyd af Brynhildes Vaande.

Underlig lænked det Eviges Haand
Tidernes glatte, elektriske Ringe;
Fjerne, dog Eet med iboende Aand,
Rørte, i samlede Toner de klinge.
Jeg tyed til Heltenes glimrende Old,
At glemme mig selv og mit blødende Hjerte:
Men Heltenes Fryd jeg beskuede kold
Og følte mig knuset af Heltenes Smerte.

Jeg tændtes af Brynhilds fortærende Lue,
Der søgte sin Svale i rygende Blod,
Men voxte og steg imod Himmelens Bue,
Da Fængslet opløstes i gloende Flod.

Trindt mig var Stille,
Selv var jeg stille,
Omknuget af Furiers Belte.
Min Kraft var vegen,
Og — ej min egen —
Jeg var i fjendtlige Magters Vold.
De havde grebet,
Brudt Væsnets Ror;
Af Bølgen drevet,
Mod Fjeld jeg foer.
Ufølsom skued
Jeg egen Gang,
Det Fjeld, som trued
Med Undergang.
De Sener spændtes til bitter(t) Smil;
Jeg haanlig spurgte: kan Smertens Pil,
Hvis Gift sig trængte til Hjertets Rod,
Udfare, lukke den dybe Vunde,
Udsuge Giften; thi da først kunde
Den atter raadne det ferske Blod?
Ja, kan vel Den,
Som er Intet, end
Tilintetgøres?

Han kan — saa lød
I Nattens Øde
Bekendte Toner,
Som gennembæved
Mit Væsens Alt.

Sig Øjet hæved;
En hvid Gestalt
Imod mig svæved
Med lette Fjed.

Sorg var i Øjet, men salig Glæde
Dog straaled frem gennem Sorgens Klæde;
Med kærlig Alvor Den mig beskued
Og løfted mod mig sin blege Haand.
Min Sjæl var styrket, ej mer jeg grued;
Det var min Søsters, den Huldes Aand.
En Taare svaled mit hede Øje,
Min Kraft opvaagned af lange Blund;
Min Haand sig vilde til Haanden føje,
Som sidst jeg trykked i Dødens Stund.
Jeg fatted Luften, jeg for tilbage,
Og Læben aabnede sig til Klage —
Da talte Aanden med dæmpet Røst:
Støv har endt
Vandringen i Jordens Skød;
Kærlighed, i Støvet tændt,
Luttres til en hellig Glød.
Jeg saa Dig lide,
Gaa Sorgens Vej,
Jeg saa Dig stride
Og frygted ej.
Jeg saa Dig blegne
Ved Kampens Syn,
Jeg saa Dig segne
For Smertens Lyn.
Jeg skælved, jeg bad,
Bønhørtes, og glad
Jeg dalede ned
At skænke Dig Fred.

Jeg.

Saa kom Du at vinke mig hist til det Høje,
Saa kom Du at skænke mig Gravenes Ro;
Thi Død er mit Liv. For mit jordiske Øje
Fortvivlelsens giftige Urter kun gro.

Aanden.

Du spotter den Evige — ti!

Jeg.

Saa spotted og Jorden, som Ploven oprev
Med hvæssede Staal fra de nyskaarne Render;
Ej selv den tilbage i Furen sig drev,
Men bied paa Harvens de søndrende Tænder.

Aanden.

Af Jord blev Manden, og Du er Jord,
Men Jord, belivet af Herrens Aande.
Det Døde viger for Livets Spor,
Men Livet voxer i Stridens Vaande.

Jeg.

De lette Draaber hule haarden Steen,
Som Staalet selv at trodse modig voved;
De tunge Draaber fulde paa mit Hoved
Og huled Marven ud af mine Been.

Aanden.

Udhultes Stenen, hvis den kunde
Sig svinge over Draabens Hjem?

Jeg.

Men kunde den sig did opsvinge,
Naar Storme knækked spæde Vinge,
Som voxed af dens Indre frem?

Aanden.

Ej for i Ordspil Dig at øve,
Ej for mit Vid og dit at prøve
Jeg steg fra Glædens Bolig ned.
Jag Nattens Skygger fra dit Øje,
Beskn det evige, det Høje!
Og Du skal nyde Sjelefred.

Jeg.

Ja, var jeg Aand som Du og kunde
Det gaadefulde Liv udgrunde,
Beskue ham, som er og var;
Men Vi i Spejlet kun beskue,
Og naar det brydes, maa Vi grue.

Aanden.

Og hvem kan Spejlet sønderbryde,
Hvor Rummet, Tiden sammenflyde
Til een afbildende Gestalt?

Jeg.

Ja Du er viis, jeg er en Daare;
Hvad jeg kan sige, veed Du Alt.
Men se den salte, tunge Taare,
Som furer, huler blege Kind!
Den vælder ud fra Hjertets Kilde,
Og Intet kan min Kval formilde,
Saalænge jeg er her paa Jord.
Jeg saa en Kvinde — Solens Fader
Omsvøbte Hende med sin Glands,
I Hende Blomsters Myriader
Sig havde flettet til en Krands.
Af Andagt luede mit Hjerte,
Af andagtsfulde Kærlighed;
Ej mer paa Jorden jeg begærte,
End evig taus at knæle ned.

Ej maa jeg knæle — Spejlet brødes,
Og Billedet kan ej genfødes.

Aanden.

Naar Solen staar paa Himlens Blaa
Og spejler sig i brede Strande,
Mon Du da ej dens Billed saa,
Om fyldte bleve Bækkens Vande?

Jeg.

Jeg saa det — men —

Aanden.

Og dog Du tror, at Solens Fader
Imellem Draabers Myriader
Kun i den ene spejled sig!

Jeg.

Kun spejled sig i den for mig.
Jeg stirrer fast paa hver en Kilde,
Omfatte jeg saa gerne vilde
Hvert Straalebilled, som jeg seer;
Men Solen frem paa Himlen iler,
Paa mørke Bølge Øjet hviler,
Og Billedet er ikke meer.

Aanden.

Fordi Du Synet selv forvirrer,
Fordi Du kun ufølsom stirrer.

Jeg.

O! kan man have følt og føle?
Og steeg vel een harmonisk Lyd
Fra Harpens eengang brustne Stræng?

Aanden.

Du stirred med forborgen Fryd
Paa gamle Nord saa fast og længe.
Hold op at stirre, vov at see
Den Stores Billed varigt stande
I Isings aldrig frosne Vande!

B.

Til C. Molbech.

(I Anledning af Skilderiet Nr. 18. 1813).

Om de fornemste Ting, ja om det ene vigtige, om Gud, vare vi aldrig enige, den Stund vi omgikkes; naar det da skete, at min Tro og Brødres Velfærd kom til at ligge mig paa Hjærte, og at du fik mere Tillid til dig selv, da maatte vi, som Skrivere begge, sagtens en Gang komme til at skrive mod hinanden. Nogle Gange har jeg saaledes været fristet til at gribe Pennen, som da jeg hørte din sværmende Tale om dine Ungdomsvandringer og saa dit Spil med Krønnike og Kunst, ja Kristus selv i dine Blade om Maleriet. Jeg lod det være, fordi jeg ikke fandt det nødvendigt, fordi det holder haardt at skrive mod Kyndinge, hvis Venskab man ønsker at beholde, og fordi jeg tænkte, Sværmeriet kunde vel forgaa hos dig som hos mig selv; og endelig fordi jeg indsaa, at kom det saa vidt, at jeg maatte skrive mod dig, vilde du vel lade mig det vide, ved at begynde Striden. For længe siden kundgjorde du mig, at det nok skete en Gang; før mit korte Begreb af Krønniken udkom, kundgjorde jeg dig, at Timen vel nu var kommet, og bad dig kun at betænke dig ret, før du lod dig bestemme. Uventet er din Modsigelse da ikke, og jeg skal vist ikke kalde det Uret at byde Venskab tie, naar det vil gjøre fornøden Sand-

hed stum; meget mere siger jeg, det er din Skyldighed at sætte mig i Rette, naar du kun er vis paa dertil at have Kald og Føje. Hvad jeg derimod ikke ventede, var at du vilde lige som ved Haarene trække min Bog ind i Skilderiet, for at henkaste nogle løse Ord om den; thi det er usømmeligt af alle og, skal der gjøres Forskjel, mest af en Ven. Endnu mindre havde jeg ventet at du vilde bruge intetsigende Skjældsord, kløve Ord og udrive dem af deres Sammenhæng; men med Smerte har jeg set, at du dog kunde og gjorde det. Min Beskyldning er haard, grumme haard, men Tingen er vigtig, og saa klart, som at to og tre gjør fem, lader den sig bevise.

Du vil haane min Bog ved i Modsætning til et egentlig historisk Arbejde at kalde den en historisk Polemik eller en polemisk Historie, men det er et intetsigende Skjældsord, thi enhver rimelig Synsmaade af Historien maa nødvendig være polemisk, ligge i Strid med den modsatte; Striden er kun en Brøde, naar den føres imod Sandheden, og trøster du [dig] til at godtgjøre det om min Bog, da gjør det; men til saadant er godtgjort, maa intet sandhedskjærligt Menneske haane min Strid; thi om nu min Strid er for Sandhed, er den da ogsaa lastværdig? Jeg er vis paa, at et vist og kjærligt Forsyn styrer Tidens Løb og Menneskets Idrætter, at det staar til Mennesket, som Salomon siger, hvad han vil sætte sig for i Hjærtet, men at Herren raader for hvad Tungen skal svare, ja at Lodden kastes i Skjødet, men dens Udfald er fra Herren; denne Sandhed hørte jeg fra Sandhedens Læber, da han vidnede, at end ikke hin liden Spurv paa Tag falder til Jord uden den himmelske Faders Vilje, og denne Sandhed saa jeg stadfæstet paa hvert Krønnikens Blad. Vel maa jeg da ligge i aabenbar Strid mod alle dem, der sætte deres Mund mod Himlen[e]s, saa de sige: hvorledes skulde Gud vide det, og er der Kundskab i den højeste; fremdeles mod dem, der kalde Jorden efter deres Navn, som love det med deres Mund, naar den vældige siger som Assur: jeg haver gjort det ved

min Haands Kraft og ved min Visdom; thi jeg var forstandig og jeg har borttaget Folkenes Landemærker, min Haand har fundet deres Gods som en Rede, og jeg sankede Landet som forladte Æg, og der var ingen, som rørte en Vinge eller oplod Næb til at kvidre; kortelig, mod alle, som vil gjøre Menneskelivet enten til et Vilderede, hvori alt ubundet tumler sig efter eget Tykke, eller til et Svøb, hvoraf Djævelen i sine bestemte Buer opruller sig paa Guds Trone; thi sligt maa den mene, som siger, at Gud udvikler sig gjennem Tiden, dersom han ellers forstaar sig selv. Hvad er nu Sandheden? Jeg ved det, og derfor maa hvert mit Ord være polemisk mod dem, som nægte og bespotte Sandheden.

Dog min Sandhedskjærlighed kalder du stærk i Tvivl, endog tre Aars Omgang burde have lært dig, hvad jeg og mente, min Skrift kunde sige, at jeg ikke er Løgnens Ven eller Talsmand, eller kjender du mig for en saadan, da sig frem! Du skriver: „en sandfærdig Fortælling om det forbigangne (vel at mærke uden platte Anmærkninger og højtravende Ord, der aldeles ikke, som man næsten efter Forfatterens Udtryk skulde tro, nødvendig dermed er forenet) er ikke slet saa ringe en Ting, som Grundtvig vil gjøre den til. I det mindste var det ønskeligt, at enhver, som vilde befatte sig med at skrive Historie, lagde mere Vind paa at fortælle sandfærdig, end paa at spore den usynliges Finger i Tidernes Gang.“ Molbech, Molbech! hvorledes kunde du skrive saaledes, sigte mig for Almenheden som en forvorpen, der drev Spot med Sandhed? Ved at læse saadanne Ord, og det af en Mand, der offentlig ikke alene har kaldt men vist sig min Ven, maatte da ikke hver, som ej kjendte min Bog, fristes til at tro, at jeg havde haanet den sandfærdige Fortælling om det forbigangne som en ringe Ting, eller at jeg i det mindste maatte have udtrykt mig ubeskrivelig skjødesløs og forvirret, da min Ven, kjendt med min Tankegang og Skrivemaade, saa sig nødt til at tugte mig for saa ravgal en Mening? Maatte ikke hver,

som trode dig, mene, at jeg uden at bryde mig stort om Sandheden havde ængstelig ledt efter den usynliges Spor? Om det sidste vil jeg ikke sige andet end: har jeg talet ilde, da bevis det, men har jeg talet ret, hvi slaar du mig da? Har jeg virkelig ledt om den usynliges Spor og dog fortiet eller fordrejet Sandheden, da maa jeg være gal; thi Guds Spor kan jo dog vel ikke findes uden i Sandhed. Fejl i Snesetal, Følger af Ukyndighed, Affondring fra mange Bøger, menneskelig Skrobelighed og Uforstand, dem kan du vist opdage i Bogen, og som en ærlig Mand skal jeg baade takke og hjælpe dig, men har du mindste Føje til at tro, at jeg har forvanskct eller fordrejet noget efter mine Meninger? Har jeg ikke det — og jeg ved mig fri — da kan vi jo ganske rolig tales ved om, enten de Guds Spor jeg tænkte at se, virkelig ere til Syne eller ikke. At jeg har fortalt sandfærdig, det er: det sandeste jeg vidste, det ved jeg, og naar der i Bogen ej er Tegn til andet, naar jeg er rede til at gjenkalde alt, hvad man kan vise mig er usandt, og sige Tak til, da bør vel andre tro det samme; at jeg har fejlet i nogle Slutninger, er sagtens vist, om jeg end ikke alt indser det, men det kommer ikke herved, det er, mine Bestræbelser efter at forstaa Sandheden befæste den maaske, naar de kan staa sig, men svække den ej naar de falde.

Om din første Paastand, at jeg har villet gjøre den sandfærdige Historie til en ringe Ting, behøvedes vel ej lang Tale, thi har jeg selv beflittet mig paa at fortælle sandfærdig, kan det ikke være saa, og har jeg det ikke, da vilde de største Lovtaler over en sandfærdig Fortælling ikke undskylde mig. Havde jeg nu ensteds udtrykt mig uforsigtig eller dunkelt, da burde det lastes som Ord, der kunde misforstaas og misbruges, men visselig ej fremdrages som Bevis paa, at jeg ringeagtede Sandheden, allerminbst af en Mand, der kjendte mig. Men er nu end ikke dette Tilfældet, gives mine Ord en saadan Mening kun ved Fordrejelse, hvad skal jeg da sige? Jeg vil ikke sige stort, men jeg vil anføre

det Sted ordret, som du beraaber dig paa, og da lade hver dømme, som han har Øje og Hjærte til. Mine Ord ere disse (322, ved en Trykfejl 222): „De (somme Folk) mene, at en god Krønnike er en nogenlunde sandfærdig Fortælling om det forbigangne, udsmykket med platte Anmærkninger og højtravende Ord; at ville spore den usynliges Finger, det hedder Sværmeri paa deres Tungemaal og er et vist Tegn paa forrykte Hjærner; ligefrem enfoldig Tale hedder Barnesnak, som man i Betragtning af de uoplyste Tider kan tilgive Herodot, Snorro og de hellige Skribentere, men ingen nu om Stunder.“ Molbech! har du virkelig misforstaaet disse Ord, som om det var den sandfærdige Fortælling jeg ikke kunde lide? Jeg vilde gjærne tro det, men jeg kan hartad ikke; thi hvor flygtig maatte du ikke da have læst, ja du maatte have bygget en svar Beskyldning mod din Ven paa hvad du mente, han havde sagt, uden en Gang at se efter, om det ogsaa var sandt.

Det er det vigtigste. At du etsteds havde kløvet Ord, sagde ikke stort, naar du ikke havde givet det saa slem en Vending, men nu maa jeg oplyse det. Du siger, at efter min Mening ser det kun ilde ud med den danske Krønnike og der er kun liden Udsigt til, at det kan vorde bedre, da efter mine Ord Danmark ej har fostret nogen Søn, der sømmelig kunde beskrive hendes Levedage, men — føjer du til — der hører mere Forudvidenhed og Kjendskab til den nulevende Slægt, end jeg besidder, for at afgjøre, hvorvidt Forf. har Ret eller ikke. Spot gjør ingen Mand godt, det er et gammelt Ordsprog, og af dig ventede jeg den mindst, men det forbigaaet, mener du da, at jeg tiltror mig den Forudvidenhed og det umulige Kjendskab til de nulevende, nej, det mener du ikke, men du vil tage mig i Ordet for at gjøre lidt Nar af mig. Men siger jeg, at Manden ikke er født, fordi jeg siger, at han ikke er fostret; at han endnu ikke har ladet sig se med Værket, derom ere vi jo enige, og hvad Gavn skal da det Ordkløveri gjøre?

Nu er jeg færdig, du vil sagtens synes, det er ikke

Vennetale jeg fører, men du har nødt mig til at tale saa, du havde lovet og var uden Løfte skyldig til at staa aaben og ærlig, det har du glemt, og derom maa jeg minde dig aabenbar, siden din Synd er aabenbar. At jeg har været vred, det maa gjærne ses, at jeg er det endnu paa din Adfærd, det maa jeg sige alvorlig, men at jeg ikke derfor har mindste Nag, og at jeg ikke taler i Hidsighed det kan du og se. Med Overlæg har du ikke fordrejet mine Ord og skjældt mig for Løgner, det er jeg vis paa, men Harmen over min Bog har forblindet og henrevet dig. Hvad jeg derfor mest vil bede dig om, er at du betænker ret alvorlig, hvoraf den Harme kommer. At jeg over ængstelig Leden efter den usynliges Spor har glemt at fortælle, vil du snart komme efter er usandt, thi af alt er der vel mindst Spor af Ængstelighed i Bogen, og ved at holde den mod en anden af lige Størrelse, vil du næppe finde mindre fortalt i min. Du siger, at den usynliges Finger aabenbarer sig desto sandere og skjønnere, jo mere man blot lader Historien selv tale. Deri har du vist Ret, at indræsonnere Forsynet i Historien er til ingen Nytte, vi skal lade Historien selv tale, sige os hvad der er sket og, hvis den kan, i hvilken Sammenhæng; Historieskriveren er Sagas Tunge og at sige begge Dele, saa vidt han kan, det er hans Kald. Hvor meget han da skal tale om Sammenhængen, det kommer an paa hans Indsigt og Maal. Skriver han for at more sine Læsere, da kan han med nogen Evne og Kundskab af Begivenhederne lave en saare velsmagende Ret for lækre Sjæle, og om vor Herre vil han ikke tale stort, for ikke at saare fine Øren eller — som det hedder ret træffende — forstyrre Nydelsen. Skriver han derimod ikke for at tjene Tak af de aandelige Fraadsere, der gjærne slugte alle Tiders Fedme, uden at fedes mere deraf end Faraos magre Køer, men for at vise sine Brødre en Sammenhæng i Historien, som kan bidrage til at oplade deres Øjne for hvad Jordlivet har at betyde, til at vække de sovende, styrke de skrøbelige, glæde alle Guds Børn, da vil han ej lade det komme an paa,

om alle kan opdage den Sammenhæng han ser, men vise og pege det bedste han kan. Er det nu Skik i hans Tid at tilknuge Øjet for den aabenbare Sammenhæng, da maa han vel fordoble sin Flid og alt imellem raabe Folk i Øret: saa luk dog jere Øjne op! det maa han, thi det er ikke et glat Kunstværk han stiller frem til Øjenslyst, det er et Urværk, der skal efter Formuen, Gud giver, gjentage hans Hammerslag paa Tidens Klokker, og med Salmevers paaminde om, at ingen ved, naar Herren kommer, ved Midnat eller Hanegal, men at han kommer vist som Dommer. Se her, min Ven, her er det, som forarger og harmer dig og Hundreder med dig.

At jeg pegede paa den usynliges Finger, det kunde den kyndige kalde overflødigt, men vilde ikke, fordi han kjendte Tidens Brøst og vidste, at Gaverne ere adskillige, det tilgav du ogsaa gjærne, naar kun ikke hin Finger stadig pegede hen paa den usynlige Guds rette Billede, paa Guddomsklarheden i vor Herres Jesu Kristi Aasyn. Men naar det nu er saa, naar jeg ser det klart, at den ganske Tid bøjer Knæ med mig i det hellige Navn, at Tidens Tunge bekjender det højt: Han er Herren til Gud Faders Ære, raaber, som Englene sang: eder er en Frelser født, Herren Kristus i Davids Stad, synger med dem: Ære være Gud i det høje! — skulde jeg da ikke i en vantro og spottende Tid holde det uforkastelige Vidnesbyrd nært under Folkets Øjne, fordi det er pinende, naar man ikke vil tro og glad istemme det hellige Kor? Jo, dertil hjælpe mig Gud! og lad da kun de selvkloge trække Munden til Haansmil, mens de bide sig i Læben, ja, med Hensyn til hvad jeg ved du mener, lad selv den Tid komme, da man maatte blive hel Martyr for det Vidnesbyrd; — du kan tro, jeg skulde endda ikke tie, thi jeg ved paa hvem jeg tror. Naar du da vilde laste min Bog i det hele, da skulde du ikke tale om min Leben efter Forsynets Spor, men du skulde kuldkaste den Sandhed, at Tro paa Gud igjennem alle Tidens Omskiftelser har været Moder til alt ædelt og godt, og at

Faderen har forklaret sin Søn i Tidens Løb, at med Kristendommen Folkene ere stegne og sunkne. Men, for at gjøre det, maa du først bevise, at Kristus var en Løgner og hans Lærdom falsk, thi ellers maa hint være sandt, om det end ikke alt var til Syne. Prøv det, om du tør! dog nej, prøv det ikke! han staar i Tiden som en Anstødssten og en Forargelses Klippe, hvo som falder over den, lemlæstes, og hvem den falder paa, han sønderknuses. Læs og lær at frygte! Inderlig skulde det smerte mig, om jeg skulde stride mod dig som Guds Ords Fjende, men jeg er dets Tjener, og om du var min kjødelige Broder, saa maatte jeg uden Skaansel gaa dig paa Klingen, thi hvo som elsker noget mere end mig, siger Jesus, han er mig ikke værd.

Nu, af mit Hjærte far vel! Haandklap er Tant og verdslig Forfængelighed, tænk paa det og gjør din Gjerning som for den alvidendes Aasyn, da kan vi aldrig i Jordlivets Irgang adskilles saa vidt, at vi jo en Gang mødes i Kjærlighed og aldrig mere adskilles! Du ved, jeg talte langt hellere med dig i Enrum og Venners Forsamling, end her for de mange fremmede, til Dels ukjærlige Vidner, men, du vilde det saa, det er sket, og give Gud, at som det er den første, det og maa blive den eneste Gang! Om du vorder saa vred, at du taler mig nær, skal det vist holde haardt, før jeg svarer, men kald mig ikke Løgner og grib ikke Kristendom an, thi da maa jeg tale, og tro mig, om du og var min Overmand hundrede Gange i Kundskab og Indsigt, du staar dig dog ikke, thi med os er Gud, naar vi tale hans Ord.

Dog, Molbech, i Fred og Fejde, hvad du end siger og gjør, har du med Guds Hjælp til Døden en trofast Ven i

N. F. S. Grundtvig.

C.

[Om Grundtvigs Reise til England og Bibliotheca Anglosaxonica. 1831.]

Da jeg i Somrene 1829 og 30 syslede med de Angelsachsiske Haandskrifter i London, Oxford og Exeter, faldt det mig aldrig ind at ville udgive Nogen af disse i Engeland, hvor jeg hos Boghandlere ei kunde vente mindste Tillid, og selv her hjemme agtede jeg kun ved Leilighed at give en ny Udgave af Bjovulfs Drape, og et saadant Overblik af den Angelsachsiske Literatur, som mine Undersøgelser satte mig i Stand til. Derimod var det mig lige fra Begyndelsen en Hoved-Sag, ved Samtaler og, om muligt, tillige paa Prænt at prøve alt Muligt, for at bevæge Engelænderne til selv at skiænke deres gamle Literatur den Opmærksomhed, Samme saa uforskyldt hidtil havde savnet, da dette klarlig er Betingelsen for et i det Hele glædeligt Resultat. Uagtet man nu i Begyndelsen syndes aldeles ligegyldig for hvad jeg lovede mig saameget af, kom der dog 1830 ligesom lidt Liv i Sagen, saa det Brittiske Museum traadte i Underhandling med Capitelet i Exeter om at laane dem til Afskrivning det siden Bisktop Leofriks Dage næsten ganske overseete Haandskrift, og fra flere Sider yttrede Man sin Undseelse over, at vi i Danmark skulde sætte mere Priis paa de Angelsachsiske Levninger, end i Landet, hvor de havde hjemme og havde i alt Fald for Sprog-Granskningen den mest afgjorte og iøinefaldende Vigtighed.

Saaledes stod Sagen, da jeg 1830 stod paa Nippet at forlade Engeland, og Boghandlerne Black, Young og Young høist uformodenlig foreslog mig at besørge Udgaven af alt det Fortrinlige paa Angelsachsisk, og skjøndt jeg nødig vilde paatage mig mere end Udgaven af Bjovulf, fandt jeg dog ved nøiere Eftertanke, det var min Pligt at

gribe Leiligheden til at faae Sagen sat i Bevægelse, og lade det komme derpaa an, om jeg fik Medarbeidere eller ikke; thi mig syndes, der var allerede Noget vundet, naar der kom en Prospectus ud, som gjorde engelske Læsere opmærksom paa hvorom Talen egenlig var. En Saadan fik jeg netop færdig, før jeg reiste, og Aftalen med Boghandlerne var, at naar den i Vinterens Løb var trykt, og Foretagendet tegnede til at lykkes, skulde jeg næste Sommer komme igien, besøge Cambridge og fuldende de øvrige nødvendige Forberedelser.

At nu et saadant Foretagende i Oppositionens Fædreneland vilde møde Vanskeligheder, og at især en Fremmed, der ligesom vilde lære de Indfødte Noget, de ikke vidste, maatte vente sig lidt Uvillie, er let at fatte, og da jeg den hele Vinter Intet hørde om Sagen, ansaae jeg den virkelig enten for død og begravet, eller dog forpurret, indtil jeg pludselig i April Heftet af Foreign Review saae min Prospectus trykt anden Gang, med en Subskribent-Række, der, efter Omstændighederne, syndes at spaae det heldigste Udfald. Skulde Tingen nu ikke gaae i Staae af Mangel paa de nødvendige Forberedelser, maatte jeg nødvendig strax til Engeland, og ved Majestætens allernaadigste Understøttelse blev det mig ogsaa muelige; men snart fristedes jeg til at ønske mig hjemme igien, da jeg ved min Ankomst til London opdagede, at Alt var bragt i Forvirring ved hvad man i Engeland kalder en Opposition og hos os Concurrence. Der var nemlig udgivet en anonym Prospectus (Proposals for publishing Anglo-Saxon and early English literary remains) hvori blandt Andet bebudedes en Udgave af Cædmons Paraphrase (ved B. Thorpe, Æres-Medlem af det Islandske literaire Selskab i Kiøbenhavn, og Bogtrykkeren R. Taylor), Layamons Rim-Krønike (ved F. Madden) og Bjovulf samt Exeter-Haandskriftet (ved Ingen vidste hvem), og, skiøndt en saadan Opposition ei syndes farlig, truede den dog virkelig med at forstyrre hele Planen. Sagen var nemlig den, at det Antiqvariske Sel-

skab, hvortil hartad alle de høre, der have mindste Interesse for Oldskrifterne, var blevet flittig bearbeidet, til Bedste for den Betragtning, at Selskabet med sine store Funds burde giøre et Kæmpe-Skridt for Landets Oldskrifter, og derved hindre Udlændingen fra at udføre en Plan, han havde stjaalet fra en Engelskmand (Mr. Thorpe), og kunde Man i Selskabet end ikke ret enes om hvad man vilde giøre, saa nedsatte Man dog en saakaldt Sachsisk Committee til at afhandle Spørgsmaalet, og indtil videre vilde da Selskabets Medlemmer nødig subskribere paa den Udgave, jeg havde i Værk. I Engeland hører saadanne literaire Oppositioner til Hverdags-Begivenhederne, hvorpaa sædvanlig følger hvad Man kalder en Compromis, hvorved Opponenterne enes om at dele Profiten, og at træffe en saadan Overeenskomst var da Raadet Man i al Oprigtighed gav mig, og som Forlæggeren allerede, saavidt muenligt, havde fulgt. Da det nu imidlertid ei var mig om Profiten men om Sagen at giøre, maatte jeg naturligviis svare, at saa gierne som jeg overlod min Ven Mr. Madden Udgaven af Layamon, som han (Haveloks Udgiver), fortroelig med den gammel-engelske Literatur, var nærmest til, og som jeg kun for at faae den ud, havde optaget i min Plan, saa umueligt var det mig at træde i nogen literair Forbindelse med Mr. Thorpe og Mr. Taylor som Udgivere af Angelsachsisk Poesie, da jeg ikke havde mindste Grund til at troe, de var det Arbeide voxne, men al Grund til at være fremmed for hvad de stilede paa.

Overladende Sagen til sin egen Gang, fulgde jeg derfor min Bestemmelse, som om Intet var forefaldet, reiste til Cambridge, for at undersøge det vigtigste Angelsachsiske i Bennet College, og arbeidede siden i Museet paa at revidere og completere mine Afskrifter, hvortil jeg havde saameget bedre Leilighed, som Exeter-Haandskriftet (hvoraf Museet tager en Afskrift som et Facsimile) endnu befandt sig der og blev mig ved The Rev. Mr. Forshalls og Mr. Maddens Godhed tilgiængelig. I Cambridge fandt jeg vel

den berømte røde Bog fra Derby langt ubetydeligere end jeg havde ventet, men deels maatte den dog engang ordenlig undersøges, da det aldrig før, saavidt Man veed, er skedt, og deels findes der i Cambridge adskillige angelsachsiske Curiositeter, hvoraf de andre Samlinger ei engang har Afskrifter, og hvoriblandt især maa nævnes en Legende (paa Universitets-Bibliotheket), som i Catalogerne kaldes Nathans Gesandtskab til Tiberius, men er en mesterlig forvirret Tale om Jerusalems Forstyrrelse og den hellige Veronica; og et Fragment (i Bennet College) af Romanen om Apollonius fra Tyrus; thi det er de bedste Prøver man har paa Angelsachsernes fortællende Stil. At for Resten i Cambridge Mr. Babbages Anbefaling (som jeg havde Hr. Etatsraad Ørsteds at takke for) aabnede mig Adgang ei blot til Bibliotheket i Bennet College (som ellers findes under Laas og Lukke), men til en Kreds af udmærkede, vakkre og venlige Videnskabsmænd, hører vel ikke nødvendig hid, men staaer dog i Forbindelse med Sagen, da Cambridge er Punktet i Engelland, hvor der baade er mest literair Livlighed, mest Agtelse for og Bekiendtskab med Tydsklands Literatur, og mest Følelse af Trangen til et nøiere Bekiendtskab med Engelands og Nordens Oldsager. Her traf jeg da ogsaa den beskedne, men velunderrettede Mr. Heath (af Kings College), som ikke alene har den største danske Bogsamling i Engeland, men taler Dansk med Færdighed og tør vel engang gaae videre paa den Bane, han allerede her, ved Oversættelsen af Oehlenschlägers lille Hyrdedreng, betraadte.

Medens jeg nu stræbde at forberede det Værk, jeg kom for, baade med Pennen i Bogkamrene og med Munden mellem Folk, skred det ogsaa saaledes frem, at der (5 Expl. iberegnet, som det Kongelige Videnskabers Selskab her saa liberalt har tegnet sig for) er subskriberet paa over 70 Expl. og da 80 er hele Antallet, Forlæggeren kræver for at begynde, tør jeg allerede fra denne Side glæde mig ved vundet Seier, især med Hensyn paa de mange navnkundige Mænd, der, foruden Hans Engelske Majestæt, Hertugen af Sussex

(Præsident af The Royal Society), Erkebispen af Canterbury, og Lord Spencer, have beæret Foretagendet med deres Understøttelse. Da jeg nu ikke heller forlod Engeland, før Boghandleren havde stillet Sikkerhed for, at han virkelig, saasnart Subskribent-Listen er fuldtallig, vil begynde Udgaven, oppebier jeg rolig Udfaldet; men det forstaaer sig selv, at Forlæggeren finder, han under nærværende Omstændigheder maa nøies med Æren, som synes lidt magert, og ønsker derfor endnu, om mueligt, at træffe en Overenskomst med det Antiqvariske Selskab, saa Selskabet bekostede Bjovulfs Drape etc. udgivet ved mig, og han blev blot Selskabets Agent for Udsalget af en heel ved Samme foranstaltet Samling. Til denne Underhandling maa ogsaa baade jeg og alle den Angelsachsiske Literaturs Venner ønske ham alt mueligt Held, thi det er jo Hoved-Sagen, at den Angelsachsiske Literatur kommer for en Dag, og det kan unægtelig skee baade langt hurtigere, fuldstændigere og gavnligere, naar et Selskab med store Hjelpe-Kilder paatager sig Bestyrelsen og Bekostningen, end naar det Hele kun bliver et privat Foretagende af en Boghandler og en Udlænding. Hvorvidt det nu er rimeligt at Underhandlingen vil lykkes (naar Selskabet i November atter begynder sine om Sommeren afbrudte Forhandlinger) det, sagde Mr. Gage, selv Medlem af den Sachsiske Committee, er et vanskeligt Spørgsmaal; men, tilføiede han, Saameget er vist, at lykkes den ikke, da subskriberer Vice-Præsidenten Mr. Gurney, jeg og en stor Deel af Selskabets Medlemmer øieblikkelig paa Bibliotheca Anglosaxonica. Fra en anden Side veed jeg imidlertid der vil skee et kraftigt Forsøg paa at stemme Selskabet til et stort og afgiørende Skridt, og jeg for min Part skal glæde mig dobbelt, naar jeg kan slippe med at udgive Bjovulf, uden at Exeter-Manuskriptet kommer i gale Hænder; thi jeg har Nok at bestille, om jeg end blev hundrede Aar med usvækkede Kræfter, og selv Udgaven af Bjovulf overlod jeg gierne til en Anden, naar der var nogen Anden, der havde studeret sig saaledes derind i som jeg, men det er der

ikke, og det er et Værk, som skal afnøde hele den lærde Verden Respekt for en Aands-Cultur, som Hume og hans Eftersnakkere have brændemærket med Navn af barbarisk Raahed. Da imidlertid Mr. Thorpe neppe vil debutere heldig med sin Udgave af Cædmons Paraphrase, som skal være i Værk, og da min Ven Advocaten Richard Price, som vel er den eneste Mand i Engeland, der egenlig forstaaer Angelsachsisk Poesie, ikke har Leilighed til at befatte sig dermed, bliver Enden her formodenlig eens, enten Selskabet blander sig videre i Sagen eller ikke, saa jeg bliver Udgiveren i det Mindste baade af Bjovulfs Drape og af Exeter-Manuskriptet, som efter 800 Aars Incognito i Capitlets Archiv dog vel nu finder Leilighed til at giøre en længere Reise end op til London, og (i min fuldstændige Afskrift) til Christianshavn. Saameget mere maa man ønske Foretagendet Held, som Endeel af de yngste Videnskabsmænd i Cambridge og London virkelig begynde at lægge sig lidt efter Angelsachsisk, hvad, naar Værket fremmes, blandt Andet rimeligviis vil have til Følge, at Man opdager Levninger, hvorom Man nu ikke drømmer, i de utallige Privat-Samlinger af alskens Curiositeter, hvorpaa Engeland er saa mageløs rig, ja selv i de offenlige Bibliotheker turde Man, naar der kun bliver støvet op, finde langt Meer end Catalogerne bebude. Hvad mig angaaer, da har selv Ubehageligheederne noget Trøsteligt, thi de kunde ikke fundet Sted, hvis der ikke var en vaagnende Opmærksomhed paa den vigtige literaire Sag, jeg ved mit første Besøg i Engeland hartad fortvivlede over at blive Vidne til.

D.

[Anmærkninger af Grundtvig til den biographiske Artikel om ham i „Conversations-Lexikon der Gegenwart". 2. Bd. 1839.]

Allerede 1792 blev jeg forplantet fra Sydsiællands yndige og rige Natur til Jyllands skarpe Hede, i Tyregodlund, 4 Mil vestenfor Veile, hvor Præsten Laurids Feld, der havde været mine ældre Brødres Lærer, ogsaa blev min til 1798, da jeg kom i Aarhus Latin-Skole under Krarup og Stougaard. Saa tom og farveløs nu Erindringen om mine to Aar i Mesterlectien er, saa rig og levende finder jeg derimod den om de 6 Aar paa Heden, thi de aarlige Sommer-Reiser til Udby vedligeholdt ikke blot min levende Forbindelse med Fødeegnen og Fædrenehuset, men udvidede min Synskreds og oplivede min Tankegang, saa jeg vilde ønske alle Drenge i Opvæxten saadanne indenlandske Reiser, baade til Lands og til Vands, som det bedste Hjælpemiddel til den Universalisme i Hjemmet og Modersmaalet, der er Alt, hvad Man i den Alder, efter min Anskuelse, skulde enten kræve af dem eller ønske hos dem. Naar jeg imidlertid i det Hele maa kalde Erindringen om Skoletiden i Aarhus tom og farveløs, gives der dog enkelte Undtagelser, thi i den første Vinter tilbragde jeg regelmæssig mine Aftener som Forelæser paa et lille Skomager-Værksted i Huset hvor jeg logerede, og lærde derved først at kiende vore gamle Almue-Bøger, ligesom det var „Suhm om Odin" paa Skole-Bibliotheket, der først lærde mig, at de gamle Guders Minde var langtfra at være saa udslettet, som „Arild Hvitfeld" paa Heden havde fortalt mig.

Mit Studenterliv 1800—3, i det Hele ligesaa tomt og kiedeligt som mine Skoleaar, har kun to Mærkværdigheder: mit Bekiendtskab med Bornholmeren den ulykkelige, nys afdøde P. N. Skougaard, og min Fornøielse af de Steffenske Forelæsninger, især den over „Goethes

Poesier" i Foraaret 1803, den eneste Forelæsning, jeg virkelig har hørt.

Skougaard, min Jævnaldrende, men alt Student fra 1798 (15 Aar gammel) var vel egenlig Mathematiker og intet mindre end poetisk stemt, men hvad der forbandt os var den fælles Beundring af det gamle Norden, som han, der til min store Forbauselse ei blot havde læst Saxe og Snorre, Edda og alle trykte Sagaer, men kunde det omtrent Altsammen udenad, først gav mig en bestemt Forestilling om og ansporede til virkelig at bereise.

Ogsaa min Tankegang blev for Resten i Latinskolen og ved Universitetet saa philisteragtig, at den Steffenske Anskuelse af Livet og Poesien, Naturen og Historien forekom mig høist latterlig, men hans Liv og Veltalenhed greb og fængslede mig ligefuldt, og den saakaldte „høiere Poesi", som jeg hos vore Digtere fra Halvfemtserne havde fundet uudstaaelig, turde jeg dog nu ei bryde Staven over, før jeg lærde at kiende Goethe og Schiller, Tieck og Novalis og fremfor Alt Shakspear, der havde mægtet at henrive saa mægtig en Aand, som jeg fandt, Henrik Steffens i alle Tilfælde var.

Da jeg derfor 1803 i en Ruf fik Atteſtatsen paa Ryggen, var vel Islandsken min første Tanke og Sagaerne min første Læsning, hvoraf der udsprang endeel Nordiske Fortællinger, som aldrig saae Lyset; men Tydsklands store Digtere og den Engelske Apol svævede dog immer for mig, som den ny Tids Heroer, med hvem jeg nødvendig maatte stifte Bekiendtskab, og det begyndte at skee, da jeg (1805—8) blev Huslærer paa Langeland, paa det poetiske, deilige, mig uforglemmelige Egeløkke, hvor jeg deels fandt Leilighed til at dyrke de levende Sprog og deels fik et Læseselskab oprettet efter min Smag.

Saa blandede nu end Minderne er fra Langeland og Egeløkke, hvor jeg endog tildeels følde mig meget ulykkelig, saa er de dog saa rige og æventyrlige, at et Billede af dette Tidsrum i mit Liv, da alle Strænge berørtes, alle

Kræfter vaagnede og den oldnordiske Livs-Anskuelse sammengiærede med den Christelige, vilde være det mest poetiske, jeg kunde frembringe. Hvad der virker mest til en saadan Vaartid, lader sig vel ikke let bestemme, men til det Virksomste hørde aabenbar Øhlenslægers „Poetiske Skrifter“ og det „Engelske Overfald“, thi ved Hine gik der et Lys op for mig over Oldnordens Skatte, dem jeg hidtil kun rugede paa som en Drage, og ved Dette vaagnede min Fædrelands-Kiærlighed. Det var formodenlig i Sommeren 1806, at Boghandleren sendte mig Øhlenslægers „Poetiske Skrifter“ istedenfor hans Digte fra 1803, som jeg vel i sin Tid havde læst, men vilde nu læse bedre; de traf mig tilfældigviis ganske alene, og hvilke 14 Dage de skiænkede mig, kan jeg ikke beskrive, hvad især „Vaulunders Saga“ fik at betyde i min Udvikling, er uberegneligt, og nu var det jeg betraadte Skribent-Banen med „Lidt om Sangene i Edda“ indført i Minerva (Septbr. 1806) og „Om Religjon og Liturgi“ i Theologisk Maanedsskrift (Febr. 1807); men det Første, jeg lod trykke i poetisk Form, var „Maskeradeballet“ et patriotisk Syn 1808.

Mit Ophold paa Valkendorfs Collegium 1808—11 med Hersleb og Sibbern er i det Hele Tiden for mit personlige Bekiendtskab i den literære Verden, der vel aldrig blev stort, men berørde dog, i G. H. Olsens, A. S. Ørsteds, N. Treschovs og G. Sverdrups Huse, næsten hele den yngre literære Slægt, medens det fornyede Studenterliv under gunstige Betingelser kvalde i Fødselen den unaturlige Stivhed og Kostbarhed, der altid ligger gamle Candidater og unge Forfattere meget nær, men er Poesiens saavelsom Livets Pest.

Fra 1811—13 var jeg Capellan hos min Fader og 1821—22 Sognepræst i Præstø; 1822—26 Residerende Capellan ved Frelsers-Kirken paa Christianshavn og blev 1839 Præst ved Vartou. Mine Engelske Reiser fandt Sted 1829—31, og det var i Exeter jeg benyttede „den store Bog“ med Levninger af Angelsachsisk Poesi, som havde

hvilet der næsten ganske uændset siden det 11te Aarhundrede, men blev ved denne Leilighed afskrevet i det „Brittiske Museum“ og nærmer sig nu sin Udgivelse.

Mine tidligere Nyaarsgaver har slet intet med mine Kvædlinger at giøre, men i mine „Nordiske Smaadigte“, Christiania 1838, er med Forandringer optaget Endeel af „Idunna“.

Paa det ny Afsnit af min literære Bane, som begynder med „Nyaarsmorgen“ 1824, er „Krønikerimene“ (1829) og „Sangværket“ (1837) de eneste Samlinger, da de „Nordiske Smaadigte“ kun gaae til 1824 og den Anden Deel, de skulde havt, udeblev.

Anmærkninger.

Til 1) Fra Grundtvig d. 18de Mai 1808.

Maskeradeballet i Danmark 1808: Et Syn. Kiøbenhavn 1808. — Omstaaende Digt, hvormed G. sendte M. sin første Bog, det bekjendte mørke og manende Syn paa Tilstanden i Danmark under Krigen, er aftrykt efter Køsters Mindeskrift om P. Dons, S. 19. (Smlgn. Grundtvigs Poetiske Skrifter, I, Nr. 4).

Til 2) Fra Molbech. Mai 1808.

Originalen til dette, efter et ufuldendt Udkast meddeelte Brev findes ikke. Det synes at være det første af de mellem G. og M. vexlede Breve og er, efter en Paategning af Forfatteren, skrevet i Mai 1808, formodentlig strax efter Modtagelsen af „Maskeradeballet". — Det, hvormed G. udstyrede sin Gave: det foranstaaende Digt. — Deres herlige Bemærkninger o. s. v.: „Om Oehlenschlägers Baldur hiin Gode", i Rahbeks Minerva 1807, VI, S. 301—20.

Til 3) Fra Grundtvig (Mai 1808).

Jeg saa en Kvinde: Fru Constance Steensen-Leth til Egeløkke paa Langeland, for hvis Søn G. var Huuslærer fra 1805—8 [Jvf. „Grundtvigs Barndom og første Ungdom" af L. Schrøder, S. 226 flg.] — Parodien over Gudernes betydningsfulde Liv: „Skirners Reise, en Fortælling efter den ældre Edda" af Jens Møller, i Rahbeks Minerva 1806, II, S. 212—31, som fremkaldte Grundtvigs Afhandling: „Lidet om Sangene i Edda", smst. III, S. 270—99. — Jeg saa engang et Billede af det Evige o. s. v.: af Grundtvigs Artikel „Om Asalæren" i Minerva 1807, II, S. 156—88. — Et Par Vers: de i Tillæget A. aftrykte Digte.

Til 4) Fra Grundtvig. Kbh. 5. Juli 1808.

I Lørdags: Lørdag d. 2. Juli reiste Molbech til Sorø, hvorfra han strax efter Ankomsten maa have sendt G. en skriftlig Hilsen, som denne har besvaret i ovenstaaende Brev. — G.s uadskillelige Ven: vistnok P. Dons. — Med min Udsigt over Asalæren menes Forf.s senere i samme Aar udkomne Skrift „Nordens Mythologi eller Udsigt over Eddalæren". — Mit dyre Lysthus: formodentlig et Lysthuus i Haven til Valkendorfs Collegium, hvor G. var Alumnus.

Til 5) Fra Grundtvig. Kbh. 12. Juli 1808.

Deres Brev til Olsen: „Et Brev fra Sorø til Hr. Etatsraad og Professor G. H. Olsen." (N. Skilderi af Kjøbenhavn 1808 Nr. 79—96. Med nogle Forandringer optrykt i „Ungdomsvandringer i mit Fødeland" af C. Molbech, I, Kbh. 1811).

Til 6) Fra M. Sorø 14de Juli 1808.

Venner og Bekiendte: Fra Sorø, hvor M. ankom den 3die Juli, og som han forlod den 26de, gjorde han, ifølge Dagbogs-Optegnelser, ikke blot Udflugter til den nærmere Omegn, navnlig dens Præstegaarde, men ogsaa til Slagelse og Antvorskov, Nestved og Herlufsholm. Her besøgte han den i Slutningen af Brevet omtalte Ven af norsk Byrd, Pastor M. H. Petersen, som i April s. A. var bleven Præst for Herlufsholm og nylig havde havt Bryllup. — Poul ɔ: P. Dons, som i et Brev af 12te Juli havde udtalt sig om M.s første „Brev fra Sorø" i Kbhvns Skilderi og bl. a. dadlet dets altfor rosende Omtale af G. H. Olsen.

Til 7) Fra G. Kbh. 16. Juli 1808.

Til Absalons o. s. v. Dette Digt, som her er gjengivet efter Originalen, indsendtes strax efter Modtagelsen af M. til Kbhvns Skilderi, men var allerede da indleveret af G. og findes trykt i Nr. 81, 19de Juli 1808. Senere (1815) lod Forf. det, med et Par Smaaforandringer, optrykke i sine „Kvædlinger" (S. 22) med Overskrift: „Tiderne". Forandringerne i de to nævnte Aftryk ere her anførte under Texten, med Mærke (Sk.) og (Kv.) efter Stedet, hvor de findes. — I „Kvædlinger" ledsager G. Digtet Tiderne med følgende Anmærkning: „I Anledning af Molbechs to første Breve fra Sorøe, hvor han vemodig stirrede paa den svundne Middelalder, men lovede dog den nærværende Tid. At jeg ophøiede den Absalonske Tid meget for meget er aabenbart; men det er kun saa, fordi den lignede den nærværende formeget."

Til 8) Fra G. Kbh. d. 19de Juli 1808.

Linier til Indrykkelse: nemlig i Kbhvns Skilderi; s. Anm. til foranstaaende Brev. — Den Udelukkelse o. s. v. sigter formodentlig til nogle Vers, som M. i sin for Skilderiet bestemte Afskrift af Grundtvigs Digt til ham af en eller anden Grund havde udeladt.

Til 9) Fra G. Imellem d. 24. og 27. Sept. 1808.

Vandringen til den dunkle Offerlund: Paa en deilig Sommermorgen, den 26de August 1808, vandrede Grundtvig og Molbech, „begge stemte til glade Forventninger, om end ikke ganske og i Alt paa een Maade", fra Soro, under „megen lystig Skiemt og Alvorstale", til Tjustrup og derfra nedad mod Tadse Molle, forbi „et Par Huse, der (som M. antager, paa Grund af den slette Kjorevei) føre det ominøse Navn: Hekkenfelds Husene", til den bekjendte, store Steendysse i Gunderslev Skov, som var Maalet for Vandringen. Af denne og det „maaskee langt over tusind Aar gamle Monument" gav M. nogle Uger derefter en Beskrivelse i Kbhvns Skilderi, som slutter med en Protest imod en Yttring af hans „lærde Ven", daværende Bibliothekseecretair Werlauff, at kun Runestene, men ikke de øvrige „Steenmonumenter" i Landet behøvede at opbevares, naar de først vare tilstrækkelig beskrevne — en Anskuelse, som M. forbeholder sig en anden Gang at imødegaae. (S. Postskriptum til Brevet fra Sorøe. Til Hr. Professor Nyerup. N. Skilderi af Kjøbenhavn Nr. 100, 24. Sept. 1808. Senere, med nogle mindre Forandringer, optrykt i M.s Ungdomsvandringer i mit Fødeland, I, S. 332—38). — M.s Skildring af denne Fodvandring gav Anledning til omstaaende Brev og de nærmest følgende Digte og Breve.

Til 10) Fra Molbech d. 1. Okt. 1808.

Til Forklaring af M.s Digt: „Til min Ven Grundtvig" aftrykkes her Slutningen af det grundtvigske Digt, som fremkaldte det.

Gunderslev Skov.

[Kbhvns Skilderie Nr. 101. 27de Sept. 1808.]

— — — — — — — — — — — —

„Hisset Bakken høit sig løfter,
Bredere er Egens Kløfter,
Dunklere er Skoven her:
Nu er Guders Alter nær.
Bort fra denne slidte Vei!
Den til Altret fører ei,

Thi hvor Hoben farer frem,
Har ei Guder deres Hjem.
Her jeg seer en Sti sig bolge,
Under Græsset matte Spor
Sprede sig af sjeldne Fod,
Dristig, Ven! vi den vil følge,
Til det Hellige fra Nord
Lede kun de dunkle Spor.
Fast og nøie maa vi stirre,
Synet kan sig let forvirre
Paa en Vei til gamle Nord.
Stands kun ikke, følg mig, Ven!
Sporene jeg skimter end,
Underlig paa Straaets Rygge
Let de have præget sig,
Her en gammel Kiæmpeskygge
Vist i Natten skrider hen.
Ak! nu svandt det lette Spor,
Som ved Lyden af mit Ord,
Som henveiret af min Aande,
Hvilken Vaande!

Stands, o Fod!
Her paa denne Egerod,
Hoit, o Oie! hvælv din Bue!
Fik du Evne til at skue,
O, saa sku
Dristig giennem Lunden nu!

Med faldende Taare,
Jeg stirrer saa saare,
Hvad løfter sig hist?
O, er det ei Alterets mossede Stene,
Som Egenes Grene
Saa tætte omhvælver?
Det er, o jeg skiælver,
Jeg dirrer af Lyst,
Og hellig Andagt opfylder mit Bryst,
Jeg iler, jeg iler med vingede Fjed,
For Asernes Alter at kaste mig ned
Og prise de hensovne Guder."

I „Kvædlinger", hvor dette Digt senere blev optrykt, har G. ledsaget det med et Tillæg, hvori han selv fra et christeligt Synspunkt misbilliger Digtets Slutning og bl. a. udtaler sig paa følgende Maade: „At det koster mig Overvindelse at afskrive især de sidste Linier, der ligefrem er Daarekistesnak, det kan Enhver forstaa. At det nu er Løgn, at jeg, Gud skee Lov! ligesaa lidet udvortes som indvortes har nogensinde bøiet Knæ for slige Afguder, det er da af to onde Ting den mindste .... Imidlertid lader det sig ikke nægte, at de Vers ere udrundne af Begeistring, og jeg indseer nu ret godt for hvad, nemlig for et Fund af herlige Minder om Fædrenes Storhed og Tro paa det Aandelige. Jeg arbeidede just dengang paa min Bog om Nordens Mythologie, og hin udvortes Vandring til Offerlunden maatte da af sig selv blive et Billede paa min indvortes Granskning efter de gamle Mythers Sammenhæng og Betydning .... Molbech meende i dette Vers at finde en Bebreidelse til sig, fordi han ei med Varme nok havde omtalt Stenen i sit Brev (Skild. Nr. 100), og skiøndt mig nu synes han snarere talde for høit end for lavt, havde han dog maaskee Ret .... Uret havde han derimod, forsaavidt han satte Naturen istedenfor Aserne, Afgud for Afgud, ogsaa i den Tanke, at jeg stirrede paa Valhal, som Menneskets Himmel; thi det havde jeg lige fra Begyndelsen erklæret, at min Ærbødighed for Nordens Myther netop kom deraf, at Aserne forgik og den sande Gud da thronede i Gimle. Herom mindede jeg ham, men var blind for min egen Uret i de galne Ord, og sagde nogle, som end vare værre i følgende Vers (Skild. Nr. 103):

„Du stander midt i Guders Lund" o. s. v.

[s. G.s „Svar til min Ven Molbech". S. 29].

Til 12) Fra M. Imellem 4de og 7de Okt. 1808.

Hvad jeg sidstleden sagde Dem, og Deres Svar: de to foranstaaende Digte, Nr. 10 og 11. — Deres digteriske Form: nemlig G.s Behandling af Mythen om Freis Kjærlighed i Nordens Mythologi, 1808, S. 76—113; senere optrykt i Kvædlinger, S. 47 flg., og i Poet. Skr., I, Nr. 16.

Til 14) Fra M. 9 Okt. 1808.

Den skiønneste Gave: det foranstaaende Digt.

Til 16) Fra G. 13. Juni 1809.

Donsenborg. Brevet er skrevet hos G.s og M.s fælles Ven Poul Dons, som dengang boede paa Hjørnet af Tugthuusporten og Løvstrædet. — Fra min Fødeby: Under sit korte Ophold i Udby

Præstegaard, den 6. Juni, har M. formodentlig tilskrevet G. — **Efter 10 Dages Dumhed**: paa Grund af Sygdom. — **Min Jøde**: formodentlig en Elev, som G. læste privat med. — **Gundelach**: i en Strid imellem daværende Cancellisecretair F. C. Gundelach og en Sproglærer N. N. Fürst, af hvilke den Første havde kriticeret den Sidstes Poesier, blandede G. sig med en versificeret Fabel: „Papegøien og Skaden" (Kbhs. Skilderi 1809 Nr. 68), i hvilken Anledning han blev angreben af begge Modstanderne, hvorpaa han svarede Gundelach i et satirisk Digt: „Bod og Bedring" (Kbhs. Skilderi 1809 Nr. 71). I et Brev til M. af 13. Juni skriver P. Dons herom: „Den Fyrstelige, poetisk-kritiske og kritisk-poetiske Strid bliver fortsat Slag i Slag! . . . . Alt dette Væsen er mig ellers afskyeligt; thi Gjenstanden er mig ikke værdig nok. En usel Digter og en slet Recensent over en saadan vilde jeg aldrig røre ved; det er derfor mit individuelle Ønske, at ei Grundtvig havde gjort det. **Hans Kritik** bør have en høiere, ædlere Grund, end nogle Stympers Smørerier . . . . Denne hele Strid maa være til Latter og Haan for Folket, og det er saare ilde!" — **De sværmer om i Syd og Nord**: M. tilbragte en Deel af Juni Maaned i Sorø, og gjorde herfra en Udflugt til Næstved og Vordingborg, besøgte G.s Forældre i Udby og vendte over Ringsted tilbage til Sorø.

Til 17) Fra G. Udby d. 3. Aug. 1809.

Skuret i Udby: formodentlig et Slags Lysthuus af Bræder i Præstegaardshaven. P. Dons skriver i et Brev til M. af samme Datum: „Jeg skriver dette i Skuret udenfor G.s Vinduer. Den godmodige, redelige Olding, Grundtvig sidder paa Bænken ligeover for mig, ryger sin Pibe og beder mig: „meget at hilse den gode Mand Molbech."" — **Køgeveien**: Veien fra Kjøge til Udby. Løverdag den 29de Juli var G. og Dons reist sammen til Udby, hvorfra de, efter et Besøg i Torkildstrup paa Falster, vendte tilbage til Kbh. den 13. August. — **Hersleb**: den senere Professor i Theologi ved Christiania Universitet: S. B. H., G.s Ven og, ligesom han og F. C. **Sibbern**, Alumnus paa Valkendorfs Collegium. — Her, ligesom i Br. Nr. 31, maa mulig tænkes paa **Hans Holtermann**, der blev Student fra Herlufsholm 1805 og juridisk Candidat 1809. Han fik Communitetet 1807 og Regentsen 1808. Han blev Overretsprokurator 1812 og døde 1818. — **Jette**: P. Dons's Forlovede, Jfr. **Henriette Schmidt**, Datter af Havnecontrolleur S. og ligesom Dons af norsk Byrd.

Til 18) Fra M. 12. Dec. 1809.

Da jeg tabte, hvad jeg maaskee aldrig vinder tilbage: sigter til et længe næret Kjærlighedshaab, som i den forgangne Sommer var bleven skuffet. — **En meget sørgelig Stilling**: M. tænker vel

herved deels paa Familiesorger i Hjemmet, deels og især paa de trange Kaar, der allerede i en tidlig Alder henviste ham til eget Erhverv og paa mange Maader hindrede ham i en planmæssig og harmonisk Udvikling. — En ædel Blomst .... mit Livs første Genius: uden Tvivl M.s kjæreste Søster Lovise, som ved en sær Tilskikkelse mange Aar efter kom til at tilbringe en lang Tid i Grundtvigs Huus, og døde ugift i en meget høi Alder. — Engang, da jeg haabløs o. s. v. Ved at sammenligne dette Sted i Brevet med det nærmest Foregaaende og Efterfølgende, ledes man til at antage, at M. her sigter til sit Sommerbesøg i Udby Præstegaard, til Grundtvigs Fader og eneste Søster Ulrikke Eleonore, som var død i A. 1805. — Det, jeg selv eier: en Søster. — De Blade, jeg har skrevet: „Om Livet, dets Væsen og Værd", trykt i „Vaarblomster og Hedeurter, metriske og prosaiske Blandinger af C. Molbech." Kbh. 1810.

Til 19) Fra M. Kbh. 27. Dec. 1810.

I Udby: hvorhen G. var reist den 20de Dec., ledsaget af F. C. Sibbern. Om Anledningen til denne Reise skriver M. i et Brev til Fru Constance Leth af 20. Jan. 1811 Følgende: „.... Det er efter min Ven Grundtvigs Begiering, at jeg sender Dem, naadige Frue! de medfølgende to Exemplarer af hans Nytaarsgave [Idunna]. Han bad mig tilføie, at han med det første selv vilde tilskrive Dem.

Jeg maatte enten være meget vidtløftig eller meget kort, naar jeg skulde sige Dem noget om hans seneste Skiebne. Af flere Grunde vælger jeg det sidste. Lettere end mange andre vil De, som kiender ham saa nøie, forstaae den Tilstand, hvori han er, og som De vist i øvrigt vil see af hans Breve. En langvarig Anstrængelse og en til det yderste dreven Nattevaagen udholdt hans Constitution ikke. En betydelig Nervesvækkelse blev Følgen af hine forsætlige Brud paa hans svagelige Helbred; og en med hiin Svaghed forenet dyb Grublen over Ideer, som Mennesket aldrig udtømmer, og hvis Dybde kun bliver rædsom for den, som vil styrte sig i Afgrunden, i Stedet for at hæve sig over den, gav ikke blot hans Tænkning en heel forandret Retning, men berøvede ogsaa hans Aand en stor Deel af dens Kraft, forstyrrede hans Sindsro og nedsænkte ham i den mørkeste Tungsindighed. Jeg har seet den Ædle, som jeg elsker og agter saa høit, i den sorgeligste Tilstand, hvori jeg har seet noget Menneske; og jeg veed kun een Begivenhed i mit Liv, der har virket saa stærkt og voldsomt paa mig, som den Skiebne, der rammede min Ven, som jeg altid har erkiendt for saa langt over mig i Kraft, at jeg maatte gyse ved at see en saadan Natur saaledes bøiet. Grundtvig fandt, at Eensomhed og Ophold hos hans Forældre var den eneste Betingelse, hvorunder han kunde vente at gienvinde sin Siælsro. Han reiste til Udby noget før Juul. Medens jeg nogen Tid efter Nytaar

var paa Landet, kom han tilbage til Kiøbenhavn. Jeg fandt ham vel roligere, end da han reiste bort, men endnu meget svag paa Legeme; i en bedre Stemning, saa mild og sagtmodig, at jeg virkelig neppe kiendte ham igien, men langtfra ganske at have vundet Ro i Hiertet og Klarhed i Siælen tilbage. For otte Dage siden er han atter reist til Udby, og siden har jeg intet hørt fra ham.

Dette er hvad jeg her kan sige Dem, ædle Frue! Allerede dette har i Fortællingen virket meget paa mit Sind — og hvormeget vil ikke De, hvis Venskab var en af de faa himmelske Blomster Forsynet strøede paa Grundtvigs jordiske Vei giennem Livet — hvormeget vil ikke De føle ved at læse, hvad jeg maatte sige Dem?

Jeg gientager, hvad jeg sagde, hans Breve, hans Nytaarsnat, Fortalen til Idunna, enkelte Digte af ham, ville sige Dem endmere. De vil see, at ogsaa i hans Tænkning er der skeet en stor Forandring. — Hvad Følger det vil have for ham at leve i Eensomhed i Udby, kan jeg ikke forudsee. Selv haaber han det bedste. Jeg veed dog et andet Sted, hvor jeg, i det mindste for en Tid, hellere ønskede ham hen [Egelykke?]. At han søger om Capellaniet hos hans Fader, vil han formodentlig selv fortælle Dem. Maatte Gud snart skienke ham sin Kraft; thi hvad er Mennesket uden denne?"

I Tirsdags Aftes: Juleaften, d. 24. December. — En Seddel fra Hersleb: Meddelelse om det ovenfor omtalte, første Brev fra G. — Dine Blik o. s. v: „Nytaarsnat, eller Blik paa Christendom og Historie", Kbh. 1810. — En Giæring i mit Indre: Hermed stemmer følgende korte Dagbogsoptegnelse af M.: „D. 24. 25. Decbr. Et Vendepunkt i mit Liv har aabenbaret sig. En ny Tilværelse skal jeg begynde. Livet skal oplade sig for mig. Dets Klarhed skal omstraale mit Væsen. Evige Gud! skienk Du mig Kraft og Kiærlighed, og lad mig blive elsket af enhver, der som jeg vil det Gode!" — Jeg reiser paa Onsdag d. 2. Jan.: M. reiste allerede d. 29. December, samme Dag G. kom til Kbhvn., og mødtes saaledes først med denne ved sin Tilbagekomst d. 9de Jan. Fem Dage senere, den 14de Januar, vendte G. atter hjem til Udby. — Bonnier: en bekjendt Boghandler. — Jeg var hos Ohlenschlæger idag: ifølge M.s Optegnelser var dette hans første Besøg hos Digteren. — Din Sorøe Kirke: Digtet i Nytaarsnat. — Versene til Maanedskobberne: i Nytaarsgaven Idunna.

Til 20) Fra M. Sorø 30. Dec. 1810.

Dit Digt . . . mit prosaiske Brev: s. Anmærkning til foranstaaende Brev.

Til 21) Fra M. 3. Jan. 1811.

Din Fortale: til „Nytaarsnat".

Til 22) Fra G. 5. Jan. 1811.

Kapellan: d. 3die Mai 1811 blev G. udnævnt til Kapellan for Udby og Ørslev.

Til 23) Fra M. 22. Jan. 1811.

Herders Geist o. s. v.: Geist der hebraischen Poesie. — Moldenhawer: D. G. M., Professor i Theologi, Overbibliothekar ved det st. kgl. Bibliothek. — Min Reise: en længere indenlandsk Reise, som ikke kom i Stand. — Din Commission: s. Anm. til M.s Brev af 27. Dec. 1810.

Til 24) Fra G. Udby 4. Febr. 1811.

Mynster: Professor, Overmedicus O. H. Mynster. — Volsungerne: „Optrin af Nordens Kæmpeliv" ved N. F. S. Grundtvig. I. Volsunger og Niflunger. Kbh. 1811. — Müller: Peter Erasmus M., Redacteur af „Kjøbenhavnske lærde Efterretninger" og (fra 1811) af sammes Fortsættelse: „Dansk Literatur-Tidende". Hvad Gjenstanden for G.s Recension har været, vides ikke, men af de følgende Breve sees, at den hverken fandt M.s eller P. E. Müllers Bifald.

Til 25) Fra G. Udby 17de Febr. 1811.

Min tilsendte Haandskrift: Volsunger og Niflunger. S. foregaaende Brev.

Til 26) Fra M. 28. Febr. og 1. Marts 1811.

Anton: M.s yngre Broder Anton tjente paa den Tid som Maanedslieutenant i den danske Marine og var en Tidlang Fører af en Kanonbaad.

Til 28) Fra G. 3. Juli 1811.

Gamle Baden: Professor Jacob B., som i A. 1780 udgav den omtalte „liden Samling" med Titel: Symbola ad augendas linguæ vernaculæ copias e Saxonis Grammatici interpretatione danica, der først var udkommen som Skoleprogrammer og siden blev optrykt igjen i hans Opuscula. — De to omtalte Linier i Sigurd (ɔ: „Sigurd og Brynhild") findes i „Optrin af Nordens Kæmpeliv" I. 1811, S. 152, hvor hans er forandret til dens. — Medens Du var borte: paa en Udflugt til Gl. Kjøgegaard, Gisselfeldt og Præstø fra d. 19.—27. Juli. — Jeg indsattes: som Kapellan i Udby. — Dons's Husnummer: P. Dons var flyttet til Gl. Amagertorv Nr. 4, 1. Sal. — Mine Forældre . . . og jeg venter dig: M. kom hverken den Sommer eller nogensinde senere til Udby.

Til 29) Fra G. Udby 4. Decbr. 1811.

Min Pige: Elisabeth Kristine Margrethe Blicher, Datter af Provst D. N. Blicher, Præst i Gunslev paa Falster. Hun var G.s Forlovede og blev siden hans Hustru.

Til 30) Fra M. 8. Decbr. 1811.

Et Arbeide, hvorpaa jeg ellers o. s. v. M. sigter vel hermed nærmest til sine Ordbogsarbeider, navnlig til Udarbeidelsen af Bogstavet M i Vidensk. Selskabs Ordbog. — Feldborg: Andreas Andersen F., en dansk Literat, som efter et fleeraarigt Ophold i England skrev og oversatte Adskilligt til Oplysning af danske Forhold, og for hvem M. en Tidlang interesserede sig (s. Erslevs Forf. Lex. I. 422.) — Den anden var en Mand o. s. v.: Det er tvivlsomt, hvem M. her tænker paa. — Din Tilegnelse: af G.s „Saga“, Nytaarsgave for 1812. — Morten Borup: G.s bekjendte Digt, som var optaget i Nytaarsgaven Saga.

Til 31) Fra M. Gl. Kjøgegaard 2. Marts 1812.

Holtermann: Se Anm. til Nr. 17. — To af Gatterers Historier: J. C. Gatterer, Forf. til et Par verdenshistoriske Haandbøger, har tillige udgivet: Algemeine historische Bibliothek i 16 Bind (1767—71) og Historisches Journal i 16 Bind (1772—81). Der maa tænkes paa et Par Bind af en af disse Samlinger. — To Bind af Remer: Formentlig J. A. Remers Handbuch der algemeinen Geschichte, der udkom i 3 Bind 1783—84 (i 4de Oplag 1802). — Woltmanns Bog: Johann v. Müller von Karl Ludwig v. Woltmann (Berlin 1810). — En Vei til Understøttelse: Supplicant-Veien. M. tænker maaskee nærmest paa den hjælpende Haand, som hans ædle Velynder, Geheimeraad Bülow til Sanderumgaard flere Gange havde rakt ham. -- Min lille Ordbog: Dansk Haand-Ordbog. Kbh. 1813. — Min Reise til Foraaret: M.s Reise til Sverrig, som han med kgl. Understøttelse tiltraadte den 10de April. — Min Ven: Godseier Carlsen til Gl. Kjøgegaard.

Til 32) Fra G. Udby 10. Marts 1812.

Dine Bogers Forstyrrelse: S. forrige Brev. — Denne fæle Floskel: findes i en Artikel af G. L. Baden (Kbhs. Skilderi 1812, Nr. 19) i Forbindelse med et Angreb paa M.s „Ungdomsvandringer i mit Fødeland“, som bl. a. dadles for „mystisk Sværmeri“. Det hedder her: „Historieskriveren maa ingen Religion have, det veed jo Hr. M. bedst, som selv har foredraget Historiografiens Regler,“ hvormed Baden sigter til M.s „Nogle Ideer om Historie og Historie-

skrivning, med Bidrag til en Kritik over Dr. G. L. Badens Skrift om Griffenfeldt.“ Kbh. 1808. — Tyge Rothes Bog: Christendommens Virkning paa Folkenes Tilstand i Europa, I—II. Kbh. 1774—75. — Din Eichhorn: J. G. Eichhorn var Forf. til Algemeine Geschichte der Cultur und Literatur der neueren Europa, I—II (1796—99), Weltgeschichte, I—II (1799—1800) og Geschichte der drei letzten Jahrhunderte, I—IV (1803—4). Det er tvivlsomt, hvilken af disse Bøger der sigtes til.

Til 33) Fra M. Gl. Kjøgegaard 25. Aug. 1812.

Min Bestalling: som tredie Bibliothekfecretair ved det st. kgl. Bibliothek, hvortil M. under sin Reise i Sverrig var bleven udnævnt.

Til 34) Fra M. Kbh. 29. Nov. 1812.

Om M.s Ophold i Sverrige, som med en kort Afbrydelse varede fra 10. April til 19. November, s. hans Breve fra Sverrige, I—III. Kbh. 1814—17. — Bruun: daværende Distriktslæge, senere Lector R. E. B., en af M.s fortroligste Venner. — A. W. Schlegel: den bekjendte tydske Romantiker (1767—1845), som en Tidlang var Fru v. Staels Ledsager, bl. a. paa hendes Reiser til Italien, Danmark og Sverrig. Hans Broder, Literærhistorikeren Friedrich S. (1772—1829) var ansat i den østerrigske Statstjeneste og opholdt sig i Wien. Han forstod Dansk og havde oversat en Deel af G.s nordiske Mythologi i „Deutsches Museum“. (S. Koster: Om P. Dons, S. 88. Jvf. ogsaa G.s Brev til M. af 2den Dec.) - Det af Thorkelin afskrevne angelsachsiske Manuskript: Beowulfs Digtet, som Geheime-Archivar Gr. J. Thorkelin havde ladet afskrive i England i A. 1786 og senere (1815) udgav med en latinsk Oversættelse. — Saga: G.s for omtalte Nytaarsgave. — Med Bibliothekaren Lorenzo Hammarsköld (1787—1827), den bekjendte svenske Literærhistoriker og Ny-Romantiker, havde M. havt megen Omgang under sit Ophold i Stockholm. Den omtalte Afhandling om den nyeste danske æsthetiske Literatur findes ikke i „Phosphoros“, hverken for 1812 eller 1813. Derimod findes i nogle Numre af „Svensk Literatur-Tidning“ for 1813 en mulig af Hammarsköld forfattet Afhandling om den nyeste danske Skjønliteratur, imod hvilken Molbech tog til Gjenmæle i „Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn“ for 1813, Nr. 41—42 (S. Birket Smith: Til Belysning af literære Personer og Forhold, S. 203, Note 1). — Høsts og Rahbeks svenske Forelæsninger: J. K. Høst holdt i Aarene 1812—15 Forelæsninger, deels over det svenske Sprog og den sv. Digtekunst, deels over historiske Gjenstande. — Med det, G. havde læst ved Landemodet, menes vel nærmest hans Roeskilde-Riim, som han paa Dionysii Landemode 1812 oplæste for de forsamlede Præster. (S. G.s Roskilde-Saga. 1814. S. 105). Iøvrigt havde han ogsaa ved St. Hans' Landemode fore-

læst en Afhandling „om den rette Oplysning“ (s. Roesk. Saga S. 104 og Br. Nr. 35, af 2. Dec. 1812).

Til 35) Fra G. Udby 2. Decbr. 1812.

Dit Brev fra Kogegaard: af 25de August 1812. G.s Svar paa dette Brev synes fremkaldt eller paavirket, mindre af Brevet selv, end af visse dadlende Udtalelser om M. i et Brev fra Dons til G. af 19de Sept. (S. Køster om P. Dons, S. 96). — M.s Afhandling om Livets Væsen og Værd var optaget i hans „Vaarblomster og Hedeurter“, 1810; G.s om Religion og Liturgi, i Fallesens theolog. Maanedsskrift, f. Febr. 1807. — Hvad jeg sagde o. s. v.: i Digtet, Svar til min Ven M., 4. Oct. 1808 (Nr. 11). — Din lille Bog om Correggio: Særtryk af M.s Antonio Allegri da Correggio, et biographisk Udkast, med nogle Betragtninger over Konst og Maleri (i Skandinavisk Literatur-Selsk. Skr. 1811. S. 364 flg.) Grundtvigs Exemplar af dette Særtryk er i Boghandler Schønbergs Eie. I Randen er der adskillige Blyantsstreger, som viser, hvad G. særlig har mærket sig. Dertil hører dels nogle af M.s Bemærkninger om „det Sande, det Gode og det Skiønne — den treenige Aabenbaring af den høieste Eenhed“, dels, hvad han har skrevet om Correggios Nat: „Ingen Maler har saa værdig som Correggio helliget sin Pensel til at fremstille en af de største Begivenheder i Menneskeslægtens Historie.“ — Et uordentligt og lystigt Levnet: en besynderlig asketisk Misforstaaelse af M's Yttringer om „et vist [vistnok] ikke ordentligt Liv“, hvormed naturligviis kun menes et bevæget Selskabsliv, ligesom M. ved Udtrykket „min Reises Daarligheder“ uden Tvivl tænker paa en forbigaaende Forelskelse i en smaalandsk Herremandsdatter. — Et saadant venligt Brev: det foranstaaende, af 29. November. — Et langt Digt over Roskilde: Roskilde-Riim ved N. F. S. G., Capellan. Kbh. 1814. — De Samtaler om Volsunger: Optrin af Nordens Kæmpeliv, I. 1811. — Din syge Broder: M.s to Aar yngre Broder Carl Frederik, som efter i A. 1810 at have taget theologisk Examen med Udmærkelse, var bleven hjemsøgt af en dyb Tungsindighed, der allerede dengang grændsede til Sindssyge og i sin Oprindelse vistnok var noget beslægtet med den aandelige Sygdom, G. selv havde gjennemgaaet.

Til 37) Fra M. 26. Jan. 1813.

Din Verdenskrønike: Kort Begreb af Verdens Krønike i Sammenhæng. Ved Nik. Fred. Sev. Grundtvig, Kapellan i Udby. (Riget og Magten og Æren er Guds i Evighed.) Kjøbenhavn 1812. Allerede den 9de Januar havde M. læst G.s Bog til Ende og i sin Kalender skrevet Følgende: „Udlæst Grundtvigs Verdenskrønike — en høist forunderlig og fra flere Sider mærkelig Bog. Er G. Christen,

saa er han i det mindste ikke Historieskriver, som han bør være det." — Din Faders Død: G.s gamle Fader, Johan Ottosen G. (f. 1734) døde den 5te Januar 1813 i Udby, hvor han havde været Sognepræst i 36 Aar.

Til 38) Fra G. Udby 9. Febr. 1813. (Udkast.)

Fik jeg dit Brev ind: nemlig fra Udby, hvor det var ankommet under G.s Fraværelse i Kbhvn. — Frigge: den af Nyerup udgivne Nytaarsgave for 1813. — Efter hvilken Bog jeg fremstillede Kant: Sammenlign Grundtvigs Verdenskrønike fra 1812, S. 399: „Maaske har jeg, af Frygt for at gøre Kant Uret, dømt ham vel mildt. Jeg har i Fremstillingen fulgt hans Bog om Religjonen indenfor Fornuftens Grændser, som var den eneste af hans Skrifter, jeg havde ved Haanden."

Til 39) Fra G. Til min Ven C. M. J Kbh. Skild. Nr. 29, 1813.

Anledningen til ovenstaaende aabne Brev til M., som for Fuldstændigheds Skyld her er aftrykt, var en Artikel af M. i Kbh. Skilderi for 2den Marts 1813: „Anmeldelse af et for den nordiske Historie vigtigt Arbeide" (Vedel Simonsens Udsigt over Nationalhistoriens ældste og vigtigste Perioder.) Heri omtales G.s nysudkomne Verdenskrønike i Forbigaaende paa følgende Maade: „Efter en nyere dansk Skribent seer det vel kun heel maadeligt ud med vor danske Krønike, og liden Udsigt er der til, at det kan vorde bedre, da efter ham „„Danmark ei har fostret nogen Søn, der sømmelig kunde beskrive hendes Jdræt og Levedage"" (Verdens Kr. S. 320.) Der hører mere Forudvidenhed og Kiendskab til den nulevende Slægt, end jeg besidder, for at afgiøre, hvorvidt Forf. har Ret eller ikke .... Men jeg tilstaaer, at hans Frygt for at Danmark ei skulde faae en dansk Historie, deler jeg ligesaa lidt, som hans Begreb om dennes Jndretning. Thi en „„sandfærdig Fortælling om det Forbigangne"", vel at mærke uden „„platte Anmærkninger og høitravende Ord"", der aldeles ikke, som man næsten efter Forfatterens Udtryk (Verdens Kr. S. 322) skulde troe, nødvendig dermed er forenet — er ikke slet saa ringe en Ting, som Grundtvig vil giøre den til. J det mindste var det ønskeligt, at enhver, der vilde befatte sig med at skrive Historie, lagde mere Vind paa at fortælle sandfærdigt, end paa at „„spore den Usynliges Finger i Tidernes Gang"". At spore efter denne med bestandig Ængstelighed, og derover glemme at fortælle, er at giøre sig og Læseren unødig Sorg; thi den aabenbarer sig desto klarere og skiønnere, jo mere man blot lader Historien selv tale."

De Yttringer i G.s Verdenskrønike, hvortil der i ovenstaaende Bemærkninger sigtes, lyde saaledes: „Spildt er Arbeidet [Suhms historiske

Arbeide] visselig ikke, men stor Jammer maa det nævnes, at Danmark ei har fostret en Søn, der sømmelig kunde beskrive hendes Idræt og Levedage; ikke engang en Broder til Saxo er opvoxet, og hvo som vil kende sin Moders Levnet, maa enten nøies med Holbergs skæve, løse Tale, eller Tydskeren Gebhardis tørre Ramse, eller gaa sig træt i Suhms Vildnis" o. s. v. — Dem, der mene, at man for en dygtig Betaling nok kunde faae en dygtig Danmarks Historie skrevet, henviser G. til Apostlenes Svar til „Troldkarlen i Samaria", da han vilde kjøbe Aandens Gave, og fortsætter: „Dog paa saadan Tale har de gode Folk ingen Forstand; de mene, at en god Krønike er en nogenlunde sandfærdig Fortælling om det Forbigangne, udsmykket med platte Anmærkninger og høitravende Ord; at ville spore den Usynliges Finger i Tidernes Gang, det heder Sværmeri paa deres Tungemaal", o. s. v. [Verdens Kr. S. 320 og 22]. — Hvad min Bogs Brøde er i dine Øjne: I Fortalen til Krønikens Gjenmæle, S. 4, siger G. reent ud, hvad han her kun antyder: „Hvad der egentlig har vakt din Harme over Bogen er, at Du ikke troer paa Christus, som Guds eenbaarne Søn, Kongernes Konge og Herrernes Herre, at Du ikke troer Apostlenes og Propheternes Tale som guddommelig, usvigelig Sandhed, og derfor ikke kan lide, at jeg har opkaldt Tiderne til at vidne om, hvorledes Gud har beseiglet sin Søn og sit Ord." (Sml. M.s „Erklæring" o. s. v. i Skilderiet Nr. 59, aftrykt under Nr. 44).

Foruden det her efter Kbhs. Skilderi aftrykte Brev fra G. findes blandt dennes efterladte Papirer to Brudstykker af et Svar til M. i samme Anledning, samt en længere Tilskrift: „Til C. Molbech (i Anledning af Skilderiet Nr. 18)", som formodentlig er den „lange Skrifteprædiken", M. omtaler i et Brev til Fru Rahbek af 1ste April 1813, der blev sendt ham til Gjennemlæsning, men atter taget tilbage af G. og ombyttet med ovenstaaende, i Formen mildere Brev (S. Chr. Molbech og K. M. Rahbek, en Brevvexling. S. 16 og 26). Denne Tilskrift er, som Vidnesbyrd om den første, umiddelbare Virkning af M.s Ytringer om Verdenskroniken, ikke uden Interesse og er derfor aftrykt i Tillæget, Litr. B.

Til 40) Fra M. Til Hr. N. F. S. G. o. s. v. (Udtog.)

M.s Svar, som her kun kan meddeles i Udtog, paa G.s Artikel i Skilderiet Nr. 29 udkom i Slutningen af April 1813. — Med M.s Dom om G.s Verdenskronike, at den var god i sin Hensigt, men mislykket i sin Udførelse, er det interessant at sammenligne Grundtvigs egne senere Ytringer om den samme Bog. I Fortalen til sin „Haandbog i Verdenshistorien", første Deel, Kbh. 1833 udtaler han sig bl. a. saaledes om Ungdomsarbejdet fra 1812: „Hvorledes jeg kom

til dette historiske Misgreb, som de løierlige Recensenter ventelig kun af Svaghed i Moders-Maalet kaldte et Mis-Foster, hører ikke til denne liden Fortale, men til min Levnets-Beskrivelse, da min Skrift bestandig har været et vel maadelig corrigeret men derfor just des troere Aftryk af mit Liv; men Bogens Hoved-Feil laae, saavidt jeg kan skiønne, ingenlunde i dens Indhold, men i dens eensomme Stilling, da den, for at komme paa sin rette Hylde, forudsatte ei alene den Historiske Børne-Lærdom men ogsaa den Haandbog i Stats-Historien, vi fattedes."

Til 41) Fra M. 27. Mai 1813.

Farvel i Kjøbenhavn: Ved P. Dons Bryllup, som den 22de Mai blev viet af Grundtvig til Henriette Schmidt, har M. formodentlig været tilstede, men ikke fundet Leilighed til, hvad han kalder at sige G. „et ordentligt Farvel". — Det første Brev, Du skrev imod mig: S. Anm. til G.s Brev af 10. April 1813 (Nr. 39) og Tillæget (Litr. B). — Mit Fædrelands Ruiner: sigter til det ydre og indre Forhold i Danmark, som i samme og følgende Aar førte til Statsbankerotten og Norges Tab.

Til 42) Fra G. Udbye 16. Juni 1813.

Nogle Blade, som o. s. v.: „Kronikens Gienmæle" ved N. F. S. Grundtvig, som udkom i de sidste Dage af Juni. — Jeg har .... aldeles forbigaaet det Personlige: Denne Yttring er ikke ganske korrekt; thi det maa dog henregnes til „det Personlige", at G. i Fortalen til det omhandlede Skrift udleder M.s Harme over Verdenskroniken derfra, at han „ikke troer paa Christus" o. s. v. (s. Fort. til Kr. Gjenmæle, S. 4.)

Til 43) Fra G. Juni 1813.

Menigheden ɔ: Almeenheden eller Publikum. — Et Brev: det tidligere omtalte første Brev fra G., som forblev utrykt (s. Brevene Nr. 39 og 41, samt Tillæget, Litr. B.) — Det andet Brev: s. ovenfor Nr. 39.

Til 44) Fra M. Erklæring o. s. v. 24. Juli 1813.

Tre personlig fiendske Tiltaler: M. maa da regne den første med, skjøndt den blev taget tilbage. — Den videnskabelige Bedømmelse: af Prof. J. Møller i Lit Tid. 1813 Nr. 25—29.

Til 45) Fra G. Farvel til C. M. 3. Aug. 1813.

Over Sundet: Sigter til M.s Reise i Sverrig 1812 og dens formeentlige Virkninger paa Forholdet imellem dem. — Sorøes Alter-

grav: Jvfr. G.s Digt til M. af 16. Juli 1808 (Nr. 7), som begynder saaledes: „Til Absalons nedsjunkne Grav Du gange hen i Kvælde".

Til 46) Fra M. Til Forf. af Kr.s Gjenm. 5. Aug. 1813.

Dette Svar paa G.s „Farvel" har vel oprindelig været bestemt til Offentliggjørelse, men Forf. opgav hurtig denne Tanke og nøiedes med at sende G. en Afskrift deraf (Jvfr. „C. Molbech og K. M. Rahbek, en Brevvexling", S. 99, 102, 106). I M.s Skrivekalender for 1813 er indført følgende Notits: „Aug. 5. skrev mine sidste Ord til Forf. af Kronikens Gienmæle. Det er ikke med Lyst jeg føler, at jeg aldrig mere bliver Grundtvigs Ven." — At glemme falsk mit Danmark i dets Pige: M. har her aabenbart misforstaaet G.s Ord: „Hvor danske Mø forlorede sin Svend", som i Forbindelse med det foregaaende Vers („Hvor Danmarks Søn saa ofte Døden fandt") neppe skal betyde Andet, end at mange danske Møers Fæstemænd ere faldne i Danmarks Krige med Sverrig. Ogsaa i det foranstaaende: „Saa est du flygtet fra mig over Sundet" har M. overseet, at G. kun taler om en Skilsmisse fra ham, ikke fra Danmark. — Udtrykket: Tidens Tulipaner, som G. vel nærmest har brugt for Rimets Skyld, burde egenlig heller ikke have forarget M., da det kun er en Omskrivning af det „Nutids Prunk", som han i et tidligere grundtvigsk Digt (Nr. 7, 16de Juli 1808) ikke tog Anstød af.

Til 47) Fra M. 25de Marts 1826.

Glossarium til Riimkroniken: Et Særtryk af Glossariet til „Den danske Riimkronike efter Gotfrid af Ghemens Udgave" o. s. v., udgivet af C. Molbech. Kbh. 1825. — Et Digt i Aftenbladet: I „Nyt Aftenblad" 1826, Nr. 4, for 28de Januar, Kong Frederik den sjettes Fødselsdag, offentliggjorde Grundtvig „Broder Niels fra Sor, Efterskrift til den danske Riimkrønnike". — Deres nyeste, haarde Strid: i Anledning af G.s Skrift: „Kirkens Gienmæle imod Prof. theol. Dr. H. N. Clausen" 1825, der, som bekjendt, bragte Forf. til at nedlægge sit Præsteembede og paaførte ham Dom og Censur. — En skarp og bitter Strid: i Kbhs. Skilderi 1821, i Anledning af en Anke af Clausen over det st. kgl. Bibliothek, som M. tilbageviste.

Til 48) Fra G. 28. Marts 1826.

Det tænkde jeg nok, Broder Nielses Rim o. s. v.: Sætningen er aftrykt nøiagtig, som den findes i Originalbrevet, men er uklar og lader sig vanskelig rette med Sikkerhed. — Min Formodning: at den danske Riimkronike har havt flere Forfattere, medens M. mener, at den stammer fra een Haand. G. havde fremsat sin

Hypothese i Tidsskriftet „Danne-Virke" I. 1816; den blev imødegaaet af M. i Fortalen til den d. Riimkrønike, hvorpaa G. yderligere udviklede og begrundede den i N. Aftenblad for 1826 Nr. 14—18.

Til 49) Fra M. 31. Marts 1826.

Som jeg nu . . . maa føle afbrudt: ved den Knæskade, der nødte M. til i længere Tid at holde sig inde. — Deres Afhandling, Riimkrøniken angaaende: som G. havde sendt M. i Manuskript til Gjennemlæsning (se Anm. til Br. Nr. 48). — Thomas Gheysmer: en Munk fra Stralsund, som i A. 1431 boede i Odense og forfattede et kort Udtog af Saxos Danmarks Krønike paa Latin (indført i Script. Rer. Dan. II. p. 286). — En Professor: R. K. Rask. — Min Text af H. Harpestreng: det af M. udgivne Pergamentshaandskrift fra det 13de Aarh. „Henrik Harpestrengs danske Lægebog". Kbh. 1826. — P. Laale: Da Nyerup to Aar efter udgav „P. Lolles Samling af danske og latinske Ordsprog", kom M. ikke til at udføre sin Plan. — Chr. Pedersens Vocabularium: den dansk-latinske Ordbog, Vocabularium ad usum Dacorum, som Chr. P. lod trykke i Paris 1510. — Begge disse Arbeider: M.s danske Dialect-Lexikon udkom i A. 1841; af hans danske Glossarium eller Ordbog over forældede danske Ord, hvis Udgivelse begyndtes i A. 1853, udkom Slutningen først 1866, efter Forf.s Død. — Arbeider af en ganske anden Art: M.s Plan, at udarbeide en Række Forelæsninger over den nyere europæiske Historie i det 18de og 19de Aarh. kom ikke til Udførelse. — Den i Deres Afh. omtalte danske prosaiske Krønike: „Den saakaldte Kong Eriks Krønike paa gammel Dansk", meddeelt af R. Nyerup i Nye danske Magazin V. S. 161—200.

Til 50) Fra M. 22. April 1826.

Denne Jubelfest: i Anledning af den danske Kirkes Grundlæggelse ved Ansgar 826. M. udførte den i Brevet omtalte Idee, ved Udgivelsen af „den ældste danske Bibeloversættelse eller det gl. Testamentes otte første Bøger, fordanskede efter Vulgata". Kbh. 1828. — Af M.s Kalenderoptegnelse sees det, at G. har besøgt ham umiddelbart efter Modtagelsen af dette Brev. „Den 22de April havde jeg Besøg af Grundtvig, som var hos os hele Eftermiddagen. Jeg fandt ham i det Hele uforandret, maaskee noget mindre livlig, end tilforn; i Samtalen meget behagelig og meget meddelende."

Til 51) Fra M. 7. Marts [1827.]

Grimms to Breve: I det ene af disse, dat. Cassel, 18. Nov. 1826, skriver Jacob Grimm: „Eur. Wohlgeb. erlaube ich mir noch mit

einer kleinen Bitte zu behelligen. Ich gedenke die im zweiten Theil der Gramm. p. 961. 962. 1020. nur kurz berührte imperativische Zusammensetzung in einer besonderen Schrift mehr auszuführen, und wünsche dafür auch dänische und schwed. Beispiele zu sammeln. Manches vermag ich schon beizubringen: fylde-vom; forglem-mig-ikke; [o. s. v.] Bei Ihrer großer Belesenheit in dem Wortreichthum der dän. Spr. wird es Ihnen leicht sein mir manche andere, zumahl ältere nachzuweisen." — Rasſianeren Peterſen: den ſenere Profesſor N. M. Peterſen, ſom Aaret før havde udgivet ſin Ordbannelſeslære. — Den længe ventede Conybeare: J. J. Conybeare, Illustrations of Anglo-Saxon Poetry, ed. W. D. Conybeare, London 1826.

Til 52) Fra G. London 11. Juni 1829.

London: Med offentlig Underſtøttelſe foretog G. i tre Aar efter hverandre (1829, 1830 og 1831) literære Reiſer til England (ſ. de følgende Breve og Tillæget Litr. C.) — Mr. Miller: John M. omtales i et følgende Brev (Nr. 55) ſom en meget beſkjæftiget Advokat med levende literære Intereſſer. — Mr. Ellis: Førſte Bibliothekar ved British Museum. — Mr. Dowding: en bekjendt londonſk Boghandler. — Fabyans: Chronicle of England and of France. — Dem af Ritſon: Joſ. Ritſon, „Scotish Songs", I—II, Lond. 1794; „Ancient english metrical Romances", I—III, Lond. 1802; „Northern Garlands", Lond. 1810; og „A select Collection of English Songs", I—III, Lond. 1813. — Pierce Plowmans Viſion: Digt af Robert Langland, udgivet af Whitaker, London 1813. — Mr. Price: Richard Price, Udgiver af den angelſachſiſke Del af Corpus historicum. — Lord Spencer: Grev George John S., bekjendt ſom Bogelſker og Beſidder af et koſtbart Bibliothek, havde beſøgt Kjøbenhavn, hvor Molbech havde gjort hans perſonlige Bekjendtſkab.

Til 53) (modtaget 2. Juli) Fra G. Juni 1829.

Malling: Ove M., Geheime-Statsminiſter, Chef for det ſt. kgl. Bibliothek. — Public records, d. e. publications of the Record commission. — Madden: Fr. M., Bibliothekar ved det britiſke Muſeum, Udgiver af det intereſſante old-engelſke Digt: Havelok the Dane, hvis Trykning bekoſtedes af the Roxburgh-Club. Af denne literariſke Sjeldenhed, ſom kun udkom i nogle og tredive Exemplarer, fik Molbech af den nævnte Klubs Præſident, Lord Spencer, et Exemplar til Gave, ſom ved hans Død blev ſkjænket til det ſt. kgl. Bibliothek (jvfr. Nordiſk Tidsſkrift, udg. af C. Molbech, III. S. 164). — Den katholſke Queſtion: Katholikernes Emancipation ved Loven af 13. April 1829, ſom i politiſk Henſeende ſtillede dem lige med Proteſtanterne.

Til 54) Fra M. 11. Juli 1829.

Ebert: berømt Bibliograf, Overbibliothekar ved det kgl. Bibliothek i Dresden. — De fiender Grundene: sigter uden Tvivl til Overbibliothekaren, Etatsraad Werlauffs økonomiske Ængstelighed, hvis Frygt for at overskride den til Indkjøb af Bøger normerede Sum ikke sjelden havde til Følge, at Bibliotheket mistede en Deel af denne, nemlig hvad der ved Finantsaarets Udgang ikke var disponeret over. Over denne Sparsommelighed førte M. ofte Klage, idet han mente, at naar en fordeelagtig Leilighed tilbød sig, var det bedre at kjøbe for meget end for lidt, da Overskridelsen jo altid kunde dækkes af det følgende Aars Indtægt.

Til 55) Fra G. 18. Aug. 1829.

Hans Stonebuildings: Mr. John Millers Bolig i London var i Lincolns Inn Stonebuildings 3. — Black etc.: Black, Young and Young, et bekjendt londonsk Boghandler-Firma. — Barbour's Bruce by Pinkerton: The Bruce, on the History of Robert I, King of Scotland; written in Scotish Verse by John Barbour, published from a Ms. dated 1479 by J. Pinkerton, I—III, Lond. 1790. — Hall's Chronicle: The union of the two noble and illustre Families of Lancastre and Yorke, by Edward Halle, Lond. 1548. — Layamons Riimkrønike: en angelsachsisk Krønike paa Vers fra Begyndelsen af det 13de Aarh., en deelviis Efterligning af Normannen Robert Waces: le Brut d'Angleterre fra det 12te Aarh. — Sprogets Overgang fra A. S. til N. E. ɔ: fra Angelsachsisk til Ny-Engelsk. — The mirrour: Mirror for Magistrates, in five Parts, ed. Haslewood, Lond. 1815.

Til 56) Fra M. 29. Aug. 1829.

En Ven og Landsmand: daværende Legationssecretair Clausewitz, siden Notarius publ. i Kjøbenhavn. — Bolling: M.s Ven og Collega ved det kgl. Bibliothek. — Cottles engelske Edda: Islandic poetry or the Edda of Sæmund, translated into English verse by A. V. Cottle, Bristol 1797. — M.s Moder: Lovise Phil. Frederikke f. Tübell, døde efter haarde og langvarige Lidelser den 2den Aug. 1829 i sit 69de Aar. — Nyerups Post som Regentsprovst blev besat med Prof. F. C. Petersen. — Det svære Angreb paa Brøndsted: (i Anledning af dennes „Reisen und Untersuchungen in Griechenland") fremkom i det tydske Tidsskrift Hermes, XXXII, 264—94, og blev imodegaaet af B. i „Ueber den Aufsatz in Hermes unter dem Titel: Villoison u. Brøndsted; ein Beitrag z. Gesch. der Plagiate, lies: ein Beitrag zur Gesch. der Pasquille." Paris u.

Stuttgart 1830. — Hendes Moder: M.s Svigermoder, Justitsraadinde Birgitte Marie Langberg, f. Jacobsen, døde den 6te September 1829 paa Landstedet Ny Bakkegaard paa Frederiksberg. — Dr. Lindberg o. s. v.: Mag. J. C. Lindberg blev for sit Skrift: „Er Dr. Prof. theol. H. N. Clausen en ærlig Lærer i den christne Kirke?“ sat under Tiltale, men frikjendt.

Til 57) Fra G. London 6. Juli 1830.

Robert Mannings Krønike: The Story of England by Robert Manning of Braune, A. D. 1338. — Bowring: Dr. John B., Søn af en Kjøbmand i Exeter, en bekjendt engelsk Sprogmand og diplomatisk Agent, der talte og forstod en Mængde Tungemaal, bl. a. Dansk, og under sit Ophold i Kjøbenhavn (1829) havde lagt Planen til at oversætte et Udvalg af nyere danske Digte, som dog aldrig udkom. Han var Stifter af det ansete Tidsskrift Westminster Review. — Mallet: P. H. de Mallet, Histoire de Danemarc, I—III, Copenh. 1758—77. — I Midten af August: G. kom, ifølge M.s Optegnelser, først tilbage den 29de September.

Til 58) Fra G. Exeter 25. Juli 1830.

I Tirsdags Eftermiddag: G. kom altsaa til Exeter den 20de Juli. — Capitelet ɔ: Domcapitelet, hvis Tilladelse G. behøvede for at faae Adgang til Bibliotheket og de angelsachsiske Manuskripter. — Leofriks Manuskript: et af de vigtigste angelsachsiske Sprogmonumenter, som G. særlig ønskede at undersøge og afskrive. Det hører til Domkirkens Bogsamling, udgjør et Foliobind paa 260 Sider og indeholder en Række oldengelske Digte. Dette, tilligemed en Deel af Bogsamlingen, er skjænket til Domkirken af Biskop Leofric i Exeter, som levede i Begyndelsen af det ellevte Aarhundrede (jvfr. F. Rønnings Afhandling: „Grundtvig og den oldengelske Literatur“ i Hist. Maanedsskrift for folkelig og kirkelig Oplysning, IV. og V., hvorfra enkelte af de oplysende Anmærkninger ere hentede). — Rougemont Castle: bygget af Vilhelm Erobreren for at holde Beboerne i Ave, opkaldt efter Bjergets røde Farve.

Til 59) Fra G. London 27. Juni 1831.

Dette ufuldendte Brev er uden Tvivl skrevet til M., men er af en eller anden Grund ikke blevet afsendt. — Foreign Review: I Aprilheftet for 1831 af dette engelske Tidsskrift var G.s Plan til en Udgivelse af angelsachsiske Haandskrifter bleven offentliggjort, hvilket fremskyndte hans paafølgende tredie Reise til England (jvfr. Tillæg C., Molbechs dansk poetisk Anthologie, IV. S. 23, og Rønnings ovenfor

cit. Afhandling i Historisk Maanedsskrift V. S. 130). — Torsdag Eftermiddag: G. forlod Kbhvn. Torsdagen den 2den Juni og ankom den 6te s. M. til London. — Mr. Thorpe: Benjamin T., en engelsk Literat, der i 1830 havde opholdt sig nogen Tid i Kjøbenhavn, og som G. ansaae for uskikket til det Arbeide, han vilde paatage sig som Udgiver af Angelsachsisk Poesi (jvfr. Tillæget Litr. C.) — John Heath: en af Stipendiaterne (the fellows) i Kings College, som havde opholdt sig nogle Vintre i Kjobenhavn og der taget Underviisning i Islandsk hos Rask (jvfr. Tillæget, Litr. C.) — Varulven: The Romance of William of Salerne (William and the Werwolf), transl. from Franch . . . about A. D. 1350. — Black letters ɔ: gothiske Bogstaver, Munkeskrift. — Min Prospectus: G.s trykte Plan til det „Bibliotheca Anglosaxonica“, som skulde udgives af ham. London 1831. — Th. Grenville: en fremragende engelsk Statsmand, som havde trukket sig tilbage fra det offentlige Liv og paa mange Maader viste sin Interesse for Videnskaberne, bl. a. ved at testamentere sit kostbare Bibliothek til det brit. Museum.

Til 61) Fra M. 20. Aug. 32.

Champollions Précis o. s. v. havde G. formodentlig til Laans fra det kgl. Bibliothek.

Til 62) Fra M. Onsdag Morgen [1833.]

Deres nye Mythologie: Nordens Mythologi eller Sindbilledsprog 1832. — Et Sted om Theatret: nævnte Bog, S. 130—32.

Til 63) Fra G. 14. Juni 1833.

Dette smukke og hjertelige Brev fra G. var hans Tak for et Exemplar af den nylig udkomne „Danske Ordbog“, som M. havde sendt ham. I Anledning af dette Værks Fuldendelse, paa hvilket Forf., efter de sproglige Forberedelsers Afslutning, havde arbeidet i ti Aar uden fremmed Hjælp, har M. skrevet i sin Kalender: „Den 4de Mai erholdt den sidste Correctur paa Ordbogen fra Seidelin (1ste Deel) og den 5te fra Græbe (46de Ark af 2den Deel). Trykningen paa begge disse Ark i begge Trykkerier begyndtes d. 6te Mai. — Gud være takket for Enden paa dette byrdefulde, aandssløvende Arbeide! Maatte det kunne nytte i Forhold til den Møie, det har kostet mine svage Kræfter!“ — Roms Historie: G. arbeidede dengang paa sin Haandbog i Verdenshistorien, hvis første Hefte udkom samme Aar. — En Række af Udgaver: M.s danske Ordbog har som bekjendt kun oplevet to Udgaver, af hvilke den sidste først afsluttedes 1859, to Aar efter Forfatterens Død. Ogsaa denne Udgave er for længe siden

16*

udsolgt og betragtes vel af Mange som forældet; men ingen af dem, der ved en forhastet og vilkaarlig Omvæltning af det Bestaaende have fremkaldt den nuværende Sprogforvirring, har dog endnu fundet sig foranlediget til at gjenoptage Molbechs byrdefulde Arbeide og forsøge paa at erstatte hans Værk med et andet og bedre.

Til 65) Fra M. 7. Oct. 1837.

I Morgen (Søndag): i Anledning af M.s Fødselsdag, den 8de October.

Til 66) Fra M. 11. Febr. 1839.

Den omhandlede Forening: den danske historiske Forening, hvis Stifter M. var, og for hvilken han i de følgende Aar udfoldede en iherdig og frugtbringende Virksomhed, constituerede sig den 14de Februar 1839 og holdt den 22de s. M. sit første almindelige Møde.

Til 67) Fra M. 3. Aug. 1839.

En Anmodning: G. opfyldte denne Anmodning ved at meddele M. de biographiske Optegnelser, som findes i Tillæget til nærværende Brevvexling under Litr. D. — En Artikel over Dem: af A. G. Rudelbach (under Mærke: 77), som dengang var Superintendent i Glaucha i Sachsen. — Et Par smukke Ungdomsdigte: se Tillæget Litr. A. samt G.s Brev til M. fra Mai 1808 (Nr. 3). — En lille Nytaarsgave: formodentlig „Idunna", en Nytaarsgave for 1811. — En Samling af Psalmer: „Danske Høitids-Psalmer til Tusindaars- [ikke „Reformations"-] Festen 1826. — En Pintsepsalme: „Den signede Dag" o. s. v. Grundtvigs Bearbeidelse af en gammel dansk Psalme, og optaget i Molbechs Anthologi, IV. S. 90. — G.s Nordiske Smaa-Digte udkom i Christiania 1838.

Tillæg.

A.

Til min Søster. 14. Mai 1804.

G.s eneste Søster Ulrikke Eleonora, som havde Navn efter sin Mormoder, døde Aaret efter at ovenstaaende Digt var skrevet, henved 25 Aar gammel.

Til min Broder. 1805.

G.s ældste Broder Otto (1772—1843), Sognepræst til Torkildstrup og Lillebrænde paa Falster, gift med Maria Amalia Balle. — Kjendt med Naturens tillokkende Ynder: Meningen af denne utydelige Strofe maa vel være, at G.s Broder foretrak at lade Naturen virke ved sin egen Skjønhed, fremfor at give den en stiv og konstlet Form, hvad enten Forf. nu herved blot tænker paa Præstegaardens Haveanlæg, eller hans Ord have en videregaaende Betydning.

Til Laura. Med en Fiol.

Til dette og de tre følgende Digte, som alle skrive sig fra G.s Ophold paa Langeland, sigter han vel navnlig i Brevet (Nr. 3) fra Mai 1808 med Udtrykket „Fragmenter af mit indre Livs Historie". I denne Betegnelse, ikke i deres poetiske Værdi, maa Grunden søges til, at de her ere meddeelte.

B.

Til: Til C. Molbech. (I Anledning af Skilderiet Nr. 18, 1813)

Af dette Svar til C. M. har Grundtvig i sin Tid taget „en egenhændig Gjenpart"; men kun en senere Afskrift af denne har staaet til Samlerens Raadighed. Om Anledningen til Svaret s. Anm. til Nr. 39 i det Foregaaende, S. 235 f. — Dine Blade om Maleriet: M.s Skrift om Correggio (jvfr. Anm. til G.s Brev af 2den Dec. 1812, Nr. 35). — Assur: det anførte Sted findes hos Propheten Esaias 10, 13.

C.

Til: Om G.s Reise til England o. s. v. 1831.

Den her aftrykte Beretning om G.s Reise til England og Bibliotheca Anglosaxonica, hvis Overskrift er tilføiet af Molbech, er udateret, men formodentlig skreven ikke længe efter hans Hjemkomst i Eftersommeren 1831. Skjøndt ikke i Brevform, supplerer den paa en Maade G.s ufuldendte Brev til M. af 27de Juli 1831, og er maaskee

ligesom de efterfølgende biographiske Meddelelser fremkaldt ved en Opfordring fra denne. Indholdet er da ogsaa i Udtog gjengivet af M. i Artiklen om Grundtvig i „Dansk poetisk Anthologie", som atter er bleven benyttet af enkelte sildigere Biografer. Skjøndt denne Beretning saaledes ikke meddeler noget væsenlig Nyt, danner den dog et Led i det literære og personlige Samkvem imellem de to Mænd, som det er nærværende Skrifts Øiemed at oplyse, og er derfor optaget i Samlingen. — Cædmons Paraphrase: et i Oxford opbevaret Haandskrift af den gamle angelsachsiske Digter Cædmons poetiske Omskrivning af Genesis. — Den beromte rode Bog: „The rede boke of Darbye" indeholder „Fragmentum dialogorum inter Salomonem et Saturnum, veteri manu scriptum, versibus Saxonicis quibus etiam plurimæ habentur litteræ Runicæ". En tilføjet Note i Manuskriptet meddeler: „Thiss booke was sumtime had in such reverence in Darbieshire, that it was commonly beleved that whosoever should sweare untruelie upon this booke should run madd". — Babbage: Charles B., Professor i Mathematik ved Universitetet i Cambridge. — The Royal Society: Rimeligvis „The Royal Society of Literature of the united Kingdom"; men det kan ogsaa være „The Royal Society of London for the Improving of natural Knowledge". — Til Christianshavn: hvor G. dengang boede. — Som bekjendt kom Planen om en i England foranstaltet Udgave af de vigtigste angelsachsiske og oldengelske Haandskrifter ved Grundtvig ikke til Udførelse. Foruden den forhen udgivne Oversættelse af Beovulf (Bjowulfs Drape. Et Gothisk Heltedigt fra forrige Aar-Tusende. Af Angel-Sachsisk paa Danske Riim. Kbh. 1820) offentliggjorde G. derimod senere: Phenix-Fuglen, et Angelsachsisk Kvad, førstegang udgivet med Indledning, Fordanskning og Efterklang, Kbh. 1840, — samt endelig, tyve Aar efter, det vigtigste Resultat af hans angelsachsiske Sprogstudier, Textudgaven af Beovulf (Beowulfes Beorh eller Bjovulfs-Drapen, det oldangelske Heltedigt paa Grund-Sproget ved Nik. Fred. Sev. Grundtvig. Kjøbenhavn 1861).

D.

Til: Anmærkninger af Grundtvig o. s. v.

Om Anledningen til disse biografiske Meddelelser, som ere skrevne i A. 1839, s. M.s Brev af 3. Aug. s. A. (Nr. 67). Vel

ere disse, ligesom den foregaaende Beretning om G.s Reise til England, allerede benyttede af M. og Andre efter ham, men det er dog ikke uden Interesse at blive bekjendt med G.s egen Fremstilling, og Udgiveren har ogsaa af den Grund ikke villet forbigaae dem. — Om P. N. Skougaard (eller, som G. senere skrev, Skovgaard), der døde 1838 som Translateur og Vice-Consul i Aalborg, s. L. Schrøder: „Grundtvigs Barndom og første Ungdom", S. 104 flg.

Navneliste.

(Tallene betegner Siderne).

Appleyard, eng. Bibliothekar, 156.
Atterbom, svensk Digter, 79.

Babbage, engelsk Lærd, 216, 246.
Baden, G. L., Landsdommer, 232 f.
Baden, Jacob, Professor, 65, 231.
Balle, Maria Amalia, 245.
Bastholm, Chr., Confessionarius, 112, 123, 133.
Bethel, engelsk Biskop, 174.
Birket, Smith, S., Bibliothekar, XIII, 233.
Black, londonsk Boghandler, 155, 162, 166, 176 f., 213, 241.
Blicher, D. N., Præst, 232.
Blicher, Elisabeth Kristine Margrethe, 66, 71, 75, 83, 114, 232.
Blicher, St. St., 184.
Bohte, londonsk Boghandler, 167.
Bonnier, Boghandler, 51, 230.
Borrow, engelsk Forfatter, 172.
Bowring, John, engelsk Forfatter, 171 f., 173, 175, 242.
Bruun, N. C., Distriktslæge, 81, 233.
Brøndsted, P. O., Professor, 169 241.
Bülow, Geheimeraad, 232.
Bølling, Bibliothekar, 166, 241.

Carlsen, Godsejer, 79 f., 232.
Clausen, H. N., Professor, 136, 168, 169, 238, 242.
Clausewitz, Etatsraad, 172, 241.

Dahlmann, Professor i Kiel, 169.
Deichmann, Jacob, Boghandler, 155, 160, 166, 177.
Dons, P., Copist, XIV f., XIX, XXI f., XXV, XXVII, 20, 25, 41 f., 54, 55, 58, 63, 64, 65, 69, 80, 89, 91, 93, 101, 105, 223 f., 227, 228, 231, 234, 237.
Dowding, londonsk Boghandler, 154, 167, 240.

Ebert, Bibliothekar i Dresden, 158, 241.
Eichhorn, Professor i Goettingen, 169.

Ellis, Bibliothekar i London, 154, 240.

Fabricius-Tengnagel, Bogtrykker, 177.
Falck, Professor i Kiel, 169.
Feld, Lauritz, Præst, 219.
Feldborg, A. A., Literat, 69, 232.
Forshall, Englænder, 215.
Fürst, N. N., Sproglærer, 228.

Gage, Englænder, 217.
Grenville, Th., engelsk Statsmand, 177, 243.
Grimm, Jacob, tysk Forfatter, 153, 239.
Grundtvig, Johan Ottosen, Præst, XX, 65, 90, 100, 228 f., 235.
Grundtvig, Otto, Præst, 192, 245.
Grundtvig, Ulrikke Eleonore, 229, 244.
Gundelach, F. C., Cancellisekretair, 40, 228.
Gurney, Englænder, 217.

Hammarskøld, L., svensk Forfatter, 82, 91, 233.
Heath, John, engelsk Lærd, 176, 216, 243.
Herder, tysk Forfatter, 56, 111, 231.
Hersleb, Sv. B., norsk Professor, 42, 48, 53, 54, 56, 58, 62, 64, 65, 69, 89, 221, 228, 230.
Hjorth, W., Provst, XXI.
Hohlenberg, M. H., Professor, 168.
Holtermann, H., Overretsprokurator, 42, 73, 228, 232.
Høst, J. Kr., Literat, 82, 233.

Ingemann, B. S., 185.

Kant, Immanuel, 99, 102—4, 235.
Krarup, Thure, Rektor, 219.
Køster, Kr., Præst, 223, 233, 234.

Langberg, Birgitte Marie, f. Jacobsen, 169, 242.
Leth, Constance Steensen-, 56, 63, 223, 229.
Lindberg, J. Chr., Adjunct, 169, 242.

Madden, Fr. M., Bibliothekar i London, 157, 160, 171, 176, 214 f., 240.
Magnussen, Finn, Professor, 179.
Malling, Ove, Minister, 156 f., 240.
Michelsen, Professor i Kiel, 169.
Miller, John, engelsk Advokat, 154, 161, 162, 164, 166, 171, 172, 173, 240 f.
Molbech, Anton, Maanedslieutenant, 62, 231.
Molbech, Carl Frederik, 93, 97, 234.
Molbech, Lovise Phil. Frederikke, f. Tübell, 168, 241.
Molbech, Lovise, 229.
Moldenhawer, D. G. M., Professor, Bibliothekar, 56, 75, 80, 231.
Moltke, C. E. M., Greve, 156, 159, 166.
Müller, Johannes, Historieskriver, 112 f., 122 f., 128, 133, 232.
Müller, P. E., Professor, 58, 59, 62, 161, 231.
Mynster, O. H., Overmedicus, 57, 231.
Møller, Jens, Professor, 168, 223, 227.

Nyerup, R., Professor, II, III, V, XIII, 22, 81, 150, 168, 225, 235, 239, 241.

Oehlenschläger, Adam, III, XVI, XIX, 4, 51, 95 f., 186, 216, 221, 223, 230.

Olsen, G. H., Notarius publicus, III, 18, 221, 224.

Petersen, F. C., Professor, 241.
Petersen, M. H., Sognepræst paa Herlufsholm, 21, 224.
Petersen, N. M., Professor, 153, 240.
Philipps, Th., engelsk Lærd, 171.
Pott, engelsk Gejstlig, 173 f.
Price, R., engelsk Forfatter, 155, 218, 240.
Provett, londonsk Boghandler, 155.

Rahbek, Karen Margrethe, VII, XIV, XXV f., XXVII, 236, 238.
Rahbek, Kn. L., 82, 112, 123, 223, 233.
Rask, R. Kr., IV ff., 148 f., 168, 175, 239, 243.
Rudelbach, A. G., Præst, 244.
Rønning, Fr., Dr., VI, 242.

Schelling, Philosoph, 99, 102, 104, 112, 117, 123, 125.
Schlegel, A. W., tysk Forfatter, 81, 92, 233.
Schlegel, Fr., tysk Forfatter, 82, 92, 233.
Schleiermacher, Frederik, XVI, 113.
Schmidt, Henriette, 42, 228, 237.
Schubothe, Boghandler, 58, 62, 63, 65, 72.
Schønberg, Karl, Boghandler, 234.
Seidelin, A., Bogtrykker, 56, 68, 72, 124, 243.
Sibbern, Fr. Chr., XXI f., 48, 168, 221, 228, 229.
Skougaard, P. N., Literat, 219 f., 247.
Spencer, John S., engelsk Lord, 156 f., 161, 217, 240.
Stael-Holstein, Grevinde, 81, 233.
Steffens, Henrik, 123, 219 f.
Stougaard, Konrektor, 219.
Sverdrup, G., Professor, 221.

Thiele, Bogtrykker, XXVIII.
Thorkelin, Gr., Geheimearkivar, 82, 223.
Thorpe, B., engelsk Forfatter, 175, 214 f., 218, 243.
Taylor, R., engelsk Bogtrykker, 214 f.
Treschow, N., Professor, 221.

Vedel-Simonsen, Historieskriver, 235.

Werlauff, E. Chr., Professor, 27, 75, 159, 166, 225, 241.

Ørsted, A. S., 221.
Ørsted, H. Chr., 177, 216.

Rettelser:

S.	22,	L.	4 f. n.,	læs: Kærlighed.
„	25,	„	12 f. o.,	læs: 1808.
„	87,	„	6 f. o.,	læs: Naturfilosofiens.
„	112,	„	13 f. n.,	læs: er det.
„	114,	„	13 f. n.,	læs: kunne.
„	123,	„	1 f. n.,	læs: Rahbek.
„	126,	„	12 f. o.,	læs: S.
„	153,	„	12 f. n.,	læs: Sluk-efter.
„	159,	„	16 f. n.,	læs: Werlauff.

Anmærkningen S. 130 er ved en Fejltagelse kommen paa denne Plads istedenfor imellem de øvrige Anmærkninger.

MAR 28 1910

UNIVERSITY OF MICHIGAN

3 9015 03007 4713

BOOK CARD

839.88
M72 62
O8

AUTHOR Molbech

Christian Molbech og Nikolai Frederik Severin Grundtvig 205036

SIGNATURE	ISS'D	RET'D